Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/jeanchristopheyo0000rame

ראמען ראלאנד

זשאַן קריסטאָף

III. יוגענד

איבערזעצט פון ל. מ. בעניאמין
אונטער דער רעדאַקציאָן פון דר. ק. פאַרנבערג

ליטעראַרישער פאַרלאַג, ניו־יאָרק
1921

I.

דאם הויז אויפעך

דאס הויז איז געווען איינגעטונקט אין א שטילקייט. זינט דעם פאטערס טוידט איז אלץ געווען ווי אפגעשטאר־בען. איצט, אז מעלכיאר'ס הילכיגע שטים איז אנטשוויגען געווארען, האט מען פון אין דער פריה ביז אין אבענט מעהר ניט געהערט, ווי דאס מאנאטאנע מורמלען פון טייך.

קריסטאף האט זיך וויעדער ארויינגעווארפען אין א הארטנעקיגע ארבייט. אין א שטומען צארן האט ער זיך אליין געוואלט באשטראפען. פאר וואס ער האט געוואלט זיין גליקליך. פארגליווערט איז זיין שטאלץ. האט ער ניט געענטפערט אויף די אויסדרוקען פון מיטגעפיהל אוז סימ־פאטיע. אהן איין ווארט אויסצוריידען האט ער זיך ארויינ־געווארפען אין זיינע טענליכע פליכטען, אוז האט געגעבען זיינע שטונדען מיט אן איזיגער אויפמערקזאמקייט. זיינע שילער, וואס האבען געוואוסט פון זיין אומגליק, האבען זיך געפיהלט געקרייגט פאר וואס ער האט אזוי ווייניג גע־פיהל. אבער די עלטערע, וואס האבען שוין געהאט א שטי־קעל ידיעה איז צרות, האבען געוואוסט, אז אזא קאלטקייט לפנים, קאן זיין נאר א צודעק פאר א טיפען שמערץ, אוז זיי האבען מיט איהם רחמנות געהאט. ער האט זיי בשום אופן ניט געדאנקט פאר זייער סימפאטיע: אפילו די מוזיק אליין האט איהם ניט געבראכט קיין דערלייכטערונג. ער האט געשפילט אהן פארגעניגען, ווי א חוב. מען האט גע־קאנט מיינען, אז ער האט געהאט א גרויזאמע פרייד ניט צו האבען קיין פארגעניגען פון קיין זאך. אדער זיך אזוי

אייגצורייד־עז, אוועקגעהמענדיג ביי זיך יעדעז צוועק פוז לעבעז אוז פוז דעסטוועגעז דאר צו לעבעז.

זיינע ביידע ברידער, דערשראקעז פוז דער שטילקייט פוז טוידטעז הויז, האבעז זיך גאאיילט פוז דארט צו אנטלויפעז. רודאלף איז אריין ביי זיין פעטער טעאדאר איז געשעפט אוז האט געוואהנט ביי איהם. וואס איז שייך ערנסטעז איז ער, נאר דעם ווי ער האט אויסגעפרובירט צוויי דריי באשעפטיגונגעז, אנגעקומעז אויף א שיף, וואס איז נעגאנגעז צוישען מאינץ אוז קעלן; ער פלעגט זיך באווייזעז נאר וועז ער האט געדארפט גאלט. קריסטאף איז געבליבעז אליין מיט דער מוטער איז דעם צו גרויסעז הויז, אוז די קארגקייט פוז מיטלעז אוז די אפצאהלונג פוז געוויסע חובות, וואס האבעז זיך באוויזעז נאכ'ז פאטערס טוידט, האבעז זיי געצוואונגעז, ווי שווער עס איז ניט געווען פאר זיי, צו זוכעז אן אנדער וואהנונג, א באשיידענערע אוז ניט אזא טייערע.

זיי האבעז געפונעז א קלייגע וואהנונג — צוויי דריי צימערז אויף א צווייטעז עטאזש אין א הויז אויף דער מארק גאס. די נעגענד איז געווען א קאכיגע איז מיטעז שטאדט. וויים פוז טייך, וויים פוז די בוימער, אוז פוז אלע פרייגד־ליכע פלעצער. אבער מעז האט געמוזט פאלגעז דעם שכל, ניט דעם געפיהל: קריסטאף האט דארט געפונעז א גוטע געלעגנהייט צו באפרידיגעז זיין טרויעריגעז באגעהר זיך צו פיניגעז. אויסערדעם איז דער בעל־הבית פוז הויז, דער אלטער רעגיסטראט אייגער, געווען זיין זיידענס א גוטער פרייגד, אוז האט געמיינט די נאנצע פאמיליע: דאס איז געווען גענוג, אז לואיזע זאל זיך באשליסעז. זי האט זיך געפיהלט פארלארעז איז גרויסעז הויז, אוז שטארק צוגעצוי־

גען צו מענשען. וואס האבען געהאט א גוטע ערינערונג אז די, וועמען זי האט געליעבט.

זיי האבען געמאכט הכנות זיך אריבערצוקלייבען. זיי האבען לאנג אויסגעטרונקען די ביטערע מעלאנכאליע פון די לעצטע טעג אין דעם טרויעריגען און טייערן היים, וואס זיי פארלאזען אויף אייביג. זיי האבען קוים געוואגט אייר־נער דעם אנדערן ארויסצוזאגען זייער טרויער: זיי האבען זיך געשעמט דערמיט. אדער מורא געהאט פאר דעם. יעדער־ער פון זיי האט געטראכט, אז ער דארף ניט ארויסווייזען זיין שוואכקייט פאר'ן אנדערן. ביים טיש. איינע אליין אין טונקעלן צימער מיט האלב אראפגעלאזענע פאדהאנגען. פלע־גען זיי ניט וואגען אויפצוהויבען דעם קול, און פלעגען אפ־עסען אין אייליגיש, ניט קוקענדיג אייגער אויפ'ן אנדערן פון מורא, אז זיי וועלען ניט קאגען באהאלטען זייער זארג. זיי פלעגען באלד נאר דעם זיך פאגאנדערגעהן. קריסטאף פלעגט זיך אומקעהרען צו זיינע באשעפטיגונגען: אבער, ווי נאר ער האט געהאט א פרייע מינוט, פלעגט ער קומען צו־ריק, באהאלטענערהייט זיך אריינכאפען אין הויז, אויף די שפיץ פינגער זיך ארויפקלייבען אין זיין צימער אויף דער שיילקע און פארמאכענדיג די טיר, זיך שטיל אוועקזעצען אין אווינקל ענטוועדער אויף זיין קופערט, אדער אויפ'ן נעזימס פון פענסטער: און אזוי, ניט טראכטענדיג, פלעגט ער פארבלייבען. אריינציהענדיג אין זיך דאס אומקלארע מורמלען פון אלטען הויז. וואס ציטערט אויף ביי יעדען קלענסטען טריט. זיין הארץ האט געציטערט אויך אזוי ווי דאס הויז. ער פלעגט זיך צוהערען צו יעדען קלענסטען גערויש פון אינעווייניג אדער פון דרויסען: צום סקריפענען פון פאדלאגע, צו אלע געווייניליכע גערוישען. ער פלעגט

דערקענען זיי אלעמען. ניט וויסענדיג וואו ער איז אויף דער וועלט: זיינע געדאנקען פלענען זיין פארטרונקען אין די בילדער פון דער פארנאננענהייט: ער פלענט ניט ארויס פון זיין באטויבונג ביז דער זיינער פון סענטמארט־קירד פלענט איהם דערמאנען, אז מען דארף זיך אויפהויבען.

אין אונטערשטען עטאזש הערען זיך לואיזע'ס טריט. ארומגעהענדיג שטיל הין אוו צוריק. שטונדען לאנג הערט מען איהר גאר ניט, זי מאכט נאר ניט קיין גערוש. קרים־טאף הערט זיך גוט צו. ער גענט ארונטער, אביסעל אום־רוהיג, ווי מען פארבלייבט לאנג נאך א גרויסען אומגליק. ער עפענט די טיר: לואיזע איז אומנעקענהרט צו איהם מיט'ן רוקען. זי זיצט לעבען א שאף, אין מיטען פון א קופע זאכען: קליידער, אלטע זאכען, צעריסענע שטיקער, זכרונות וואס זי האט פארנאנדערגענומען אונטער דעם אויסרייד. אז זי ווייל זיי פאריכטען. עס פענלט איהר דער כח: יענעם שטיק דערמאנט איהר אן עפעם, זי דרעהט עם אוו דרעהט צווישען די פינגער, אין הויבט אן צו חלומען. דאס שטיק פאלט איהר ארויס פון די הענט. זי פארבלייבט שטונדען־לאנג מיט אראפגעלאזענע הענט, זיצענדיג אין שטול באטויבט פון איהר שמערץ.

די ארימע לואיזע לעבט איצט דעם גרעסטען טייל פון איהר לעבען אין דער פארנאננענהייט — אין יענער טרויע־רינער פארנאננענהייט, וואס איז פאר איהר געווען זעהר קארג מיט פרייד: אבער זי איז אזוי געוואהנט געווען צו ליידען, אז זי האט נעפיהלט דאנקבארקייט פאר די קלענס־טע נעפעליקייט, וואס איז איהר ארויסגעוויזען געווארען: אוו די בלאסע שטראלען, וואס האבען געלויכטען פאר איהר וויט, וויט איינער פון אנדערן איז איהר לאנגען לעבען, זיי־

נעז געווען גענוג עם צו באלייכטען. דאס גאנצע בייז. וואס מעלכיאר האט איהר געטאן, איז געווען פארגעסען: זי האט געדיינקט נאר דאס גוטע. די געשיכטע פון איהר חתונה איז געווען דער גרעסטער ראמאן פון איהר לעבען. אויב מעלכיאר איז איז דעם געווען אריינגעצויגען דורך א קאפריז, אויף וועלכען ער האט באלד חרטה געהאט, האט זי אבער זיך איהם אפגעגעבען מיט'ן גאנצען הארצען: זי האט געגלויבט. אז זי וועלט געליעבט אזוי ווי זי אליין ליעבט: אוז זי האט דאפיר געפיהלט צו מעלכיארן א צערטליכע דאנקבארקייט. דאס וואס ער איז געווארען שפעטער, האט זי געזוכט ניט צו פארשטעהן. ניט זייענדיג פעהיג צו זוכען די וויטרקליכקייט ווי זי איז, האט זי נעווואוסט עם נאר צו טראגען ווי עם איז, ווי אן אונטערטעניגע. ערליכע פרוי, וועלכע האט נאר ניט נויטיג צו פארשטעהן דאס לעבען אום צו לעבען. דאס, וואס זי האט זיך ניט געקאנט דערקלערען. האט זי איבערגעלאזען צו גאט, אז ער זאל עס דערקלערען. דורך א באזונדערן מין פרומקייט האט זי ארויפגעווארפען אויף גאט די פאראנטוואָרטליכקייט פאר אלע אומגערעכטיגקייטען, וואס זי האט געהאט אויסצושטעהן פון מעלכיארן אוז פון די אנדערע: צורעכענענדיג צו זיי אליין נאר דאס גוטס, וואס זי האט פון זיי באקומען. אט אזוי האט איהר טרויעריגער לעבען איהר ניט איבערגעלאזען קיין ביטערע ערינערונג. זי האט זיך נאר געפיהלט אויסגעמאטערט — שוואך ווי זי איז געווען פון די פיעל יאהרען פון נויט אוז מידקייט: אוז איצט, אז מעלריאר איז מעהר ניט געווען: איצט וועז צוויי האבען דאס הויז פארלאזען אוז דער דריטער קאז שוין אויסקומען אהן איהר. האט זי פארלארען יערען מוט צו האנדלען: זי איז געווען פארמאטערט, פאר-

שלאפען. איהר ווילען איז נעווען באטויבט. זי האט דורכגע־
מאכט אייניגע פון יענע נעראבטענישע קריזיסען, ווען באר־
באלען אפט אויף די עלטערע יאהרען אויף ארבייטזאמע
מענשען, ווען עפעם אן אומערוואַרטעטער קלאפ נעמט ביי
זיי אוועק יעדען מאטיוו צו ארבייטען. זי האט מעהר ניט
געהאט קיין מיט צו עגדיגען די זאק, ווען זי האט געשטריקט.
צו בריינגען אין אַרדנונג דעם שופלאד, ווען זי האט געע־
פענט, אייבצושטעלן אים צו פארמאכען דאם פענסטער:
זי בלעגט בלייבען זיצען, אהן כח, אהן געראנקען — נאר
מיט זכרונות. זי האט נעווארסט, אז זי ווערט צונישצעט
און זי בלעגט רויט ווערן דערפון ווי פון שאנד: זי האט זיך
אנגעשטרענגט עס צו באהאלטען פון איהר זוהן: און קריס־
טאף, ווען אין נעווען אריינגעטאן אין דעם עגאיזם פון
זיין אייגענעם שמערץ, האט קיין זאך ניט געמערקט. ער איז
בלי ספק אפט אין זיך נעווען זעהר אומגעדולדיג ווענען דער
לאנגזאמקייט מיט וועלכער די מיטער האט איצט גערעדט
און נעטאן די קלענסטע זאכען. אבער ווי פארשידען איהר
איצטיגע האנדלונגען זיינען ניט נעווען אין פארגלייך מיט
איהר פריהערדינער רירעוודיקייט, האט ער ביז איצט זיך
ווענען דעם ניט נעווארנט.

יענעם טאג איז ער צום ערשטען מאל דערפון איבע־
ראשט נעווארען, ווען ער האט איהר געפונען אין מיטען פון
די שופלאדען, ווען זיינען נעווען אויסגעשאטען אופן פאר־
לאגע, לעבען איהרע פיס, פול אין איהרע העגט, אין קופעם
ביז די קניע. זי איז נעווסען מיט אן אויסגעצויגענער האלז,
דעם קאפ אויסגעשטרעקט פארואוים, און דער פנים שטייף
און בארגלייווערט. הערענדיג אז ער קומט אן, האט זי א
ציטער נעטאן. א רויטקייט איז אריין אין איהרע בלאסע בא־

קעז: מיט אן אינסטינקטיוועד באוועגונג האט זי געזוכט צו באהאלטען די זאכען, וואס זי האט געהאלטען. און האט גע־שטאמעלט מיט א פארשעמטען שמייכעל:

— „דו זעהסט, איד מאר ארדנונג...“

דער אנבליק פון דער ארימער, חרוב'ער נשמה צוויישען די הייליגקייטען פון איהר פארגאנגענהייט האט איהם פאר־כאפט פאר'ן האַרצען מיט א טיפען רחמנות. דאד כדי איהר ארויסצורייסען פון איהר אפאטיע, האט ער מיט אביסעל א שארפען און בייזען טאן באמערקט:

— „לעבעדיגער, מאמע, רירעוודיגער! דו דארפסט ניט פארבלייבען שטענדיג אין מיטען פון דעם גאנצען שטויב, אין פארמאכטען צימער. דאס איז שעדליך. מען דארף זיך אויפמונטערן אביסעל און מאכען א סוף צו דער גאנצער אויפקלייבענישן.“

„יא“ — האט זי געזאגט אונטערטעניג.

זי האט געפרובירט זיך אויפהויבען כדי די אלע זאכען וויעדער אריינצושפאַרען אין די שופלאדען. אבער זי האט באלד וויעדער זיך אוועקגעזעצט, לאזענדיג ארונטערפאלען דאס, וואס זי האט געהאלטען אין האנט.

„איך קאן ניט, איך קאן ניט“ — האט ז יגעזיפצעט — „איך וועל קיינמאל דערמיט ניט פארטיג וועדען.“

ער האט זיך דערשראקען. ער האט זיך אריבערגע־בויגען איבער איהר און איהר א גלעט געטאן מיט'ן האנט איבער'ן שטערן.

— „אבער, מאמע, וואס איז מיט דיר,“ — האט ער געזאגט — „ווילסטו, איך זאל דיר העלפען, ביזטו קראנק?“

זי האט ניט געענטפערט. א טיפער זיפץ האט זיך ארויסגעריסען ביי איהר. ער האט איהר געגומען פאר די

הענט. האט זיך אראפגעלאזען פאר איהר אויף די קניע. כדי אין דער האלב פינסטערניש איהר בעסער צו קאנען זעהן.

— „מאמע!" — האט ער געזאגט צושראקען.

לואיזע האט זיך אנגעשפארט אז זיין פלייצע און האט אויסגעבראכען מיט א געוויין.

„מיין קליינער" — האט זי איבערגע'חזר'ט, זיך אנ־שפארענדיג אן איהם — „מיין קליינער!... דו ווועסט מיך ניט פארלאזען? פארשפרעך מיר, אז דו ווועסט מיך ניט פארלאזען?"

עס האט איהם געריסען די הארץ פון רחמנות.

— „אבער ניין, מאמע, איך ווע'ל דיך ניט פארלאזען. פון וואנענט קומט צו דיר אזא געדאנק?"

„איך בין אזוי אומגליקליך! זיי האבען מיך אלע פאר־לאזען, אלע..."

זי האט אנגעוויזען אויף די זאכען. וואס האבען זיך נעווא'לגערט ארום איהר: און מען האט ניט געוואוסט: צו רעדט זי וועגען זיי, אדער וועגען איהרע זיהן און איהרע נפטרים?

„דו ווועסט פארבלייבען מיט מיר? דו ווועסט מיך ניט פארלאזען?... וואס וועט פון מיר ווערן. אויב דו ווועסט אויך אוועק?"

— „איך גיה ניט אוועק. איך זאג דיר: מיר בלייבען צוזאמען. וויין ניט. איך פארשפרעך דיר."

זי האט וויטער געווויינט. ניט קאנענדיג זיך צוריקהא'־טען. ער האט איהר אפגעטריקענט די אויגען מיט זיין טיכע'ל.

— „וואס איז מיט דיר, טייערע מאמע טוט דיר עפעס וועה?"

„איך ווייס ניט, איך ווייס ניט, וואס מיט מיר איז."
זי האט זיך אנגעטאן א כח זיך צו בארוהיגען און צו שמייכלען.

„איך זוך צו זיין שכל'דיג: ביי יעדער קליניגקייט הייב איך אן צו ווייגען... דו זעהסט. איך הייב שוין וויע־דער אן... זיי מיר מוחל. איך בין נאריש. איך בין אלט. איך האב מעהר קיין כח ניט. קיין זאד פרייט מיך מעהר ניט. איך טויג מעהר צו קיין זאד ניט. איך וואלט נעוואלט לייגען באגראבען צוואמען מיט יענע..."

ער האט איהר צוגעדריקט צום הארצען ווי א קינד.

— „מאך זיך קיין הארצווייטאג ניט, רוה זיך אויס. טראכט וועגען קיין זאד ניט..."

ביסלאכווייס האט זי זיך בארוהיגט.

„עס איז אזוי נאריש, איך שעם זיך... אבער יואס איז עס אזוינס? וואס איז מיט מיר?"

אט די אלטע ארבייטרעקע האט ניט געקאנט פאר־שטעהן פאר וואס איהרע כחות זיינען אזוי פלוצלונג צו־זאמענגעבראכען געווארען. און זי האט דורך דעם זיך גע־פיהלט ערנידעריגט טיף אין הארצען. ער האט זיך גע־מאכט, ווי ער באמערקט עס כלומרשט ניט.

— „אביסל פארמאטערט מאמע" — האט ער געזאגט. באמיהענדיג זיך צו נעהמען א גלייכגילטיגען טאן — „דאס איז גאר ניט. דו וועסט זעהן."

אבער ער איז אויך געווען אומרוהיג. פון קינדוויים אן איז ער געוואוינט געווען איהר צו זעהן מוטיג. זיך בויגען־דיג פאר'ן שיקזאל, און שווייגענדיג איבערצוטראגען אלע קלעפ. און איהר צוזאמענברעכען האט איהם פארשאפט שרעק.

ער האט איהר געהאלפען צוואמען צו קלייבען די זאכען. וואס זיינען געווען צעוואַרפען אויפ'ן פאַרלאַנג. פון צייט צו צייט פלעגט זי זיך אפשטעלען ביי עפעס א זאך: אבער ער פלעגט עס שטיל ארויסנעמען ביי איהר פון האנט: און זי האט עס איהם גערלאזען טאן.

פון דעם אויגענבליק אן האט ער זיך נעמאכט פאר א חוב צו פארבריינגען מעהר מיט איהר. ווי נאר ער פלעגט אפטאן זיין ארבייט, פלעגט ער קומען צו איהר. אנשטאט זיך צו פארמאכען אליין ביי זיך. ער האט איצט געפיהלט. ווי איינאם זי איז געווען. און אז זי איז ניט שטארק נענוג עס צו קאנען אריבערטראגען: עס איז געווען א געפאר איהר אזוי דארט צו לאזען.

ער פלעגט זיך אוועקזעצען פון אבענט לעבען איהר ביים אפענעם פענסטער, וואם האט ארויסגעקוקט אויפן וועג. די לאנדשאפט פלעגט לאנגזאם ווערן באדעקט מיט פינסטערניש. די מענשען פלעגען קומען אהיים. פון ווייטען פלעגען זיך באווייזען די קלייגע ליכט, וואם מען צינדט אן אין די הייזער. זיי האבען עם שוין טויזענטער מאל געהאט געזעהן. באלד אבער האט מען זיי שוין אויך ניט געזעהן. זיי פלעגען זיך איבערוואנדערען מיט ווערטער. זיי פלעגען איינע די אנדערע אויפמערקזאמער מאכען אויף די קלענסטע, גוט באקאנטע און שוין נענוג אנגעקוקטע פאסירונגען פון אבענט, שטענדיג מיט א נייעם אינטערעס. זיי פלעגען לאנג שווייגען, אדער לואיזע פלעגט נאר אהן א דייטליכע אורזאך זיך מיט אמאל דערמאנען אן גאר א זייטיגע געשיכטע, וואם איז איהר דורכגעלאפען דורכ'ן קאפ. איהר צונג איז אביסעל פרייער געוואדען איצט, ווען זי האט דערפיהלט לעבען זיך א לעבענדע הארץ. זי האט זיך אנגעשטרענגט צו רעדען. דאם איז איהר אנגענקומען שווער, ווייל

זי איז געווען נעוואהנט זיך צו האלטען אן א זייט: זי האט געהאלטען איהרע זיהן און איהר מאן פאר צו אינטעליגענט. אז זיי זאלען זיך מיט איהר אונטערהאלטען. און זי האט ניט געהאט די העזה זיך אריינצומישען אין זייער'ן א געשפרעך. קריסטאף'ס צערטליכע איבערגעבענקייט איז געווען פאר איהר א גאנץ נייע און אהן א שיעור זיסע זאך. אבער צו דערזעלבער צייט האט עס איהר נעשראקען. זי האט געזיכט וועדטער. און עס איז איהר שווער געווען זיי צו געפינען: איהרע פראזען פלעגען בלייבען ניט פארענדיגט. ניט פארשטענדליך. אפטמאל פלעגט זי זיך שעמען דערמיט. וואס זי האט געזאגט: זי פלעגט א קוס טאן אויפ'ן זוהן און אנטשווינגען זוערן איז מיטען פון א געשיכטע. ער אבער פלעגט איהר דריקען די האנט. און זי פלעגט זיך וויעדער פיהלען זיכער. ער האט זיך נעפיהלט פול מיט ליעבע און רחמנות צו דער קינדערשער און מוטערליכער נשמה. אז זועלכער ער פלעגט אלס קינד זיך "ראפענען און וועלכע זוכט איצט אין איהם אן אנשפאר. און ער האט נעפונען א מעלאנכאלישען פארגעניגען איז די קלייניע פלוידעריייען. וואס זואלטען פאר יעדען אנדערן געווען גאר ניט אינטעראסאנט: אין די ניט וויכטיגע זכרונות פיז א באגרענעצטען לעבען אהן פרייד, אבער וואס איז אין לואיזעס אויגען געווען טיערער ווי אוצרות. אפטמאל פלעגט ער זוכען איבערצוריייסען איהרע רייד: ער האט מורא געהאט, אז די זכרונות וועלען איהר נאר טרויעריגער מאכען; און ער פלעגט איהר איינרייידען צו נעהן זיך לייגען. זי פלעגט פארשטעהן דעם מיין און פלעגט מיט א דאנקבארען בליק ענטפערן:

— „נייז. איר פארזיכער דיך. עס איז גוט פאר מיר: זאלען מיר בלייבען נאר אוויילע."

אזוי פלעגען זיי פארבלייבען ביז שפעט אין אבענט. ביז אלץ פלעגט איינשלאפען ארום אוו ארום. דאמאלט פלעגען זיי זיך זאגען א גוטע נאכט: זי פלעגט זיך פיהלען אבסיעל לייכטער. ווייל זי האט זיך באפרייט פון א טייל פון איהר הארץ ווייטאג: אוו ער פלעגט האבען אביסעל א שווערערע הארץ פון דער נייער משא. ווען ער האט צוגעלייגט צו די. וועלכע ער טראגט שוין.

עס איז געקומען דער טאג פון אריבערקלייבען זיך. דעם אבענט פריהער זיינען זיי געבליבען לענגער ווי געווייניליך אין דעם ניט באלויכטעטען צימער. זיי האבען ניט גערעדט צוויישען זיך. פון צייט צו צייט האט לואיזע א זיפץ געטאן: „א! מיין גאט!" קריסטאף האט געפרובירט באשעפטיגען איהר אויפמערקזאמקייט מיט טויזענט קליינינקייטען פון מארגענדיגען אריבערציהען. זי האט ניט געוואלט זיך געהן לייגען. ער האט צערטליך איהר דערצו געצוואונגען. אבער ער אליין האט קומענדיג צו זיך אין צימער, נאר א לאנגע צייט זיך ניט געליינט. אנגעשפאנט אן פענסטער, האט ער זיך אנגעשטרענגט דורכצוקוקען דורך די פינסטערניש. צום לעצטען מאל צו זהן די זיך באוועגענדע שאטענס פון טייך הינטער דער הויז. ער האט געהערט דעם ווינט צוויישען די גרויסע בוימער פון מינא'ס גארטען. דער הימל איז געווען שוואַרץ. א קאלטער רעגען האט אנגעהויבען צו פאלען. די וועטערפאנעס האבען געסקריפעט. איז א שכנות'דיגן הויז האט א קינד געווויינט. די נאכט איז געלעגען מיט א דריקענדען טרויער אויף דער ערד אוו אויף דער נשמה. די אומעטיגע קלאנגען פון די שהן, די האלבע אוו די פערטעלם זיינען געפאלען איינע נאך די אנדערע איינטאניג איז די שוידערליכע שטילקייט וועלכע איז נאר איבערגעריסען

געוואַרעז פון דעם גערויש פון רעגעז. וואס איז געפאלעז אויף די דעבער אוז אויפ'ן ברוק.

וועז קריסטאף האט סוף כל סוף זיך באשלאסעז מיט א פארגליווערט הארץ אוז קערפער צו געהן זיך לייגעז. האט ער געהערט ווי דער פענסטער אונטער זיינעם פארמאכט זיך. אוז לינענדיג אויפ'ן בעט. האט ער טרויעריג געטראכט ווי נרויזאם עס איז פאר די ארימע מענשעז זיך צו צובינדעז צו דער פארגאנגענהייט: ווארום זיי האבעז ניט קיין רעכט אויף די פארגאנגענהייט ווי די רייכע: זיי האבעז ניט קיין הויז, ניט קיין ווינקעל אויף דער ערד. וואס זאל זיין א מקום מנוחה פאר זייערע זכרונות: זייערע שמחות. זייערע צרות. זייערע טעג ווערן צושטרייט דורך דעם ווינט.

אויף מארגען האבען זיי אין גוס רעגען אריבערגעפיהרט זייערע אריימע בעביכעם אין דער נייער וואהנונג. פישער, דער אלטער טאפעצירער, האט זיי געלויהען א פערד אוז וועגעל; אוז ער אליין איז געקומען זיי העלפען. אבער זיי האבען ניט גענאגט מיטנעמען מיט זיך די גאנצע מעבעל. וואהרום די וואהנונג, אין וועלכע זיי האבען אריבערגעצויגען איז געווען פיעל קלענער ווי די אלטע. קריסטאף האט געמוזט אויסרייסען די מוטער איבערצולאזען די עלטעסטע אם וויניגסטענס נוצליכע זאכען. דאס איז איהם ניט לייכט אנגעקומען, וואהרום יעדע קלענסטע זאך האט פאר איהר געהאט א ווערט: צו עם איז געווען א הינקעדיגער טיש, אדער א צובראכענער שטול, זי האט קיין זאך ניט געוואלט מקריב זיין. פישער, מיט דער גאנצער אויטאריטעט פון זיין אלטער פרייונדשאפט צום זיידען, האט געמוזט זיין ברומענדע שטים צולייגען צו קריסטאף'ס. אוז דערצו האט ער אלס גוטער מענש אוז אלס אייגער, וואס פארשטעהט וואס הארצווייטאג איז, איהר צוגעזאגט צו האלטען פאר איהר די אלע טייערע חפצים, זי זאל זיי קאנען וועז עס איז אפנעמען. ערשט דאמאלט האט זי מסכים געווען מיט א צוריסענע הארץ זיך צו געזעגענען דערמיט.

ביידע ברידער האט מען גלאזט וויסען וועגען דעם אריבערקלייבען זיך: אבער ערנסט איז געקומען מיט אז אבענט פריהער, כדי צו זאגען, אז ער קאן דאביי ניט זיין: אוז רודאלף האט זיך ארום מיטאנצייט באוויזען, אויף איין

מינוט: ער האט געזעהן ווי מען לייגט ארויף די מעבעל אויפ'ן וואגען. האט געגעבען עטליכע עצות אוז איז אוועק מיט א מינע פון זעהר א פארנומענעם מענשען.

די פראצעסיע האט זיך געשלעפט דורך די בלאטיגע גאסען. קריסטאף האט געהאלטען פאר'ן צאם דאם פערד. וואס האט זיך אויסגעגליטשט אויף דעם גליטשיגען ברוק. לואיזע איז נעגאנגען לעבען איהר זוהן. זוכענדיג איהם צו באשיצען געגען דעם רעגען, וואס האט נעגאסען אהן אן אויפ־הער. אוז אזוי זיינען זיי ענדליך אנגעקומען איז די גאסע וואהנונג, וועלכע האט אויסגעזעהן נאך אומעטיגער צוליעב דאם בלאסע ליכט. וואס האט אפגעשלאגען פון דעם נידע־ריגען הימעל. זיי וואלטען ניט געקאנט אריבערטראגען דעם שווערען אומעט וואס האט זיי געדריקט. וועז ניט די פריינד־ליכקייט פון די בעליבתים. אבער וועז דער וואגען איז שוין געווען אפגעפאהרען. די מעבעל אנגעשטעלט איז צי־מער: וועז די נאכט האט זיך אראפגעלאזען אוז קריסטאף אוז לואיזע האבען זיך אראפגעלאזען אויסגעמאטערטע אויי־נער אויף א קעסטעל אוז די אנדערע אויף א זאק. האבען זיי דערהערט אויפ'ן טרעפ א קליינעם, טרוקענעם הוסט: מען האט געקלאפט ביי זיי אין טיר. דער אלטער אייליר איז אריין, אוז זיך מיט גרויס צערעמאניעס ענטשולדיגט. וואס ער שטערט די טייערע געסט: אבער ער האפט, אז כדי צו פייערן דעם ערשטען אבענט פון זייער אנקומען, וועלן זיי איהם פארשאפען די פרייד צו עסען אבענט־ברויט צוזאמען מיט זיין פאמיליע. לואיזע, וואס איז איז נאנצען געווען פארזונקען אין איהר טרויער, האט געוואלט זיך ענטזאגען. קריסטאף איז ניט געווען אויפגעלייגט צו אזוינע פאמיליען פארזאמלונגען: אבער דער אלטער איז ניט אפגע־

שטאנען, אוו קריסטאף, טראכטענדיג, אז עס וועט זיין בע־
סער פאר די מוטער ניט צו פארבריינגען דעם ערשטען אבענט
אין דער נייער וואהנונג איינע אליין מיט איהרע געדאנקען.
האט איהר געצוואונגען אנצונעמען די איינלאדונג.

זיי זיינען ארונטער אויף דעם אונטערשטען עטאזש.—
וואו זיי האבען געפונען די גאנצע פאמיליע פארזאמעלט:
דעם אלטען, זיין טאכטער, זיין איידעם, פאנעל: אוו זיינע
אייניקלעך: א אינגעל אוו א מיידעל, אביסעל אינגער ווי
קריסטאף. אלע האבען געפאדעט ארום זיי, האבען זיי
פרייגדליך מקבל פנים געווען. האבען זיך נאכגעפרעגט: צו
זיי זיינען פארמאטערט, צו זיי זיינען צופרידען מיט די
צימערן? צו זיי דארפען עפעס? מען האט זיי געשטעלט
א צענדלינג פראגעס, וועלכע דער פארגלושעטער קריסטאף
האט אפילו ניט פארשטאנען, ווארום זיי האבען אלע מיט
אמאל נערעדט. די זופ איז שוין געווען דערלאנגט: מען
האט זיך געזעצט ביים טיש. דאך דער טומעל האט אנגע־
האלטען. אמאליע, אייליער'ס טאכטער, האט באלד זיך
אוועקגעלאזען באקענען לואיזען מיט אלע אומשטענדען פון
דער נעגענד, מיט די געוואהנהייטען און מיט די מעלות פון
הויז, מיט דער שעה ווען דער מילד־מאן קומט, מיט דער
שעה, וועז זי שטעהט אויף, מיט די פארשידענע ליפעראנטען
און מיט די פרייזען, וואס זי צאהלט זיי. זי האט איהר ניט
אפגעלאזען ביז זי האט איהר אלץ ניט ערקלערט. די פאר־
גלושעטע לואיזע האט זיך אנגעטאן א כח ארויסצוואוויזען
אינטערעס צו די ערקלערונגען: אבער די באמערקונגען, וואס
זי האט פון צייט צו צייט ארייגגעווארפען, האבען געווייזען,
אז זי האט גאר ניט פארשטאנען, אוו האבען ביי אמאליע'ז
ארויסגערופען גרויס פארוואונדערונג אוו נאר מעהר נייע

ערקלערונגען. דער אלטער קאנצעלאריסט אייגער האט גע־
זוכט קריסטאף'ן צו באווייזען אלע שוועריקייטען פון דער
מוזיקאלישער פראפעסיע. קריסטאף'ס שכנה פון דער צווייי־
טער זייט, אמאליעם טאכטער, ראזע, האט פון אנהויב עסען
אן ניט אויפנעהערט צו פלוידערן מיט אזא היץ, אז זי האט
אפילו קיין צייט ניט געהאט אפצוכאפען דעם אטעם: זי
פלעגט בלייבען שטעהן אין מיטען פון א זאץ, אבער באלד
וויעדער אנגעהן ווייטער. פאגעל, א כמורנער. האט זיך בא־
קלאגט אויף דאס עסען, אוז עס האבען זיך אנגעהויבען מכח
דעם היציגע וכוחים. אמאליע, אייגער אוז די קליינע האבע:
איבערגעריסען זייערע גשפרעכען, כדי צו נעמען אן אנטייל
אין דער דעבאטע; אוז עס האבען זיך ארויסגעוויזען מיי־
נונגס פארשידענהייטען אהן א סוף: צו די געבראטענס איז
צופיעל אדער צואווייניג געואלצען: זיי האבען איינע די
אנדערע ארויסגעשטעלט פאר עדות, אוז, נאטירליך, איז
קיינעם'ס מיינונג ניט געווען גלייך צום צווייטענס. יעדער
איינער האט געקוועטשט מיט די פלייצעס איבער דעם גע־
שמאק פון זיין שכן אוז געהאלטען נאר זיין אייגענעם גע־
שמאק פאר געזונט אוז קלוג. זיי וואלטען וועגען דעם זיך גע־
קאנט ארומקריגען ביז יציעת נשמה.

צום סוף זיינען אלע מושנה געווארען אנצוהויבען
קרעכצענען איבער די שלעכטע צייטען. זיי האבען פון טי־
פון הארצען ארויסגעוויזען זייער מיטלייד מיט לואיזא'ס אוז
קריסטאף'ס צער אוז האבען גלויבט זייער מוטיגע האלטונג
אין אווינע אויסדריקען, וואס האבען איהם גערירט. זיי
איז געפעלען געווארען זיך צו דערמאנען ניט נאר אז דעם
אומגליק פון זייערע נעסט, נאר אז זייערע אייגענע צרות
אוז אז די צרות פון זייער פרייגד אוז פון אלעמען, וועמען

זיי האבען נעקענט: אוז זיי זיינען אלע געווען מסכים. אז די נוטע מענשען זיינען שטענדיג אומגליקליך: אוז אז פרייד איז באשערט נאר פאר ענאיסטען אוז שלעכטע מענשען. זיי זיינען נעקומען צום מוסר השכל, אז דאס לעבען איז טרויע־ריג אוז טויג צו גאר ניט: אוז אז עס וואלט פיעל בעסער געווען צו שטארבען. וועז עס וואלט ניט געווען גאט'ס ווילען. דאס מען מוז לעבען כדי צו ליידען. אזוי ווי די געראנקען האבען צוגעטראפען צו קריסטאפ'ס איצטיגען פעסימיזם. האבען זיי ביי איהם ארויסגערופען גרויס אכטונג צו זיינע בעלי־בתים, אוז ער האט צוגעמאכט די אויגען אויף זייערע קליינע שנעונות.

וועז ער אוז די מוטער זיינען ארויף אין דעם אנגעוואר־פענעם ציממר, האבען זיי זיך געפיהלט טרויעריג אוז פאר־מאטערט. אבער אביסעל ווייניגער איינזאם: אוז בעת קריס־טאפ האט, מיט די אויגען געעפענט אין דער נאכט, ניט גע־קאנט איינשלאפען צוליעב פארמאטערטקייט אוז צוליעב דעם טומעל פון דער גאס, אוז זיך צוגעהערט צו די שווערע וואג־גענס, וואס האבען געמאכט אויפציטערז די וועגט. האט ער געזוכט זיך איינצוריידען, אז ער איז דא, אויב ניט גליקלי־כער, ווייניגסטענס ניט אזוי אומגליקליך. ווייל דא אונטען וואהנען ערליכע לייט — כאטש אביסעל לאנגווייליגע — וועלכע מוזען אריבערטראגען די זעלבע צרות וואס ער, וועל־כע פארשטעהן איהם, ווי עס ווייזט אויס, אוז וועמען ער פארשטעהט גאווים.

אבער נאכדעם ווי ער האט פארט איינגעשלאפען, איז ער גאר ניט גוט אויפגעלייגט געווען, וועז באגינען האבען איהם אויפגעוועקט די קולות פון זיינע שכנים, וואס האבען

זיך אַרומנעריסען צוויישען זיך אוו דער סקריפ פון א פאמ־
פע. וואס איז פון אן אויפגערעגטע האַנט אויפנעדרייט גע־
ווארען כדי באלד צו געבען א גרויסע באר דעם הויף אוו די
טרעפ.

יוליום אייליר איז געווען א קליינער, איינגעבויגענער אלטיטשקער מיט מוטנע, אומרוהיגע אויגען. מיט א רויטען צורונצעלטען און יעשטופעלטען פנים, מיט א מויל אהן צייניר און א ניט געקאמטע בארד, וועלכע ער פלעגט שטענדיג צופען מיט די הענט. זעהר ערליך, אביסעל א חקרן. איז ער געווען א גוטברודער מיט'ן זיידען. מען האט געזאגט אז ער איז זעהר ענליך צו יענעם. און באמת איז ער געווען פון זעלבען דור, ערצויגען אין דיזעלבע פרינציפען: אבער עם האט איהם געפעהלט דאס שטארקע, פיזישע לעבען פון זשאן־מישעל, דאס הייסט, אז כאטש ער האט געטראכט ווי יענער, איז ער בעצם דאך געווען אנדערש: ווארום דאס וואס מאכט דעם מענשען איז מעהר דאס טעמפעראמענט. אייזער די נעדאנקען: און ווי פיעל און ווי גרויס עם זאלען ניט זיין די אונטערשיידונגען, אמת'ע אדער איינגעבילדעטע. וואס די אינטעליגענץ שאפט צווישען מענשען, איז דאך די אמת גרויסע צוגליידערונג פון די מענשען די — צווישען גענזונטע און ניט געזונטע. דער אלטער אייליר איז ניט געווען צווישען די געזונטע. ער האט גערעדט וועגען מאראל ווי דער זיידע: אבער זיין מאראל גופא איז ניט געווען דיזעלבע ווי ביים זיידען: ער האט ניט געהאט יענעמס געזונטען מאגען, יענעמס לונגען און יענעמס מונטערע קראפט. אלץ איז ביי איהם און ביי זיינע נעבויט נעווען נאך א קארנען און שפאר־זאמען פלאן. נאכדעם ווי ער האט 40 יאהר אפגעדינט אלס קאנצעלאריסט און איז איצט געווען אויף רוה, האט ער

שוועך געליטען פון דעם גאר ניט טאן. וואס דריקט אזוי שטארק יענע אלטע לייט, וועלכע האבען גאר ניט אפגע־שפארט פאר זייער אינערליכען לעבען אין די לעצטע יאהרען. אלע זיינע נאטירליכע און ערווארבענע געוואהנהייטען. אלע געוואהנהייטען פון זיין פראפעסיע האבען איהם צוגענעבען עפעס א מין איינגעשראקענקייט און אומעט. וועלכע מען האט געקאנט געפינען אין א געוויסען גראד אויך ביי יעדען פון זיינע קינדער.

זיין איידעם פאגעל, א בעאמטער איז שלאס־קאנצע־לארין, איז געווען ארום פופציג יאהר אלט. הויך, קרעפטיג, אינגאנצען פליכעוואטע. מיט גאלדענע בריללען צו די שלייפען צוגעקלעפט, און נאד גאנץ גוט אויסקוקענדיג. האט ער זיך איינגערעדט, אז ער איז שטענדיג קראנק, און ער איז עס אויך געווען: וואהרום כאטש ער האט ניט געהאט די אלע קראנקהייטען וואס ער האט זיך איינגערעדט, איז אבער זיין נשמה געווען פארזייערט דורך די נישטיגקייטען פון זיין פראפעסיע און זיין גוף — אביסעל חרוב פון דעם שטענ־דיגען זיצען. זעהר ארבייטזאם, ניט אהן פארדינסטען, זאגאר מיט א געוויסער בילדונג, איז ער געווען א קרבן פון דער משוגענער, מאדערנער לעבענספיהרונג: און ווי א סך פון די בעאמטע, וואס זיינען צוגעשמידט צו זייער שרייב־טיש, איז ער געווען באהערשט פון דעם טייוועל פון היפא־כאנדריע — איינער פון יענע אומגליקליכע, וועלכע געטהע האט אנגערופען „טרויעריגער, ניט גריכישער היפאכאנדרי־קער", און מיט וועלכע ער האט געהאט רחמנות, כאטש ער האט זיי זעהר שטארק אויסגעמיטען.

אמאליע האט ניט געהאט ניט דאס, ניט יענעס, געזונט. הילכיג און ארבייטזאם, האט זי ניט ארויסגעוויזען קיין

גרויס סימפאטיע צו דעם מאנ׳ס יללות. זי פלעגט איהם נאנץ גראבלאך אויפטרייסלען. אבער קיין מענשליכע קראפט קאן לאנג ניט אויסהאלטען בייס צוזאמענלעבען: אוז אויב אין א פאמיליע איז אייגער אדער דער אנדערער א נעווראסטעניק. וועלען לויט אלע וואהרשיינליכקייטען עס ביידע ווערן איז עט־ליכע יאהר ארום. אומזיסט האט אמאליע זיך געבייזערט אויף פאגלען: אומזיסט האט זי געהאלטען אין איין פרא־טעסטירען פון געוואהנהייט אוז ווייל עס איז געווען נויטיג: אין א מינוט ארום פלעגט זי שוין באקלאגען איהר טרויערי־גע לאגע, נאר העכער פאר איהם: דאך איהר אריבערגעהן פון שילטען אויף יאמערן פלעגט איהם קיין גוטעס ניט טאן: פארקעהרט. דורך דעם, וואס זי פלעגט אזוי הויך נאכשרייען זיינע נארישקייטען, פלעגט זי נאך צעהנמאל אזוי פיעל פאר־שטארקערן זיין הארצווייטאג. צו ענד האט זי ניט נאר צו־שמעטערט דעם אומגליקליכען פאגל, וועלכער איז געווען א צושראקענער פון זיינע אייגענע יללות, וואס האבען אפגע־קלונגען איצט צוריק אויף אוא שרעקליכען אופן. נאר זי האט יעדען איינעם צעבראכען. זיך אליין אויך. זי האט זיך אליין אייגעווואהנט נאר אהן אן אורזאך צו יאמערן אי־בער די געזונט פון זיך אליין, פון איהר פאטער. פון איהר טאכטער אוז פון איהר זוהן. דאס איז ביי איהר געווארען א משוגעת: דאס איבער׳חויר׳נדיג אזוי פיעל מאל. האט זי אליין אננעהויבען גלויבען איז דעם. די קלענסטע פארקילונג האט מען געמומען טראגיש: אלץ איז געווען אן אורזאך צו זיין פארזארגט. נאר מעהר. פלעגט מען זיך גוט פיהלען. האט זי אננעהויבען מורא צו האבען פאר די קומענדע קראנקהייט. אט אזוי איז דאס לעבען אוועק איז שטענדיגער מורא. סוף כל סוף האט מען אנגעהויבען דאביי ניט שלעכט זיך צו

פיהלעז. עס האט אויסגעוויזען, ווי שטענדיגע יללות וואלטען העלפען. אז אלע זאלען זיין געזונט. יעדער איינער האט גענגעסען, געשלאפען, געארבייט ווי געוויינליך: אוז דאס הויז־לעבען איז דערפון ניט געשטערט געווארען. אמאליעס תשוקה פאר ארבייט איז דורכאוים ניט געווען באפרידיגט דערמיט וואס זי אליין פלענט ארומפאדען פון פריהמארגען ביז ביי נאכט. פון קיך ביז'ן קעלער: זיי האבען אלע געמוזט ארבייטען צוזאמען מיט איהר: אוז אט אזוי האט מען געהאלטען אין איין איבערשטעלען די מעבל. וואשען די פאדלאגעס. ווישען דעם פארקעט. הויך רייבען. טופען מיט די פיס אוז טריסלען די וועגט.

די ביידע קינדער, וועלכע זיינען געווען אונטערדריקט פון אזא שרייענדיגער אוטאריטעט, וואס האט קיינעם ניט דורכגעלאזען, האבען געהאלטען פאר גאנץ נאטירליך זיך אונטער איהר צו אונטערווארפען. דער איננעל, לעאנארד. איז געווען א גאנץ שעהנער, כאטש מיט א גאנץ וואכעדיגען פנים אוז שטייפע מאנירען. די יונגע מיידעל, ראזא, א בלאנדינקע מיט גאנץ שעהנע, בלויע אוז צערטליכע אויגען וואלט געמאכט א גאנץ סימפאטישען איינדרוק. באזונדערס דורך די פרישקייט פון איהר צארטער הויט אוז דורך דעם אויסדרוק פון גוטסקייט, וועז די נאז וואלט ניט געווען צו גרויס אוז אביסעל פארקרימט. דאס האט געמאכט איהר געזיכט גראב אוז איהר צוגעגעבען א נארישען אויסדרוק. זי האט דערמאנט אז האלבייז'ס א יונגע מיידעל איז באזארגט מוזאום, — דער טאכטער פון בורגסמייסטער מאיאר — וואס זיצט דארט מיט אראפגעלאזענע אויגען, די הענט אויף די קניע אוז מיט די פארבלאזע האר פארנאנדערגעוואלצט איבער די פלייצעס, אוז איז איז גרויס פארלעגענ־

הייט אוז שעמט זיך מיט איהר מיאוסער נאז. נאר ראוא האט וועגען דעם זיך ניט געזארגט אוז דאס האט איהר קיין מאל ניט אפגעהאלטען פון איהר אייביגען פלוידערן. שטענדיג האט מען איהר געהערט דערציילענדיג מעשות אהן א סוף מיט איהר שניידענדער שטים, שטענדיג זיך שטיקענדיג, ווי זי וואלט קיין צייט ניט געהאט אלץ ארויסצורייד־ען. שטענדיג אויפגערעגט אוז צעהיצט, ניט קוקענדיג אויף דעם. וואס אלע האבען זין פאר דעם אויף איהר געבייזערט: אי די מוטער, אוז דער פאטער אוז אפילו דער זיידע. זיי אלע זיינען געווען בייז ניט אזוי דערפאר וואס זי רעדט צופיעל, נאר וויל זי לאזט דורך דעם זיי ניט רייד־ען. וואהרום אט די אויסגעצייכענטע מענשען, גוטע, ערליכע, אידערגעבענע,— די סאמע שמעטענע פון גוטע מענשען — האבען געהאט אלע גוטע מדות: נאר זיי האט געפעהלט איינע, וואס איז די פראכט פון לעבען: די מרה פון שווייגען.

קריסטאף איז נעווען אין א נעדולדיגער שטימונג. זיי־נע צרות האבען איינגעשטילט זיין אומגעדולדיגען, אויפקא־כענדען טעמפעראמענט. די ערפארונג וואס ער האט גע־מאכט מיט דער גרויזאמער גלייכגילטיגקייט פון די עלענאנ־טע נפשות, האט איהם נעבראכט דערצו, אז ער זאל אנהוי־בען מעהרער ווערט צו לייגען אויף פשוטע, ניט גראציעזע נפשות, וועלכע זיינען אפילו שרעקליך לאנגווייליג, אבער האבען א שטרענגערן באגריף פון לעבען: און איהם האט זיך נעראכט, אז ווייל זיי לעבען אהן פרייד, לעבען זיי אויך אהן שוואכקייטען. באשליסענדיג ביי זיך, אז זיי זיינען אויסנעצייכענטע מענשען און אז זיי דארפען איהם געפעלען, האט ער, אלס עכטער דייטש, זיך נעצוואונגען זיך אייניצורי־דען אז זיי נעפעלען איהם אין אמת'ן. אבער דאס האט איהם זיך ניט איינגענעבען. איהם האט נעפעהלט יענער גוטמוטיגער דייטשער אידעאליזם, וואס קאן ניט זעהן אוז זעהט טאקע ניט דאס וואס איהם איז ניט אנגענעם צו בא־מערקען, אוים מורא צו צעשטערן די רוה פון די נעדאנקען און די באקוועמליכקייט פון לעבען. פארקעהרט, קיינמאל האט ער ניט נעפיהלט אזוי שטארק די פעהלערן פון די מענ־שען, ווי דאמאלט בעת ער האט זיי נעליעבט, וועז ער האט זיי נעוואלט לייעבען אין נאנצען, אהן וועלכע עס איז באשריי־קונג: עס איז נעווען אז אומבאוואוסטע אוז אומכא־זיגבארע באדירפנים אין וואהרהייט, וואס האט איהם נעמאכט קלאהרער צו דערקענען אוז שטרענגער זיך צו פארהאלטען

צו דיר, וואס זיינען איהם געווען אם טייערסטען. אט אזוי האט איהם ניט גענומען לאנג ביז ער האט אנגעהויבען מיט פארדרוס און טרויער צו באמערקען די חסרונות פון זיינע בעלי־בתים. און זיי האבען גאר ניט געטראכט דערפון צו פארדעקען זייערע חסרונות. אין הפך צו דעם, וואס עס פאסירט אפט, האבען זיי דוקא אויפגעדעקט אלץ וואס איז אין זיי נעווען אפשטויסענד. דאס האט קריסטאף אויך געמערקט; און זיך באשולדיגענדיג אין אומרעכט, האט ער געזוכט פון דאס נייַ צו געווינען זיינע ערשטע אינדרוקען און וויעדער אין זיי צו געפינען די אויסגעצייכענטע מעלות. וועלכע זיי האבען מיט אזוי פיעל זארג געזוכט צו פארדעקען.

ער האט געפרובירט זיך אריינלאזען אין געשפרעכען מיט'ן אלטען אייל־ער, וועלכער האט גאר בעסערם ניט געוואלט. ער האט געהאט צו איהם א געהיימע סימפאטיע. אז אנדערנקען אן זיידען, וועלכער האט איהם געליעבט און געלויבט. אבער דער גוטער זשאן־מישעל האט מעהר ווי קריסטאף פארמאגט די פעהיגקייט זיך אייַנצוביל־דען ווער וויים וואס וועגען זיינע פרייַנד; און קריסטאף האט עס נאכיץ גוט באמערקט. אומזיסט האט ער געזוכט זיך צו דערווי־כען אייל־ערם ערינערונגען וועגען זיידען. עס האט איהם זיך נאר איינגעגעבען ארויסצוקריגען פון איהם א בלאסע קאריקאטור פון זשאן מישעל און שטיקלאר געשפרעכען. וואס האבען קיין שום אינטערעס ניט געהאט. אייל־ערם באריכטען פלעגען זיך אלע אנהויבען בזה הלשון:

—„ווי איך האב שוין דיין ארימען זיידען געזאגט..."

און קיין אנדער זאך האט ער זיך ניט געקאנט דערמא־

נעז. ער האט מעהר קיין זאך ניט געהערט ווי נאר דאס וואס ער אליין האט גערעדט.

עס איז מעגליך, אז זשאן מישעל האט אויך בעסער זיך ניט צוגעהערט. דאס רוב פרייגדשאפטען זיינען ניט מעהר ווי א פאראיינינונג פאר גענענזייטיגע באפרידיגונגען. כדי צו קאנען ריידען מיט אן אנדערן וועגען זיך. אבער זשאן מישעל, ווי נאיוו ער איז ניט געווען אין זיין פרייד צו פלוידערן, האט דאד, וויינגכטעניס, שטענדיג געהאט צו פארטייליען סימפאטיע אויף אלע זיטען. ער האט זיך מיט אלץ אינטערעסירט: ער פלענט שטענדיג באדויערן, וואס ער איז מעהר ניט אלט פופצעהן יאהר, כדי צו זעהן די וואונדערבארע ערפינדונגען פון די נייע דורות און אנטייל צו נעמען אין זייערע גפאנקען. ער האט פארמאגט די טיי־ערסטע מתנה פון לעבען: די פרישקייט פון דער נייגעריג־קייט, וועלכע די יאהרען האבען ניט געענדערט אויף א הער. און וועלכע פלענט יעדען פריהמארגען ניי געבארען ווערן. ער האט ניט געהאט גענוג טאלאנט די מתנה אויסצונוצען: אבער ווי פיעל טאלאנטפולע מענשען וואלטען איהם מקנה געווען דערפאר! דאס רוב מענשען שטארבען אפ צו צוואנ־ציג אדער דרייסיג יאהר: ווי נאר זיי זיינען אריבער דעם עלטער, זיינען זיי נאר אן אפשיין פון זיך אליין: אין דעם רעשט פון זייער לעבען פארברייגגען זיי נאר אין דעם וואס זיי קריגען אויבער פון טאג צו טאג. נאר אלץ מעהר מעכא־ניש דאס וואס זיי האבען געזאגט, געטאן, געטראכט אדער געליעבט דאמאלט, וועז זיי זיינען נאך נעווען.

עס איז שווין אזוי לאנג אזויא זינט דער אלטער אייגער איז עפעס נעווען — אזוי נעווען איז ער אזוי ווייניג, — אז דאס וואס איז איצט פון איהם געבליבען איז נעווען נאנץ

ארימליד אוו אביסעל לעבערליד. א חוץ פוו זיין אלטער פראפעסיע אוו פוו זיין תאמיליעו לעבעו האט ער פוו קיין זאך ניט געוואוסט אוו ניט געוואלט וויסעו. וועגעו אלץ איז דער וועלט האט ער געהאט גאנץ פארטיגע מיינונגעו. וואס האבעו געשטאמט נאר פוו זיינע אינגעלשע יאהרעו. ער האט פרעטענדירט אז ער פארשטעהט זיך אויף קונסט: אבער ער האט דערביי זיך אלץ געהאלטעו ביי געוויסע הייליגע נעמעו, וועלכע ער פלעגט ניט קאנעו דערמאנעו, אז פארלערנטע מליצה פראזעו: דאס איבעריגע האט קיין שום וועדרט ניט געהאט. וועו מעו פלעגט צו איהם רעידעו וועגעו מאדערנע קינסטלער, פלעגט ער גאר זיך ניט צוהערעו אוו פלעגט נעמעו רעידעו פוו אנדערע זאכעו. ער האט זיך געהאלטעו פאר א הייסעו ליעבהאבער פוו מוזיק אוו האט געבעטעו קריסטאף'ן עפעס אויפצושפילעו. אבער באלד וויי קריסטאף, וואס האט איין מאל אוו צוויי מאל זיך געלאזט בעטעו, האט אנגעהויבעו צו שפילעו, האט דער אלטער גענומעו זיך דורך שמועסעו אויפו קול מיט זיין איידעם, אזוי וויי די מוזיק וואלט פארדאפעלט זיין אינטערעס צו אלץ וואס איז ניט מוזיק. קריסטאף, א דערצארנטער, איז אויפגעשטאנעו אין מיטעו שטיק: קיינער האט עס ניט באמערקט. עס זיינעו געווען נאר עטליכע מעלאדיעס דריי, פיער — איינע זעהר א שעהנע, די אנדערע זעהר מיאוסע, אבער אלע גלייד געהייליגטע — וואס האבעו געהאט די פריוויליעגיע צו באקומעו א פארהעלטניסמעסיגע שטילקייט אוו א פולע הסכמה. ביי זייערע ערשטע טענער פלעגט דר אלטערע אריינפאלעו איז התפעלות אוו טרערעו פלעגעו זיך איהם שטעלעו אין די אויגעו, ניט אזוי פוו דעם פארגעניגעו וואס ער האט איצטער, נאר פיעל מעהר פוו דעם פארגעניגעו, וואס ער האט

אמאל געהאט דערפון. ביי קריסטאף'ן האבען די אלע מע־לאדיעס געגומען ארויסרופען אן עקעל, כאטש אייניגע פון זיי, ווי בעטהאווענס אדעלאידע, זיינען איהם פריהער גע־ווען טייער: דער אלטער פלעגט שטענדיג אונטערברומען די ערשטע טאקטען דערפון און פלעגט ניט פארפעהלען צו ערקלערען אז „ד א ס היסט מוזיק", עס פארגלייכענדיג מיט פאראבטונג „מיט אט די פארשאלטענע מאדערנע מוזיק וואס האט קיין שום מעלאדיע ניט" — עס איז אמת, אז ער האט קיין אויגיגע פון זיי ניט געקענט.

זיין איידעם, א געבילדעטערער מענש, איז געווען באי־האווענט אין די ארטיסטישע באווענונגען: אבער דאס איז געווען נאר ערגער, וואהרום זיינע מיינונגען זיינען געווען איז גייסט פון זיין אייביגען בטול. עס האט איהם אפילו ניט געפעהלט ניט קיין געשמאק, ניט קיין אינטעליגענץ; נאר ער האט ביי זיך ניט געקאנט פועלן צו באוואונדערן עפעס א מאדערנע זאך. ער וואלט פונקט אזוי מבטל געווען אויך מאצארט'ן און בעטהאווענען, ווען זיי וואלטען געלעבט איז זיין צייט, און וואלט אנערקענט די פארדינסטען פון וואג־נער'ן אדער פון ריכארד שטראוס'ן, אויב זיי וואלטען שוין געווען טוידט א יאהר הונדערט. זיין אומצופריידענער אינס־טינקט האט איהם ניט דערלאזען מסכים צו זיין, אז ביי זיין לעבענסצייט זאלען זיין גרויסע, לעבעדיגע מענער. ער איז אזוי געווען פארביטערט דורך זיין אומגערעטענעם לעבען, אז ער האט זיך געזוכט אויסצורייידען, דאס ביי אלעמען איז דאס לעבען ניט גערעטעט. אז עס קאן נאר אנדערש ניט זיין, און אז די, וואס גלויבען אנדערש, אדער מאכען זיך, אז זיי גלייבען אנדערש, זיינען אויפן פון די צוויי: ענטוועדער שוטים, אדער שווינדלער.

אט אזוי האט ער פון יעדען נייעם גדול׳ געוועדט נאר איז טאן פון ביטערער איראניע: און אזוי ווי קיין נאר איז ער נאר ניט געווען, פלעגט ער ניט פארפעהלען צו ענטדעקען פון ערשטען בליק אן די שוואכע און לעכערליכע זייטען. יעדער נייער נאמען פלעגט ביי איהם ארויסרופען א מיסטרויען: נאך איידער ער האט וועמען געקענט, איז ער שוין געווען גרייט איהם צו קריטיקירען — דערפאר טאקע וואס ער האט איהם ניט געקענט. אויב ער האט געהאט סימפאטיע מיט קריסטאף׳ן, איז עס געווען דערפאר, ווייל ער האט געמיינט, אז אט דאס מיזאנטראפישע קינד געפינט דאס לעבען פונקט אזוי שלעכט ווי ער, און דערצו, האט ער דאך קיין טאלאנטען ניט. קיין זאך דערנעהנטערט ניט אזוי קלייניע, קלייניכע און אומצופריידענע נשמות אייגע מיט די אנדערע ווי די פעסטשטעלונג פון זייער געמיינזאמער אהנמאכט. און קיין זאך דערוועקט ניט אזוי דעם פארלאנג צו לעבען און צו זיין געזונט ביי די וואס זיינען געזונט און פעהיג צו לעבען, ווי אט דער בונד פון נארישען פעסימיזם פון די מיטעלמעסיגע און קראנקע, וועלכע לייקענען אפ דאס גליק ביי אנדערע, דערפאר וואס זיי אליין זיינען ניט גליקליך. קריסטאף איז געווען דער באווייז דאפיר. אט די טרויעריגע געדאנקען זיינען איהם געווען גוט באקאנט: אבער ער האט זיך געוואונדערט זיי צו געפינען איז פאגעל׳ם מויל און זיי גאר ניט צו דערקענען. נאך מעהר, ער איז געווארען פיינדליך צו זיי, זיי האבען איהם אפגעעקעלט.

און נאך מעהר אויפגעבראכט איז ער געווען פון אמאליעם דרכים. די גוטע פרוי האט אייגענטליך קיין זאך מעהר ניט געטאן, ווי נאר פראקטיש דורכצופיהרען קרים-

טאף'ס טעאריעס מכח פליכט. ביי יעדער געלעגנהייט האט זי דאס וואלט „פליכט" געהאלטען אין מויל. זי האט געארבייט אהן אויפהער און האט געוואלט, אז יעדער איינער זאל ארבייטען ווי זי. איהר ארבייט האט ניט באצווועקט צו מאכען איהר אדער אנדערע גליקליכער: פארקעהרט, מען האט כמעט געקאנט זאגען, אז איהר צוועק איז געווען צו זיין א שטערונג פאר אלעמען און צו מאכען דאס לעבען אזוי ניט אנגענעהם ווי נאר מעגליך, כדי עס צו פארהייליגען. קיין זאך וואלט איהר ניט געקאנט באוואויגען צו אונטערברעכען אויף אייז אייגענבליק די הייליגע ארבייט פון דער בעלהב'תישקייט. אט דעם קדשי קדשים, וואס פארנעמט ביי אסד פרויען דעם פלאץ פון אלע אנדערע מאראלישע און געזעלשאפטליכע פליכטען. זי וואלט זיך געהאלטען פאר פארלארען, וועז זי וואלט אין דיזעלבע טעג און אין דיזעלבע שטונדען ניט געשייערט די פאדלאגעס, ניט געוואשען די פענסטער, ניט געפוצט די קליאמקעס פון די טירען, ניט אויסגעקלאפט מיט אלע כחות די קאוויארען און ניט איבערגעשטעלט די שטולען, טישען און שאפעס. זי האט זיך דערמיט זאגאר באריהמט. מען האט געקאנט מיינען, אז דאס איז פאר איהר אן עהרען־זאך. און זי איז עס, אגב, ניט ביי אסך פרויען דערזעלבער גייסט. וואס מאכט זיי כלומרשט צו פארטיידיגען זייער עהרע? דאס איז א מין מעבעל, וואס מען דארף האלטען גלאנציג, א גוט אנגעוויקסטער פארקעט, קאלט, הארט — און גלאט.

די ערפילונג פון דער אויפגאבע מאכט פרוי פאנעל ניט ליעבליכער. זי דראפעט זיך אז די קליינליכקייטען פון דער בעלהב'תישקייט ווי אז א פליכט, וואס איז פון נאט באפוילען, אוז זי פארלאכטעט אלע די, וואס טוען ניט ווי זי, וואס

נעמען זיך רוה. וואס פארשטעהן ווי צו געניסען אביסעל פון לעבען צווישען זייערע ארבייטען. זי פלעגט זיך פארקליי־בען אזש אין לואיזעס צימער און איהר אויפהויבען פון ארט. וועז יענע פלעגט זיך צוזעצען און זיך פארקלערען אין מיטען פון דער ארבייט. לואיזע פלעגט זיך אפזיפצען. אבער פלעגט זיך אונטערגעבען מיט א פארשעמטען שמייכעל. צום גליק האט קריסטאף דערפון נארניט געוואוסט: אמאליע פלעגט ווארטען ביז ער פלעגט אוועק. אום צו מאכען אזוינע באפאלען אויף זייער וואהנונג: אוז ביז איצט האט זי איהם דירעקט נאר ניט פארטשעפעט: ער וואלט עס נאר ניט גע־וואלט ליידען. קוקענדיג אויף איהר. פלעגט ער זיך פיהלען שטענדיג אין א צושטאנד פון פיינדשאפט. וואס ער האט איהר אם ווייניגסטען מוחל געווען. איז געווען דער טומעל. וואס זי פלעגט אנמאכען. דאס פלעגט איהם פון די כלים ארויסבריינגען. איינגעשלאסען אין זיין צימער — א קליי־נע, נידעריגע לאך צום הויף צו — פלעגט ער פארקלאפען די פענסטער, ניט קוקענדיג אויף דעם. וואס איהם פלעגט פעהלען לופט. אבי ניט צו הערען דעם טומעל פון דער בעל־הב'תישקייט פון הויז, און דאך פלעגט אפילו דאמאלט איהם זיך ניט איינגעבען דערפון זיך צו ראטעווען. ניט ווילענדיג פלעגט ער, אן אויפגערעגטער, זיך מוזען צוהערען מיט גרוים אויפמערקזאמקייט צו דעם גאנצען טומעל פון אונטען: אוז וועז די שרעקליכע שטים, וואס פלעגט זיך דורכריסען דורך אלע וועגט. פלעגט נאך א מינוט פון רוה, זיך פון דאס ניי אויפהויבען. פלעגט ער א צוקאכטער ווערן: ער פלעגט שרייען, טראמפלען מיט די פיס, און דורך די וועגט שיקען א גאנצע קאלעקציע פון קללות. איז דעם אלגעמיינעם גערוויש פלעגט מען עס גאר ניט באמערקען: מען פלעגט מיינען.

אז דאס קאמפאנירט ער. ער האט געוואונשען פרוי פאגעל צו געהן צו אלדע שווארץ יאהר. ניט רעספעקט. ניט אכ־טונג פלעגען איהם ניט צוריקהאלטען. אין אזוינע מינוטען האט זיך איהם נעדאכט, אז ער וואלט בעסער אויסגעקליבען די נארישטע און פארדארבענסטע פרוי. אום זי זאל נאר שווייגען, נעגען די אינטעליגענץ און ערליכקייט און אלע אנדערע מעלות, אויב זיי מאכען נאר צופיעל גערויש.

אט די שנאה צו טומעל האט איהם דערנעהענטערט צו לעאנארד'ן. דער יונגער אינגעל איז געווען דער איינציגער וואס פלעגט שטענדיג בלייבען רוהיג אין מיטען פון אלגע־מיינעם טומעל, און פלעגט קיין מאל ניט אויפהויבען די שטים שטארקער אין איין מאמענט, ווי אין א צווייטען. ער פלעגט ריידען צוגעמאסטען און ריכטיג, אויסקלייבענדיג די ווערטער און זיך ניט אויסלענדיג. די קאכעדינג אמאליע האט קיין מאל ניט גענהאט די געדולד אפצוואוווארטען ביז ער זאל ענדיגען: אלע פלעגען זיך צושרייען איבער זיין לאנג־זאמקייט! ער אבער פלעגט דערפון ניט נתפעל ווערען. קיין זאך פלעגט איהם ניט ארויסברייננגען פון זיין רוה און פון זיין האלטונג מיט דרך־ארץ. קריסטאף איז נאך דערפאר נע־ווען מעהר פאראינטערעסירט אין איהם, ווייל ער האט נע־הערט אז לעאנארד האט באשלאסען צו ווערן א גייסטליכער: און זיין נייגעריגקייט איז דערפאר געווארען באזונדערס שטארק.

קריסטאף האט דאמאלט זיך געפונען אין א זאנדערבא־רען צושטאנד בננג צו רעליגיאן: ער האט אליין ניט גע־וואוסט, וואס ער פיהלט וועגען דעם. ער האט קיין מאל ניט גענהאט קיין צייט ערנסט וועגען דעם נאכצוטראכטען. ער איז געווען ניט גענוג געבילדעט, און איז געווען צופיעל פאר־טאן, פארהארעווען מאכענדיג אזא שווערען לעבען, אום צו קאנען זיך אליין אנאליזירען איז זיינע גערענקען איז ארדנונג צו בריינגען. היציג ווי ער איז געווען, איז ער פון

איין עקסטרים אריינגעפאלען איז א צווייטען, פון פולען גלויבען—איז פולער אפקורסות, זיך ניט קימערנדיג וועגען דעם: צו ער איז איז נאנצען אויסגעהאלטען. צו ניט. וועז ער איז געווען גליקליך האט ער וויניג וואס געטראכט וועגען גאט, אבער איז געווען געניגט איז איהם צו גלויבען. וועז ער איז געווען אומגליקליך, האט ער וועגען גאט יא געטראכט, אבער ניט געוואלט גלויבען איז איהם. עס איז איהם אויסגעקומען משונהדיג, אז א גאט זאל קאנען דערלאזען אומגליק אוז אומגערעכטיגקייט. דאך, בכלל, האבען די שווערע פראגען איהם וויניג באשעפטיגט. איז תור געגומען, איז ער געווען צו פרום אום פיעל צו טראכטען וועגען גאט. ער האט געגלויבט איז גאט אוז האט ניט געהאט נויטיג וועגען איהם צו טראכטען. דאס איז גוט פאר די וואס זיינען בטבע שוואך, אדער וואס זיינען אפגעשוואכט דורך א בלוטלאזען לעבען. זיי לעבצען נאר גאט, ווי א פלאנצונג נאר זיז. דער וואס גוסט, דראפעט זיך אז לעבען. אבער דער וואס טראגט איז זיך די זוז אוז דאס לעבען. צו וואס זאל ער עס זוכען אויסער זיך?

קריסטאף וואלט וואהרשיינליך זיך ניט פארנומען מיט די אלע זאכען, וועז ער וואלט געלעבט אליין. אבער די פליכטען פון געזעלשאפטליכען לעבען האבען איהם געצוואונגען זיינע גראנקען צו באשעפטיגען מיט אט די געפערליכע אוז אומנוצליכע פראגען, וואס פארנעהמען איז דער וועלט א פלאץ נאר ניט לפי זייער ערד: אוז צו וועלכע מען מוז נעמען א שטעלונג, וויל מען שטויסט זיך אז אויף זיי ביי יעדען טריט. אזוי ווי א געזונטע, איידעלע נשמה וואס שפריצט מיט קראפט אוז לעבע וואלט ניט געהאט טויזענדער וויכטיגערע זאכען צו טאן, ווי זיך צו באאומרוהיגען,

אויב עס איז דא א גאט, אדער ניט!... וועז עס וואלט זיך כאטש נאר געהאנדעלט וועגען דעם: צו גלויבען אין גאט? אבער מען מוז דאך גלויבען אין א י י ז גאט פון אזא אוז אזא גרויס, אדער פון אזא אוז אזא פארמע, פון אזא פארב אוז פון אזא אוז אזא ראסע! דאך וועגען דאס אלץ האבי קריסטאף נאך ניט געטראכט. יעזוס האט אין זיינע געדאנקען כמעט נאר קיין פלאץ ניט פארנומען. עס איז נעווען ניט דערפאר, ווייל ער האט איהם ניט ליעב געהאט: וועז ער פלעגט טראכטען וועגען איהם, פלעגט ער איהם דוקא האלט האבען, אבער ער פלעגט וועגען איהם ניט טראכטען. ער פלעגט אפט זיך מאכען פארוואורפען דאפיר „ עס פלעגט איהם פארדריסען אוז ער פלעגט ניט פארשטעהז, פארוואס אינטערעסירט ער זיך ניט מעהר מיט איהם. אוז דאך האט ער זיך געפיהרט פרום, זיין גאנצע פאמיליע האט זיך געפיהרט פרום אוז דער זיידע פלעגט ניט אויפהערען צו לייענען די ביבל: ער פלעגט פינקטליך באזוכען די גאטעסדינסטען. ער האט זאגאר אליין אנטייל גענומען אין דעם ביז צו א געוויסען גראד, ווייל ער איז נעווען אן ארגאניסט. אוז ער פלעגט זיין אויפנאבע ערפילען מיט א מוסטערהאפטער נעוויסענהאפטיגקייט. אבער עס וואלט איהם זעהר שווער נעווען צו זאגען ביים פארלאזען די קירד, וועגען וואס ער האט דארט געטראכט. ער האט געגומען לייענען די היילינע שריפטען, כדי זיינע געדאנקען קלאר צו מאכען: אוז איז אין דעם נעווארען פאראינטערעסירט, זאגאר פארגענוגען געהאט דערפון, אבער נאר ווי פון שעהנע, זאנדערבארע ביכער, וואס אונטערשיידען זיך ניט שטארק פון אנדערע ביכער, וועלכע קיינעם פאלט נאר ניט אייז צי רופען הייליגע. דעם אמת זאגענדיג: אויב ער האט געפיהלט סימפאטיע

צו יעזוסען. האט ער צו בעטהאוועגען געפיהלט אסד מעהר סימפאטיע. און זיצענדיג ביי דעם ארגאן אין סיינט־פלארי־אן־קירד, וואו ער פלעגט זונטאג שפילען ביים גאטעסדינסט. איז ער געווען פיעל מעהר פאראינטערעסירט מיט זיין ארגאן, איידער מיט דעם גאטעסדיענסט: און איז די טעג. וועז די קאפעלע פלעגט שפילען באך'ן איז ער געווען פרומער ווי אין יענע טעג, וועז זי פלעגט שפילען מענדעלסאן. געוויסע צערעמאניעס פלעגען א"ם אריינברייננגען איז גרויס התלהבות. אבער צו עס איז שאקע געווען גאט. וועמען ער פלעגט דאמאלט ליעבען. אדער נאר די מוזיק, ווי אן אומפארזיכטיגער גייסטליכער האט איהם איין מאל באמערקט מיט א שפאם, ניט טראכטענדיג וואס פאר א שטורם זיין שפאם האט ארויסגערופען? אן אנדערער וואלט נאר ניט געשאנקען קיין אויפמערקזאמקייט דערצו, און וואלט א הער ניט געענדערט איז זיין זארט לעבען (ווי פיעל מענשען פיהלען זיך באקוועם ניט צו ווייסען, וואס זיי טראכטען!) אבער קריסטאף האט געהאט אזא שטארקע תשוקה צו זיין נאר און נאר עהרליך, אז ביי יעדער געלעגענהייט פלעגען אויף איהם ארויפפאלען ספקות. און פון דעם טאג אן, וועז ער האט זיי דערפיהלט, איז געווארען פאר איהם ניט מעגליך זיי ניט צו האבען יעדען טאג. ער האט זיך געמאטערט, עס האט איהם זיך געראכט אז ער האנדעלט מיט דאפעלזיניגער פאלשקייט. צו האט ער געגלויבט, אדער ניט?... ער האט ניט געהאט ניט די מאטעריעלע, ניט די גייסטיגע מיטלען (מען דארף דערצו האבען פרייע צייט) אליין צו באשליסען די פראגע: און דאך האט די פראגע געמוזט פארענטפערט ווערן, כדי ער זאל ניט ליידען פון דעם געדאנק, אז ער איז ענטוועדער א גלייכגילטיגער, אדער א היפאקריט. ער איז

אבער געווען אומפעהיג צו זיין ניט דאס איינע און ניט דאס אנדערע.

ער האט געפרוביירט פארזיכטיג אויסצופרעגען די מענשען ארום איהם. זיי אלע זיינען געווען ביי זיך זיכער. קריסטאף האט געבראכט מיט דעם פארלאנג צו וויסען. פארוואס זיי גלויבען. דאס האט איהם זיך ניט איינגענגען בעז מען פלעגט איהם כמעט קיין מאל ניט געבען קיין באשטימטען ענטפער: מען פלעגט שטענדיג פארקריכען אז א זייט. אייניגע האבען איהם געהאלטען פאר א חצוף און איהם געזאגט. אז וועגען אזוינע זאכען רעדט מען בכלל ניט. אז טויזענדער קליגערע און בעסערע מענשען ווי ער האבען גענגלויבט. ניט צווייפלענדיג. און אז ער דארף אויך טאן ווי זיי. עס זיינען געווען אויך אזוינע. וואס האבען געמאכט א בייזע מינע, ווי ער וואלט זיי פערזענליך באליידיגט. זיי שטעלענדיג אזוינע פראגען: און דאך זיינען עס פילייכט ניט געווען די. וואס זיינען זעהר שטארק זיכער געווען אין זייער גלויבען. אנדערע האבען געקוועטשט מיט די פלייצעס און האבען באמערקט מיט א שמייכעל: „עס קאן ניט שאדען!" און זייער שמייכעל האט געזאגט: „און עס איז אזוי באקוועם...." אט די האט קריסטאף פאראכטעט פון זיין גאנצען הארצען.

ער האט געפרוביירט פארטרויען זיינע ספקות צום גייסטליכען: אבער גלייך ביי דער ערשטער פראגע האט ער דערצו פארלארען דעם חשק. מען האט מיט איהם ניט געקאנט ערנסט דיסקוטירען. ווי העפליך דער גייסטליכער האט ניט געערדט. האט ער דאך געלאזט קלאר פיהלען, אז צוויישען איהם און קריסטאף'ן איז קיין שוב גלייכהייט ניטא: עס האט אויסגעוויזען שוין לכתחילה א באשלאסענע זאך.

אז זיין גדלות טאר ניט אפגעפרעגט ווערן אוז אז דער גע־
שפרעד קאן ניט אריבער די גרעניצען, וועלכע ער האט
באשטימט כדי איהם זאל ניט ווערן אומבאקוועם. דאס איז
געווען א פאראד־שפיעל אהן שום געפאר. ווען קריסטאף האט
געוואלט ארויסגעהן פון די גרעניצען אוז שטעלען פראגען,
אויף וועלכע דעם ווירדיגען הערן האט ניט געפאסט צו ענט־
פערן, האט יענער איהם אפגעפטרט מיט א שמייכעל פון
אויבען אראפ, מיט עטליכע לאטיינישע ציטאטען אוז מיט א
פאטערליכען בייזער מתפלל צו זיין אז גאט זאל איהם עפע־
נען די אויגען. קריסטאף האט זיך געפיהלט דורך דעם
העפליכען אוז אומגעדולדיגען טאן געקרייגט אוז באליי־
דיגט. צו מיט רעכט, אדער מיט אומרעכט, ער וואלט פאר
קיין זאך אין דער וועלט מעהר ניט געזיכט קיין ישועה פון
א גייסטליכען. ער האט מודה געווען אז די מענשען שטע־
הען העכער פאר איהם דורך זייער אינטעליגענץ אוז הייליי־
גען טיטעל: אבער ווען מען דיסקוטירט א זאך זיינען ניטא
קיין העכערע אוז קיין נידעריגערע, ניט קיין טיטולען. ניט
קיין עלטער, ניט קיין נאמען: קיין זאך ווערט ניט פארע־
כענט ווי נאר דער אמת. — אוז פאר איהם איז די גאנצע
וועלט גלייך.

אוז דערפאר איז ער גליקליך געווען צו געפינען א אינ־
געל איז זיינע יאהרען, וואס האט געגלויבט. ער אליין
האט קיין אנדער זאך ניט געוואלט ווי נאר צו קאנען גלויי־
בען: אוז ער האט געהאפט, אז לעאנארד וועט איהם געבען
גוטע באווייזען פאר דעם. ער האט געפרובירט זיך מתקרב
זיין מיט איהם. לעאנארד האט געענטפערט מיט זיין גע־
ווינליכער וויצקייט, אבער אהן התפעלות: ער האט פאר
קיין זאך קיין התפעלות ניט געהאט. אזוי ווי מען האט ניט

געקאנט פיהרען אין הויז קיין אנהאלטענדען געשפרעך, ניט ווערענדיג יעדען אויגענבליק אונטערבראכען דורך אמאליע'ן אדער דורכ'ן אלטען, האט קריסטאף פארגעשלאגען א שפאציר, אין אבענט, נאכ'ן עסען. לעאנארד איז נעווען צו העפליך אום צו אנטזאגען, כאטש ער וואלט זעהר געוואלט זיך ארויסמאכען דערפון. ווארום זיין שלעפערינג נאטור האט געהאט מורא פאר'ן נעהן, פאר'ן נעשפרעך, און פאר אלץ וואס האט איהם געקאנט קאסטען אנשטרענגונג.

קריסטאף האט ניט געוואוסט, ווי דעם געשפרעך אנצוהויבען. נאר צוויי אדער דריי ניט נעראטענע באמערקונגען וועגען גלייכגילטיגע זאכען, האט ער זיך ארויפגעווארפען מיט אביסעל א ברוטאלער פלוצלינקייט אויף דער פראגע, וואס איז איהם געלעגען אויפ'ן הארצען. ער האט לעאנארד'ן געפרעגט, צו ער וויל טאקע באמת ווערן א גייסטליכער, און צו ער טוט עס וויל איהם געפעלט עס? לעאנארד איז געווען איבערראשט, און האט געווארפען אויף איהם אן אומרוהיגען בליק; אבער וועז ער האט דערזעהן, אז קריסטאף האט ניט קיין פיינדליכע אבזיכטען, האט ער זיך באהיגט.

„יא — האט ער געענטפערט — ווי אזוי האט עס געקאנט אנדערש זיין?"

„אך — האט קריסטאף געזאגט — איהר מוזט זיין גאנץ גליקליך!"

לעאנארד האט דערפיהלט איז קריסטאף'ס טאן אן אפקלאנג פון קנאה, און עס האט איהם הנאה געטאן. ער האט באלד געענדערט זיין האלטונג; ער איז געווארען גערירט, זיין געזיכט איז געווארען ליכטיגער.

„יא — האט ער געזאגט — איך בין גליקליך".

ער האט געשטראלט.

— „ווי אזוי מאכט איהר עם?" האט קריסטאף א פרעג געטאן.

איידער לעאנארד האט געענטפערט, האט ער פארגעשלאגן זיך אוועקצוזעצן אויף א רוהיגען באנק אין אן אלעיע פון קלויסטער סענט־מארטין. פון דארט האט מען געזעהן א ווינקעל פון דעם קלויענעם פלאץ, באפלאנצט מיט אקאציעס, און הינטען — די שטאדט און דאס לאנד, געבאדעו אין דער טונקעלקייט פון אבענט. דער רהיין האט געשטראמט צו פוסען פון בערגעל. אן אלטער, פארלאזענער בית עלמן, וועמעס קברים עם זיינען געווען פארטרונקען אונטער א ים פון גראז, האט געשלאפען לעבען זיי הינטער זיין פארשלאסענעם פארקאן.

לעאנארד האט אנגעהויבען צו רעידען. ער האט גערעדט מיט בלישצענדע אויגען, ווי גוט עס איז צו קאנען אנטלויפען פון לעבען, און צו געפינען אן ארט וואו מען איז און מען פארבלייבט אויף שטענדיג באשיצט.

קריסטאף, וואס האט נאך געבלוטיגט פון זיינע פרישע וואונדען, האט זעהר היים מיטגענפיהלט דעם פארלאנג נאך רוה און פארגעסענקייט: דאך האט דאס זיך בייי איהם דורכגעמישט מיט באדויערן. ער האט א פרעג געטאן מיט א זיפץ:

— „צו וועט אייך פון דעסטוועגען ניט זיין שווער אינגאנצען זיך צו ענטזאגען פון לעבען"?

„א — האט דער אנדערער געענטפערט גאנץ רוהיג — וואס זאל מען דארט זשאלעווען? צו איז עס ניט טרויעריג און מיאוס?"

„עס זיינען דאך פאראן שהנע זאכען אויך" — האט קריסטאף געזאגט, קוקענדיג אויפ'ן שהנעם אבענט.

„עס זיינען פאראן אביסעלע שהנע זאכען, אבער וויניג".

— „אט דאס ביסעל איז פאר מיר גאר אסר!"

„גוט! פאר מיר איז עס א פשוטער שכל הישר. פון איין זייט, אביסעל גוטס אוז א סך שלעכטס; פון דער אנדער זייט — אויף דער ערד ניט גוטס אוז ניט שלעכטס. אוז נאך דעם אן אייביגער גליק: צו איז דא וועגען וואס זיך צו קווויינקלען?"

קריסטאף האט ניט שטארק האלט געהאט דעם גאנצען חשבון. אזא אויסגערעכענט לעבען האט איהם אויסגעווי־זען זעהר ארים. פונדעסטוועגען האט ער זיך אנגעטאן א כח זיך צו איבערצייגען, אז אין דעם ליעגט די חכמה.

— „אווי, הייסט עס — האט ער באמערקט אביסעל איראניש — אז עס איז ניטא קיין געפאהר, דאס איהר זאלט זיך לאזען פארפיהרען דורך א שעה פארגניגען?"

„וואס פאר א שטות! וועז מען וויים אז עס איז גאר א שעה אוז נאכדעם די גאנצע אייביגקייט!"

— „זייט איהר אזוי זיכער, מכח דער אייביגקייט?"

„גאנץ נאטירליך!"

קריסטאף האט איהם געגומען אויספרעגען. א ציטער פון בויגקעניש אוז האפענונג איז איהם דורכגעלאפען. אט אזוי וועט לעאנארד ענדליך איהם ברייגען זיכערע באווייזען פון גלויבען! מיט וואס פאר א התלהבות וואלט ער אליין זיך ענטזאגט פון דער גאנצער איבעריגער וועלט, כדי איהם נאכצוגעהן צו גאט.

איז אנהויב האט לעאנארד, שטאלץ אויף זיין ראלע

פון אז אפאסטאל. און דערצו נאך איבערצייגט אז קריס־
טאף'ס ספקות זיינען נאר אן אנשטעל. און אז ער וועט הא־
בען גענוג געשמאק אוועקצולייגען די וואפען ביי די ערשטע
ארגומענטען, זיך נענומען פאר די הייליגע שריפטען. זיך נע־
שטיצט אויף די אוטאריטעט פון דעם ברית חדשה. אויף די
נסים. אויף דער טראדיציע: אבער ער האט אנגעהויבען צו
ווערן אביסעל געפאלען ביי זיך. וועז קריסטאף האט איהם
איבערגעריסען די רייד. נאכדעם ווי ער האט עטליכע מינוט
איהם אויסגעהערט, ערקלערענדיג אז דאס הייסט ענטפערן
מיט א פראגע אויף א פראגע, און אז ער בעט איהם ניט
פארנאנדערצולייגען פאר איהם דאס אין וואס ער צווייפעלט.
נאר צו גלויבען א מיטל ווי עס צו פארענטפערן. לעאנארד
האט געמוזט דאז איינזעהן, אז קריסטאף איז פיעל קראנ־
קער, ווי עס האט אויסגעוויזען. און אז ער מאכט די פרע־
טענזיעס זיך צו לאזען איבערצייגען נאר מיט שכל'ריגע בא־
ווייזען. פונדעסטוועניגער האט ער נאך אלץ געמיינט, אז קריס־
טאף שפיעלט נאר דעם פריידינקער (אז ער מיינט עס
ערנסט, האט ער זיך גאר ניט געקאנט פארשטעלען.) ער
האט אבער זיך איננאנצען ניט פארלאזען און זייענדיג
ביי זיך שטארק מיט דער תורה, וואס ער האט גאר ניט
לאנג גלערנט, האט ער זיך געווענדעט נאך הילף צו זיינע
שולקענטנישען: ער האט ארויסגעלייגט, מעהר מיט אוטא־
ריטעט אידער מיט א סדר, זיינע אלע מעטאפיזישע באוויי־
זען וועגען דער עקזיסטענץ פון גאט און אומשטערבליכקייט
פון דער נשמה. קריסטאף האט שטיל זיך צוגעהערט אנ־
שטרענגענדיג דעם גייסט און צורונצלענדיג דעם שטארן: ער
האט איהם געמאכט איבער'חזר'ן די ווערטער, זיך באמיהענ־
דיג צו פארשטעהן זייער באדייט, אין זיי זיך צו פארטיפען

און נאכצופאלגען זיינע שלוסען. אבער מיט אמאל איז ער אן אויפגעקאכטער גענארען, און האט ערקלערט, אז ער מאכט פון איהם חזק, אז דאם אלץ זיינען נאר שפיצלאך, מחזקות פון שהנע רעדנער, וועלכע פאבריצירען די וועריטער און האבען נאכהער גענוים הנאה, זיך איינרירידענדיג אז די וועריטער שטעלען מיט זיך פאר אמת'ע זאכען. לעאנארד, א באלירידיגטער, האט גענומען ערוב זיין פאר דעם גוטען גלויבען פון זיינע פארפאסער. קריסטאף האט געקוועטשט מיט די פלייצעם און שילטענדיג האט ער געזאגט. אז אויב זיי זיינען ניט קיין שארלאטאנעם, זיינען זיי פארשאלטענע ליטעראטען: און ער האט געפאדערט אנדערע באווייזען.

וועו לעאנארד האט מיט פארוואונדערונג באמערקט, אז קריסטאף איז אזוי קראנק, אז מען קאן איהם מעהר ניט אויסהיילען, האט ער אויפגעהערט זיך מיט איהם צו איינטערעסירען: ער האט זיך דערמאנט, אז מען האט איהם אנגעזאגט ניט צו פארלירען קיין צייט צו פיהרען וכוחים מיט אפקורסים, — וווינגסטענס וועו זיי בלייבען דערבי ניט צו וועלען גלויבען. דאם הייסט ריזיקירען זיך אליין צו פארשאפען אומאנגענעמליכקייטען. ניט ברייננענדיג דעם אנדערן קיין נוצען. בעסער וואלט געווען איבערצולאזען דעם אומגלילכליכען צו דעם ווילען פון גאט. וועלכער וועט איהם שוין עפענען די אויגען, אויב עם וועט איהם באשערט זיין; אין אויב ניט, וועו קאן דען האבען די העזה צו געהן געגען ווילען פון גאט? לעאנארד האט דערפאר ניט געזוכט אנצוהאלטען דעם וכוח. ער האט זיך באגנוגענט דערמיט, וואם ער האט זים דערקלערט, אז לעת־עתא קאן מען גאר ניט מאכען, אז קיין שכל'דיגע באווייזען זיינען ניט אימשטאנד

אנצואוויזען דעם וועג, אויב מען איז ניט גרייט דעם וועג צו זעהן: אוז אז מען מוז מתפלל זיין אוז בעטען פון גאט גנאד: קיין זאד איז ניט מעגליך אהן דעם: אום צו גלויבען מוז מען עס פארלאנגען, מוז מען עס וועלן.

„וועלן? — האט קריסטאף ביטער געטראכט. הייסט עס, אז גאט וועט עקסיסטירען, וויל איך וויל אז ער זאל עקסיסטירען! הייסט עס, אז דער טוידט וועט מעהר ניט עקסיסטירען, וויל מיר וועט זיך וועלן איהם אפלייקענען!... אוו!... ווי לייכט איז דאס לעבען פאר די, וואס האבען ניט דעם פארלאנג צו זעהן דעם אמת: פאר די וואס האבען דעם כח צו זעהן דאס, וואס זיי ווילט זיך זעהן, אוז פאר זיך צו צוטראכטען שעהנע חלומות, אדער ווייב צו שלאפען!" קריסטאף איז געווען זיכער, אז אין אזא בעט וועט ער קיינמאל ניט שלאפען...

לעאנארד האט ווייטער געראדט. ער איז ארויפגעפאהרען אויף זיין גאליעבטע טעמע: די זיסקייט פון לעבען אלם פרוש! אוז אויף דער ניט געפערליכער טעריטאריע האט ער געקאנט רייזען אהן א סוף. מיט זיין מאנאטאנער שטים, וואס האט געציטערט פון פארגעניגען, האט ער גערעדט וועגען די פרייד פון א לעבען אין גאט, מחוץ אוז איבער דער וועלט, ווייט פון טומעל וועגען וועלכען ער האט גערעדט מיט א פלוצליכען אויסדרוק פון האס (ער האט עס געהאסט כמעט אזוי שטארק ווי קריסטאף). ווייט פון געוואלט, ווייט פון בייזקייט, ווייט פון די קלייגע צרות פון וועלכע מען ליידעט יעדען טאג — שטענדיג אין ווארימען אוז זיכערן נעסט פון גליבען, פון וואנעט מען באטראכט אין פרייהען די אומגליקען פון דער ווייטער אוז פרעמדער וועלט. וועז קריסטאף האט איהם געהערט רייהענדיג אזוי, האט ער גענו-

מען פארשטעהן דעם ענגאיזם פון אזא גלויבען. לעאנארד האט עס געפיהלט און זיך געאיילט צו ערקלערען די זאך... אזא לעבען פון א פרוש איז ניט קיין פוסטער לעבען. פאר־קערט: מען טוט מעהר אויף דורך תפלות איידער דורך ארבייט: וואם וואלט די וועלט געווען אהן תפלות? מען נעמט אויף זיך א תשובה פאר אנדערע: מען ציהט אויף זיך ארויף זייערע זינד און מען שענקט זיי די אייגענע אויפטאונגען: מען וועלט דער שתדלן פאר דער וועלט ביי גאט.

קריסטאף האט זיך צוגעהערט, שווייגענדיג מיט א וואקסענדער פיינדשאפט. ער האט געפיהלט ביי לעאנארד'ן די היפאקריטסטווא פון אט דעם ענטזאגען זיך פון דער וועלט. ער איז ניט געווען אזוי אומגערעכט עם צו פאר־דעכטיגען ביי יעדען איינעם, וואם גלויבט. ער האט ענ־וואוסט זעהר גוט, אז אזא ענטזאגען זיך פון לעבען באדייט ביי א קליינער צאהל די אומפעהיגקייט, א הארצרייסענדע פארצווייפלונג, דאם זוכען דעם טוידט. — אז ביי נאר א קלענערער צאהל איז עס א לידענשאפטליכע התלהבות... (ווי לאנג האלט זי אן?...) אבער צו איז עס ניט ביי דאם רוב מענשען גאנץ אפט א קאלטער חשבון פון נשמות פאר וועל־כע זייער אייגענע רוה איז פיעל וויכטיגער ווי דאם גליק פון אנדערע, אדער פון דעם אמת? ווי שטארק מוזען די אויפריכ־טיגע הערצער לידען בעת זיי באמערקען ווי זייער אידעאל ווערט אזוי פארמאוסט?...

לעאנארד, איננאנצען א גליקליכער, האט איצט אנט־וויקעלט די גאנצע שעהנקייט און הארמאניע פון דער וועלט. ווי מען זעהט עס פון דער הויך פון זיין געטליכען שטייג. אונטען איז אלץ געווען טרויעריג, אומגערעכט, שמערצליך: אויבען ווערט אלץ רייף, ליכטיג, אין גוטער אָרדנונג:

די וועלט איז געגליכען צו א זייגער, וואס איז וואונדערבאר צוזאמענגעשטעלט...

קריסטאף האט זיך צוגעהערט גאנץ צעשטרייט. ער האט זיך געפרעגט: „צו גלויבט ער? אדער צו גלויבט ער. אז ער גלויבט? דאך זיין אייגענער גלייבען, זיין ליידענשאפטליכער פארלאנג צו גלויבען איז ניט געווען געירט. ניט די מיטעלמעסיגקייט פון דער נשמה און ניט די ארימקייט פון די ארגומענטען פון אזא שוטה ווי לעאנארד האבען עם געקאנט שאדען בריינגען.

די נאכט האט זיך אראפגעלאזען איבער דער שטאדט. דער באנק אויף וועלכער זיי זיינען געזעסען, איז נעווען מיט פינסטערניש באדעקט: די שטערן האבען זיך צעפלאמט, א ווייסער טוי האט זיך אויפגעהויבען פון טייך, די גרילען האבען געפישצעט אונטער די בוימער פון בית עלמין. די גלאקען האבען אנגעהויבען צו קלינגען. איז אנהויב גאר אליין, דער ערשטער, ווי א קלאנגדע פויגעל, פרענגדיג דעם הימעל: דאן האט א צוויטער אוז א דריטער, נידעריגער זיך אריינגעמישט אין דעם יאמער: צולעצט איז געקומען דער נידעריגסטער, דער פינפטער און האט אויסגעוויזען זיי צו ענטפערן. די דריי האבען זיך צוזאמענגענאסען. אויף דעם שפיץ פון די טורעמס איז געווען א זשוזשערי ווי פון א מעכטיגען בינשטאק. די לופט אוז דאס ארץ האבען געציטערט. קריסטאף מיט איינגעהאלטענעם אטעם האט געטראכט ווי ארים מוזיק אוז מוזיקער זיינען אין פארגלייך מיט אט דעם ים פון טענער, אין וועלכען טויזענדער בראוים ברומען: דאס איז די ווילדע פאונא, די פרייע וועלט פון קלאנגען איז הפוך צו דער וועלט וואס איז איינגעצאמט, קאטאלאגיזירט, קאלט געווארען דורך דעם מענשליכען שכל.

ער האט זיך פארלאַרעז אין אט דער שאַלענדער אומענדליכ־קייט אַהן ברעגעס, אוו אַהן גרענעצען...

אוו וועז דאס מעכטיגע ברומען איז געווען צו ענד. וועז די לעצטע ציטערונגען פון דער לופט זיינען אפגעשטאַר־בען, האט קריסטאַף זיך אויפגעכאַפט. ער האט זיך ארומ־געקוקט א צעמישטער... ער האט מעהר קיין זאַך ניט דער־קענט. אלץ איז געווארען אנדערש ארום איהם, אין איהם. עס איז מעהר קיין גאַט ניט געווען...

פונקט ווי דער גלויבען, איז אויך אפט דאס פארלירען פון גלויבען אן אומערוואַרטעטע מתנה, א פלוצליכעס ליכט. דער שכל האט דערמיט גאר ניט צו טאַן. עס איז נענוג עפעס א גאר נישט: א וואַרט, א שווייגען, א קלונג פון א גלאַק. מען געהט שפאַצירען, מען חלומט, מען טראכט פון גאר נישט. פלוצלונג ווערט אלץ צוזאמענגעבראכען. מען איז אלייז: מען גלויבט מעהר ניט.

קריסטאַף, א צושראַקענער, האט ניט געקאַנט פאר־שטעהן, ווי אזוי דאס אלץ איז געווען. עס איז געווען ווי אן אויסברוד פון א שטראם אין פרילינג...

לעאַנארד'ס שטים האט וויטער געקלונגען נאר מאנא־טאנער ווי די שטים פון א גריל. קריסטאַף האט מעהר ניט געהערט. די נאכט האט זיך אין נאנצען צושפרייט. לעאַנארד האט זיך אפגעשטעלט. איבערראשט פון קריס־טאַף'ס אומבאוועגליכקייט, אומרוהיג וואס איז אזוי שפעט, האט ער פארגעשלאַגען צו גהן צוריק אהיים. קריסטאַף האט ניט געענטפערט. לעאַנארד האט איהם געזומען פאר'ן האנט: קריסטאַף האט א ציטער געטאַן און געקוקט אויף לעאַנארד'ן מיט צומישטע אויגען.

„קריסטאף, מען דארף געהן אהיים" — האט לעאנארד געזאגט.

— „גיי צום טייוועל!" — האט קריסטאף געשריען פול מיט כעס.

„מיין גאט! קריסאף, וואס האב איך דיר געטאן?" האט לעאנארד געפרעגט א דערשראקענער.

— „יא, דו האסט רעכט, מיין גוטער יונג" — האט ער געזאגט אין א ווייענדען טאן — איך וויים ניט, וואס איך רייד. געה צו גאט! געה צו גאט!"

ער איז געבליבען אליין. זיין הארץ איז געווען פול מיט פארצווייפלונג.

— „אך! מיין גאט! מיין גאט! — האט ער געשריען דריקענדיג זיך די הענט און אויפהויבענדיג דעם קאפ צום שווארצען הימעל — פאר וואס גלויב איך ניט מעהר? פאר וואס קאן איך מעהר ניט גלויבען? וואס איז מיט מיר געשעהן?"...

עס איז געווען א גרויסער מהלך צווישען דער צושטערונג פון א גלויבען און דעם געשפרעך. וואס ער האט אקערשט געהאט מיט לעאנארד'ן: עס איז געווען קלאר, אז דער געשפרעך איז געווען ניט מעהר שולדיג איז דעם. ווי אמאליעם קריגערייען און די לעבערליכקייט פון זיינע בעלי־בתים זיינען געווען די אורזאכען פון דעם איבערקערענישן. וואס איז אין די לעצטע טעג פארגעקומען איז זיינע מארא־לישע באשלוסען. דאס זיינען מעהר ניט פריצעפקעס. דער אויפשטאנד איז געקומען ניט פון דרויסען. אין איהם איז דער אויפשטאנד געווען. ער האט געפיהלט ווי אין זיין הארצען באוועגען זיך אומבעקאנטע שרעקליכע ברואים, און ער האט ניט געוואנט זיך איינצובויגען איבער זייער אייגענע

נעראנקעז, כדי צו קוקעז זייז צרה גלייך איז די אויגעז... זייז צרה? צו איז עס געווען א צרה? בענקעניש, שכרות, גאוה'דיגע מאטערנישעז זייגעז איהם באפאלעז — ער האט מעהר ניט באלאנגט צו זיך אליין. אומזיסט האט ער גע־זוכט זיך צו באפעסטיגעז אין זייז נעכטיגעז שטרענגעז זארט לעבעז. אלץ איז צוזאמענגעבראכעז מיט אמאל. ער האט פלוצלונג באקומעז די חושים פוז דער וועלט, דער ברענענדיגער, ווילדער וועלט אהז א ברעג... ווי ווייט זי שווימט אריבער איבער נאט!...

עס איז געווען נאר איין אויגענבליק. אבער עס איז נע־ווען אויס מיט דעם נאנצעז גלייכגעוויכט פוז זייז פריהער־דיגעז לעבעז.

פון דער גאנצער פאמיליע איז נאר איין פערזאן געווען. וועמען קריסטאף האט ניט געשאנקען קיין אויפמערקזאמ־קייט: דאס איז געווען די קליינע ראזע. זי איז נאר ניט געווען קיין פארשויין. און קריסטאף, וואס איז אליין אויך געווען ווייט פון שעהן איז פונדעסטוועגען געווען זעהר א גרויסער מקפיד אויף די שעהנקייט פון אנדערע. ער האט געהאט די רוהיגע גרויזאמקייט פון דער יוגענד, פאר וועלכע א פרוי עקסיסטערט ניט, אויב זי איז העסליך — ווייניגס־טענס וועו זי איז ניט אריבער דעם עלטער. וועו זי רופט ארויס צערטליכע געפיהלען אוו איז ניט נאר בארעכטיגט צו ערנסטע, רוהיגע, כלומרשט רעליגיעזע געפיהלען. ראזע האט זיך אויסערדעם ניט אויסגעצייכענט מיט קיין באזונדערע מעלות. כאטש עס האט איהר ניט געפעהלט קיין אינטעלי־גענץ, איז זי געווען אזא פלוידערזאק, אז קריסטאף האט געווייכט פון איהר. ער האט זיך קיין מאל ניט געגעבען די מיה זיך נאהענטער מיט איהר צו באקענען: ער פלענט קוים אויף איהר א קוק טאון.

אוו דאך איז זי מעהר ווערטה געווען ווי אסך יונגע מיידלאך: יעדענפאלס פיעל מעהר ווערטה ווי די, אזוי שטארק געליעבטע, מינא. זי איז געווען א גוטע קליינע מיידעל, אהן גאוה, אוו ביז קריסטאף'ס קומען האט זי גאר ניט געמערקט, אז זי איז מיאום. אוו האט זיך ווענען דעם גאר ניט געזאָרגט: ווארום אלע ארום איהר האבען זיך וועו־גען דעם ניט געזאָרגט. ווען עס פלענט נעשעהן אז דער

זיידע אדער די מוטער פלעגען עס איהר ארויסזאגען, זיך בייזערנדיג אויף איהר, פלעגט זי נאר לאכען: זי האט עס ניט געגלויבט, ניט געלייגט אויף דעם קיין וויכטיגקייט אוז זיי — אויך ניט. עס האבען זיך געפונען אסך אזוינע מיאוסע אוז נאר מיאוסערע, וואס זיינען געליעבט געווארען! די דייטשען זיינען זעהר לייט מוחל פיזישע חסרונות: זיי זיינען בכח עס נארניט צו באמערקען, זיי זיינען זאגאר בכח עס צו באפוצען מיט דער הילף פון דער פאנטאזיע, וועלכע געפינט אוים אומערוואַרטעטע באציהונגען צווישען אזוינע פּנים'ער אוז די בארימטעסטע מוסטערן פון מענשליכער שעהנקייט. עס איז ניט נויטיג געווען זעהר שטארק איבערצוריידען דעם אלטען אייל'ער'ן, אז ער זאל ערקלערן, דאס זיין אייניקעל האט די נאז פון יוניאן לודאוויסי. צום גליק איז ער געווען צו בייז צו מאכען קאמפליימענטען. אוז ראזע, וואס איז געווען גלייכגילטיג צו דער פארמע פון איהר נאז, האט איהר גאנצען עהרגייץ אוועקגעלייגט צו ערפילען איהרע פליכטען אוז דער בעלהבתישקייט. לויט די אנגענומענע מנהגים. זי האט אנגענומען פאר הייליג אלץ וואס מען האט איהר געלערנט. אזוי ווי זי פלעגט זעהר וויניג אוים־געהן, האט זי געהאט וויניג מעגליכקייטען צו פארגליכען. אוז האט דערפאר גאנץ נאיוו באוואונדערט די אייגענע, אוז געגלויבט וואס זיי האבען געזאגט. פון דער נאטור א נאר גוטע, פארטרויליכע אוז לייכט צופרידענע, פלעגט זי זיך נעהמען צום הארצען פון יעדען טרויעריגען טאג פון הויז אוז פלעגט געהארכזאם נאכזאגען די אלע פעסימיסטישע באטראכטונגען, וואס זי האט זיך אנגעהערט. זי האט גע־האט א הארץ פול פון איבערגעבענקייט, אוז האט שטענדיג נעטראכט וועגען אנדערע, זוכענדיג זיי צו פארשאפען פאר־

גניגען, אנטיילן צו נעהמען אין זייערע זאכען, צו טרעפען זייערע פארלאנגען, נאר פון דעם באדארף צו ליעבען אהן דעם געדאנק וועגען געגען־ליעבע. גאנץ נאטירליך האט איהר פאמיליע עם אויסגענוצט, כאטש זיי זיינען געווען גוט און האבען איהר האלט געהאט: מען איז שטענדיג ענייגט צו מיסברויכען די ליעבע פון די, וואס זיינען אינגאנצען איבערייג איבערגעבען. מען איז געווען אזוי זיכער אין איהר אויפמערקזאמקייט, אז מען איז איהר שוין נאר ניט געווען דאנקבאר. וואס זי האט געטאן. האט מען ערווארט נאר מעהר. דערצו איז זי געווען ניט געשיקט: זי איז געווען האסטיג און אומגעדולדיג: איהרע באווענונגען זיינען געווען פלוצליכע און אינגעלשע. זי האט געהאט אויסברוכען פון צערטליכקייטען. וואס האבען געפיהרט צו קאטאסטראפען. אייניגע מאל איז עם געווען א צובראכענע גלאז. אדער אן איבערגעקאהרטער קרוג. אדער א האסטיג צוגעמאכטע טיר: אלץ זאכען וואס פלענען ארויסרופען געגען איהר דעם צארן פון גאנצען הויז. שטענדיג פלענט מען אויף איהר שרייען, און זי פלענט שטיל אוועק אין א ווינקל און זיך אויסווייניגען. איהרע טרערען האבען לאנג ניט אנגעהאלטען. זי פלענט באלד וויעדער האבען א שטראלענדע געזיכט און זיך אוועקלאזען פלוידערן, אהן דעם שאטען פון א פאריבעל אויף וועמען עם איז.

קריסטאף'ס קומען איז געווען א גרויסע פאסירונג איז איהר לעבען. די האט אפט געהערט ווי מען האט נערעדט וועגען איהם. קריסטאף האט פארנומען אן ארט אין די געשפרעכען פון שטאדט. ער איז געווען א מין לאקאלע באריממטקייט: זיין נאמען איז אפט דערמאנט געווארען איז די געשפרעכען פון הויז. באזונדערס וועז עם האט נאר ג־

לעבט דער אלטער זשאז־מישעל, וועלכער פלעגט פון גרויס שטאלץ מיט איהם זינגען זיינע שבחים פאר אלע באקאנטע. ראזע האט דעם יונגען מוזיקאנט באמערקט איין מאל אדער צוויי מאל אויף די קאנצערטען. וועז זי האט דערהערט אז ער וועט וואהנען ביי זיי, האט זי געפאטשט מיט די הענט. שטריינג אויסגעזידעלט פאר אוא ניט קאנען זיך האלטען, איז זי גאר געווארען צעמישט. זי האט קיין ביין איז דעם ניט געזעהן. איז אוא לאנגווייליגען לעבען ווי איהרם איז א נייער גאסט געווען א גאר אומערוואַרטעטע צעשטרייאונג. זי האט פארבראכט די לעצטע טעג פאר זיין אנקומען איז א פיבער פון ערוואַרטונג. זי איז געווען איז טוידט־שרעק טאַמער וועט איהם דאס הויז ניט געפעלען וועלן. און זי האט זיך באמיהט צו מאכען די צימערן אויסצוקוקען אזוי גוט ווי נאר מעגליך. זי האט זאגאר געבראכט דעם פריהמאַרגען פון זיין אנקומען א בוקעט בלומען, און עס אוועקגעשמעלט אויפ'ן קאמין, אלס באגריסונג. זי אליין אבער האט קיין זאך ניט געטאן אויסצוזעהן בעסער: און דער ערשטער בליק, וואס קריסטאף האט איהר צוגעווארפען איז געווען גענוג, אז ער זאל איהר געפינען פאר מאוס און שלעכט גקלייידעט. זי האט איהם ניט אזוי נעאורטיילט. כאטש זי האט נעהאט גענוג אורזאכען דאפיר, וואַרום דער פאַרהאַוועטער, אויסגעמאטערטער, אויסגעמאגערטער קריסטאף איז געווען נאר מאוסער ווי געווייניגליך. אבער ראזע וואס איז ניט געווען פעהיג צו טראכטען שלעכט וועגען וועמען עס זאל ניט זיין: ראזע וואס האט געהאלטען איהר זיידען. איהר פאטער און איהר מוטער פאר עכטע פארשוינען, האט ניט פארפעהלט צו זעהן קריסטאף'ן ווי זי האט ערווארט איהם צו זעהן, און זי האט איהם באוואונדערט פון גאנצען

הארצען. זי איז געווען שטארק דערשראקען איהם צו האבען פאר א שכן ביים טיש: און צום אומגליק האט איהר אייניגעשראקענקייט זיך אויסגעדריקט אין אזא שטראם פון ווערטער, וואס האט איהר פון ערשטען אויגענבליק אן דערוויטערט פון קריסטאף'ס סימפאטיעס. זי האט עס ניט באמערקט, און דער ערשטער אבענט אין דעם גאנצען לעבען פארבליבען איהר געדאנקען ווי א ליכטיגע ערינערונג. אליין אין איהר צימער. נאכדעם ווי יענע זיינען ארויף צו זיך, האט זי געהערט די טריט פון די נייע געסט ארומגעהענדיג איבער איהר קאפ: און דער נערוויש האט אפגעקלונגען אין איהר מיט פרייד. דאס הויז האט איהר אויסגעווייזען ווי אויפגעלעבט.

אייז מארגען האט זי צום ערשטען מאל זיך איינגעקוקט אין שפיגל מיט א באזארגטער אויפמערקזאמקייט: און זיך נאר ניט אפגעבענדיג קיין חשבון וועגען די גרויס פון איהר אומגליק, האט זי אננעהויבען עס צו פיהלען. זי האט געפריבירט אורטיילען וועגען איהרע געזיכטסצוגען, איינע ביי איינע, אבער דאס האט איהר זיך ניט איינגענעבען. זי האט געהאט טרויעריגע פארגעפיהלען. זי האט טיף אפגעזופצט. און האט געוואלט איינפיהרען וועלבע עס איז ענדערונגען אין איהר טואלעט. אבער זי האט אויף אזוי ווייט אויפגעטאן. זיך נאר מיאוסער צו מאכען. עס איז איהר איינגעפאלען דער אימגליקליכער געדאנק קריסטאף'ן צו דערנעהמען מיט איהר אויפמערקזאמקייט. אין איהר נאיוועז פארלאנג צו זעהן איהרע נייע פרייוד וואס אפטער, און פאר זיי עפעס צו טאן. פלעגט זי יעדע מינוט ארויף און אראפלויפען די טרעפ, מיטשלעפענדיג מיט זיך יעדעס מאל א אומנוצליכע זאך, און צושטעהן זיי צו העלפען און דערביי שטענדיג לאר-

כען. פֿלוידערן אוז שרייען. נאר די אומגערולדיגע שטים פון איהר מוטער האט נעקאנט אונטערברעכען איהר ברעז אוז איהרע ריידעריען. קריסטאף האט נעהאט א זויערע מינע. וועז ניט זיינע באשלוסען צו זיין גוט, וואלט ער שוין צוואנ־ציג מאל ארויסגעפלאצט. צוויי טעג האט ער אויסגעהאלטען: אויפ'ן דריטען טאג האט ער פארמאכט די טיר אויפ'ן שלאס. ראזע האט אנגעקלאפט, געדופען — האט אבער פארשטא־נען, איז ארונטער א צומישטע, אוז האט מעהר שוין ניט אנגעהויבען. ער האט ערקלעהרט, וועז ער האט איהר נע־זעהן, אז ער איז נעווען פארנומען מיט א וויכטיגער ארבייט אוז האט ניט געקאנט ווערן געשטערט. זי האט מיט הכנעה זיך ענטשולדיגט. זי האט זיך מעהר ניט געקאנט נארען וועגען דעם דורכפאל פון איהרע אומשולדיגע חנדלאר. עס האט געווירקט פונקט קאפויר, עס האט קריסטאף'ן דערווויי־טערט. ער האט מעהר זיך ניט באמיהט צו באהאלטען זיין שלעכטע לוינע; ער פלענט זאגאר זיך ניט צוהערען. וועז זי פלענט ריידען אוז פלענט ניט פארדעקען זיין אומגעדולד. זי האט נעפיהלט אז איהר פלוידעריי ערנערט איהם, אוז עס האט זיך איהר איינגעגעבען דורך אנשטרענגונג פון ווילען צו שווייגען א טייל פון אבענט; דאס איז אבער געווען אי־בער איהרע כחות; פלוצלונג האט זי וויעדער אנגעהויבען איהר מוזיק; אוז איהרע ווערטער האבען זיך געגאסען נאר מעהר ערווישיג ווי וועז עס איז. קריסטאף האט איהר אי־בערגעלאזען אין מיטען פון א זאץ. זי איז ניט געווען בייז אויף איהם דערפאר. זי איז געווען בייז אויף זיך. זי האט זיך געהאלטען פאר נארישׂ, לאנגווייליג, לעבערליך: אלע איהרע פעהלערן זיינען איהר אויסגעקומען געוואלטיג גרויס. זי האט געוואלט זיי באקעמפען. אבער זי האט פארלארען

דעם מוט צוליב דעם דורכפאל פון איהר ערשטער אנשט־
רענגונג, און זי האט זיך אליין געזאגט, אז זי וועט עס קיינ־
מאל ניט קאנען, אז זי האט ניט די קראפט דערצו. פונדעסט־
וועגען האט זי פון דאם ניי פרובירט.

אבער זי האט געהאט אנדערע חסרונות געגען וועלכע
זי האט קיין זאך ניט געקאנט טאן: וואס קאן מען טאן געגען
העסליכקייט? וועגען דעם האט זי מעהר קיין שום ספק
ניט געקאנט האבען. די געוויסהייט פון איהר אומגליק איז
איהר איין טאג געקומען גאנץ פלוצלונג, וועז זי האט אוף־
זיך א קוק געטאן אין שפיגעל. עס איז געווען ווי א דונער־
שלאג. נאטירליך האט זי נאך שטארק מגזם געווען איהר
אומגליק: זי האט געזעהן איהר נאז צעהן מאל אזוי גרויס
ווי אין אמת'ן; עס האט איהר אויסגעוויזען, ווי די נאז
וואלט פארנומען די גאנצע געזיכט, זי האט מעהר ניט גע־
וואגט זיך צו באווייזען, און האט געוואלט שטארבען. אבער
די יוגענט באויצט אוא כח פון האפענונג, אז אזוינע אויס־
ברוכען פון פארצווייפלונג האלטען לאנג ניט אן; זי האט
שפעטער זיך איינגערעדט, אז זי האט זיך געגארט; זי האט
געזוכט זיך עס צו מאכען גלויבען און איז א מינוט זאגער
דערגאנגען אזוי ווייט, אויסצוגעפינען אז איהר נאז איז גאנץ
נאר אמאל און זאגאר גאנץ שעהן. איהער ווייבערשער אינס־
טינקט האט איהר איצט געמאכט צו זוכען. כאטש זעהר ניט
געראטען, אלערליי קינדערשע תרופות; די האר אזוי צו
פארקאמעז, אז דער שטערן זאל זיך ווייניגער ארויסזעהן
און די פארקרימטקייט פון געזיכט זאל זיך ניט ווארפען
אזוי אין די אויגען. דאס האט זי ניט געטאן פון קאקעטעריי;
קיין געדאנקען וועגען ליעבע איז איהר אויפ'ן זינען ניט
געקומען, אדער זי האט עס אליין ניט געוואוסט. זי האט

פארלאנגט אזוי ווייניג: נאר ניט מעהר, ווי א קליין ביסעל פרייהנדשאפט: אבער קריסטאף איז ניט געווען אויפגעלייגט. אפילו אט דאס ביסעל איהר צו שיינקען. ראזע האט געמיינט אז זי וועט זיין גאנץ גליקליד, אויב ער וועט ביים טרעפען זיך איהר זאגען א פריינדליכען גוט מארגען אוו גוט נאכט. אבער קריסטאף'ס בליק איז געווייגליך געווען אזוי הארט אוו אזוי קאלט! זי איז ווי פארגליוואהרט געווען דערפון. אמת איז, אז ער האט איהר קיין אומאנגענעמליכקייטען ניט געזאגט: אבער זי וואלט בעסער פארגעציגען. פארוואורפען. אריידער דאס גרויזאמע שווייגען.

איין אבענט איז קריסטאף געזעסען ביים קלאוויר אוו האט נעשפילט. ער האט זיך פארקליבען איז א שאלקע. נאר אויבען איז הויז, כדי אביסעל וווינגער צו ווערן געשטערט פוו טומעל. ראזע האט אונטען זיך צוגעהערט. שטארק געריהרט. ז יהאט האלט געהאט מוזיק, כאטש איהר געשמאק, וועלכער איז קיינמאל ניט געווען אויסגעבילדעט. איז געווען א שלעכטער. אזוי לאנג ווי די מוטער איז געווען דארט, איז זי פארבליבען איז א ווינקעל. אריבערגעבויגען איבער איהר ארבייט, אוו עס האט אויסגעוויזען, ווי זי וואלט געווען שטארק פארנומען מיט דער ארבייט: אבער איהר נשמה איז געווען צוגעבונדען צו די טענער, וואס זיינען געקומען דארט פוו אויבען אוו פוו וועלכע זי האט נאר ניט געוואלט פארלירען. אזוי גיך ווי אמאליע איז צום גליק אוועק אויפ'ן וועג צו די שכנות. האט ראזע זיך שנעל אויפגעהויבען, האט אוועקגעווארפען די ארבייט אוו איז מיט א קלאפענדען הארצען ארויפגעקראכען אויף דער שאלקע. זי האט איינגעהאלטען דעם אטעם אוו צוגעלייגט דעם אויער צו דער טהיר. זי איז אזוי פארבליבען ביז אמאליע איז

צוריק געקומען. זי איז געגאנגען אויף די שפיץ פינגער, אוז האט זיך שטארק געהיט ניט צו מאכען קיין געוויש: אבער אזוי ווי זי איז געווען ניט זעהר געשיקט אוז דערצו האט זי זיך שטענדיג געאיילט, האט זי שטענדיג געהאלטען ביים אראפקייקלען זיך פון די טרעפ. אוז איינמאל ווען זי האט זיך צוגעהערט, דער קערפער איינגעבויגען אוז דער אויער צוגעדריקט צום לאד פון שליסעל, האט זי פארלארען דאס גליכגעוויכט אוז אפגעקלאפט דעם שטערן אן טיר. זי האט זיך אזוי דערשראקען, אז זי האט פארלארען דעם אטעם. דער קלאוויר איז פלוצלונג אנטשוויגען געווארען, זי האט מעהר קיין כח ניט געהאט זיך צו ראטעווען. זי האט זיך אויפ־ געהויבען, ווען די טיר האט זיך געעפענט. קריסטאף האט איהר דערזעהן, אוז האט איהר א שליידער געטאן א דער־ צארנטערן בליק: נאכהער, ניט אויסרייד־ענדיג קיין ווארט, האט ער איהר גראב א שטוים געטאן אן א זייט, איז מיט כעם ארונטער די טרעפ, אוז איז אוועק. ערשט צום עסען איז ער געקומען צוריק, אוז ניט געשאנקען קיין אויפמערק־ זאמקייט צו איהרע פארצווייפלטע בליקען, וועלכע האבען געבעטען אום ענטשולדיגונג, האט זיך געהאלטען ווי זי וואלט נאר ני טעקסיסטירט, אוז האט עטליכע וואכען איז נאנצען אויפגעהערט צו שפילען. ראזע האט וועגען דעם שטילערהייט פארגאסען געוג טרערען: קיינער האט עס ניט באמערקט, ווייל קיינער האט איהר קיין אויפמערקזאמקייט ניט געשאנקען. זי האט היים געבעטען נאט... וועגען וואס? זי האט אליין ניט געוואוסט. זי האט געמוזט איהרע צרות ווענען עם איז פארטרויען. זי איז געווען זיכער, אז קריס־ טאף האסט איהר.

איז ניט קוקענדיג אויף אלץ, האט זי דאך געהאפט. עם

איז נעווען גענוג, אז קריסטאף זאל איהר ארויסווייזען וועל־כען עס איז סמן פון אינטערעס, אז ער זאל הערען וואס זי זאגט, אז ער זאל איהר דריקען די האנט פריינדליכער ווי געווענליך...

עטליכע נאריש ווערטער פון איהר משפחה האבען איהר פאנטאזיע ארויפגעפיהרט אויף א גאנץ פאלשען וועג.

די נאנצע פאמיליע איז נעווען פול מיט סימפאטיע צו קריסטאפ'ן. דער גרויסער, זעכצעניאהריגער בחור'ל, אזוי ערנסט און אייגנאם, מיט אזא הויכען נעראנק וועגען זיינע פליכטען, האט ביי זיי ארויסגערופען גרויס אכטונג. די אויסבייכען פון זיין שלעכטער לויגע, זיין פארעקשענטער שווייגען, זיין אומעטיגער אויסזעהן און זיינע גראבע מאנירען זענען בשום אופן ניט געקאנט ארויסרופען קיין פארוואונדערונג אין אזא הויז. אפילו פרוי פאגעל, וואס האט נעליבט אויף יעדען קינכטלער וווי אויף א פוילאק, האט ניט נעהאט די העזה אויף אים צו באפאלען און אים צו מאכען פארוואורפען, ווי איהר וואלט זיך שטארק געוואלט, פאר וואס ער פארטראכט שעהן לאנג אין אבענט קוקענדיג אויף שטערן, זיך ארויסבוינענדיג פון זיין פענסטער אויף דער שאלקע צום הויף צו אין זיך ניט ריהרענדיג ביז די נאכט קימט: וואהרים זי האט געוואוסט, אז ער ארבייט זיך אן א נאנצע טאג געבענדיג שטוגרעז: און זי איז געווען — ווי די אלע איבעריגע — זעהר פארזיכטיג געגען איהם צוליעב עפעס א באהאלטענעם מאטיוו, וועגען וועלכען קיינער האט ניט גערעדט, אבער אלע האבען געוואוסט.

ראוע האט באמערקט, אז איהרע עלטערן ווארפען זיך איבער מיט בליקען און שישקענען זיך געהיים וועז זי רעדט מיט קריסטאפ'ן. אין אנהויב האט זי זיך וועגען דעם ניט געקימערט. אבער באלד איז זי געוואהרען פראיינטערעסירט אי׳ אייפענרענט: זי האט נעברענט צו וויסען, וואס זיי

רייד‌ען, אבער זי האָט ניט געהאט די העזה צו פרעגען.

איין מאָל אין אבענט, וועז זי איז ארויפגעקראכען אויף א באנק, כדי דורכצוציהען א שטריק צוויישען צוויי בוי־מער פאר וועש טריקענען, האָט זי ביים אראָפשפרינגען זיך אננעשפּאַרט אן קריסטאָף'ס פּלייצע. פּונקט אין דעם אויג־גענבליק האָט איהר בליק אויפגעכאפט דעם בליק פון איהר זיידען אוז פון איהר פּאטער, וועלכע זיינען געזעסען אנגע־שפּאַרט מיט די רוקענס צום וואנט פון הויז אוז גערויכערט זייערע ליולקעס. די ביידע מענער האבען זיך איבערגע־וואונקען צוויישען זיך, אוז יוסטום אייליר האָט געזאגט צו פּאָלען:

„דאס וועט זיין א שהנע פּאַרל".

באקומענדיג א שטויס מיט'ן עלענבויגען פון פּאָלען, וועלכער האָט באמערקט אז דאס מיידעל הערט זיך צו, האָט ער פּארדעקט זיין באמערקונג גאנץ געשיקט (אזוי, ווייניגס־טענס האָט ער געמיינט) מיט אזא הויכען „הם הם", וואס וואָלט געקאָנט צוציהען די אויפמערקזאמקייט אויף צוואנ־ציג טריט ארום. קריסטאָף וואס איז געשטאנען צו זיי מיט'ן רוקען, האָט נאר ניט באמערקט; ראזע אבער איז געווען אזוי אויפגעקאכט, אז זי האָט פארגעסען, דאס זי שפּרינגט אוז האָט א לונק געטאָן א פוס. זי וואָלט אנידער־געפאָלען, וועז קריסטאָף וואָלט איהר ניט אונטערגעהאלטען שטילערהייט שילטענדיג זיך פאר איהר אייביגע אומ־געלומפּערטקייט. עס האָט איהר זעהר וועה געטאָן: אבער זי האָט עס נאר ניט געלאָזען מערקען: זי האָט וועגען דאס נאר ניט געטראכט: זי האָט נאר געטראכט וועגען דאס וואס זי האָט אקארשט געהערט. זי האָט זיך אוועקגעלאָזען גיהן אין איהר צימער: יעדער טריט איז פאר איהר געווען פאר־

בונדעז מיט גרויס שמערץ: זי האט צוזאמענגענומען אלע כחות כדי ניט צו לאזען עס מערקען. זי האט געשוואומען אין זיסער אויפרעגונג. זי האט זיך אראפגעלאזען אויף א שטול צו פוסען פון איהר בעט אוז האט באהאלטען דאס געזיכט אין די קאלדרעס. איהר געזיכט האט געברענט: טרערן זיינען איהר געשטאנען אין די אויגען, אוז האט זי דאך געלאכט. זי האט זיך געשעמט אוז וואלט געוואלט זיך באגראבען טיף אין דער ערד. אוז זי האט ניט געקאנט צו־ זאמענבריינגען איהרע געדאנקען: עס האט איהר געקלאפט אין די שלייפען, איהר קניע האט איהר פארשאפט גרויס שמערץ— זי איז געווען אין א צושטאנד פון באטויבונג אוז היץ. זי האט אומקלאר געהערט די גערוישען פון דרויסען, דעם געשריי פון די קינדער, וואס האבען זיך געשפילט אויפ'ז גאס: אוז די וועדטער פון זיידען האבען נאר געקלונגען אין איהרע אויערן. א ציטער איז איהר באפאלען, זי האט גאנץ שטיל געלאכט, זי איז רויס געווארען האלטענדיג דאס ge־ זיכט נאר אלץ אין קישען, זי האט מתפלל געווען, געדאנקט, געווינשט, מורא געהאט — זי האט געליעבט.

די מוטער האט איהר גערופען. זי האט געפרובירט אויפ־ שטעהן. ביים ערשטען טריט האט זי דערפיהלט אזא אומענט־ ניגליכען וויטאג, אז זי האט כמעט געחלשט: עס האט איהר ענומען שווינדלען אין קאפ. זי האט געמיינט אז זי האלט ביים שטארבען; זי האט געוואלט שטארבען אוז צו דערזעל־ בער צייט האט זי מיט אלע איהרע כחות געוואלט לעבען. לע־ בען פאר דאס פארשפראכענע גליק. די מוטער איז ענדליך ge־ קומען, אוז דאס גאנצע הויז איז באלד געווען אין גרויס געוי־ דער. אנגעשאלטען וויי געווארנליך, אוז דאן ארומגעבונדען אוז אריינגעלעגט אין בעט, איז זי פארטויבט געוואדען פון

איהר פיזישען ווייטאג אוז פון אינעווייניגסטען גליק. א זיסע נאכט... די קלענסטע ערינערונגען אז דעם טייערען אבענט זיינען איהר הייליג געבליבען. זי האט ניט געטראכט וועגען קריסטאפ'ן, אוז האט ניט געוואוסט וועגען וואס זי טראכט. אבער זי איז געווען גליקליד.

אויף מארגען איז קריסטאף, וועלכער האט זיך געפיהלט אזוי ווי מיטשולדיג איז דעם אומגליק, געקומען זיך דערוויסען וואס זי מאכט: אוז צום ערשטען מאל האט ער איהר ארויס־געווייזען א סימן פון האַרציקייט. זי איז געווען פול מיט דאנקבארקייט אוז האט געבענשט איהר אומגליק. זי האט זיך געוואונשען צו ליידען א נאנצען לעבען, כדי צו געניסען א נאנצען לעבען אוא פרייד. זי האט געמוזט פארבליבען ליע־גען אויסגעצויגען עטליכע טעג זיך ניט רירענדיג: זי האט זיי פארבראכט איבערחזר'נדיג די ווערטער פון זיידען אוז נאכטראכטענדיג וועגען זיי; ווארום דער צווייפעל איז גע־קומען. צו האט ער געזאגט:

„דאס ווען זיין?"...

אדער נאר:

„דאס וואלט זיין?"...

אדער פילייכט איז נאר מעגליך אז ער האט אזויעס נאר ניט געזאגט? — יא, ער האט עס געזאגט זי איז אין דעם געווען זיכער... דאך? צו האבען זיי ניט געזעהן. אז זי איז מיאוס, אוז אז קריסטאף קאן איהר ניט פארטראגען?... אבער עס איז אזוי גוט צו האפען! זי האט אנגעהויבען גלויבען, אז זי האט זיך פילייכט נענארט, אז זי איז נאר ניט אזוי מיאוס, ווי זי האט געמיינט: זי האט זיך אויפגעהויבען פון שטול, כדי זיך איינצוקוקען אין שפיגעל, וואס איז געהאנגען אנטקעגען: זי האט מעהר ניט געוואוסט וואס צו טראכטען.

נאר אלעמען קאנען איהר זיידע אוז טאטע בעסער פארשטעהז
ווי זי: מען קאן דאך זיך אליין ניט אורטייל׳ען... מיין גאט!
יוען דאס וואלט נעווען מענליך!... וועז צופעליג.. וועז. זי
וואלט דאס, וואס זי האט קיין מאל ניט פארדעכטיגט.
וועז... וועז זי וואלט געיוען שעהז!... פילייכט האט זי
נאר מגזם געווען קריסטאף׳ס ווייניג סימפאטישע נעפיהל׳ען.
אמת איז אפילו אז דער גלייכגילטיגער איינגעל האט נאך דעם
ערשטען צייכען פון אינטערעס וועלכען ער האט ארויסגע־
וויזען אויף מארגען נאד׳ן אומגליק, זיך מעהר ניט געקימערט
וועגען איהר: ער האט פארגעסען איהר צו באזוכען: אבער
ראוץ האט איהם מוהל געווועז: ער איז אווי שטארק פאר־
נומען! ווי אזוי האט ער געקאנט טראכטען וועגען איהר?
מען דארף א קינסטלער ניט אורטייל׳ען ווי אנדערע מענשען...

דאך ווי ווייניג זי האט ערווארט, האט זי פארט זיך
ניט נעקאנט איינהאלטען ניט צו דערווארטען מיט הארצקלא־
פען פון איהם א ווארימען ווארט, וועז ער פלעגט פארבייגעהז.
איין אייניציג ווארט, א בליק... איהר פאנטאזיע וואלט שוין
דאס איבעריגע געטאז. דער אנהויב פון א ליעבע נויטיגט זיך
אין אזוי ווייניג שפייז! עס איז נעגוג ווען מען זעהט זיך,
ווען מען ריהרט זיך אז פארבייגעהענדיג: אין אזוינע מא־
מענטע׳ז שטראמט דורך די נשמה אזא קראפט פון חלומות,
אז זי אליין איז נעניג צו שאפען איהר ליעבע: א גאר נישט
בריינגט איהר אריין אין אזא אויפרעגונג, אז שפעטער, וועז
זי איז שוין מעהר באפרידיגט אוז לפי ערך מעהר פינקטליך.
קאז זי עס קוים וויעדער געפינעז. אפילו וועז זי באזיצט דעם
נעגענשטאנד פון איהרע פארלאנגעז. — ראוץ האט אין גאנ־
צעז נעלעבט אין א ראמאז, וואס זי האט צוזאמענגעשמידט
איינע אליין. אוז פון וועלכעז קיינער האט גאר ניט נע־

וואוסט: קריסטאף לייבט איהר בסוד סודות און האט ניט די העזה עם איהר צו זאגען פון שעמעדיגקייט, אדער צולייב אן אנדער נאַרישער, ראַמאַנטישער און פאַנטאַסטישער אורזאך, וואס איז געפעלען געווען דער פאַנטאזיע פון אט דער שטענדיג סענטימענטאלער גענוג. אויף דעם האט זי אויפגעבויט נאַרישע מעשות אהן א סוף: זי האט עם אליין געוואוסט, אבער זי האט עס ניט געוואלט וויסען: זי האט זיך תאוה'דיג טעג און טעג לאנג אריבערגעבויגען איבער איהר ארבייט. זי האט צולייב דעם פארגעסען צו רעדען: איהר נאנצער שטראם פון ווערטער האט זיך אריינגענאסען ביי איהר אין זיך, ווי א טייך וואס פארשווינדעט פלוצלונג אונטער ערד ערד. אבער דאַרט האט ער געמוען זיין נקמה. דאס איז געווען א נאנצער מבול פון געשפרעכען. פון שטומע אונטערהאלטונגען, וועלכע קיינער אויסער איהר האט ניט געהערט! אפטמאל האט מען געזעהן, ווי איהרע ליפען באוועגען זיך ווי ביי מענשען, וואס שעפטשען ביים לעזען, כדי בעסער צו פארשטעהן.

וועז זי פלעגט זיך אויפכאפען פון איהרע חלומות, איז זי נעווען אי גליקליך, אי טרייעריג. זי האט גוט געוואוסט אז די זאכען זיינען ניט אזוי, ווי זי האט זיך דערצעהלט: אבער עס איז איהר געבליבען אן אבשיין פון גליק, און זי האט זיך אוועקגעלאזען לעבען מיט מעהר צוטרוי. זי האט ניט אויפגענעבען די האפענונג צו געווינען קריסטאף'ן.

זיך ניט מודה זייענדיג אליין איז דעם האט זי זיך דערצו נעמוען. מיט דער זיכערקייט פון אינסטינקט, וועלבען א גרויסע ליבשאפט האט די אומגעלומפערטע און אומווישענדע מיידעל באלד געפינען דעם וועג דורך וועלבען זי קען דערגרייכען איהר פרייגד'ס הארץ. זי האט זיך ניט גליידיג

געווענדעט צו איהם. אבער ווי זי איז נאר נעזונט געווארעז אוז האט זיך וויעדער אנגעפאנגען באווגען איז הויז. האט זי זיך דערנעהענטערט צו לואיזען. דער קלענסטער תירוץ איז פאר איהר גענוג גוט געווען. זי האט געפונען הונדערטער נעלעגענהייטען איהר געפעלליגקייטען צו טאן. וועז זי האט נעדארפט געהן וואו האט זי איהר אלעמאל איינגעשפארט א נאנג, אדער פלעגט גהן איינקויפען: אין מארק אוז אויס־טענה'ען זיך מיט סוחרים. זי פלעגט איהר גהען ברענגען וואסער פון דער פומפע אין הויף אוז איהר אפילו טיילווייז צוראמען אין הויז: פלעגט איהר אפוואשען די פענסטער אוז אפרייבען די דיללען ניט קוקענדיג אויף די פראטעסטען פון לואיזע וועלכע פלעגט פארשעהמט בלייבען פאר וואס זי טוט ניט אליין די ארבייט, אוז האט דאך. אויסגעמאטערט וויי זי איז געווען. ניט גהאט דעם מוט זיך שטעלען אנטקעגען וועז מען איז איהר נעקומען צו הילף. קריסטאף פלעגט זיין אוועק דעם נאנצען טאג. לואיזע האט זיך געפיהלט פערלאזען. אוז די נעזעלשאפט פון דער ליעבליכער אוז שטיפערישער מיידע־לע איז איהר נעווען אנגענעהם. ראזע פלעגט זיך ביי איהר באזעצען. זי פלעגט זיך איהר האנד־ארבייט מיטברענגען אוז ביידע פלעגען פערפיהרען לאנגע נעשפרעכען. דאס מיי־דעל פלעגט, אויף א כיטרען אוז דאך אומגעלומפערטען אופן פרובירען ארויפפיהרען די רייד אויף קריסטאף'ן. צו הערען בלויז רעדען פון איהם, צו הערען בלויז זיין נאמען. האט איהר גליקליך געמאכט: איהרע העגט פלעגען אנהויבען ציטערען אוז די אויגען פלעגט זי אויסמיידען אויפצוהויבען... לואיזע. ערפרייט צו רעדען וועגען איהר ליעבען קריסטאף, פלעגט וועי־גען איהם דערצעהלען ניט וויכטיגע אוז נאריש־ליכע מעשות פון זיינע קינדער־יאהרען: אבער מען האט ניט בעראפט

מורה האבען אז ראזע וועט זיי אלס אזעלכע בעטראכטען. עס איז פאר איהר געווען א גרויסע פרייד אוז א טיפע אויפרעגונג זיך פארצושטעלען קריסטאפ'ן אלס קליין קינד, בעגעהענדיג די נארישקייטען אוז שטיפערישע חכמות פון די קינדער־יאהרען. די מוטערליכע צערטליכקייט וועלכע ליגט אין'ם הארצען פון יעדער פרוי האט זיך פרעכטיג פארמישט מיט דער אנדערער צערטליכקייט. זי פלעגט דאביי הארציג לאכען אוז קריגען פייכטע אויגען. לואיזע איז געריהרט געווען פון דעם אינטערעס וואס ראזע האט איהר ארויסגעוויזען. אויף אן ניט דייטליכען אופן האט זי זיך פארגעשטעלט וואס עס קומט פאר אין דעם מיידעל'ס הארץ אוז דאך האט זי נארניט דערפון ארויסגעוויזען: אבער זי האט זיך מיט דעם געפרייט, וויל זי איז געווען די איינציגע אין הויז וואס האט געוואוסט דעם וועדט פון א יונגען הארץ. מאנכעם מאל פלעגט זי אויפהערען רעדען, כדי צו קוקען אויף ראזע'ן, וועלכע, איבערראשט פון איהר שווייגען. פלעגט דאן אויפהויבען איהרע אויגען פון דער האנט־ארבייט. לואיזע שמייכעלט צו איהר אוז ראזע ווארפט זיך אין איהרע ארעמס פלוצלונג אוז אויף א ליידענשאפטליכען אופן.

אין אבענט וועז קריסטאף פלעגט אהיים קומען. פלעגט לואיזע, פול מיט ראנקבארקייט צו ראזע'ן פאר איהר הילף אוז צו דערזעלבער צייט נאכפאלגענדיג א געוויסען פלאן וואס זי האט געמאכט, ניט אויפהערען לויבען איהר יונגע שכנה. קריסטאף איז נעריהרט געווען פון ראזע'ס גוטסקייט, ער האט באמערקט דעם פארנעניגען וואס זי פארשאפט זייז מאמען, וועמעס געזיכט פלעגט ליכטיגער אוז קלארער ווערען. אוז ער פלעגט איהר וואראם דאנקען. ראזע פלעט דאן עפעס מירמלען אום ניט ארויסצואווייזען איהר אויפרעגונג: זי

האט אזוי אויסגעזעהען פאר קריסטאף'ן טויזענט מאהל אינ־טעליגענטער און סימפאטישער ווי וועז זי פלעגט איהם עפעס ענטפערען. ער האט איהר בעטראכט מיט וועניגער פאראור־טייל און האט זיך ניט צוריקגעהאלטען פון ארויסווייזען זייז איבערראשונג, אויסגעפינענדיג איהרע געוויסע אייגענשאפ־טען, וועלכע ער האט ניט גערעכענט דאס זי באזיצט. דאזע האט דאס אלץ בעמערקט; זי האט באמערקט דעם פאר־מריט וואס זיין סימפאטיע פאר איהר האט געמאכט, און זי האט געטראכט אז אט די סימפאטיע פיהרט צו ליעבע. זי האט זיך דערפאר מעהר ווי שטענדיג איבערגעגעבען צו איהרע חלומות. זי איז פארטיג געווען צו גלויבען מיט דעם שעהנעם יונענדם־שטאלץ אז דאס וואס מען באנעהרט מיט'ן גאנצען וועזען וועלט סוף כל סוף דערגרייכט. איבערינענם איז דעז וואס עס איז נאריישעם גלעגען אין איהר וואונש? האט דען קריסטאף ניט נעראדפט פיהלען, מעהר ווי אז אנ־דערער, איהר גוטסקייט, איהר ליעבעם־באראף צו וועלכער זי האט זיך נעווידמעט?

קריסטאף אבער האט פון איהר ניט נעטראכט. ער האט איהר נעאכטעט: זי האט אבער קיין פלאץ ניט נעהאט אין זיינע נעדאנקען. ער האט אין יענער צייט נעהאט פיעל אנ־דערע דאגות. קריסטאף איז מעהר ניט נעווען קריסטאף. ער האט זיך מעהר ניט דערקענט. אן אומנעהייערער שמערץ און אויסמאטערונג האבען איהם ארומנענומען, וועלכע האב־בען נעהאלטען בייס אפראמען אלץ, בייס איבערקעהרען אלעם ביז אין דער טיעפעניש פון זיין נשמה.

קריסטאף האט נעפיהלט א שטארקע מידיגקייט און א טיפע אומרוהינקייט. אהן א שום אורזאך איז ער נעווען צו־בראכען: דער קאפ איז איהם שווער נעווען, די אויגען, אוי־

רעז אוו אנדערע חושים זיינען ביי איהם געווען בארוישט אוו אפגעטעמפט. ער האט זיך ניט געקענט אפשטעלען אויף קיין זאך. זיינע געדאנקען זיינען געשפרונגען פון אייז זאך אויף א צווייטער ווי אין א שווערען פיבער. דאס שטענדיגע ארומשוועבען פון בילדער פאר זיינע אויגען האט ביי איהם ארויסגערופען א שווינדעל אין קאפ. צו ערשט האט ער עס צוגעשריבען צו די פריהלינג־טעג וועלכע מאכען מיד אוו נערווועז. אבער דער פריהלינג איז אווען אוו זיין קראנקהייט איז נאר ערגער געווארען.

עס איז געווען דאס וואס דיכטער, וועלכע בארירען אלעס מיט אן אידעלער האנט, רופען די יוגענד־אומרוהיגקייט, דער שמערץ פון כרובים, די ערוואכונג פון ליעבע־לוסט אין דעם יונגען גוף אוו הארצען. אזוי ווי עס וואלט באמת מעגליך געווען אויסצודריקען מיט א קינדערישער נאריישקייט דעם געוואלדיגען קריזים פון וועלכען דער גאנצער מענש ברעכט צוזאמען, שטארבט אפ אוו ווערט אויפ׳ס ניי געבארען: יענע גרויסע ערשיטערונג פון וועלכער אלעס: דער גלויבען, דאס דענקען, דאס האנדלען אוו דאס גאנצע לעבען האלט ביים פארניכטעט ווערען אוו ווערט אויפ׳ס ניי אויסגעשמידעט אין די קאנוואלסיעם פון פרייד אוו שמערץ!

זיין גוף אוו זיין נשמה זיינען געווען אין א שטארקער אויפרעגונג. אהן כח צו קעמפען, פלעגט ער זיך באטראכטען מיט א געפיהל פון נייגעריגקייט אוו עקעל. ער האט ניט פארשטאנען וואס אין איהם קומט פאר. זיין גאנצע עקסיסטענץ האט געהאלטען ביים צעפאלען ווערען. די טעג פלעגען אוועק ווי פארזונקען אין א דריקענדער באטויבונג. ארבייטען איז פאר איהם א מאטערניש געווען. ביי נאכט האט ער געהאט

א שווערען אוז צובראכענעם שלאף: שרעקליכע חלומות אוז תאוה־אנפאלען האבען איהם געפלאגט. א חיה'שע נשמה האט אין איהם געשטורעמט, ווי פארברענט, אויסגעווייקט פוז שוויים, פלעגט ער זיך מיט שרעק באטראכטען אוז זיך אנ־שטרענגען כדי פוז זיך אפצוטרייסלען די אומרייגע אוז משוגענע געדאנקען... אוז ער האט זיך געפרעגט: צו האלט ער טאקע ניט ביים משוגע ווערען.

דער טאג האט איהם ניט געשטיצט פוז די חיה'שע גע־דאנקען. אין דער מיפעניש פוז זיין נשמה האט ער געפיהלט אז ער פאלט... פאלט... קיין זאך ניטא אז וואס זיך אנצו־האלטען: קיין זאך ניט וואס זאל צוריקהאלטען דעם כאאס. אלע זיינע וואפען אוז פעסטונגען וואס האבען איהם דורך א פיער־פאכיגע באשיצונג אזוי שטאלץ ארומגערינגעלט: זיין גאט, זיין קונסט, זיין שטאלץ אוז זיין מאראלישער גלויבען — אלעם איז איינגעפאלען, האט זיך, שטיקלעד־ווייז אפגעטרייסלט פוז איהם, נאקעט האט ער זיך געזעהען. אויסגעשטרעקט אוז געבונדען, ניט קענענדיג זיך באוועגען, אזוי ווי א טויטער גוף אויף וועלכען עם קריכען וועריס. איז געווייסע מאמענטען פלעגט ער אויף זיך אליין אין כעס וועריז: וואס איז געווארען פוז זיין וויללען מיט וועלכען ער איז געווען אזוי שטאלץ? אומזיסט האט ער איהם צוריקגערופען. ס'איז געווען ווי די אנשטרענגונגען וואס מען מאכט אין שלאף, וויסענדיג אז מען חלום'ט אוז מען וויל זיך דאך אויפכא־פען. עס געלינגט דאז בלויז ארויינצוזינקען, ווי אין א בלייע־נע מאסע פוז איין חלום אין אנדערען כדי נאך מעהר צו פיה־לען די דריקענדע שטיקעניש פוז דער געבונדענער נשמה. צום סוף, האט איהם אויסגעוויזען אז עס איז לייכטער מעהר ניט צו קעמפען. ער איז פארבליבען אין זיין דאמאלסדיגען

צושטאנד מיט א פאטאלער גלייכגילטיגקייט און ענטמוטי־גונג.

דער געווייגליכער שטראם פון זייז לעבען איז ווי אונ־טערבראכען געווארען: ענטוועדער ער פלעגט אריינדרינגען איז אונטערערדישע שפאלטען וואו ער האט געהאלטען ביים פארשווינדען: אדער ער האט ארויסגעשטורמט מיט א שניי־דענדער קראפט די קייט פון טעג איז צעריסען געווארען. איז מיטען פון די מאנטאנע לאנגווייליגע שטונדען פלעגען זיך עפענען גרויסע, גענעצענדיגע לעכער אין וועלכע זיין נשמה איז פארזונקען געווארען. קריסטאף האט זיך צוגעקוקט צו דעם בילד אזוי ווי עס וואלט איהם פרעמד געווען. אלץ אוז אלע — ער אליין אויך — זיינען איהם פרעמד געווארען. זיי־נע עסקים האט ער פארטגעזעצט אוז זיין ארבייט געטאז אויף א מעכאנישען אופן. עס האט זיך איהם געדוכט אז זיין לעבענס־מעכאניזם האלט זיך ביים אפשטעלען פון מינוט צו מינוט: אזוי ווי א ספרוזשינקע וואלט דארט קאליע געווא־רען. מיט זיין מאמען אוז די בעלי בתים פון הויז ביים טיש: איז דעם ארקעסטער. צווישען די מוזיקאנטען אוז דעם פובלי־קום פלעגט ער פלוצלונג פיהלען א פוסטקייט איז זיין מח. ער פלעגט דא; מיט פארוואינדערונג קוקען אויף די פארקרימטע פנים'ער וואס האבען איהם ארומגערינגעלט אוז ניט פאר־שטעהן קיין זאר. ער פלעגט זיך שטעלען די פראגע:

— וואס פאר א שייכות איז פאראן צווישען אט די מענשען אוז...

ער האט אפילו ניט געוואגט עס ארויסצוזאגען.

— אוז מיר?

ווייל ער האט מעהר אפילו ניט געוואוסט. צו ער עקזיס־טירט בכלל. ער פלעגט רערען אוז עס האט זיך איהם געדוכט

אז דער קול קומט ארויס פון אן אנדער גוף. ער פלעגט ארומ־
געהן און זעהן זיינע באוועגונגען ווי פון ווייטען—פון דער
הויך— פון א טורם־שפיץ. ער פלעגט טאן א רייב מיט דער
האנט אויפ'ן שטערז און קוקען מיט בלאנדושענרע אויגען.
אפט האט זיך איהם געוואלט זיך באנעהמען ווי א ווילדער. אי־
בערהויפט האט ער אויף זיך געמוזט אכטונג געבען בעת ער
איז געווען צווישען מענשען: איז די אבענטען, למשל, ווען
ער פלעגט געהן איז שלאם אריין, אדער ווען ער פלעגט שפי־
לען פאר'ן פובליקום. פלוצלינג פלעגט ער פיהלען אן אונגע־
הייערען באגעהר דעם פנים צו פארקרימען. צו זאגען עפעם
א גרויסע נאריישקייט, א ציה צו טאן דעם גרויספירשט ביי
דער נאז אדער נעבען ווילכער עס איז דאמע א בריק מיט'ן
פוס פון הינטען. א גאנצען אבענט בעת ער האט דיריגירט
דעם ארקעסטער האט ער געקעמפט נענען דעם משוגענעם
חשק וואס ער האט געהאט, זיך אויסצוטאן פאר'ן גאנצען
פובליקום: איז פון יענעם מאמענט אן, וואס מעהר ער האט
געפרובירט פטור צו ווערען פון אט דעם גרעאנק, האט ער
איהם אלץ מעהר פארפאלגט: מיט זיין גאנצען כח האט ער
נעמוזט זיך אנשטרענגען כדי זיך ניט נאכצוגעבען. ווען דער
נאריישער קאמף האט זיך געענדיגט, איז ער געבליבען אויס־
געווייקט איז שוויים אוז מיט א פוסטען מח. ער האט באמת
געהאלטען ביים משוגע ווערען, ס'איז נענוג געווען פאר איהם
צו דענקען. אז ער דארף א געוויסע זאך ניט טאן אוז שויז
האט ער געפיהלט אז אט די זאך פארפאלגט איהם מיט דער
מירא'דיגער קראפט פון א „פיקס"־אידעע.

אזוי איז זיין לעבען פארבי צווישען א רייהע פון פאר־
מאטערענדע קראפט אנשטרענגונגען אוז דאס אראפזינקען
איז א פוסטען תהום. א שטורם האט געבושעוועט איז דעם

מדבר. פון וואנעי איז דער ווינד געקומען? וואס פאר א זארט משוגעת איז עס געווען? פון וועלכען תהום האבען זיך באוויזען אט די ווילדע פארלאנגען וואס האבען אוים־געמוטשעט זייז גוף און מח? ער איז געווען ווי א פייל־ען־בויגען וואס איז פון א קרעפטיגער האנד אזוי שטארק אויסגעבויגען געווארען. אז ער האלט ביים צובראכען וועט ער. — פאר וועלכען אומבאקאנטען צוועק? — באלד אבער ווערט ער אוועקגעווארפען ווי א צופוילטע שטיק האלץ. וועמעס קרבן איז ער געווען? ער האט מורא געהאט זיך אריינ־צוטראכטען אין דעם, ער האט זיך געפיהלט באזיענט, דער־נידעריגט און האט אויסגעמידען צו באטראכטען זיין נידער־לאגע. ער איז געווען אויסגעמאטערט גייסטיג און מוט־לאז. איצט האט ער שוין פארשטאנען די מענשען וואס ער פלענט אמאל פאראכטען: די וועלכע ווילען ניט זעהן דעם אומאנגענעהמען אמת. און אט די שרעקליכע שטונדען: וועז ער פלענט זיך דערמאנען אז דער פארשוואונדענער צייט. אז דער פארווארפענער ארבייט. אז דער פארלארענער צו־קונפט. פלענט איהם א קאלטער פחד ארומנעהמען. דאס האט אבער אויף איהם ניט געווירקט: ער האט זיין פייגהייט אנט־שולדיגט מיט דעם פארצווייפעלטען איינרעדען זיך אז די גאנ־צע וועלט איז נישטיג: ער האט עפעס ווי א מאדנע תאוה'די־גע פרייד זיך צו פארלאזען אויף אט דעם געראנק. אזוי ווי ער וואלט נעווען א צובראכענע שיפעל אויף א שטורעמדיגען וואסער. צו וואס קעמפען? קיין זאך עקזיסטירט דאך ניט, גארנישט: קיין שהנקייט, קיין גוטסקייט, קיין גאט. קיין לעבען, קיין אנדער זאך ניט. וועז ער פלענט נעהן אין גאס, פלענט ער האבען דעם נעפיהל ווי ער וואלט פארלירען דעם באדען אונטער זיך: ס'איז מעהר ניט נעווען קיין גרונד.

קיין לופט, קיין ליכט — אוז ער אליין האט אויך ניט עק־זיסטירט. ער פלעגט ווי פארזונקען ווערען, דער קאפ פלעגט זיך אראפלאזען צו דער ערד מיט'ן שטערן פאראוים. ער פלעגט קוים שטעהן אויף די פיס אוז פלעגט שטענדיג האל־טען ביים פאלען. עס האט זיך איהם געדוכט אז באלד ווען ער שטארבען, אזוי פלוצלונג, ווי פוז א דונער־גטראפען: — אז ער איז שוין געשטארבען...

קריסטאף האט א נייע הויט באקומען. קריסטאף האט א נייע נשמה געקראגען. אוז זעהענדיג, ווי די אלטע, די פאר־ווילקטע נשמה פאלט אוועק, איז איהם גאר ניט איינגעפא־לען, אז א נייע נשמה, א אינערע, א קרעפטיגערע ווארטט אין איהם. אזוי ווי דער גוף ענדערט זיך אין לויף פונ'ם לעבען. אזוי ענדערט זיך אויך די נשמה אוז די ענדערונג קומט ניט אלע מאל פאר לאנגזאם, אין לאנגע טעג. פאראן קריזים־שטונדען איז ווילכע אלעם באנייעט זיך פלוצלונג, דער ער־ווארטטער מענש בייט זיין נשמה. די אלטע, די אפגעלעפטע שטארבט. אין אט אזוינע אנגסט־שטונדען דוכט זיך דעם מענשען אז אלץ האלט ביים סוף. אוז אלץ הויבט זיך אז פוז ס'ניי. איין לעבען שטארבט אפ, אן אנדער לעבען איז שוין וויעדער געבארען געווארען.

אין א געוויסע נאכט, איז ער געזעסען איינער אליין אין זיין צימער אנגעשפארט אז טיש ביי דער שיין פוז א ליכט. ער האט געהאט דעם רוקען אויסגעדרעהט צום פענס־טער, ער האט ניט געארבייט. שוין ווארטן־לאנג ווי ער האט ניט געקענט ארבייטען. אלץ האט זיך איהם געטומעלט איז קאפ, אלעם האט ער גענומען, אוז אויף איין מאל, נאכפאר־שען, אונטערזוכען: רעליגיאן, מאראל, קונסט, דאס גאנצע לעבען. אוז אין דער נאנצער אויפלעזונג פוז זיינע גערענסען

איז ניט געווען קיין מעטאדע, קיין סדר. ער האט זיך ארויפ־
געווארפען לייענען א הויפען ביכער וועלכע ער האט צופעליג
געפונען אין זיין זיידענ׳ס משונהדיגע ביבליאטעק, אדער
צוויישען פאגעל׳ס פון פארשידענע זאַרטען צוזאמענגעשלעפטע
ביכער: איבער טעאלאגיע, וויסענשאפט, פילאזאפיע: בי־
כער וואו איינצעלנע בענדער האבען געפעהלט. אזוי ווי איהם
האבען געפעהלט ידיעות אין אלץ, האט ער זיי ניט פארשטא־
נען. ער האט קיין איינעם פון זיי ניט געקאנט פארענדיגען:
ער האט זיך פארלאַרען אין מיטען, צוויישען די אויסגעצוי־
גענע, פארדרעהטע אויסדרוקען, די אומענדליך־לאנגע
פלפולים פון וועלכע עס איז ביי איהם פארבליבען נאר א
מידקייט, א פוסטקייט און א טויט אומעט.

אזוי איז ער יענעם אבענט געווען פארזונקען אין א
טעמפער, אויסמאטערענדער באטויבונג. אלע אין הויז זיינען
נעשלאפען. קיין ווינטעל האט ניט געבלאזען פון׳ם הויף.
שווערע וואלקענס האבען באדעקט דעם הימעל. קריסטאף א
פארדולטער האט געקוקט ווי דאס ליכט געהט אוים איז
לייכטער. ער האט זיך ניט געקענט לענגען שלאפען. ער האט
וועגען קיין זאך ניט געטראכט. ער האט געפיהלט ווי די
פוסטקייט, די פינסטערניש וועלט וואס א מאל אלץ גרע־
סער. ער האט זיך אנגעשטרענגט ניט צו זהען דעם תהום
וואס האט איהם אריינגעצויגען: אוז דאר, ניט ווילענדיג.
האט ער זיך אנגעבויגען איבער׳ן וואנט אוז אריינגעקוקט איז
דער טיפעניש פון דער נאכט. איז דער פוסטקייט האט זיך
באוועגט דער כאאס אוז וואלקען שאטענס. א שרעק האט
איהם ארומגענומען, א קאלטער שוידער איז איהם דורכ׳ן
רוקען דורכגעלאפען. די הויט האט איהם געציטערט אוז כדי
ניט אנידערצופאלען האט ער זיך אנגעכאפט אז דעם טיש.

ציטערענדיג האט ער ערווארט אומגליכע זאכען. א נס. א גאט...

פלוצלונג, האט ווי א וואסער־קאנאל זיך געעפענט. הינטער איהם איז הויף האט א מבול־גוס זיך א גאס געטאן: א שווערער, גרויסער, גלייכער רעגען האט ענומען פאלען. די אומבאוועגליכע לופט האט אויפגעציטערט. די טרוקענע אוז פארהארטעטע ערד האט ענומען קלינגען ווי א גלאק. אוז דער שמעקענדיגער ריח פון בלומען, פון פירות פון קערפערס, פון תאוה האט זיך אופיגעהויבען מיט א שטורם פון ליידנשאפט אוז הנאה. קריסטאף איז געשטאנען ווי א פערכשופטער אנגעשטרענגט מיט אלע כחות אוז דורכגענומען דורך אלע אברים. ער האט זיך געטרייסעלט... דער שלייער איז אראפגעפאלען פון זיינע אויגען. א פאר בלענדענדע ליכט דורך דעם שיין פון'ם בליץ האט ער געזעהן אין דער טיפעניש פון דער נאכט. האט געזעהען— אין איז א גאט געווארען... גאט איז אין איהם געווען: ער האט דורכגעבראכען די סטעלע פון'ם צימער. די וועגט פון'ם הויז: ער האט דורכגעריסען די גרעניצען פון דער עקזיסטענץ ער האט אנגעפילט דעם הימעל, דאס אלץ. דאס נארנישט. די וועלט איז צוזאמענגעבראכען ווי אין א קאטאסטראפע אוז אויך קריסטאף איז אין שרעק אוז גליק פון דעם צוזאמענברוך אוועקגעפאלען. מיטגעריסען געווארען פון דעם שטורם וואס האט אוועקגעטראגען אוז פארניכטעט, ווי שטרוי, אלע נאטור געזעצען. ער האט דעם אטעם ניט געקענט כאפען. ער איז געווען פארשכור'ט פון דעם אראפזינקען אוז ארויפהויבען צו גאט. גאט־זוכעניש! גאט־תהום! גאט־שטארק! פייערבאנד פון דער נשמה! שטורם־ווינט פון לעבען! וואהנזיז פון לעבען — אהן א צוועק אהן א אפהאלט, אהן א שכל

— נאר צוליעב דער ווילדער פרייד פון לעבען!

וועז דער קריזים איז אריבער, איז ער אריינגעפאלען איז א טיעפען שלאף אוז געשלאפען אזוי ווי ער איז שוין לאנג ניט געשלאפען. אויף מארגען, וועז ער האט זיך אויפ־געכאפט, האט זיך איהם דער קאפ געדרעהט: ער האט זיך געפיהלט צובראכען אזוי ווי ער וואלט שכור געווען. אבער אין דער טיפעניש פון זיין הארצען איז נאר פארבליבען אז אפשיין פון יענעם שרעקליכען אוז מעכטיגען ליכט וואס איז געפאלען אויף איהם דעם לעצטען אבענט. ער האט ג־פרואווט וויעדער עס אנצינדען אין זיך, אבער אומזיסט. וואס מעהר ער האט עס פארפאלגט אלץ מעהר איז עס פון איהם אנטלאפען. זייט דאמאלט האט ער זיין גאנצע ענערגיע אנ־געוואנדעט אויפצולעבען דאס וואס ער האט געזעהען איז יענעם מאמענט. אז אומזיסטיגע באמיהונג, עקסטאז קומט ניט לויט דעם באפעהל פון וועלען.

דאך איז יענער מיסטישער אוז דעלירישער אנפאל ניט געווען דער איינציגער: ער האט איהם נאך דורכגעלעבט אייניגע מאל, אבער קיינמאל מעהר ניט אזוי געוואלטיג שטארק ווי דאס ערשטע מאל. ס'איז אלעמאל פארגעקומען איז מאמענטען וועז קריסטאף האט גאר ניט ערווארט אוז דאז האט עס בלויז געדויערט א רגע, אז אויגענבליק, פלוצלונג — וויפיעל עם נעהמט אויפצוהויבען די אויגען אדער אויס־צושטרעקען דעם ארים — אוז שוין איז דאס בילד פארשוואונדען. נאר איידער ער האט צייט געהאט נאכצודענקען וועז דעם: נאכדעם פלעגט זיך איהם די פראגע שטעלען, צו האט ער ניט ג'חלום'ט? נאר צו ערשט איז עס געווען א פלאם וואס האט פארברענט די נאכט: נאכדעם איז עס געווארען דאס אויג האט קוים געקענט דערזעהען איז זייער גלאף.

אבער זיי פלעגען וואס א מאל אליץ עפטער ערשיינען. ביז זיי האבען איהם אין גאנצען ארומגערינגעלט ווי א שטענדיגער קרוין־שיין פון געהיימע חלומות אין וועלכע זיין גייסט איז שוואר און צוגעגאנגען געווארען. אלעס וואס האט איהם געקענט צעשטרייען איז זיין טונקעל־פארחלומ'טען צושטאנד האט איהם אויפגערעגט. עס איז איהם אומעגליך געווען צו ארבייטען — ער האט אפילו מעהר ניט געטראכט דערפון. ער האט פיינט געקראגען צו קומען צווישען מענשען: אין־בערהויפט האט ער געהאסט די געזעלשאפט פון זיינע אינטימסטע פרייגד. פון זיין מאמען אפילו. ווייל זיי אלע האבען פרעטענדירט צו האבען מעהר רעכט אויף זיין נשמה.

ער האט פארלאזען דאס הויז און זיך צוגעוואהנט צו פארברענגען זיינע טעג אין דרויסען. ער פלעגט בלויז צוריק־קומען פארנאכט. ער האט געזוכט די איינזאמקייט פון די פעלדער כדי דארט צו פארזינקען, מיט זיין גאנצער קראפט נשמה, אין די שרעקליכע געדאנקען וואס האבען איהם געקוועלט ווי א מאניע און האט ניט געוואלט ווערען געשטערט פון קיין זאך.—אבער אויף דער פרייער לופט וועלכע לייטערט אלעס אויס, און אין באריהרונג מיט דער ערד האט איהם זיין אנגסט וועניגער געדריקט און זיינע געדאנקען האבען פארלארען דעם אויסזעהען פון געשפענסטער. זיין אויפרעגונג איז ניט קלענער געווארען: זי איז דוקא גרעסער געווארען; עס איז אבער מעהר ניט געווען דער געפעהרליכער גייסטיגער דעליריום; עס איז געווארען א געזונטע בארוישונג פון זיין גאנצער עקזיסטענץ. דער גוף און די נשמה פארשכור'ט פון קראפט.

ער האט וויעדער ענטדעקט די וועלט אזוי ווי ער וואלט איהר קיינמאל ניט געזעהן. עס איז געווען א נייע קינדהייט.

עס האט אויסגעזעהען. אזוי ווי א פאר'כשוף'ט ווארט וואלט ארויסגערעדט געווארען אוז געזאגט: „פעסאם. וואונדער־פלאנץ, עפען זיך אויף!" — די גאנצע נאטור האט גע־פלאקערט מיט פרייד, די זון האט געקאכט. דער פליסיגער הימעל איז געווען ווי א דורכזיכטיג וואסער. פון דער ערד האט זיך אויפגעהויבען א פארע אוז א געשריי פון לוסט־פרייד. די פלאנצען, די בוימער, די אינזעקטען, די באשע־פענישען אהן א צאהל זיינען געווען ווי בלישצענדינע צונ־גען פון רעם גרויסען לעבענס־פייער, וואס האט זיך געהויבען אוז געדרעהט אין דער לופטען. אלעס איז געווען א פרייד־געשריי.

אוז די פרייד איז געווען זיינע, די קראפט איז געווען זיינע. ער האט זיך ניט אונטערשיידט פון די זאכען ארום איהם. ביז איצט, אפילו אין די גליקליכע קינדער־יאהרען ווען ער האט באטראכט די נאטור מיט א פייערליכער אוז ענטציקטער נייגעריגקייט, האבען איהם די באשעפענישען אויסגעזעהן ווי קלייניע, פארשלאסענע וועלטען, מורא'דיג אוז קאמיש, אהן א שייכות צו איהם אוז ער האט זיי ניט גע־קאנט פארשטעהן. צו איז ער דען אפילו געווען זיכער, אז זיי פיהלען. אז זיי לעבען? זיי זיינען געווען מאדנע מאשי־נען; אוז קריסטאף פלעגט. מאנכעם־מאל, קאנען מיט דער אומבאוואוסטזיניגער גרויזאמקייט וועלכע כאראקטערזירט די קינדהייט, מוטשען די אומגליקליכע זשוקעם. אוז עם פלעגט איהם אפילו ניט איינפאלען אז זיי ליידען, בעת ער פלעגט צוזעהען ווי זיי ווארפען זיך אין משונה'דינע קרעמפף. זיין פעטער גאטפריעד, וואס פלעגט געווהנליך זיין אזא רוהיגער, האט, אין א געוויסען טאג, מיט כעם געמוזט ביי איהם ארויסרייסען אז אומגליקליך פליג, וועלכע ער האט

שרעקליך נעמוטשעט. דער אינגעל האט צו ערשט נע־
פרואווט לאכען, נעריהרט פון זיין פעטער׳ס אויפרעגונג.
אויסגעבראכען אין א געוויין: ער האט אנגעהויבען צו
פארשטעהן, אז זיין קרבן לעבט באמת. אזוי גוט ווי ער.
און אז ער איז באאנגעזען א פארברעכען. אבער, כאטש ער
האט זייט דאמאלט ניט פארטשעפעט קיין אינזעקט, האט
ער פאר זיי דאך ניט געהאט קיין סימפאטיע. ער פלעגט
נעבען זיי פארבייגעהן, ניט זוכענדיג צו פארשטעהן וואס
עס קומט פאר אין דער קליינינקער מאשין. ער פלעגט כמעט
מורא האבען צו טראכטען דערפון: עס האט אויסגעזעהן
ווי א בייזער חלום. — און אט, פלוצלונג, איז אלעס קלאר
געווארען, די קליינע, נידעריגע, אומבאדייטענדע באשעפע־
נישען זיינען איצט געווארען צענטרען פון ליכט.

אויפ׳ן בויך אויסגעצויגען אין גראז, איז קריסטאף גע־
לעגען בעת עס האבען ארום איהם ביים שאטען פון די בוי־
מער געקישעט פארשידענע מינים פון זשומענדע אינזעקטען
און האט באטראכט די פיבערישע באוועגונג פון מוראשקעס.
פון שפינען מיט זייערע לאנגע פיסלער, וועלכע זעהן אויס
צו טאנצען בעת זיי גענהן. פון שפרינגענדיגע היישעריקעז.
פון שווערע און האסטיגע באבעלקעס. פון נאקעטע ווערם.
גלאטע און ראזעווע, מיט אן עלאסטישער הויט, וויים נע־
פלעקט. אדער, מיט די הענט אונטערן קאפ, די אויגען פאר־
מאכט האט ער זיך צוגעהערט צו דעם אומזיכטבארען אר־
קעסטער, דעם קראהאר־געזאנג פון אינזעקטען וואס דרע־
הען זיך לוסטיג ארום די פיין־שמעקענדיגע סאסנעס, דאס
טראמפייטען פון מאסקיטאס, די ארגעל־טענער פון וועספען.
דאס קלינגענדע זשומען פון ווילדע ביהנען ווי גלעקער אויפ׳ן
שפיץ פון די בוימער. דאס געטליכע מורמלען פון זיך שאק־

לענדינע בוימער, דאס זים־אננענעהמע רוישען פון א ווינטעל צווישען די צוויינען, דאס שטילע פליסטערן פון באוועגנדע גראזען, ווי א ווינטעל וואס ברעכט די רוהיג־קלאנע אויבער־פלאך פון א טייך ווי דאס רוישען פון א לייכטען קליד אדער א ליעבהאבער׳ס טריט וועלכע דערנעהנעטערן זיך. נעהן פארבי אזן פארשווינדען אין דער לופט.

אלע די קלאנען, אלע די נעשרייען האט ער אין זיך נעהערט. פון דעם קלענסטען ביז דעם נרעסטען פון די בא־שעפענישען האט א לעבענס־שטראם זיך אריינגענאסען אין איהם. ער איז באמת נעווען איינער פון זיי, זייער בלוט האט נערונען אין זיינע אדערן; ער האט נעהערט דאס ברידערליכע עכא פון זייערע פרייד־ען אזן זייערע לייד־ען. זייער קראפט האט זיך פארמישט מיט זיינער. אזוי ווי א טייך אין וועלכען עס פאלען אריין טויזענדער וואסערלער. ער האט זיך פארלארן אין זיי. זיין ברוסט האט נעהאלטען ביים פלאצען אונטער דעם צו שטארקען. צו מעכטינען לופט־דרוק וואס האט צובראכען די פענסטער. אריינגעדרונגען אין דאס נעשלאסענע הויז פון זיין פארשטיקט הארץ. די ענ־דערונג איז נעקומען צו שנעל: לאנג האט איהם אלעס אויס־נעזוהן ווי א פוסטער תהום, ערשט ניט לאנג האט ער נאר נע׳דאנה׳עט וועגען זיין איינענער עקזיסטענץ אזן נעפיהלט ווי זי אנטלויפט אזן פארנעהט ווי א רענען, אזן שוין האט ער איבערא׳ל נעפונען דאס אומנדליכע אזן אומבאנרענעטע לעבען — איצט האט ער שוין נעשטרעבט אז זיך נופא צו פארנעסען. כדי אויפ׳ס ניי נעבארען צו ווערען אין דעם וועלט־אל. עס האט זיך איהם נעדוכט אז ער קומט ארויס פון קבר. ער האט נעשוואומען תאוה׳דינ. פרייד־ינ אינ׳ס לעבען וואס פליסט פריי אזן בריים אזן מיטנעריסען ערפון,

האט ער געגלויבט אז ער איז אין גאנצען פריי. ער האט ניט געוואוסט, אז ער איז איצט וועניגער פריי ווי אמאל. ווי פריהער, אז קיין באשעפעניש איז ניט פריי, אז דאס געזעץ וואס רעגירט דעם וועלט־אל איז ניט פריי, אז נאר דער טויט — אפשר — באפרייט.

אבער דער גאלד־פארביגער אינסעקט, נאר וואס נעבאראן אוז באפרייט פון דער שטיקענדער שייד, האט זיך פריידיג צוצוינגען אין זיין נייער פארמע, אוז האט נאר די צייט ניט געהאט צו דערקענען די גרענעצען פון זיין נייער תפיסה.

א נייע רייהע טעג האט זיך אנגעהויבען. גאלדענע אוו פיבערישע טעג, געהיימניספולע אוו פאר׳כשופ׳טע, ווי וועו ער איז א קינד געווען אוו פלעגט אייניגוויי אויסגעפינען. ענטדעקען זאכען צום ערשטען מאל. פוו פריהמארגען ביז׳ן אבענט האט ער געלעבט אין א וואונדער־וועלט. אלע זיינע באשעפטיגונגען האט ער פארנאכלעסיגט. דער עהרליכער בחור׳ל וועלכער האט יאהרען־לאנג, אפילו וועו ער איז קראנק געווען, ניט פארפעהלט קיין אייניציג לעקציע אדער ארקעסטער־רעפעטיציע האט איצט אלעמאל נעפונען נארישע תירוצים כדי אבצולעגען זיין ארבייט. ער האט ניט מורא געהאט א ליגען צו זאגען. ער האט קיין געוויסענסביסע ניט געהאט. די פרינציפען פוו א שטרענגען לעבען אונטער וועלכע ער האט ווי מיט פרייד זיך אוו אפילו זיין וועלען נעבוינען: די מארא׳ל, די פליכט האבען איהם איצט אוים־געזוהען ניט אמת, נארוש. די נאטור האט צעשמעטערט זייער אייפרינ־שטרענגע הערשאפט. די געזונטע, די שטאר־קע, די פרייע מענשען־נאטור דאס איז די אייניציגע טוגענד. צום טייוול מיט אלעם איבעריגע! די אלע קליינליכע. שכל׳דיגע כללים, וועלכע וועלען אבשליסען דאס לעבען אוו ווערען באציערט מיט׳ן נאמען מארא׳ל, האבען באמת ארוים־געוופען א רחמנות־נעלעכטער. לעבערליכע מויל־בערג, א וועלט מיט מוראשקעם! דאס לעבען נעהמט שוין אויף זיך זיי צום ציל צו ברענגען. דאס לעבען דארף נאר פארבייגעהן אוו אלץ וועט אפגעראמט...

קריסטאף, פול, איבערפול מיט ענערגיע, האט צייטענ־ וויז, געהאט דעם באגעהר צו פארניכטען. פארבראנען כדי אין זיך דורך ווילדע אוז שרעקליכע מעשים איינצושטילען די קראפט, וואס האט איהם געשטיקט. די אויסברוכען פלעגען זיך נעוועהנליך פלוצלונג אפשטעלען: ער פלעגט ווייגען, זיך וואַרפען צו דער ערד, וועלן בייסען מיט די צייז. איינגראבען זיינע הענט אין איהר, זיך זעטיגען מיט איהר. זיך איינגראבען אין איהר: ער פלעגט ציטערן פון פיבער אוז תאוה.

אין א נעוויסען אבענט האט ער שפאציירט ביי די ברעגען פון א וואלד. זיינע אויגען זיינען פארשכור'ט גע־ וועז מיט ליכט, דער קאפ האט זיך איהם געדרעהט: ער איז געווען אין יענער מדרגה פון התלהבות וואו אלץ נעהמט אז א נעטליך־שעהנע געשטאלט. די לאשצענדיגע, אננענעמע אבענט־ליכט האט פארשעהנערט דאס פאר'כשופ'טע בילד. פורפעל אוז גאלדענע שטראהלען האבען געשוועבט אונטער די בוימער. פון די לאנקעם האט א שימערירענדיגע ליכט ארויסגעשטראמט. דער הימעל האט אויסגעזעהען לוסטיג־ פרייליך אוז זיס־אננענעם ווי מענשליכע אויגען. אין א דער־ בייאיגען פעלד האט א מיידעל צונויפגעלייגט די פרישגע־ שניטענע היי. אין א בלוזע מיט א קורץ קלייד, האט זי צו ערשט צונויפגעשארט דאס גראז אוז דאן עס ארויפגעוואר־ פען אויף דער קופע. זי האט געהאט א קורצע נאז, גרויסע באקען, א רונדעז שטערן אוז מיט א פאטשייליע באדעקט די האר. די אונטערגעהענדיגע זון האט איהר אפגעבראנטע הויט נערויטעלט פונקט ווי א ליימענע כלי, וואס זאפט אין זיך איין די לעצטע שטראהלען פונ'ם טאג.

זי האט קריסטאף'ן באכישופ'ט. אננעשפארט אז א

בעריאזע האט ער באטראכט מיט ליידענשאפטליכער אויפ־
מערקזאמקייט ווי זי דערנעהענטערט זיך צום ברעג פון
וואלד. אלעס, א חוץ איהר איז פארשוואונדען. זי האט איהם
ניט באמערקט. איינמאל האט זי יא אויפגעהויבען איהר
גלייכגילטיגען בליק. ער האט געזעהען איהרע הארט־בלויע
אויגען אין דעם אפגעברענטען פנים. זי איז פארביי. אזוי
נאהענט פון איהם, דאס וועז זי האט זיך איינגעבויגען צונויפ־
צוקלייבען די גראז, האט ער דערזעהן דורך דער האלב־אויפ־
געפענטער בלוזע א בלאנדען פוד אויפ'ן אונטערשטען טייל
פונ'ם האלז און אויפ'ן רוקען. די געהיימע תאוה וועלכע
האט אין איהם נעשטורעמט, האט פלוצלונג אויסגעבראכען.
ער האט זיך אויף איהר, פון הינטען, ארויפגעווארפען, זי
אנגעכאפט ביים האלז און פאר רער טאליע און, צוריקווער־
פענד'ג איהר קאפ אויף הינטען, האט ער איינגעגראבען זיינע
ליפען אין איהר האלב אפענעם מויל. ער האט געקושט
איהרע טרוקענע און געשפאלטענע ליפען, און דערנרייכט
איהרע ציין, וועלכע האבען איהם פון כעס געביסען. זי האט
זיך מיט איהם נעראנגעלט. ער האט איהר געדריקט אלץ
שטארקער אזוי ווי ער וואלט איהר וועלען דערווערגען. זי
האט זיך, ענדליך, ארויסגעריסען, געשריען, געשפיגען, זיך
אפגעווישט די ליפען מיט רער האנט און באליידיגט איהם
אויפ'ן ערגסטען אופן. ער האט זי אפגעלאזען און זי איז
אנטלאפען איבער'ן פעלר. זי האט איהם געווארפען שטיינער
און, צוואמען מיט דעם, א הויפען שמוציגע זלזולים. ער איז
רויט געווארען, ניט אזוי איבער דעם וואס זי האט געזאגט
און געטראכט, ווי איבער דעם וואס ע ר האט געדענקט
וועגען זיך גופא. דער ניט אויסגערעכענטער אנגריף וואס
ער האט פלוצלונג געמאכט, האט אויף איהם א שרעק אנגע־

ווארפען. וואס האט ער געטאן? וואס זאל ער איצט טאן? ער האט ניט פארשטאנען: אויף וואס ער האט יא פארשטאנען האט אין איהם ארויסגערופען א געפיהל פון עקעל. און דאד איז דער ערשטער געשטאנען פאר איהם ווי א נסיון. ער האט געקעמפט געגען זיך גופא און האט ניט געוואוסט אויף וועלכער זייט דער אמת'ער קריסטאף גע־פינט זיך. א בלינדע קראפט איז איהם באפאלען און אומ־זיסט איז ער פון איהר אנטלאפען, וואס וועט ער טאן מאר־גען... איז א שעה ארום... איז דער צייט וואס עס דארף איהם נעהמען אריבערצוגעהן דאס פאראקערטע פעלד אום צו קומען צום וועג? וועט ער נאר דערגעהן אהין? וועט ער זיך ניט אפשטעלען כדי צוריקצוקומען און נאכלויפען דער מיידל? און דאן... ער האט זיך דערמאהנט אז דעם מא־מענט פון שכרות, וועז ער האט זי געהאלטען ביים האלז. אלעם איז מעגליך. אלע מענשליכע האנדלונגען האבען דעמ־זעלבען ווערט. א פארברעכען אפילו... יא, אפילו א פאר־ברעכען... דאס רוישיגע הארץ־קלאפען האט איהם אפגע־שטעלט דעם אטעם. וועז ער איז צוגעקומען צום וועג, האט ער זיך אפגעשטעלט כדי אפצואטעמען. דארט, ווייטער, האט די מיידל פארפיהרט א שמועס מיט אן אנדערער. וועמען די געשרייען האבען אבגעשטעלט: בייד האבען אויף איהם געקוקט, זיך געהאלטען מיט די הענט ביי די זיי־טען און הארציג־הילכיג געלאכט.

ער איז אהיים געקומען: זיך אפגעשלאסען אויף עט־ליכע טעג איז הויז און זיך ניט געריהרט. אפילו איז שטאט אריין איז ער ערשט ארינטערגעגאנגען וועז ער איז דערצו געצוואונגען געווען. מיט שרעק האט ער אויסגעמיטען ארויסצוגעהן איבער דעם טויער פון שטאט, זיך אוועקצולא־

לאזען איבער די פעלדער: ער האט מורא געהאט דאָרט וויע־דער אנגעגריפען צו ווערען פון דעם משוגע'נעם אנפאל וואס האט איהם פריהער געטראפען ווי א ווינד־שלאג אין דער רוהיגקייט פון שטורם. ער האט געגלויבט אז די מויערען פון דער שטאט קאנען איהם דערפון באשיצען. ער האט ניט געוואוסט, אז א שפעלטעלע צוויישען פאַרמאכטע גאַר־דינען אזוי קליין אז נאר דאס אויג זאל קאנען אריינבליקען. איז געגוג פאר'ן שונא זיך אריינצוגליטשען.

II

סאפינע

אויפ'ן נאר אונטערשטעז שטאק פון א פליגעל פונ'ם הויז, אויף דער אנדערער זייט פון הויף האט געוואהנט מיט איהר קליינער מיידעלע א צוואנציג יעהריגע יונגע פרוי. וואס איז א אן אלמנה געווען זייט אייניגע מאנאטען. פרוי סאבינע פרעהליך האט אויך נעהאלטען אייליר'ם קראם וואס איז געשטאנען ביי דער גאס; זי האט דערצו נאך פארנומען צוויי צימערען אויפ'ן הויף. מיט א קליינעם גארטען אום איז בלויז אפגעטיילט געווען פון די אייליערם מיט א דראטענעם פארקאן אויף וועלכען עם האבען זיך געשלענגלט קלעטערענדיגע בלעטער און בלומען. פרוי פרעהליך פלעגט מען דארט זעלטען זעהען; אבער דאס מיידעלע פלעגט איז גארטען פארברענגען דעם גאנצען טאג שפילענדיג זיך מיט בלאטע. דער גארטען איז טאקע זעהר פארנאכלעסינט געוואן אוז דער אלטער יוסטום, וועלכער האט האלט געהאט צו זעהען די אלעען אום בלומען־בייטען איז בעסטער אדרנונג. איז דערפון שטארק אומצופרידען געווען. אייניגע מאל האט ער דער אלמנה א פאר באמערקונגען געמאכט וועגען דעם ענין אוז דערפאר אפשר פלעגט זי אהין אזוי זעלטען קומען. אוז דער גארטען איז נעבליבען ווי פריהער.

פרוי פרעהליך האט נעהאלטען א קליין גאלאנטעריי־נעשעפט, וואוהין עם פלעגען וועניג קונדען אריינקומען. — כאטש עם איז געשטאנען איז א לעבעדינער האנדעלם־גאס איז רעכטען מיטען פון שטאט; זי האט זיך וועגען דעם געקימערט פונקט אזוי ווייניג ווי וועגען גארטען. אנשטאט

צו טאן אלײן איהר הויז־ארבײט, ווי עס פאסט. לויט פרוי פאגעל׳ס מיינונג, פאר אן אנשטענדיגע בעל־הבית׳ע — אי־ בערהויפט וועו מען האט ניט קיין פארמענענס, וואס ערלוי־ בעו, כאטש עס בארעכטיגט ניט, צו זיין פויל — האט זי גע־ האט א דיענסט־מיידעל. פון א יאהר פופצעהן, וועלכע פלעגט קומען אויף א פאר שעה יעדען פריהמארגען, צוצוראמען די צימערען און אויפפאסען אין קראם, בעת די יונגע פרוי פלעגט זיך פוילען אויפצושטעהן פון בעט ארער פלעגט לאנג פארברענגען ביים שפיגעל זיך אנטאענדיג.

קריסטאף האט איהר צומאל דורך זיין פענסטער גע־ זעהן, ארומגעהענדיג אין איהר צימער מיט בארוועסע פים. אין איהר נאכט־העמד, אדער זיצענדיג שטונדעו־לאנג ביים שפיגעל; וואהרום זי איז אזוי נאכלעסיג נעוועו. דאס זי פלעגט אפילו ניט פארציהען די פארהאנגען. און וועו זי פלעגט איהם דערזעהן, פלעגט זי זיך פשוט פוילען צו נעהן זיי ארַאפלאזען. קריסטאף, מעהר באשיידען ווי זי, פלעגט זיך אפרוקען פון פענסטער כדי איהר ניט צו פארשעהמען. דאך איז דער נסיון נעווען גרוים. רויט־ווערענדיג, פלעגט ער א בליק טאן אויף איהרע מאנערלעכע, נאקעטע ארימס. וועלכע זי פלעגט אויפהויבען, פארשלאפען און מאט. ארום איהרע צופאלענע הער, און פלעגט פארבלייבען מיט די הענט ארומגענומען הינטער׳ן נאקען, זיך פארגעסענדיג וואו זי שטעהט, און זיי ערשט ארַאפלאזען וועו זי האט נעפיהלט אז זיי זיינען שטייף נעווארען. קריסטאף האט זיך איינע־ רעדט אז ער זעהט דאס אננענעמע בילד בלויז צופעליג אוו אז דאס שטערט ניט זיינע מוזיקאלע שטימונגען און גערא־ קעו: אבער עס האט איהם אננעהויבען צו גפפעלען און מיט דער צייט פלעגט ער פארלירען אזוי פיעל צייט קוקענדיג

אויף פרוי סאבינע, וויפיעל עס האט איהר געגומען צו מא־
כען איהר טואלעט. ניט דוקא וויל זי איז געווען קאקעט:
זי איז גראד, געווהנליך, געווען נאכלעסיג, און האט זיך
מיט איהר קלייזונג און אויסזהן ניט אזוי פיעל אפגעגעבען
ווי אמאליע און ראזע. זי פלעגט זיך פשוט פארגעסען ביי
איהר טואלעט־טיש פון איינפאכער פוילקייט; נאר יעדער
האר־נאדעל וואם זי האט אריינגעשטעקט, האט זי זיך גע־
מוזט אפרוהען ווי נאד א גרויסער אנשטרענגונג און געקוקט
אין שפיגעל מיט א פארקלערטען רחמנות־פנים. פארנאכט
אפילו, איז זי נאך ניט געווען רעכט אנגעטאן.

אפט פלעגט די דיענסט־מיידעל ארויסגהן איידער
סאבינע איז פארטיג געווארען; און אויב א קונה האט אנ־
געקלונגען ביי דער טיר פון געווהלב, האט זי איהם געלאזט
קלינגען אדער רופען איינם אדער צוויי מאל, איידער זי
האט זיך באשלאסען אויפצוהויבען פון שטול. זי פלעגט דאן
אראפקומען שמייכלענדיג, ניט געאיילט — ניט געאיילט
זוכען דעם פארלאנגטען ארטיקעל; אויב זי האט איהם נאד
א וויילע ניט געקאנט געפינען, אדער וועז זי האט זיך גע־
דארפט געבען אביסעל טרחה כדי עם צו דערגרייכען. ווי
צום ביישפיעל, איבערשטעלען דעם לייטער פון אייז עק צי־
מער צום אנדערען — האט זי גאנץ רוהיג געזאגט אז זי האט
מעהר ניט דעם ארטיקעל; און אזוי ווי זי האט זיך ניט גע־
קימערט צו מאכען א שטיקעל ארדנונג אין דאם געשעפט און
אויפ'ם ניי באשטעלען די ארטיקלען וואם זיינען איהר אויס־
גענאנגען, האט עס די קונדען דערעסען און זיי זיינען גע־
נאנגען אנדערשוואו. איבעריגענס, עס האט זיי נארניט
פארדראסען. וועד האט געקאנט ברוגז ווערען אויף אזא
פריינדליכע פרוי, וועלכע האט נערעדט מיט א זים־אננענעה־

מער שטים אוז איז פון קיין זאך ניט אויפגערעגט געווארען? קיין זאך וואס מען האט איהר דערצעהלט האט איהר ניט געריהרט: אוז מען האט עס באלד אזוי דייטליך דערפיהלט אז די וואס פלעגען זיך פאר איהר באקלאגען פלעגען פאר־לירען דעם חשק צו פארענדיגען: מען איז אוועקגענאנגען. שמייכלענדיג אויף איהר אנגענעהמען אוז שעהנעם שמייכעל. אבער צוריק איז מען ניט געקומען. עס האט זי ניט געארט. זי האט שטענדיג געשמייכעלט.

זי האט אויסגעזוהען ווי א קליינע פלאראנטינישע פי־גור. אוז געהאט הויכע, שעהן־רונדע ברעמען. מיט האלב־אפענע גרויע אויגען אונטער'ן פארהאנג פון איהרע אויגען־ווימען. דאס אונטערשטע אויגען־זעקעל איז אביסעל געווען אנגעבלאזען אוז אונטער דעם א לייכטער קנייטש. איהר קליי־נע, איידעלע נאז האט זיך ביים שפיץ אביסעל רונד אויפגע־הויבען. אן אנדער לייכט־רוזנדע ליניע האט די נאז אפגע־טיילט פון דער אויבערשטער ליפ, וועלכע האט זיך ארויפ־געדרעהט איבער איהר האלב־אפענעם טרויריג־שטיפערישען אוז שמייכלענדיגען מויל. די אונטערשטע ליפ איז געווען אביסעל גראב: דער נידערינער טייל פונ'ם פנים איז געווען רונד אוז האט געטראגען די קינדיש־ערנסטע מיענע פון פי־ליפא ליפי'ס קליינע יונג־פרויען. איהר געזיכטס־פארב איז געווען ניט קלאר טונקעל, איהר האר העל־ברוין, צוואוארפענע לאקען, אוז א פארנאנדערגעפאלענעם פארדרייטען צאפ. זי האט געהאט א דינעם, ניט פעסטען קערפער, קליינע, אייר־דעלע ביינער אוז לאנגזאמע באוועגונגען. נאכדעמיג געקליי־דעט, איז א לאנגען יאק, איז וועלכען עס האבען געפעהלט א פאר קנעפלעך. אבגענוצטע אוז ניט שעהנע שיך. כאטש א נאכלעסיגע איז אויסזוהן, האט זי דאך באצויבערט מיט איהר

יונעגנדליכער גראציע, מיט איהר צערטליכקייט און אינטימקייט־לאשטשענדער נאטור. יעדעם מאל ווען זי פלעגט צו דער טיר צוקומען אום אביסעל פרישע לופט אייגאטעמען, איז זי פון די פארבייגעהענדע יונגע לייט מיט פארגניגען באטראכט געווארען; אוך כאטש זי האט זיך וועגען זיי ניט געקימערט, האט זי עס דאך באמערקט. דאס האט מען אין איהרע אויגען געקאנט זעהן אן אויסדרוק פון דאנקבארקייט אוך פרייד, אזוי ווי ביי אלע פרויען וועלכע פיהלען אז מען באטראכט זיי מיט סימפאטיע. עפעס האט זיך געראכט, אז זי זאגט:

— א שעהנעם דאנק!... קוקט נאר אמאל! נאר א מאל!... דאך ווי גרויס איהר פארגעניגען האט ניט נעמענט זיין פון דעם, וואס זי גיפעלט אלעמען. האט איהר נאטירליך גלייכגילטיגער כאראקטער איהר קיינמאל ניט געלאזען מאכען קיין אנשטערנגונג דערצו.

די אייגערם־פאנגלם האט זי סקאנדאליזירט, אפגעשטויסען. אלץ אין איהר האט זיי פארלעצט: איהר פויליקייט, די אומארדנונג אין הויז, איהר נאכלעסיגע קליידונג, איהר גלייכגילטיגע העפליכקייט צו זייערע באמערקונגען. איהר שטענדיגער שמייכעל, די חוצפה'דיגע רוהיגקייט מיט וועלכער זי האט אנגענומען איהר מאנ'ס טויט, איהר קינד'ס קראנקהייט, דער שלעכטער מצב פון איהרע געשעפטען, די טאג־טעגליכע צרות, ניט ענדערענדיג אויף א האר איהרע ליעבלינגס־גוואוינהייטען, איהר שטענדיג חלום'ען—אלעס אין איהר האט זיי געקרייגט: אוך מעהר פון אלץ, דאס וואס כאטש זי איז געווען אזא, האט מען מיט פארגעניגען אויף איהר געקוקט. פרוי פאגעל האט עס איהר ניט געקאנט מוחל זיין. עס האט אויסגעזעהען אזוי ווי סאבינע וואלט

דאס אלעס געטאן אומיסנע כדי מיט איהר באנעמונג אירא־
ניש אבצולייקענען די שטאַרקע טראדיציעס. די אמת'ע פרינ־
ציפען, די האַמעטנע פליכט, די אומאנגענעמע ארבייט, דאס
ראשען, דאס גוואלטעוועז, די רייסעריי־ען, דאס קלאַנען, דעם
פעסטען פעסימיזם וואס איז געווען דער לעבענס־מאטיוו פון
דער בלאַלער פאמיליע ווי פון אלע בעל־הבית'ישע פאמי־
ליען אוז האט זיי געבען פארוים אז אנצוהערניש ווי עס
פיהלט זיך איז גיהנום. אז א פרוי זאל גארנישט טאז, א
חוץ דרעהען זיך פאר'ן שפיגעל דעם גאנצען טאג, אוז זאל
זיי דערצו נאר רייצען מיט איהר העזה'דיגער רוהיגקייט בעת
זיי פאלען ביי דער ארבייט ווי קאטארזשניקעס — אוז ועל
כולם זאל נאך די וועלט איהר אפנעבען רעכט — דאס געהט
באמת אריבער אלע גרענעצען, דאס קען ווירקליך אוועקנע־
מען דעם מוט צו ערליכקייט, אנשטענדיגקייט!... צום גליק
זיינען נאך פאראן אויף דער ערד גאט צו דאנקען א פאר
מענשען מיט שכל. די פרוי פאנעל האט זיך מיט זיי גע־
טרייסט. יעדען טאג פלענט מען זיך דערצהלען וואס מען
האט באמערקט ביי דער יונגער אלמנה, וועלכע מען האט
שפיאנירט דורך די שפאלטען פון די נאדרינען. מיט די
ריידערייען אוז נבל־פה פלענט מען זיך ביי דער נאכט איז
הויז אמוזירען. בעת מען איז געזעסען ארום טיש. קריסטאף
האט זיך וועניג צו דעם צוגעהערט. ער איז שוין אזוי צוגע־
וואהנט געווען צו הערען די פאנעלס רעדען ווי שופטים
איבער דער באנעמונג פון זייערע סכנים, אז ער האט קיין
אויפמערקזאמקייט דערצו ניט געשאנקען. איבערינענס,
האט ער נאר נעקאנט פרוי סאבינע'ס נאקען אוז בלויז
ארעמס, וועלכע — כאטש זיי זיינען געווען גענוג שעהז,
האבען איהם דאך ניט בארעכטיגט צו האבען וועגען איהר

א באשטימטע מיינונג. ער האט זיך אבער געפיהלט פול מיט סימפאטיע צו איהר; און אויף להכעים פרוי פאגעל, איז ער סאבינ'ען געווען באזונדערס דאנקבאר פאר וואס זי געפעלט איהר ניט.

איז אבענט. נאר דעם עסעז. וועז עס איז זעהר היים געווען. האט מען ניט געקאנט בלייבען אינ׳ם שטיקענדיגען הויף. וואו די זון האט געברענט דעם גאנצען נאכמיטאג. דער איינציגער פלאץ, וואו מען האט געקאנט אביסעל אפאטעמען איז געווען דער טייל פון׳ם הויז וואס איז געשטאנען ביי דער גאס. אייל׳ער אוז זיין איידעם פלעגען אפטמאל זיך אוועק־זעצען אויף די טרעפ פאר דער טיר, מיט לואיזע׳ן. פרוי פא־געל אוז ראזע פלעגען בלויז ארויסקומען אויף א מינוט: זיי זיינען שטענדיג געווען פארנומען מיט הויז־ארבייט, מיט דער בעל־הבית׳ישקייט: פרוי פאגעל, האט שטאל׳צירט דער־מיט וואס זי האט ניט קיין צייט צו פארלירען: זי פלעגט עס אויך ארויסווייזען אוז זאגען הויך, כדי מען זאל זי הערען. אז די אלע לייט, וואס שטעהען דארט ביי זייערע טירען אוז טוען גארנישט מיט זייערע הענט. מאכען איהר נערוועז. אזוי ווי זי האט זיי אבער ניט געקאנט (דאס האט איהר באנג געטאן) צווינגען צו ארבייטען. האט זי באשלאסען זיי ניט צו זעהן אוז איז אריינגענאנגען ארבייטען נאר ענער־גישער. ראזע האט געפיהלט אויף זיך דעם חוב איהר נאכ־צוטאן. אייל׳ער אוז פאגעל פלעגען דערפיהלען אז לופט־צוגען קומען פון אלע זייטען: זיי האבען מורא געהאט זיך צו פארקיהלען אוז האבען דערפאר באשלאסען ארויפצוגעהן אין הויז, זיי פלעגען זיך לענען פריה שלאפען אוז וואלטען זיך באטראכט פאר אומגליקליך. וועז זיי וואלטען אויפ׳ן מינדסטען געביטען זייער געוואהנהייט. נאר ניין א זייגער

זיינען נאר פארבליבען לואיזע און קריסטאף. לואיזע פלעגט דעם גאנצען טאג פארברענגען אין איהר צימער און איז אבענט האט קריסטאף געזוכט צו פארבלייבען מיט איהר כדי זי זאל שעפען אביסעל פרישע לופט. אהן איהם וואלט זי באין אופן ניט ארויסגענאנגען: דער גערויש פון דער גאס פלעגט איהר דערשרעקען. קינדער יאגען זיך איינם נאר דאס אנדערע מיט הילכיגע געשרייען. די הינט פון דער געגענד ענטפערען אפ מיט זייער בילען. דא הערט מען פיאנא־קלאנגען, ווייטער אביסעל א קלארנעט, און אין א דערבייאיגער גאס א קארנעט. שטימען פארמישען זיך איינם מיט'ן אנדערען שרייענדיג: מענשען גיהן און קומען גרו־פען־ווייז פאר זייערע הייזער. לואיזע וואלט זיך פארלא־רען אליין אין מיטען פון אט דעם גערודער. נעבען איהר זוהן אבער, האט עס איהר כמעט פארגעניגען פארשאפט. דער גערויש האט זיך לאנגזאמער איינגעשטילט. די קינדער זיינען געווען די ערשטע צו גיהן שלאפען. די מענשען־גרופען זיינען זיך צוגאנגען. די לופט איז רייגער געווארען. א שטילקייט האט די ערד ארומגענומען. לואיזע דערצעהלט מיט איהר שוואכער שטים די שטיקלעך נייעס וואס זי האט געהערט פון אמאליע'ן אדער ראזען. זי האט אין דעם קיין גרויסען אינטערעס ניט גענומען: אבער זי האט ניט גע־וואוסט ווען צו ריידען מיט איהר זוהן און זי האט געפיהלט אז זי מוז זיך פארענטפערען פאר איהם — זאגען איהם עפעס. קריסטאף, ווען לכער האט עס געפיהלט, פלעגט זיך כלומרשט פאראינטערעסירען דערמיט וואס זי דער־צעהלט: אבער ער פלעגט זיך באמת ניט צוהערען. ער פלעגט זיך שטיל פאר'חלומ'ען און איבערטראכטען וואס עס איז מיט איהם פארגעקומען דורכ'ן טאג.

אייז אבענט, בעת זיי זיינען אזוי געזעסען אוז זייז מאמע האט גערעדט, האט ער דערזעהן ווי די טיר פונ׳ם דערבייי־ איגען קראם עפענט זיך. א פרויען־געשטאלט איז שטיל ארויסגעגאנגען אוז זיך אוועקגעזעצט אויף דער גאס. א פאר טריט האבען אפגעטיילט איהר שטול פון לואיזע׳ן. זי איז געזעסען אין טיפסטען שאטען. קריסטאף האט ניט געקענט זעהען איהר פנים: אבער ער האט איהר דערקענט. זייז פאר׳חלומ׳טע שטימונג איז אוועק. די לופט האט איהם אויסגעזעהן אנגענעהמער. לואיזע האט ניט באמערקט סא־ בינע׳ס אנווועזנהייט אוז האט שטיל פארגעזעצט איהר רו־ היגען געשפרעך. קריסטאף האט זיך בעסער צוגעהערט, אוז געפיהלט אז עס ווילט זיך איהם זייגע מחשבות מיט איהרע פארבינדען: אז עס ווילט זיך איהם רעדען, אוז אפשר דערהערט צו ווערען. די קליינע געשטאלט איז געבליבען זי־ צען זיך ניט באוועגענדיג, ווי פארזונקען, די פים איינס אי־ בער דאס אנדערע, די הענט פארלענגט איבער די קניע. זי האט געקוקט גלייך פארוויס אוז עס האט אויסגעזעהן ווי זי וואלט גארניט געהערט. לואיזע איז אנדרעמאלט געווארען. זי איז אריינגעגאנגען. קריסטאף האט געזאגט, אז ער וויל נאך פארבליבען א ווייל.

עס איז געווען באלד צעהן א זייגער. די גאס איז געווען פוסט. די לעצטע פאר שכנים זיינען אריינגעגאנגען איינער נאך דעם אנדערען. מען האט געהערט דעם גערוש פון קראמען וואס ווערן פארמאכט. די באלויכטעטע פענסטער האבען ווי געוואונקען אוז זיך באלד פארלאשען. איז איינעם אדער צוויי איז נאך געווען ליכטיג. באלד איז אויך דארט טונקל געווארען. שטילקייט... זיי זיינען געווען אליין: זיי האבען איינע אויף די אנדערע גיט געקוקט, זיי האבען איינ־

געהאלטען זייער אטעם: עס האט אויסגעזעהן ווי זיי וואלטען פארגעסען, אז זיי זענען איינע, נעבען דער אנדערער. פון די ווייטע פעלדער האט זיך געצויגען אן אנגענעהמער רח פון פריש געשניטענע היי און פון א נאהענטען באלקאן האט זיך געפיהלט דער גערוך פון נעגעלאד־געווירץ. אין דער לופט האט זיך גארניט באוועגט. איבער זייערע קעפ האבען די שטערן פון דעם „מילד־וועג" שטיל געלויכטען. אין דער רעכטער זייט האט מען געזעהן דעם שטערן יופיטער, בלוט־רויט. איבער א קוימען האט א שטערן־גרופע, עהנליך צו דוד'ס רייטוואגען, אנגעבויגען איהרע אקסען: אוז אין דעם בלייך־גרינעם הימעל האבען זיי געבליהט ווי מארגעריטקעס. איין קירך האט געקלונגען עלף אזן אלע אנדערע קירכען פון ארום, מיט זייערע קלאהרע אדער הייזעריגע שטימען האבען די קלאנגען ווידערהאלט: אוז אין די הייזער האבען די וואנד־זייגערס זיך אויך געלאזט הערען מיט זייערע מעטאל־שטימען אדער מיט זייערע פארושאוורטע, הייזערינע קוקוס.

זיי האבען זיך פלוצלונג אויפגעכאפט פון זייער פארחלומ'קייט אוז זיך אויפגעהויבען צו דער זעלבער צייט. אוז בעת זיי האבען געהאלטען ביים אוועקגעהן, יעדער אין זיין זייט, האבען זיי זיך ביידע באגריסט מיט'ן קאפ, ניט אויסרייד־ענדיג קיין ווארט. קריסטאף איז ארויף געגאנגען אין זיין צימער. ער האט אנגעצונדען זיין ליכט, זיך אוועק־געזעצט ביים טיש, מיט'ן קאפ אין די הענט אוז אזוי, ניט טראכטענדיג פון קיין זאך, פארבליבען א לאנגע צייט. דאז האט ער אפגעזיפצט אוז זיך געלענט שלאפען.

דעם צווייטען אבענט האט קריסטאף פארגעשלאגן זייז מאמען, וויעדער זיך צו זעצען פאר דער הויז־טיר. מיט דער צייט איז עס געווארען א געוואהנהייט. לואיזע האט דערפון הנאה געהאט: זי פלעגט פריהער אומרוהיג זיין, זעהענדיג ווי ער שליסט זיך אפ אין זיין צימער גלייך נאכ'ן מאלצייט און זיצט מיט ארמאפגעלאזענע גארדינען און פארמאכטע פענסטער. — די קליינע, שטילע שאטען־געשטאלט פלעגט אויך ניט פארפעהלען צו קומען און זיך זעצען אויף איהר געווויינליכען פלאץ. זיי פלעגען זיך שנעל באגריסען, אזוי אז לואיזע האט עס ניט געקענט באמערקען. קריסטאף האט גערעדט מיט זיין מאמען. סאבינע האט געשמייכעלט צו איהר מיידעלע, וואס האט זיך געשפיעלט אין גאס. ארום נייז אזייגער פלעגט זי פיהרען דאס קינד שלאפען און דאז שטיל צוריק קומען. אויב זי איז פארבליבען לענגער א ווייל איז הויז, האט שוין קריסטאף מורא געהאט אז זי וועט ניט צוריקקומען. ער פלעגט זיך שטארק צוהערען צום גערוש פון'ם הויז, צו דעם לאבען פון'ם מיידעלע, וואס האט ניט געוואלט איינשלאפען און פלעגט דערהערען דאס רוישען פון סאבינע'ס קלייד נאך אידער זי פלעגט זיך באווייזען אויפ'ן שוועל. דאז פלעגט ער אפדרעהען די אויגען און נעהמען מעהר לעבעדיג רעדען מיט דער מאמע'ן. מאנכעסמאל האט זיך איהם געדוכט אז סאבינע קוקט אויף איהם. ער פלעגט ווארפען אויף איהר זייט פאר'גנב'עטע בליקען: קיינמאל אבער האבען זיך זייערע אויגען ניט באגעגנט.

דאס מיידעל האט געדינט אלס א באנד צווישען זיי. זי איז ארומגעלאפען מיט אנדערע מיידלעך אין גאס. זיי האבען זיך אמוזירט צוזאמען אנרייצענדיג א ניט־בייזען הונט. וואס האט געדרעמעלט מיט דער נאז צווישען די לאפעם און האלב אויפגעמאכט א רויט־אויג, ארויסלאזענדיג א פאר־שלאפען־הייזעריגען ברום. דאן זיינען זיי זיך צולאפען קוויטשענדיג פון שרעק און קינדערשער פרייד. דאס קינד האט געמאכט שרעקליכע קולות און האט געקוקט הינטער זיך, צו דער הונט לויפט איהר ניט נאך. זי האט זיך געוואר־פען צווישען לואיזע'ס פיס וועלכע האט ליבליך געלאכט. לואיזע האט דאס קינד פארהאלטען כדי זי אויסצופרעגען און פארפיהרען א געשפרעך מיט סאבינ'ען. קריסטאף האט זיך קיינמאל ניט ארויינגעמישט. ער האט ניט געוועדט צו סא־בינ'ען. סאבינע האט ניט געוועדט צו איהם. זיי האבען איינע די אנדערע איגנאריט: ווי זיי וואלטען א שטילען. אפמאך צווישען זיך געהאט. צו האנדלען אזוי. אבער ער האט קיין וואכט ניט פארפהלט פון די געשפרעכען וואס זיי האבען אנגעפיהרט צווישען זיך. לואיזע'ן פלעגט זייז שווי־גען אויסזוהען פיינדליך. סאבינע האט ניט געהאט דיוולבע מיינונג: עס פלעגט מעהר אבער מאכען שעמעדיג און אפט זי צו צומישען אין איהרע רעד. דאן פלעגט זי אויפזוכען א תרוץ און ארויינגעהן אין הויז.

לואיזע האט זיך פארקיהלט און איז א גאנצע וואך פארבליבען אין צימער. קריסטאף און סאבינע זיינען גע־בליבען אליין. צום ערשטען מאל האבען זיי זיך געפיהלט דערשראקען. סאבינע האט, אום עפעם וואס צו טאן, געהאל־טען דאס מיידעל אויף די קניע און זי באדעקט מיט קושען. קריסטאף האט זיך געפונען אין א פארלעגנהייט אוז ניט גע־

וואוסט. צו דארף ער זיך מאכען ניט וויסענדיג וועגען דעם וואס עס קומט פאר נעבען איהם? די לאגע איז געווארען שווער: ווארום כאטש זיי האבען נאר קיינמאל ניט נערעדט איינער מיט דעם אנדערען, האבען זיי זיך, א דאנק לואיזע'ן דאך שוין געקענט. ער האט געפרובירט ארויסרויידען עפעס: אבער די ווערטער זיינען איהם געבליבען שטעקען אין האלז. דאס מיידעלע האט זיי דאס מאל אויך געהאלפען אין זייער פארלעגענהייט. זי האט זיך געשפילט אין באהעלטענישן און זיך נעדרעהט ארום קריסטאף'ס שטוהל ביז ער האט זי איינמאל נעכאפט ארומלויפענדיג און א קוש געטאן. ער האט ניט שטארק לייב געהאט קינדער: אבער ער האט געהאט א זאנדערבארען פארגעניגען צו קושען סאבינ'עם מיידעלע. זי איז געווען פארקאכט אין איהר שפיעל און זיך ניט געלאזט קושען. קריסטאף האט איהר גערייצט. זי האט איהם א בים געטאן אין א האנט: ער האט איהר געלאזט ארויפפאלען אויף דער ערד. סאבינע האט געלאכט. זיי האבען געקוקט אויף דאס קינד און זיך איבער געווארפען מיט א פאר ווערטער. דאן האט קריסטאף געפרואווט (ער האט עס באטראכט פאר זייז חוב) צו פארפיהרען א שמועס: אבער ער האט געהאט וועניג וואס צו זאגען: און סאבינע האט איהם גאר ניט צוגעהאלפען אין דער אונטערנעהמונג: זי האט בלויז ווידערהאלט וואס ער האט געזאגט:

— „עס איז א שעהנער אבענט הייגט!"

„יא, עס איז א פראכטפולער אבענט".

— „מען קאן קוים אטעמען אין הויף".

„יא, דאס הויף איז ווירקליך שטיקענד".

דער געשפרעך איז נאר שווערער געווארען. סאבינע, זעהענדיג אז עס איז שוין צייט צו לעגען שלאפען איהר

מיידעלע, האט שנעל אויסגענוצט די געלעגנהייט, — זי איז אריינגענאנגען און מהר ניט ארויסגעקומען.

קריסטאף האט מורא געהאט אז זי זאל דאסזעלבע ניט טאן די קומענדע אבענטען און אויסמיידען צו בלייבען מיט איהם אליין, כל זמן לואיזע איז ניטא. אבער עס איז נראד געווען פארקעהרט: און אויפ'ן צווייטען אבענט האט סאבינע וויטער געפרואווט פארבינדען א געשפרעך. זי האט עס געטאן ניט אזוי צוליעב איהר פארגעניגען ווי צוליעב דאם וועלטן זאגען עפעס: מען האט געזעהען אז זי באמיהט זיך שטארק צו געפינען אן ענין איבער וועלכען צו רעדען, און אז די פראגע וואס זי שטעלט האבען איהר געלאנגווייליט: נאד יעדער פראגע און ענטפער איז אריינגעטראטען א פארדרים־ליכער און אומאנגענעהמער שטילשווייגען. קריסטאף האט זיך דערמאנט אז זיינע ערשטע שמועס'עז מיט אטא'ן: אבער מיט סאבינ'עז זיינען די מעגליכקייטען אנצויפהרען א געשפרעך געווען נאד קלענער, און דערצו נאד האט זי ניט געהאט אטא'ם געדולד. וועז זי האט געזעהען דעם קליינעם ערפאלג פון איהר פראבע, האט זי עס גענצליך אבגעלאזען: עס האט זיך געפאדערט צופיעל אנשטרענגונג און עס האט איהר מהר ניט אינטערעסירט. זי איז געבליבען שטיל און ער האט איהר נאכגעטאן.

באלד איז אליז וויעדער זים־אנגענעהם געווארען. די נאכט איז געווארען וויעדער רוהיג, דאם געמיט פאר'חלומ'ט. סאבינע האט זיך לאנגזאם געווינט אויף איהר שטול, חלומ'־ענדיג: און קריסטאף האט ביי איהר זייט דאסזעלבע געטאן. זיי האבען ניט נערעדט צוויישען זיך. איז א האלבע שעה ארום האט קריסטאף, באגייסטערט און ווי צו זיך רעדענדיג, אויסגעדריקט זיין ענטציקונג איבער די פיינע רחות, וועלכע

א וואַרעם ווינטעל האָט מיט זיך געטראָגען. פֿארבייפֿליהענ־ דיג פֿאר א וועגעל מיט פּאַזומקעם. סאָבינע האָט איהם געענטפֿערט צוויי, דריי וועדטער. זיי זיינען נאָכאָמאל אנט־ שוויגען געוואָרען. זיי האָבען פֿרייִדיג אין זיך אריינגעשעפּט דעם צויבער פון דעם אומענדליכען שטילשווייגען. פון דעם איינפֿאַד־גליכגילטיגען רעדען. זיי האָבען דורכגעלעבט דעם זעלבען חלום, זיי האָבען געהאָט איין מחשבה: זיי האָבען ניט געוואוסט וואס דאָס איז אוּן זיך ניט געוואלט אליין מודה זיין אין דעם. וועז דער זייגער האָט געשלאָגען עלף זיי־ נען זיי זיך, שמייכלענדיג פֿארנאָנדערגענאָנגען.

אויף מארגען האָבען זיי שוין אפילו ניט געפֿרואווט פֿארבינדען א געשפֿרעך: זיי זיינען אריינגעפאלען אין זייער ליעבען שטילשווייגען. וועז ניט וועז האָבען א פּאָר איינצעלנע זילבען זיי אנגעוויזען, אז זיי דענקען איבער די זעלבע זאכען.

סאָבינע האָט אנגעפאנגען לאָבען:

— „ווי גוט ס'איז, זיך ניט צו צווינגען רויִדען! מען גליבט אז מען מוז רויִדען, אוּן עס איז אזוי לאנגווייליג!"

„אה! — האָט קריסטאף טיף אוּן הארציג אויסגערו־ פען, — וועז אלע זאלען נאר האָבען אייער מיינונג!"

זיי האָבען געלאָכט, זיי האָבען געטראָכט פון פרוי פּא־ געל.

— „ארעמע פרוי, נעבאך! — האָט סאָבינע געזאָגט, — ווי זי מוטשעט עס יעדען אוים!"

„אליין איז זי אבער קיינמאל ניט אויסגעמוטשעט", — האָט קריסטאף געענטפֿערט, מיט א טרויעריגער מינע.

סאָבינע האָט שטיפֿעריש געלאָכט פון זיינע וועדטער אוּן מינע.

„איהר לאכט דערפון? — האט ער געזאגט — אייך ארט עס ניט? איהר האט ניט פון איהר אויסצושטעהן".

— „נו אודאי, — האט סאבינע געזאגט, — איך פאר־שלים זיך פשוט ביי זיך אין הויז..."

זי האט געהאט, א זיסען, כמעט שטילען געלעכטערעל. קריסטאף האט זיך, אין דער רוה פון דער נאכט, מיט ענט־ציקונג צו איהר צוגעהערט. ער האט מיט פרייד איינגעא־טעמט די פרישע לופט.

„אה! ווי גוט ס'איז צו שווייגען!" — האט ער אויס־גערופען זיך אויסציהענריג.

— „און ווי אומנויטיג עם איז צו רעדען!" — האט זי געזאגט.

„יא, — האט קריסטאף געענטפערט, מען פארשטעהט זיך אזוי גוט!" זיי זיינען וויעדער אריינגעפאלען אין זייער שטילשווייגען. די נאכט האט זיי ניט געלאזט זיך זעהן איינע די אנדערע. זיי האבען ביידע געשמייכעלט.

דאך, כאטש זיי האבען געפיהלט דאס זעלבע, וועז זיי זיינען געווען צוזאמען — אדער זיי האבען זיך אזוי פארגע־שטעלט — האבען זיי באמת נאך ניט געווואוסט איינער וועז גען דעם אנדערען. סאבינע'ן האט עס נארניט געארט. קריסטאף איז אבער געווען מעהר נייגעריג. איין אבענט האט ער איהם געפרעגט:

„האט איהר ליעב מוזיק?"

— „ניין", — האט זי איינפאך געענטפערט. — „מוזיק לאנגווויליגט מיך. איך פארשטעה דערפון גארנישט."

די פשוטע אפענהערציקייט האט איהם דערקוויקט. עס האבען זיך איהם אזוי צוגענעסען די ליגענם פון מענשען וואס פלעגען שרייען אז אהן מוזיק וואלטען זיי משוגע גע־

וואַרעז, אוז פלעגען כמעט אויסגעהן פון לאַנגוויילע, וועז מען האט פאר זיי געשפּיעלט. ניט ליעב האבען אוז עס מודה זיין האט איהם אויסגעזוהן ווי א טוגענד, ווי א גרויסע מעלה: ער האט זיך נאכגעפרעגט צו סאבינע לייענט?

— „ניין.“ דערצו האט זי ניט געהאט קיין ביכער. ער האט איהר אנגעבאטען זיינע.

— „ערנסטע ביכער?“ האט זי אומריהיג, געפרעגט. „קיין ערנסטע ביכער, אויב זי ווייל ניט. פאעזיע“...

— „אבער דאס זיינען דאך ערנסטע ביכער!“

— „ראמאנען, אלזא“.

זי האט געמאכט א פארדריסליכע מינע.

„האט איהר דאס ניט פאראינטערעסירט?“

— יא, עס אינטערעסירט איהר, אבער אלעמאל פארציהט זיך עס צו לאנג, זי האט קיינמאל קיין געדולד ניט געהאט צו קומען צום סוף. זי פלענט פארגעסען דעם אנפאנג, איבער שפּרינגען גאנצע קאפּיטלער אוז דאן אין גאנצען צעמישט ווערען. סוף כל סוף פלענט זי אוועקווארפען דאס בוך.“

„א שעהן ביספל אינטערעס!“

— בע! ס'איז נעניג פאר אן אויסגעטראכטער מעשה. איהר אינטערעס האט זי אויפגעהאלטען מיט אנדערע זאכען. מיט ניט קיין ביכער.“

„מיט'ן טעאטער אפשר?“

— „אה! ניין... ניין...“

„נעהט זי ניט אין טעאטער?“

— „ניין. עס איז צו היים, עס איז דא צופיעל עולם. עס איז א סך בעסער איז דער היים. דאס ליכט שאדעט צו די אויגען. אוז די אקטיארען זיינען זעזוי מאוס...“

אויף דעם האבען זיי ביידע איינגעשטימט. אבער עס איז דאָרט פּאראן נאָר א זאך: דאס טעאטער־שטיק.

— „יא, האט זי גלייכגילטיג, געענטפערט. — אבער איך האב ניט קיין צייט."

„וואס קאנט איהר דען טאן פון פריהמארגען ביז'ן אבענט?"

זי האט געשמייכעלט:

— „אה, עס איז פּאראן אזוי פיעל צו טאן!"

„יא טאקע, — האט ער געזאגט, — איהר האט די קראם."

— „אה! — האט זי רוהיג געענטפערט, — איך גיב מיך מיט דעם ניט שטאַרק אפּ."

„אייער מיידעלע, אלזא, נעהמט ביי אייך די גאנצע צייט אוועק!"

— „אה! ניין, די קלייַנע נעבעד! זי איז אזוי גוט און שטיל, זי שפּילט זיך די גאנצע צייט אליין".

„אלזא?"

ער האט זיך ענטשולדיגט פאר זיינע צודרינגליכע פראגען, איהר אבער האט עס אמוזירט.

— „פּאראן אזוי פיעל, אזוי פיעל זאכען!"

„וועלכע?"

— „זי קען איהם ניט ערקלעהרען. פּאראן פּארשידענע זאכען. דאס אויפשטעהן אליין, זיך אנטאן, טראכטען וועגען אנבייסען, דאס אנבייסען אליין, דאנה'ן וועגען אבענט מאל־צייט, צוראמען אביסעל אין צימער... און אט איז שוין דער טאג אוועק... און מען דאַרף דאך פּאָרט אביסעל צייט האבען, גארנישט ניט צו טאן!..."

„אין איהר לאנגוויליגט זיך ניט?"

— „ניין, קיינמאל ניט."

„אפילו וועז איהר טוט גארנישט?"

— „דאז אודאי ניט, דאז וועניגער ווי אלעמאל. פאר־קעהרט: ארבייטען, טאז עפעס דאס לאנגווילינט מיך."

זיי האבען זיך באטראכט לאכענדיג.

„ווי גליקליך איהר זייט! — האט קריסטאף זיך אפ־גערופען. מיר איז אומעגליך לעדיג צו זיצען."

— „און מיר דאכט זיך אז יא."

„אה, איך לערן זיך עס צו, לעצטענס."

— „נא, איהר וועט זיך שוין אויסלערנען."

אויפ'ן הארצען פלעגט איהם רוהיג און פרעהליך ווערען רעדענדיג מיט איהר. עס איז איהם נענוג געווען איהר בלויז צו זעהן. זיין אומרוהיגקייט פלעגט פארשווינדען און מיט דעם איך זיין אויפרעגונג, זיין נערוועזער אנגסט וואס האט איהם געדריקט דאס הארץ. בעת איהר רעדען האט ער קיין דאגות ניט געהאט; קיין דאגות ניט — בעת ער האט פון איהר נעטראכט. ער האט ניט געוואגט עס זיך עס מודה צו זיין; אבער דאך ווי ער פלעגט נאר זיין נעבען איהר, האט ער געפיהלט אז א זיסע, פאר'חלומ'טע שטימונג נעהמט איהם ארום. ער פלעגט ווי אנדרעמעלט ווערען. ביי נאכט האט ער געשלאפען ווי ער האט נאך קיינמאל ניט געשלא־פען.

צוריק קומענדיג פון דער ארבייט פלעגט ער א בליק טאן אין קראם אריין. כמעט שטענדיג האט ער דארט סאביי־נע'ן געזוכט. זיי פלעגן זיך שמייכלענדיג באגריסן. אמאל פלעגט זי שטעהן אויפ'ן שוועל און זיי פלעגן זיך מיט א פאר ווערטער איבערבייטן: אדער ער פלעגט עפענען די טיר, רופען די מיידעלע און איהר אריינרופן אין האנט א פאקעטעל קאנפעקטען.

איין טאג האט ער זיך באשלאסען אריינצוגעהן. ער האט כלומרשט באדארפט האבען א פאר קנעפלעך פאר זיין זשילעט. זי האט זיך געזומען זוכען: אבער האט גאר־ניט געפונען. אלע קנעפלער זיינען דורכגעמישט געווען: עס איז אומעגליך געווען אויסצוקלייבען א געוויסען זארט. עס האט איהר אביסעל פארדראסען וואס ער זעהט די אומ־ארדנונג. איהם האט עס אמווירט און ער האט זיך נייגעריג איינגעבייגען כדי בעסער אריינצוקוקען.

— „ניין, ניין! קוקט ניט, — האט זי אויסגערופען פריוואוענדיג צוצודעקען די קעסטלעך מיט איהרע הענט — קוקט ניט... ס'אזי א נאנצע צומישעניש."

זי האט זיך וויעדער געזומען זוכען. זי האט זיך אבער געשעהמט פאר קריסטאפ'ן. זי איז ווי אין כעם געווארען און אויסגעשריען, צוריקשטופענדיג דעם קעסטעל:

— „איך גיפין ניט, געהט צו ליזי'ן, דא איז דער דער־בייאינער גאס. זי האט געווים די קנעפלער. זי האט אין וואס מען וויל."

ער האט געלאכט זעהענדיג ווי זי פיהרט איהרע געשפטען.

„שיקט איהר אלעמאל אזוי אוועק אייערע קונדען צו איהר?"

— „נו, יא! איהר זייט ניט דער ערשטער — האט זי לוסטיג געענטפערט.

דאך איז זי אביסעל פארשעהמט געווען.

— „עס איז צו לאנגווייליג, — האט זי פארגעזעצט,— אלעס אייגצוארדנען, צו צוראמען. איך לעג דאס אפ פון טאג צו טאג... אבער מארגען וועל איך עס שוין אודאי טאן".

„ווילט איהר, איך זאל אייך העלפען?"

זי האט זיך אפגעזאגט, איהר וואלט אודאי געווען אנגענומען; אבער זי האט פשוט ניט געוואגט, מורא האבענדיג בארעדט צו ווערען פון די ארומיגע. אויסער דעם וואלט זי זיך געפיהלט ערנידעריגט. זיי האבען ווייטער געדעדט.

— „נו, אוז אייערע קנעפלעך? — האט זי אין א ווייל ארום געזאגט צו קריסטאף'ן. — געהט איהר ניט צו ליזי'ן?"

„אודאי ניט. — האט קריסטאף געענטפערט. איך וועל ווארטען ביז איהר וועט אויפראמען."

— „אה! — האט סאבינע, וועלכע האט שוין פארגעסען וואס זי האט פריהער געזאגט, זיך אפגערופען, — ווארט ניט אזוי לאנג."

דער נייער אויסרוף האט זיי ביידען דערפרעהט.

קריסטאף איז צוגעקומען צום קעסטעל וואס זי האט צוריקגעשטופט:

„לאזט מיר זוכען, יא?"

זי איז צוגעלאפען איהם אפצושטופען:

— „ניין, ניין, איך בעט אייך: איך בין זיכער אז איך האב ניט"...

„איך וועט אז איהר האט יא."

באלד, האט ער ארויסגעשלעפט, טריומפירענדיג, דעם קנעפעל וואס ער האט געזוכט. ער האט נאר געדארפט האבען. ער האט געוואלט ווייטער זוכען, אבער זי האט איהם דאס קעסטעל ארויסגעריסען פון די הענט און מיט א געוויסע שטאלץ אליין געזוכען.

עס איז שוין געווען האלב־טונקעל. זי האט זיך רערנעהענטערט צום פענסטער. קריסטאף האט זיך אוועקגעזעצט א פאר טריט ווייטער, דאס מיידעלע איז איהם ארויפגעקראכען אויף די קניע. ער האט זיך כלומרשט צוגעהערט צו איהר פלאפלען און האט קוים געענטפערט. ער האט געקוקט אויף סאבינע'ן, וועלכע האט געוואוסט אז ער קוקט אויף איהר. זי האט זיך אריבער געבויגען איבער'ן קעסטעל. ער האט געזעהן איהר נאקעז און א טייל פונ'ם פנים — און בעת ער האט אויף איהר געקוקט. האט ער געזעהען, אז זי ווערט רויט. און ער איז אויך רויט געווארען. דאס קינד האט אלץ גערעדט. קיינער האט איהר ניט געענטפערט. סאבינע האט זיך ניט נעריהרט. קריסטאף האט ניט געזעהען וואס זי טוט: ער איז געווען זיכער אז זי טוט גארנישט. זי האט אפילו ניט געקוקט אויפ'ן קעסטעל וואס זי האט געהאלטען. די שטילקייט האט זיך פארלענגערט — די מיידעלע, אומרוהיג, האט זיך אראפגענליטשט פון קריסטאף'ס קניע.

—„פארוואס, זאגסטו נארנישט?"

סאבינע האט זיך פלוצלונג אומגעדרעהט און איהר געדריקט אין איהרע ארימס. דאס קעסטעל און אלעס האט

זיך איבערגעקעהרט אויף דער ערד: די קליינע האָט פרייליך געקוויטשעט און איז געלאָפען אויף אלע פיער אויפזוכען די קנעפּלעך. וואס האבען זיך פארקייקעלט אונטער די מעבעל. סאבינע איז צוריק נעקומען צום פענסטער און צוגעדריקט דאס געזיכט. עס האָט אויסגעזען ווי זי וואלט שטאַרק פאר־אינטערעסירט געווען מיט דעם, וואס עס קומט פאר אין דרויסען.

„א גוטע נאכט" — האָט קריסטאף, אומרוהיג, געזאגט.

זי האָט דעם קאָפּ ניט אומגעדרעהט און נאנץ שטיל געענטפערט:

— „גוטע נאכט!"

זונטאג נאכמיטאג איז קיינער אין הויז ניט געווען. די גאנצע פאמיליע איז אין קירך אוועק. סאבינע איז אהין ניט געגאנגען, קריסטאף האט אייז מאל אויף שפאס איהר פאר־געוואַרפען, זעהענדיג ווי זי זיצט פאר דער טיר בעת די שעהן־קלינגענדע גלעקער האבען גלייַערעמט אוז גערופען. זי האט מיט דעם זעלבען טאן געענטפערט, אז מען מוז נאר צו געהן צום מארגען־געבעט, אבער ניט צו אבענט־געבעט: אוז עס איז דערפאר ניט נויטיג צו פרום צו זיין. עס האט זיך איהר געוואלט גלויבען, אז אנשטאט אין כעס צו זיין, דאַרף איהר גאט גאר דאנקבאר זיין דערפאר.

„איהר מאהלט אייך גאט ווי איהר זייט אליין" — האט קריסטאף געזאגט.

— „עס וואלט מיך אזוי גלאנגווייליט ווען איך וואלט זיין אויף זיין פלאץ!" — האט זי מיט אן איבערצייגטען טאן געענטפערט.

„אלץ וואס איך וואלט פון איהם פארלאנגט איז אז ער זאל מיך צו רוה לאזען, ניט קימערען זיך וועגען מיר."

„אוז דער וועלט וואלט עס אפשר ניט געשאדעט" — האט קריסטאף זיך אבגערופען!

— „שא! האט סאבינע אויסגערופען. מיר רעדען שוין ווי אפיקורסים."

„איך זעה גאר ניט אייז וואו מיין אפיקורסות שטעקט. ווען איך זאג אז גאט איז צו אייך עהנליך. איך בין זיכער אז ער מוז זיך פיהלען געשמייכעלט."

— „נו, שווייגט שוין!"—האט סאבינע נעזאגט, האלב־לאכענדיג, האלב אין כעס. זי האט אננגעפאנגען מורא צו האבען, אז גאט זאל ניט סקאנדאליזירט ווערען פון די רייד. זי האט זיך געאיילט צו פארפיהרען אן אנדער געשפרעך.

— „אויסער דעם, איז עס די אויצייגע צייט אין דער וואר, ווען מען קאן רוהיג הנאה האבען פונ׳ם גארטען".

„יא". — האט קריסטאף צוגעגעבען. — „זיי זיינען דארט נישטא."

זיי האבען געקוקט איינער אויפ׳ן אנדערען.

— „ס׳ארא שטילקייט! — האט סאבינע אויסגערופען, — מען איז ניט צוגעווהנט... מען וויים גארנישט אויף וואם פאר א וועלט מען געפינט זיך..."

„אה!" — האט קריסטאף פלוצלונג מיט כעס אויס־געשריען. — עס זיינען פאראן טעג ווען עס ווילט זיך מיר זיי דערווערגען!"

עס איז ניט נויטיג געווען צו זאגען וועמען ער מיינט דערמיט.

— „און די אנדערע?" — האט סאבינע לוסטיג נע־פרעגט.

„אמת. — האט קריסטאף מיט אן אראפגעלאזענעם קאפ געענטפערט. — פאראן ראזע."

— „ארעם קינד!" — האט סאבינע נעזאגט.

זיי זיינען שטיל געבליבען.

„ווען עס זאל נאר שטענדיג זיין אזוי ווי איצט!"— האט קריסטאף געזיפצט.

זי האט צו איהם אויפגעהויבען איהרע לאכענדיגע אוי־גען און דאן זיי ווידער אראפגעלאזען. ער האט זיך ארומ־געזוהען, אז זי טוט עפעס.

„וואס טוט איהר דארט?" — האט ער געפרעגט.

(ער איז פון איהר אפגעטיילט געווען מיט דעם בלע־טער־פארקאן וואס האט זיך געצויגען צווישען די צוויי גאר־טענס).

— „איהר זעהט דאך, — האט זי געזאגט אויפהויבענדיג א כלי וואס זי האט געהאלטען אויף איהרע קניע — איך שיי! אפ ארבעס.

זי האט שוואר אפגעזיפצט.

„נו, דאס איז ניט אזוי אומאנגענעהם!" — האט ער לאכענדיג געזאגט.

— „אה! — האט זי געענטפערט, — עס כאפט אן אן עקעל. מען קאן שטארבען ביים גראנק שטענדיג צו טראכ־טען וועגען עסען!"

„איך קען וועטען, — האט ער געזאגט, — אז איהר וואלט זיך בעסער באגאנגען אהן עסען איידער צו האבען די צרות עם פארצובארייטען."

— „נו, אודאי."

„אויב אזוי, וואלט א וויי! איך וועל אייך צוהעל־פען".

ער איז אריבערגעשפרונגען דעם פארקאן און איז צו־געקומען צו איהר.

זי איז געזעסען אויף א בענקעל, ביים הויז־אריינגאנג. ער האט זיך אוועקגעזעצט אויף א טרעפ ביי איהרע פים, און ארויסגעשלעפט פון איהר שוים גאנצע הויפענס גרינע ארבעס, יועלכע ער האט אפגעשיילטערהייט אריינגעוואר־פען אין דער כלי, וואס זי האט געהאלטען צווישען קניע. ער האט נעקוקט אויף דער ערד. ער האט געזעהען סאבי־נע'ס שוואלצע זאקען, וועלכע האבען ארומגענומען די קנעכ־

לעך פון איהרע פיס. פון וועלכע איינער האט האלב־ארויס־געשטעקט פון איהרע שיך. ער האט ניט געוואגט אויפצוהויבען די אויגען.

די לופט איז געווען שווער, דער הימעל שטארק וויים. נידעריג, אהן א שטיקעל ווינטעלע. קיין בלאט האט זיך ניט באוועגט. ארום דעם גארטען זיינען געשטאנען גרויסע, הויכע וועלט: די וועלט האט זיך דארט געענדיגט.

דאס קינד איז פריהער אוועק מיט א שכנה, זיי זיינען געווען גאנץ אליין. זיי האבען גארנישט געדעדט צווישען זיך. זיי האבען מעהר ניט געקאנט רעדען. ניט קוקענדיג, האט ער אלץ ארויסגענומען הויפענס ארבעם פון סאבינע'ס שוים: זיינע פינגער האבען בעת דעם געציטערט. ער האט זיך באגעגנט צווישען די גרינע, גלאטע ארבעסלעך מיט סאבינע'ס ציטערענדיגע פינגער. זיי האבען ניט געקענט אנגעהן ווייטער. זיי זיינען געבליבען אומבעוועגליך, ניט קוקענדיג אייגע אויף די אנדערע: זי, אנגעשפארט אויף דעם ארונטערגעבויגענעם שטול, דאס מויל האלב־אפען, די ארמס נאכהענגענדיג: ער, זיצענדיג ביי איהרע פיס, אנגעפשארט אן איהר אויף דער פלייצע און האט געפיהלט אין זיך די וואראמקייט פון סאבינע'ס פוס. זיי זיינען געבליבען אהן אטעם. קריסטאף האט זיינע הענט צו א שטיין צוגעדריקט, כדי זיי אפצוקיהלען: באלד האט איינע פון זיינע הענט באריהרט סאבינע'ס פוס וואס האט ארויסגעשטעקט פון שוך און איז דארט געבליבען: ער האט די האנט פשוט ניט גע־קאנט אוועקנעהמען. א ציטער האט זיי דורכגענומען. זיי זיינען באלד געווען ווי פארטומעלט. קריסטאף'ס האנט האט געדריקט די פינגערלעך פון סאבינע'ס קליינעם פוס. סאבינע, איהר שטערן באדעקט מיט שוויים און מיט א קעלט אין

איהר קערפער, האט זיך איבער קריסטאף'ן ווי איינגעבויגען...

דער קלאנג פון באקאנטע שטימען האט זיי פון דער בארוישונג ארויסגעריסען. זיי האבען אויפגעציטערט. קריסטאף איז מיט א שפרונג אויפגעשטאנען און צוריק־אריבער דעם פארקען. סאבינע האט די ארבעם־שאלעכץ צונויפגעקליבען אין איהר קלייד און איז אריין אין הויז. פונ'ם הויז האט ער זיך אומגעדרעהט און א קוק געטאן. זי איז געשטאנען אויפ'ן שוועל. זיי האבען זיך אנגעקוקט. טראפענס רעגען האבען אנגעהויבען אפקלינגען אויף די בלע־טער פון די בוימער... זי האט פארמאכט די טיר. פרוי פאגעל און ראזע זיינען אריינגעגאנגען... ער איז ארויף צו זיך אין צימער אריין...

בעת דער גענליכער טאג, דערטרונקען פון א שלאפ־רענען, האט געהאלטען ביים פארגעהן, האט ער, ווי געטרי־בען פון אן אומגעהיירער קראפט, זיך אויפגעהויבען פון טיש, איז צוגעלאפען צום פארמאכטען פענסטער און אויס־געשטרעקט זיינע ארימס צום פענסטער אנטקעגען איהם. אין דער זעלבער רגע, האט ער געזעהען — עס האט זיך איהם געדוכט אז ער זעהט — פון דארט, פון הינטער די פאר־מאכטע פענסטער אין דער האלבער־טונקעלקייט פונ'ם צי־מער, סאבינע'ס ארימס אויסגעשטרעקט צו איהם.

ער האט זיך ארויסגעריסען פון זיין צימער, ארונטער די טרעפ און געלאפען צום פארקען פון גארטען. ניט אכ־טענדיג אויף דעם אז מען קאן איהם זעהן, האט ער געהאל־טען ביים אריבערשפרינגען. אבער, קוקענדיג אויפ'ן פענס־טער וואו זי האט זיך באוויזען, האט ער געזעהן אז די נאר־דינען זיינען אראפגעלאזען. דאס הויז איז ווי אנטשלאפען געווען. עפעס האט ער מורא געהאט ווייטער צו גיהן. דער

אלטער אייליער, וועלכער איז אין קעלער נעגאנגען, האט איהם דערזעהן אוז נערופען. ער איז צוריקגעטראטען. עס האט זיך איהם נעדאכט, אז ער האט נעהלומ׳ט.

עס האט ראזען לאנג ניט נענומען, זיך ארומצוזעהן אז עפעס קומט דא פאר. זי איז נעווען נאיוו, פארטרויט. און האט נאר ניט נעוואוסט וואס אייפערזוכט מיינט. זי איז פארטיג נעווען אלעס אוועקצוגעבען און האט קיין זאך ניט פארלאנגט דערפאר. אויב אבער זי איז טרוויעריג — באשלאסען נעווען, ניט נעליעבט צו ווערען פון קריסטאף׳ן, האט זי דאך בשום אופן זיך ניט נעקאנט פארשטעלען אז קריסטאף זאל אן אנדערע ליעב האבען.

אין אבענט, נאכ׳ן מאלצייט, האט זי נאר וואס פארענדיגט א שווערע שטיקערייַ ביי וועלכער זי האט נעארבייט זייט אייניגע מאנאטען. זי האט זיך געפיהלט גליקליך און נעוואלט דאס מאל זיך נעמען די פרייהייט און נעהן זיך דורכרעדען אביסעל מיט קריסטאף׳ן. זי האט זיך באנוצט מיט דעם וואס די מאמע האט זיך אפגעדרעהט און האט שנעל זיך ארויסגעכאפט פון צימער. זי האט זיך ארויסגעדרעהט פון הויז ווי א שולקינד וואס אנטלויפט פון קלאס. עס האט איהר הנאה נעטאן וואס זי קען איבעראשען קריסטאף׳ן. ווייל ער האט איהר פריהער מיט שפאט נעזאגט, אז זי וועט קיינמאל ניט פארענדיגען די ארבייט. דער נעדאנק איהם פלוצלונג צו איבעראשען, ארויסקומענדיג אין נאס, האט איהר אמוזירט. און כאטש זי האט נעוואוסט וואס פאר א נעפיהל קריסטאף האט בנוגע צו איהר, דאך איז זי נעניינט נעווען אפצושאצען דעם פארגעניגען וואס אנדערע

דארפען האבען זי צו באגעגענען לויט דעם פארגעניגען וואס זי האט אליין.

זי איז ארויסגעקומען. קריסטאף און סאבינע זיינען. ווי געווענליך, געזעסען פאר'ן הויז. ראזע'ס הארץ האט זיך ווי אפגעשטעלט. דאך האט דער אומפולסיוער איינדרוק זי ניט אפגעהאלטען און זי האט א רוף געטאן קריסטאף'ן. דער קלונג פון איהר שארף־קוויטשעדיגער שטים, איז דער שטיל־קייט פון דער נאכט, האט אויף קריסטאף'ן געמאכט דעם איינדרוק פון א פאלשען מוזיק־טאן. ער איז אויפגעשפרונ־גען פון זיין שטול און געמאכט א צארנריגע מינע. ראזע האט טריומפירענד אויפגעהויבען די שטיקעריי איבער זיין פנים. קריסטאף האט עס מיט אונגערולד צוריקגעשטופט.

— „אבער עס איז פארענדיגט, פארענדיגט!" איז זי צוגעשטאנען.

— „נו גוט, געה און הויב אן אן אנדערע!" האט קריס־טאף טרוקען געענטפערט.

ראזע איז געבליבען דערשלאגען. איהר גאנצע פרייד אין אויפק.

קריסטאף האט פארדרוסיג פארטגעזעצט:

— „און וועז די וועסט האבען א דרייסיג שטיק, וועז דו וועסט שויז זיין גוט אלט, וועסטו זיך אמוועניגסטען קאנעז טראכטען אז דו האסט ניט אומזיסט אפגעלעבט."

ראזע'ן האט זיך געוואלט ווייגען.

— „אך, גאט מיינער! ווי שלעכט דו ביזט, קריסטאף!" האט זי געזאגט.

קריסטאף איז פארשעמט געווארעז און האט איהר גע־זאגט א פאר פריינדליכע ווערטער. זי האט זיך מיט אזוי וועניג צופרידענגעשטעלט, אז באלד האט זי צוריקגעוואונעז

איהר צוטרויעז. אוז אנגעהויבעז אויפ׳ס ניי אוז נאד שטאר־
קער איהר הויר־רוישיג זארט רעדעז: זי האט ניט געקאנט רע־
דען שטיל, זי פלעגט שרייען, לייארמעז, ווי מען איז געוואוינט
געווען אין הויז. כאטש קריסטאף האט זיך אנגעשטרענגט
ניט ארויסצואווייזען זיין פארדרוס, האט מען עס דאך גע־
זעהען. צו ערשט האט ער איהר געענטפערט א פאר קורצע
אויפנערעגטע ווערטער: דאז האט ער גארניט ניט געענט־
פערט, זיך אומגעדרעהט צו איהר מיט׳ן רוקען, זיך געהוי־
בעז נערוועז אויפ׳ן שטול אוז געקריצט מיט די ציין בעת
זי האט ווייטער געטומלט. כאטש ראזע האט געזעהן, אז
קריסטאף איז אומגעדולדיג, אז זי דארף שווייגען, האט זי
דאך ווייטער געדעדט אוז נאד העכער ווי תמיד. סאבינע,
זיצענדיג שטיל אוז איז דער פינסטער, האט זיך צוגעקוקט
צו דער נאנצער סצענע מיט אן איראנישער גלייכגילטיג־
קייט. דאז, מיעד. אוז פיהלענדיג אז דער אבענט איז א
פארפאלענער, האט זי זיך אויפנעהויבעז אוז אריינגענאנגען
אין הויז. קריסטאף האט עס ערשט דערזעהן ווען זי איז
שוין דארט ניט געווען. באלד האט ער זיך אויך אויפגעהויבעז
אוז ניט בעטענדיג קיין ענטשולדיגונג אפילו, איז ער פאר־
שוואונדעז, זאגענדיג איהר א טרוקענעם גוטע נאכט.

ווען ראזע איז אליין געבליבעז איז גאס, האט זי,
טרויעריג, דערשלאגעז, געקוקט אויף דער טיר דורך וועלכער
ער איז אריינגענאנגעז. טרערעז האבעז איהר געשטיקט. זי
איז האסטיג אריין אין הויז אוז שטיל, אהז געלויש, ארויף
צו זיך אין צימער, כדי אויסצומיידעז צו רעדעז מיט איהר
מאמע, האט זיך לאנגזאם אויסגעטאז. אוז לינעגדיג שוין
אין בעט, גוט אינגעדעקט, האט זי אנגעהויבעז צו כליפעז.
זי האט נארניט געפרואווט זיך פארטראכטעז וועגעז דעם

וואס איז פארנעקומען: זי האט ניט געוואלט וויסען צו קריסטאף האט ליעב סאבינ'ען, צו קריסטאף און סאבינע האבען זי פיינט: זי האט געוואוסט, או אלץ איז פארלארען, אז איהר לעבען האט מעהר קיין זינען ניט, אז אלץ וואס איהר בלייבט איבער צו טאן איז צו שטארבען.

דער צווייטער פריהמארגען האט מיט זיך געבראכט מעהר באדענקונג אוו מיט איהר אויך די אייביגע, די באניייענדע האפענונג. פארטראכטענדיג זיך איבער די געשעהענישען פון'ם פריהעריגען אבענט, איז זי געקומען צום שלוס, אז זי האט א טעות געמאכט מיט דעם וואס זי האט זיי באטראכט פאר שטארק וויכטיג. קיין צווייפעל ניט, או קריסטאף ליעבט איהר ניט: זי האט זיך שוין געהאט באשלאסען אויף דעם, כאטש איז טיפען הארצען האט זי נאך אלץ געהאט דאס אומבאוואוסטע געפיהל, אז סוף כל סוף וועט זי מיט איהר ליעבע אויך זיין ליעבע געווינען. אבער פון וואנען איז איהר דער גראנק געקומען, אז עפעם קומט פאר צווישען סאבינע'ן אוו איהם? וויי אזוי וואלט ער. מיט זיין אינטעליגענץ, געקאנט ליעב האבען א קלייניע אומבאריטענדע פרוי, וועמעם מיטעלמעסיגקייט איז אלעמען אויפאלענד געווען? זי האט זיך געפיהלט זיכערער — דאך האט זי אנגעהויבען האלטען אז אויג אויף קריסטאף'ן. דעם גאנצען טאג האט זי גארניט געזעהן, וויל עם איז פשוט ניט געווען וואס צו זעהן. קריסטאף אבער, זעהענדיג וויי זי דרעהט זיך ארום איהם דעם גאנצען טאג, אהן א פארוואס. איז דערפון מאדנע אויפגערעגט געווארען. דער לעצטער אקט אבער איז געווען אין אבענט, וועו זי איז וויעדער ארויס אוו זיך פעסט באזעצט נעבען זיי. די סצענע פון פריהערדינגען אבענט האט זיך איבער גע'חזר'ט: ראזע אליין

האט געדארט. סאבינע אבער האט שוין ניט געווארט אזוי לאנג אום אריינצוגעהן אין הויז, און קריסטאף האט איהר נאכגעטאן. דאזע האט שוין געמוזט אינזעהן, אז איהר אנוועזנהייט איז איבעריג: זי האט זיך אבער דאך גע־ווא?ט אפנארען. זי האט ניט פארשטאנען, אז די ערגסטע זאך וואס זי קאן טאן, איז זיך אריפצוצווינגען: און מיט איהר געווהנל?יכער אומגעל?מפערקייט האט זי עס ווייטער פארטגעזעצט.

דעם צווייטען אבענט, בעת דאזע איז געזעסען נעבען קריסטאף'ן, האט ער געווארט אויף סאבינע'ן: אבער אומ־זיסט.

אויף איבערמארגען אבענט איז דאזע געבל?יבען אל?יין. זיי האבען אויפגענעבען דעם קאמף. זי האט אבער נארניט געוואונען פון דעם — א חוץ דעם פארדרוס און נקמה־געפיהל פון קריסטאף'ס זייט. וועל?כער איז שטארק איז כעס געווען וואס זיינע אננענעמע, טייערע אבענטען, זיין אייג־ציגער גל?יק, איז פון איהם אוועקגערויבט געווארען. און נאך שווערער איז איהם געווען איהר מוחל צו זיין דער־פאר, ווייל זייענדיג פארנומען מיט זיינע אייגענע געפיהל?ען, איז איהם קיינמא? ניט איינגעפא?ען אז זי האט איהם ל?יעב.

סאבינע האט עס שוין ל?אנג געווואוסט: זי האט גע־ווא?סט, אז דאזע איז אייפערזיכטיג נאך איידער זי האט זיך ארומגעזעהען אז זי אל?יין איז פארל?יבט: אבער זי האט נארניט געזאגט: און מיט דער נאטירל?יכער גרויס־זאמקייט פון יעדער שעהנער פרוי, וועל?כע פיהל?ט זיך זיכער מיט א נצחון, האט זי זיך, שטיל? און אירעניש, צוגעקוקט צו די ניצל?אזע אנשטרענגונגען פון איהר אומגעל?מפערטער געגנערין.

ראָזע, בלייבענדיג די הערשערין איבער'ן שלאכט־פעלד. האָט קלעגליך באטראכט דעם רעזולטאָט פון איהר טאקטיק. דאָס בעסטע פאר איהר איז געווען, פאר א ווייַלע וועניגס־טענס, צו לאָזען קריסטאָף'ן צו רוה. דאָס האָט זי דוקא ניט געטאָן: און אזוי ווי דאָס ערגסטע איז געווען מיט איהם צו רעדען איבער'ן סאבינע'ן, האָט זי דוקא דאָס געטאָן.

מיט א קלאָפענדיג הארץ און שעמעוודינ, האָט זי איהם געזאגט, כדי צו וויסען וואו עס האָלט מיט איהם, אז סאבינע איז שעהן. קריסטאָף האָט טרוקען נעענטפערט, אז זי איז באמת זעהר שעהן, און כאטש ראָזע האָט פאראויס־געזעהן זיין ענטפער, האָט זיך איהר הארץ ווי אָפּגעשטעלט בעת זי האָט עס געהערט. זי האָט גאָנץ גוט געוואוסט, אז סאבינע איז שעהן: אבער זי האָט זיך אויף דעם קיינ־מאל ניט אומגעקוקט: זי האָט איהר צום ערשטען מאל אמת דערזעהן דורך קריסטאָף'ס אויגען: זי האָט געזעהן איהרע איידעלע געזיכטס־ציגען, איהר קורצע נאָז, איהר שעהן, קליין מויל, איהר ליעבליך־שלאנקען קערפער, איהרע גראציעזע באוועגונגען... אה! ווי טרויעריג!... וואס וואָלט זי ניט געגעבען צו האָבען איהר קערפער! זי האָט צו גוט פארשטאנען פארוואָס יענער קערפער געפעלט בעסער ווי איהרער!... איהרער!... פארוואָס איז עס איהר געקומען, מיט וואס האָט זי זיך פארזינדיגט? אה! ווי עס איז איהר שוואר געווען! ווי האָט איהר אייגענער קערפער איהר אוים־געזעהן מיאוס! זי האָט איהם געהאסט! און דער גראנק,

אז נאר דער טויט קאן זי פון דעם באפרייען !... זי איז געווען צו שטאלץ און צו דערזעלבער צייט צו באשיידען, אום זיך צו באקלאגען פאר וואס זי ווערט ניט געליעבט. זי האט דערצו קיין רעכט ניט געהאט : און זי האט געפרואווט ווער־ רען נאר מעהר עניותדיג. אבער אינסטינקטיוו האט זי זיך געווהרט... ניין עם איז ניט רעכט !... פארוואס קומט איהר, נאר איהר אזא קערפער און ניט סאבינע'ן ?... און פאר וואס זאל מען סאבינע'ן ליעב האבען ? מיט וואס האט זי עס פארדינט ? ראזע האט איהר צו שטרענג באטראכט און האט בלויז געזעהן אז זי איז פויל, נאכלעסיג, ענאיס־ טיש, גלייכגלטיג צו אלעמען איז קימערט זיך ניט, ניט וועי־ גען הויז, ניט וועגען קינד, ניט וועגען וועמען עם איז, ליעב־ האבענדיג נאר זיך אליין, לעבענדיג נאר אום צו שלאפען, פוילענצען און נארניט טאן... און אט דאס געפעלט... דאס געפעלט קריסטאף'ן... קריסטאף'ן, וועלכער איז אזוי שטרענג, קריסטאף'ן, וועלכער פארשטעהט אלעס אזוי גוט און קאן אורטיילען... קריסטאף'ן, וועלכען זי האט רעספעקטירט און באוואונדערט מעהר ווי אלעמען ! אה : די וועלט איז צו גרויזאם, צו נארריש !... ווי אזוי זעהט עס קריסטאף ניט ? — און זי פלענט זיך ניט קאנען איינהאלטען, פון צייט צו צייט, איהם אן אומפרייגדליכע באמערקונג צו מאכען איבער סאבינע'ן. זי האט עס ניט געוואלט טאן, עס איז אבער געווען איבער איהרע כוחות. עס האט איהר תמיד באנג געטאן, ווייל זי איז באמת גוט געווען און האט פיינט געהאט צו באריידען אנדערע. דאס מאל האט איהר נאך מעהר באנג געטאן, ווארום זי פלענט פון קריסטאף'ן ארויסציהען אזעלכע גרויזאמע ענטפערס, וואס האבען איהר באוויזען ווי שטארק ער איז געווען פארליעבט. קיין זאך פלענט ער

דאז ניט שאנעווען. וועז זייז לייבעס־געפיהל איז באלויי־
דיגט, פארלעצט נעווארען, האט ער אויך געזוכט צו באלויי־
דיגען, צו פארלעצען: אוז עס פלעגט איהם געלינגען. ראזע
פלעגט גארניט ענטפערען אוז אוועקגעהן, מיט אן ארשפנעלא־
זענעם קאפ אוז צונויפנעדריקטע ליפען, כדי ניט צו ווייגען.
זי פלעגט זיך טראכטען, אז עס איז איהר שולד, אז זי האט
זיך בעסער ניט פארדינט דערפאר וואס זי זוכט קריסטאף'ן
צו פארשאפען שמערצען, אנרירענדיג די וועלבע ער האט
ליעב.

זייז מאמע האט וועניגער געדולד געהאט. פרוי פאגעל,
אוז דער אלטער — אייגער האבען באלד באמערקט קריס־
טאף'ס געשפרעכען מיט דער יונגער שכנה: עס איז ניט
שווער געווען צו טרעפען אז א ראמאן וועבט זיך צווישען זיי.
די פלענער וועלבע זיי האבען בסוד געמאכט שפעטער־הין
צו פארהיירעטען ראוע'ן מיט קריסטאף'ן זיינען דערפון
גשעטערט געווארען: אוז דאס האט זיי אויסגעווייזען ווי א
פערזענליכע באליידיגונג פון קריסטאף'ס זייט. כאטש ער
האט ניט געדארפט וויסען, אז זיי האבען איהר פארזארגט.
ניט פרענענדיג אפילו זייז מיינונג. אבער אמאליע'ס דעס־
פאטיזם האט ניט ערלויבט. אז אנדערע זאלען האבען איי־
גענע געדאנקען: אוז דאס וואס קריסטאף האט ניט אננע־
נומען די פארעכטליכע מיינונג, וואס זי האט מעהרערע מאל
אויסגעדריקט איבער סאבינע'ן, האט איהר אויסגעזעהן וו
א סקאנדאל.

זי האט זיך ניט געשעהמט דאס איהם איבערצו'חזר'ן.
יעדעם מאל וועז ער איז געווען דארט, האט זי שוין ג
פונען א תירוץ צו רעדען פון דער שכנה: זי האט גראד
געזוכט די באליידיגענסטע זאכען צו דערצעהלען איבער

איהר, דאס וואס האט קריסטאף'ן מעהר געקאנט וועה טאו. אוו מיט איהר גראבען, פראסטען קוק אויף אלץ אוו מיאוס'ען לשון, האט זי עס נרינג נעפונען. דער שלעכטער אינסטינקט פון פרויען, וועלכע צייכענען זיך אוים בעסער ווי דער מאן, בעת זיי טוען שלעכטס אדער נוטס, האט איהר געטריבען זיך אפצושטעלען מעהר אויף סאבינע'ס אומריינליכקייט ווי אויף איהר פוילקייט אוו מאראלישע פעהלערען. איהר פארשענר אוו גיפטיג אויג האט געזוכט באוויזען אומעטום: דורכ'ז פענסטער כיז ווייט אין הויז אריין אוו אפילו אין סאבינע'ס טואלעט־סודות: אוו אלץ האט זי פארשפרייט, דערצעהלט מיט א גראבען צופריעדענהייט. וועז זי האט. אוים אנשטענדיגקייט. ניט נעקאנט אלץ דערצעהלען, פלעגט זי וועגען דאס ניט דערזאגטע נעבען נאד מעהר אנצוהערעניש.

קריסטאף פלעגט פון חרפה אוו כעם וועדען בלאס: ער פלעגט וויים וועדען ווי א לייאד אוו זיינע ליפען פלעגען ציטערען. ראזע, וועלכע האט פאראוים נעזעהן וואס עס וועט באלד פארקומען, פלעגט בעטען איהר מאמען זיך אפצושטעלען: זי האט אפילו נעפראוועט פארטיידיגען סאבינע'ן, אבער דאס האט אמאליען בלויז בייזער נעמאכט.

פלוצלונג איז קריסטאף אויפגעשפרונגען פון זיין שטול. ער האט אנגעהויבען קלאפען אן טיש אוו שרייען אז עס איז נעמיין, נידערטרעכטיג אזוי צו רעדען וועגען א פרוי, איהר צו שפיאנירען ביי זיך איז הויז, אוו פאר אלעמען ארויסווייזען איהרע חסרונות; אז נאר א שלעכטער מענש, אן אכזר קאן זיך אזוי אנזעצען אויף א נוטער, לויבליכער אוו פרידליכער באשעפעניש, וועלכע לעבט אפנעזונדערט, טוט קיינעם קיין שלעכטס ניט, אוו רעדט קיין רכילות וועגען

קיינעם ניט. אבער, מען מאכט א טעות, אויב מען גלויבט מיט דעם איהר צו טאן א רעה: דורך דעם זעהט מען נאך מעהר ווי סימפאטיש און גוט זי איז.

אמאליע האט פארשטאנען אז זי איז צו ווייט אוועק: אבער זי האט זיך געפיהלט באליידיגט פון זיין מוסר: און פארפיהרעריש די קרינערייי אויף אן אנדערען וועג, האט זי נעזאגט אז עס איז זעהר גרינג צו רעידען וועגען גוטסקייט, אז מיט דעם ווארט באדעקט מען אלעס. נו, אודאי, קאן מען אויסווייזען א גוטע, וועז מען טוט קיינמאל ניט קיין אנדער זאך, וועז מען גיט זיך מיט קיינעם ניט אף, וועז מען טוט ניט זיין פליכט.

דאדוף האט קריסטאף געענטפערט, אז די ערשטע פליכט איז צו מאכען דאס לעבען אנגענעם פאר'ן צווייטען: אבער פאראן מענשען וועמעם אייניגע פליכט איז זיך אפצוגעבען מיט דעם מיאום'ן, לאנגווייליגען, נאליגען טייל פון לעבען און מיט דעם וואס זיי שטערן די פרייהייט פון אנדערע, וואס בריינגען אין כעס, וואס באליידיגען דעם שכן, די דינער, די פאמיליע — און זיך אליין. זאל אונז נאט אפהיטען פון אזעלכע מענשען און פון אזא פליכט ווי פון א מגפה!...

די קרינעריי איז געוואקסען נאך ניפטיגער. אמאליע איז געווארען ביטער און בייז. קריסטאף איז ניט הינטערשטעליג געבליבען. — און דער סוף איז געווען אז קריסטאף האט זיך באשלאסען דוקא זיך צו באווייזען מיט סאבינע'ן. ער פלעגט געהן אנקלאפען איז איהר טיר. ער פלעגט רייד־דען מיט איהר פרייליך און לאבען. ער פלעגט אויסקלייבען יענע מאמענטען וועז אמאליע און ראזע האבען איהם גע־קאנט זעהן. אמאליע פלעגט זיך נוקם זיין מיט בייזע שטעד־

וועלט־ער. אבער דער אונשולדיגער ראזא'ס הארץ פלענט צוריסען וועדען פון דער כיטרער גרויזאמקייט. זי האט נעפיהלט או ער האסט זי, או ער ווילל זיך נוקם זיין און האט ביטער נעווויינט.

אזוי האט קריסטאף, וועלכער האט אזוי פיעל מאל אומנערעכט נעליטען, זיך אויסגעלערנט צו פארשאפען יוויטאג אנדערע אויף אן אומגערעכטען אופן.

אין א צייט ארום האט סאבינע'ס ברודער פון לאנדעג, א שטעטעלע עטליכע מיל פון שטאט, געמאכט א יום טוב לכבוד דער טויפונג פון א קינד. סאבינע איז נעווען די טויף־מוטער. זי האט איינגעלאדען קריסטאף'ן, און כאטש ער האט פון די שמחות ניט געהאלטען, האט ער דאך. כדי צו ערנערען די פאלגעם און צו זיין מיט סאבינע'ן, שנעל אנגענומען די איינלאדונג.

סאבינע האט כלומרשט אויך איינגעלאדען אמאליע'ן און ראזע'ן, וויסענדיג גאנץ זיכער אז זיי וועלען זיך אפזאגען. און אזוי איז עס טאקע געווען. ראזע'ן האט זיך דוקא שטארק געוואלט פאהרען. זי האט ניט פיינט געהאט סאבינע'ן: פארקעהרט, צוליעב דעם וואס קריסטאף האט איהר האלט געהאט, איז ראזעם הארץ אפטמאל געווען פול מיט צערטליכקייט צו איהר: עס האט זיך איהר געיואלט אלעם איהר דערצעהלען, און זיך וואהרפען אויף איהר האלז. אבער איהר מאמע איז געווען דארט, און איהר מאמע'ס האלטונג האט איהר דערפון אפגעהאלטען. זי האט זיך באפעסטיגט אין איהר שטאלץ און האט זיך אפגעזאגט. דאן, וועז זיי זיינען שוין געווען אוועקגעפאהרען, און זי האט זיך פארגעשטעלט אז זיי זיינען צוזאמען און פיהלען זיך גליקליך פאהרענדיג אויף די פעלדער אין אזא שעהנעם יולי־טאג, בעת זי איז נעבליבען איינגעשלאפען אין איהר צימער. מיט א גרויסען בארג וועש צו פאריכטען נעבען איהר מאמע'ן וואס האט נעשריען, האט זיך איהר געראכט אז זי וועלט דער־

שטיקט: אוֹן זי האָט פּארשאַלטען איהר שטאַלץ. אה! וועז עס זאָל ניט זיין צו שפּעט!... וועז עס זאָל ניט זיין צו שפּעט, אך! וואָלט זי אויך געפּאהרען.

דער מילנער האָט געשיקט זיין וואָגען צו ברענגען קריסטאָף'ן אוֹן סאָבינע'ן. אויפ'ן וועג האָבען זיי מיטגענומען עטליכע אייננעלאדענע פּוֹן שטאָט אוֹן פּוֹן לאנד. עס איז געווען טרוקען אוֹן פּריש. די רויטע בערגען פּוֹן די בוימלעך אוֹן די קאָרשען אויף די פעלדער האָבען גענאָנצט פּוֹן דער העלער זון. סאָבינע האָט געשמייכעלט. אויף דער פּרייער, שטאָרקער לופט איז איהר בלייכליכער פּנים ראָזעווע געוואָרען. קריסטאָף האָט אויף זיינע קניע געהאלטען דאָס מיידעלע. זיי האָבען ניט געוווכט צו רעדען צוויישען זיך. זיי האָבען געריידט צו זייערע שכנים סתם צו וועמען אוֹן סתם וועגען וואָס: זיי זיינען געווען צופרידען צו הערען אייגער דעם אנדערענס שטים, זיי זיינען געזעסן צופרידען צו פאָהרען צוזאמען אין דעם זעלבען וואָגען. זיי האָבען זיך דורכגעווואָרפען מיט זייערע בליקען מיט א קינדערשער פּרייד, אנווי־זענדיג דא אויף א הויז, דא אויף א בוים, דאָרט אויף א מענשען וואָס איז פאָרבי. סאָבינע האָט ליעב געהאט דאָס לאנד: אבער זי פּלענט כמעט קיינמאָל ניט פאָהרען אהין. איהר פוילקייט האָט דאָס געמאכט אומענליך אוֹן שווין כמעט א יאָהר צייט אז זי איז ניט געווען ארויס פּוֹן שטאָט: דערפאר האָט זי מאָקע הנאה געהאט פּוֹן דער מינדסטער זאך וואָס זי האָט נאר געזעהען. פּאר קריסטאָף'ן איז עס ניט געווען קיין נייעס: ער האָט אבער ליעב געהאט סאָבינע'ן: אוֹן ווי אלע די וועלכע ליעבען, האָט ער אלעס געזעהן מיט איהרע אויגען: ער האָט נעפיהלט ווי זי ציטערט אויף פּוֹן פּארגענינגען, ווי זי ווערט באנייסטערט פּוֹן איהרע

איבערלעבונגען. ער איז איינס מיט זייז נעלויבטע אוז ער האט איהר נעגעבען זייז נשמה.

וועז זיי זיינען אנגעקומען איז דער מיל, האבען זיי אין הויף נעפונען אלע מענשען פונ'ם פלאץ אוז די איינ־נעלאדענע, וועלכע האבען זיי אויפגענומען מיט א נעוואל־טיגען נערודער. די הינער, די קאטשקעס אוז די הינט הא־בען אויך איינטיי׳ל נעגומען איז כאר. בערטאלד, דער מיל־נער, א מאן מיט בלאנדע האר אוז א פיער־קאנטיגען קאפ אוז שולטערן, אזוי גראב אוז הויך ווי סאביגע איז געווען ערשט, האט אויפגעהויבען זייז קליינינקע שוועסטער אין די ארימס אוז זי צערטליך, פאמעלאך ארויפגעלאזען אויף דער ערד, אזוי ווי ער וואלט מורא געהאט זי צו צעברעכען. קריסטאף האט זיך באלד ארומגעזעהן אז די קליינע שוועס־טער טוט ווי געוועהנליך, וואס זי ווי׳ל מיט׳ן ריז, אוז אז כאטש ער רייצט זיך גראב מיט איהר וועגען איהרע קאפ־ריזען, איהר פויל־קייט אוז א סך אנדערע חסרונות, ליגט ער ביי איהרע פים אוז איז ממש איהר שקלאף. זי איז נע־ווען צוגעוואהנט צו דעם אוז עס אנגענומען גאנץ נאטירליך. אלץ איז ביי איהר נעווען נאטירליך אוז זי האט זיך פון קיין זאך ניט נעווונדערט. זי האט זיך ניט די מיה געגעבען מען זאל זי ליעב האבען: עס האט איהר פשוט אויסגעווייזען אז עס דארף אזוי זיין, אוז אויב ניט האט עס איהר אויך ניט נעארט: אוז דערפאר האט איהר יעדער האלט געהאט.

קריסטאף האט שפעטער א ווי׳ל אויסגעפונען א זאך, וואס האט איהם פארשאפט וועניגער פארגעניגען. ער האט אויסגעפונען אז צו דער טויפונג מוז מען האבען א חוץ דער טויף־מוטער, אויך א טויף־פאטער, אוז אז דער טויף־פאטער האט באזונדערע רעכטע אויף דער טויף־מוטער, וועלכע ער

טאר ניט פארנאכלעסיגען. איבערהויפט וועז זי איז יונג אוז שעהז. אט די ענטדעקונג האט ער געמאכט, בעת ער האט פלוצלונג דערזעהען ווי א פויער מיט בלאנד־געקרויזטע האר. מיט אוירינגלעך אין די אויערען, קומט צו צו סאבינעז אוז קושט איהר לאבענדיג, אין ביידע באקעז. אנשטאט אבער זיך צו טראכטען אז נאר א נאר האט דאס געקאנט פארגעסען אוז אז נאר א גרעסערז נאר האט עס געקאנט מאכען איז כעס צו ווערן אויף סאבינע'ן אזוי ווי זי וואלט איהם אומיש־נע אריינגעצויגען אין דער פאסטקע. איז זייז שטימונג נאר ערגער געווארען וועז ער האט זיך נעפונען אין דער צייט פוז דער צערעמאניע אפגעטיילט פוז איהר. סאבינע האט זיך פוז צייט צו צייט אויסגעדרעהט צו איהם, בעת זיי האבען אלע פאראדנע מארשירט איבער די לאנקעס, אוז איהם צוגע־ווארפען א פריינדליכען בליק. ער האט זיך כלומרשט נע־מאכט אז ער זעהט איהר ניט. זי האט נעפיהלט אז ער איז אין כעס אוז פארשטאנען פארוואס: עס האט איהר אבער וועניג נעארט: זי האט זיך אמוזירט איבער דעם. וועז זי וואלט אפילו געהאט א אמת'ע צאנקעריי מיט עמיצען וואס זי האט ווירקליך האלט, אוז שטארק געליטען דערפוז, וואלט זי דאך אויך ניט געמאכט די מינדסטע אנשטרענגונג די זאך רעכט צו מאכען. מעז האט געארפט דערצו זיך נעהמען צו־פיעל מיה, זאל מען נאר אלץ צו רוה לאזען, וועט עס שוין פוז זיך אליין רעכט ווערז.

זיצענדיג ביים טיש, צווישען דער מילנערין אוז א פע־טע, געזונטע מויד, וועלכע ער האט באגלייט צום נאט־דינסט אין קירך, ניט קוקענדיג אפילו אויף איהר. איז קריסטאף'ן איינגעפאלען זיך ארומצוקוקען אויף זיין שכנה; אוז זעהענדיג אז זי איז נישקשה'דיג שעהז האט ער געגומען,

כדי זיך נוקם צו זיין, מיט איהר אזוי שטאַרק קאָקעטירען און פֿלירטען, אז סאַבינע זאָל עס באַלד דערזעהן. עס איז איהם געלונגען: אבער סאַבינע איז געווען פון די פֿרויען וואָס וועלען וועגען קיינעם און קיין זאַך ניט אייפערזיכטיג. וויבאַלד נאר אז מען האָט איהר ליעב געהאַט, האָט איהר ניט געאַרט צי מען האָט ליעב אנדערע אויך, אדער ניט. קריסטאַף'ס אויפיהרונג האָט איהר אלזא ניט געקימערט. פארקעהרט זי האָט פון דעם הנאה געהאַט און פונ'ם אנדערען עק טיש איהם געגעבען א זיסען שמייכעל. קריסטאַף איז דערפון געבליבען ענטוישט און דערשלאָגען; ער האָט שוין מעהר ניט געצוויייפעלט אז זי איז גלייכגילטיג צו איהם. ער איז וויעדער שטיל־טרויריג געבליבען, און ניט די ליעבעס־בליקען און ניט דער גוטער וויין האָבען איהם געקאָנט מעהר מאַכען רעדעוודינ. צום סוף, בעת ער האָט געהאַלטען ביים אַנדרעמאָל וועלען און זיך מיט כעם געפֿרעגט, וואם ער טוט צווישען די אלע פֿרעסערס, האָט ער גאר ניט געהערט, ווי דער מילנער האָט פֿארגעשלאָגען זיך דורכצופֿאהרען מיט שיפלאָר איבערן טייך, כדי אפצופיהרען אהיים מאַנבע פון די אינגעלאדענע פויערים. ער האָט ניט געזעהן ווי סאַבינע ווינקט צו איהם ער זאָל געהן מיט איהר און זיך זעצען אין דעם זעלבען שיפעל. וועז ער האָט זיך אז דעם דערמאַנט, איז שוין מעהר ניט געווען קיין פֿלאַץ פאר איהם. די נייע אנטוישונג וואָלט נאר זיין שטימונג פארערגערט, וועז ער וואָלט באַלד ניט אויסגעפונעז. אז מען וועט די געסט אייניציגווייז אראפלאָזען אויפ'ן וועג. דאן האָט ער אפגעאַטעמט, איז פרעהליכער געווארען און אויף אלעמען געקוקט מיט א לעבעריגען פנים. איבריגענס, האָט דער שענער נאַכמיטאג אויפ'ן טייך, דאם פארגעניגען פון רודערען, די פרעהליכ־

קייט פון אט די אלע וואוילע מענשען איהם געהאלפען צו פארגעסען אז זיין שלעכטער שטימונג. סאבינע איז דאך דארט ניט געווען. האט אויף איהם ניט געקוקט אוו ס'איז מעהר קיין אורזאך ניט געווען זיך ניט צו אמוזירען. אפען אוו פריי, ווי אלע אנדערע.

עם זיינען געווען דריי שיפלעך. זיי האבען געשווימט איינס נעבען דעם אנדערען אוו געזוכט פון צייט צו צייט איינס די אנדערע אריבער צו יאגען. זיי האבען זיך אויף שפאס צוגעווארפען ווערטלעך: ווען די לאדקעס פלעגען זיך באריהרען, אנשלאגען. פלעגט קריסטאף זההן סאבינע'ס שמייכלענדיגען בליק, אוו ניט געקאנט זיך צוריקהאלטען פון צוריקשמייכלען. זיי האבען געפיהלט אז זיי האבען שלום געמאכט: ווארום ער האט געוואוסט, אז באלד וועלען זיי צוריק קומען צוזאמען.

קווארטעטען האבען געגומעז זיינגען. איין גרופע האט געזונגען א קופלעט נאכ'ן אנדערען. אוו דעם צושפיל אלע צוזאמען. פון די שיפלעך, דערווייטערט איינע פון די אנדערע, האבען די שטימען אפגעקלונגען. די טענער האבען זיך געגליטשט אויפ'ן וואסער ווי פוינלעך. פון צייט צו צייט האט זיך א שיפל אפגעשטעלט ביים ברעג, א פויער אדער צוויי זיינען אראפגענאנגען אוו געהויבען די הענט, הילכענדיג, צו די שיפלעך וואס האבען זיך דערווייטערט. דער עולם איז אלץ קלענער געווארען. די שטימען זיינען איינציגוויז פארשוואונדען. צום סוף זיינען זיי געבליבען אליין: קריסטאף, סאבינע אוו דער מילנער.

זיי זיינען צוריקגעקומען איז דעם זעלבען שיפל, נעהענדיג מיט'ן שטראם. קריסטאף אוו בערטאלד האבען געהאלטען די וויאסלעס, אבער זיי האבען ניט געוודערט. סא-

בינע. פון הינטען. אנטקענען קריסטאפ'ן. האט נערעדט מיט איהר ברודער. און נעקוקט אויף קריסטאפ'ן. דער נעשפּרעך האט זיי ערלויבט צו קוקען אומגעשטערט איינער אויף דעם צווייטען. אהן די ליגנערישע ווערטער וואלטען זיי עס ניט נעקענט טאו. די ווערטער האבען ווי נעזאגט: „ניט איד זעה אייד, ניט אויף אייד קוק איד." די אויגען אבער האבען נעזאגט: „ווער ביסטו? ווער ביסטו? דו, ווען? ווען איד ליעב!... דו, ווען איך ליעב. ווער דו זאלסט ניט זיין!"...

דער הימעל האט זיך באדעקט. וואלקענס האבען זיך געהויבען פון די פעלדער, א פּאַרע האט אויפגעשטיגען פון'ם טייך. די זון איז פּאַרלאשען נעווארען צווישען די וואלקענס. סאבינע האט ציטערענדיג איינגעוויקעלט דעם קאפּ איז די שולטערען איז איהר קליינעם, שווארצען שאל. זי האט אויסגעזוהן מיער. בעת דאס שיפעל האט זיך נערוקט ביים ברעג און נענליטשט אונטער די פּאַרשפּרייטע צווייגען פון די ווערבען־בוימער. האט זי פּאַרמאכט די אויגען. איהר פּנים איז דערשראקען בלייך נעווארען, איהרע ליפּען האבען נעהאט א שמערצליכען אויסדרוק: זי האט זיך ניט באוועגט. און עס האט אויסגעזוהן אז זי לויידעט, אז זי איז טויט. קריסטאפ'ס הארץ איז ווי צעדריקט נעווארען. ער האט זיך איינגעבויגען צו איהר. זי האט אויפגעפּענט די אויגען. נעזוהן זיינע אומרוהיגע אויגען, וועלכע האבען איהר פּנים נעפּאַרשט און האט איהם צוגעשמייכעלט. עס איז פּאַר איהם נעווען ווי א זון־שטראהל. ער האט שטיל נעפּרעגט:

— „זייט איהר קראנק?"

זי האט נעשאקעלט מיט'ן קאפּ אויף נייו, און נעזאגט:

— „עס איז מיר קאלט."

די צייט מענער האבען אויף איהר אויסגעשפּרייט זייע־

רע מאנטלעז: זיי האבען איינגעוויקעלט איהרע פיס אוז קניע, ווי מען וויקעלט איין א קינד אין בעט. זי האט זיך ניט געווהרט אוז זיי געדאנקט מיט די אויגען. א דינער א קאלטער רעגען האט נענומען פאלען. זיי האבען וויערער נענומען די וויאסלעם איז די הענט אוז זיך געאיילט אהיימצו קומען. שווערע וואלקענס האבען פארדעקט דעם הימל. די כוואליעם איז טייך זייגען געווארען שווארץ ווי טינט. ליכט האבען זיך באוויזען אין די פענסטער פון די ארומיגע הייזער, אוז דא אין דארט אויפ'ן פעלד. וועזויי זיינען צו דער מיל אנגעקומען, האט געגאסען א שטארקער רעגען אוז סאבינע איז געלעגען ווי א טויטע.

מען האט אנגעצונדען א גרויס פייער אין קיך אוז מען האט געווארט, אז דער רעגען זאל אריבער. אבער דער רעגען אוז דער ווינט זיינען נאך שטארקער געווארען. עס איז געווען דריי מיל צו פאהרען ביז אין שטאט אריין. דער מילנער האט געזאגט, אז ער וועט ניט לאזען סאבינע'ן פאהרען אין אזא צייט; אוז האט זיי ביידען פארגעשלאגען דארטען צו נעכטיגען. קריסטאף האט זיך אביסל גקווענקלט אנצונעמען דעם פארשלאג אוז האט מיט די אויגען געזוכט סאבינע'ס עצה: סאבינע האט אבער מיט איהרע אויגען פאר'עקשנ'ט נעקוקט אויפ'ן פייער, אזוי ווי זי וואלט מורא געהאט צו קוקען אויף איהם אוז מיט דעם ווירקען אויף זיין באשלוס. וועז קריסטאף האט אבער געזאגט יא, האט זי איהר פארויטעלטען פנים — איז עס געווען דער אפשיין פון פייער — אויסגערעהט צו איהם אוז ער האט געזעהען אז זי איז צופרידען.

טייערער, ליעבליכער אבענט... דער רעגען האט געשטורמט אין דרויסען, דאס פייער האט געווארפען אין קוימען אריין

בערג מיט גאלדענע פונקען. זיי האבען זיך געוועצט ארום פייער. זייערע פאנטאסטישע סילועטען האבען זיך געזעהן אויף דער וואנט. דער מילנער האט סאבינע'ס מיידעלע גע־ציינט ווי אזוי מען מאכט א שאטען מיט דער האנט. דאס קינד האט גאלאכט און איז עפעס געווען אומרוהיג. סאבינע איז געווען איינגעבויגען איבער'ן פייער און עס געשטורכעט מיט א לאנגען אייזען. זי איז געווען מיעד, און האט פאר־חלומ'ט און שמייכלענדיג צוגעשאקעלט מיט'ן קאפ צו דעם וואס איהר שוועגעריז האט איהר דערצעהלט מכח הויזליכע זאכען, כאטש זי האט זיך אפילו ניט צוגעהערט. קריסטאף איז געזעסען אין שאטען נעבען מילנער, זיך אנגענעהם גע־שפיעלט מיט דעם קינד'ס האר און געקוקט אויף סאבינע'ס שמייכעל. ער האט געוואוסט אז זי שמייכעלט צו איהם. דעם גאנצען אבענט האבען זיי קיין איין מאל ניט געקענט רעדען צוויישען זיך, אדער זיך אנקוקען: זיי האבען דאס ניט גע־זוכט.

זיי האבען זיך פריה ציטיילט. זייערע צימערען זיינען געווען איינם נעבען דעם אנדערען. א טיר פון אינעווענינ האט זיי פארבונדען. קריסאטאף האט ניט ווילענדיג זיך צונע־קוקט צו דער טיר און נעזעהן אז דער רינגל איז אויף סאבינע׳ס זייט. ער האט זיך נעלענט און זיך אנגעשטרענגט צו שלאפען. דער רענען האט נעקלאפט אין די פענסטער. דער ווינט האט געוואיעט אין קוימען. אינ׳ם אייבערשטען שטאק האט א טיר נעקלאפט. א פאפעל־בוים, נעשמיסען און נעבוינען פונ׳ם שטורם. האט נעהרעכצט ביים פענסטער. קריסטאף האט ניט נעקענט צוכאבען אן אויג. ער האט נעטראכט אז ער איז אונטער׳ן זעלבען דאך. נעבען איהר. א וואנט האט איהם בלויז אפגעטיילט. ער האט ניט נעהערט קיין נעריישׂ אין סאבינע׳ס צימער. אבער ס׳האט זיך איהם נעדאכט אז ער זעהט איהר. זיך אויפזעצענדיג איז בעט. האט ער זי נערופען דורך דער וואנט, מיט א נידעריגען קול. ער האט איהר נע־זאגט צערטליכע און ליידענשאפטליכע ווערטער: ער האט צו איהר אויסגעשטרעקט זיינע ארימס, אין עם האט איהם אויסגעזעהן אז זי שטרעקט אויך אויס איהרע הענט צו איהם. ער האט אין זיך נעהערט די ליעבע שטים, וואס האט איהם נעענטפערט זיינע ווערטער, און איהם נערופען נאנץ שטיל: און ער האט ניט נעוואוסט, צו ער אליין פרענט זיך אין ענט־פערט. אדער זי ענטפערט אין אמת׳ן? אט האט ער נעהערט א העכערען רוף, ער קאן שווין ניט ווידער שטעהן: ער ווארפט זיך ארוים פון בעט און טאפעגדיג אין דער פינס־

טערניש דערנעהענטערט ער זיך צו איהר טיר. ער ווי׳ל זי ניט עפענען — ער פיהלט זיך זיכערער מיט א פארשלאסענ־נער טיר. אוז ווען ער האט נאך אמאל געלענט די האנט אויף דער קליאמקע האט ער געזעהן אז די טיר עפענט זיך...

ער איז אויפ׳ן ארט איבעראשט שטעהן געבליבען. ער האט די טיר שטיל פארמאכט, זי וויעדער אויפגעמאכט, אוז וויעדער נאר אמאל פארמאכט. איז זי ניט ערשט פריהער געווען פארשלאסען? יא. ער איז גאנץ זיכער אז דעם. ווער־זשע האט איהר אויפגעמאכט? זיין הארץ האט געקלאפט דערשטיקט צו ווערן. ער האט זיך אננעשפארט אז זיין בעט. ער האט זיך אוועקגעזעצט כדי אפצוואטעמען. די תאוה האט איהם דערשלאגען: עפעם האט ער מעהר ניט געקאנט זעהן. הערען אדער באוועגען זיך. זיין גאנצער קערפער איז דורכ־געמוען געוואָרען פון א ציטער. עפעם האט ער מורא ג־ע־האט פאר דער אומבאקאנטער פרייד, נאר וועלכע ער האט געבענקט שוין פון מאנאטען־לאנג. אוז וועלכע איז געווען אט דארט, נאהענט פון איהם, שוין דורך גארנישט אפגע־טיילט. פלוצלונג האט דער יונגער בחור, איז וועלכען די ליע־בע האט געשטורמט אין גוואלטעווען. דערפיהלט. בעת זיין באגעהר האט שוין געהאלטען ביים פארווירקליכט ווערן. א מורא אוז א געפיהל פון אפשוי. ער האט זיך געשעהמט מיט דעם באגעהר, זיך געשעהמט מיט דעם וואס ער האט גע־האלטען ביים טאז. ער האט איהר צו שטארק געליעבט כדי דערפון צו געניסען, הנאה צו האבען: ער האט מורא גיהאט דערפאר אוז וואלט אלץ געטאן כדי אויסצומיידען דעם גליקליכען מאמענט. אה! ליעבען, שוין־זשע איז עס ווירקליך אומגליך צו ליעבען ניט פארשוועבענדיג די וועמען ליעבט?...

ער איז וויעדער נעווען נעבען דער טיר אוז ציטערענ־דיג פון ליעבע אוז שרעק. מיט דער האנט אויפ'ן שלאס, האט ער זיך ניט נעקענט באשליסען צו עפענען.

אוז אויף דער אנדערער זייט טיר, מיט די בארוועסע פיס אויפ'ן שטיינערנעם דיל אוז ציטערענדינ פון קעלט. איז סאבינע נעשטאנען.

אווי זיינען זיי נעשטאנען, נעציטערט... וויפיעל צייט? מינוטען? שעהן?... זיי האבען ניט נעוואוסט אז זיי זיינען דארט: אוז דאך האבען זיי עס יא נעוואוסט. זיי האבען אויסנעשטרעקט די ארעמס. — ער. דערשלאגען פון אזא מעכטינער ליעבע, אז ער האט ניט נעהאט דעם מוט אריינ־צוגעהן — זי. איהם רופענדינ, ערוואַרטענדינ אוז ציטערענ־דינ טאמער קומט ער אריין... אוז וועז ער האט זיך שוין באשלאסען אריינצוגעהן. האט זי נאר־וואס נעהאט באשלא־סען צו פארינלעז די טיר.

דאז האט ער נעזידעלט אוז נעשריען אויף זיך ווי אויף א נאר. ער האט זיך אננעשפאירט אן דער טיר מיט זיין גאנ־צען כח. מיט'ן מויל צוגעקלעפט צום שלאס, האט ער גע־בעטען:

— „עפען אויף!"

ער האט סאבינע'ן נערופען זעהר שטיל: זי האט נע־קאנט הערען זיין שווערען אטעם. זי איז שטעהן נעבליבען נעבען דער טיר. אומבאוועגליך. פארפראַרען, מיט קלאפענדע צייז. אהן כח צו עפענען אדער זיך צוריקצוליינען...

דער שטירעם האט ווייטער געבראכען די בוימער. נע־קלאפט אין די טירען פונ'ם הויז... זיי זיינען צוריק נענאנ־גען, יעדער צו זיין בעט. מיט צובראכענע קערפערס אוז מיט הערצער פול פון טרויער. די העהנער האבען נעקרייט מיט זיי־

ערע הייזעריגע שטימען. דאס ערשטע ליכט פון פארטאג האט זיך באוויזען דורך די פענסטער באדעקט מיט פייער. א קלעג־ליכער, בלאס־טונקעלער. אין־רענען־פארטרונקענער באגינען...

ווי ער האט נאר געקאנט, איז קריסטאף אויפגעשטאנען: ער איז אראפ איז קיך און גערעדט מיט'ן עולם. ער האט זיך נעאיילט אוועקצופאהרען און זיך נעשראקען וויעדער אלייז זיך צו נעפינען מיט סאבינען. עס איז כמעט אן ערלייכ־טערונג פאר איהם נעווען צו הערען ווי דעם מילנער'ס ווייב דערצעהלט אז סאבינע איז ניט נעזונט, אז זי האט זיך פאר־קיהלט בעת'ן נעכטיגען דורכפאהר, און אז זי וועט דעם פריהמארגען ניט אוועקפאהרען.

דאס אהיים נעהן איז נעווען שטארק אומעטיג. ער האט זיך אפנעזאגט פונ'ם וואגען און איז צוריקגענאנגען צו פוס דורך די פארנעצטע פעלדער. איז דעם נעלבליכען טומאן וואס האט באדעקט די ערד. די בוימער. די הייזער ווי מיט תכרי־כים. אווי ווי דאס ליכט האט אויך דאס לעבען אויסגעזוהן. — פארמעקט, פארלאשען. אלעס האט אויסגעזוהן ווי שא־טענס. ער אלייז איז אויך נעווען ווי א שטן.

אין דער היים האט ער געפונען אויפגעריגטע פנים'ער. אלע זיינען סקאנדאליזירט נעווען פון דעם, וואס ער האט פארבראכט, נאט וויסט וואו מיט סאבינען. ער האט זיך אפנעשלאסען אין זיין צימער. און נענומען ארבייטען. סא־בינע איז צוריקנעקומען דעם צווייטען טאג און זיך אויך אפנעשלאסען זיי האבען אויסנעמיטען זיך צו באנעגנען. די צייט איז נעווען רעגנדיג און קאלט און קיינער פון זיי איז ניט אריינגענאנגען. זיי האבען זיך נעזוהן פון הינ־טער זייערע פארמאכטע פענסטער. סאבינע איז נעזעסען איינגעוויקעלט ביים פייער און נעחלומ'ט. קריסטאף האט

זיך נעגריבעלט אין זיינע פאָפירען. זיי האָבען זיך ניט אפּ־
געגעבען קיין חשבון איבער זייערע געפיהלען: זיי זיינען
אין כעם געווען אייגער אויפ'ן אנדערען, זיי זיינען אין כעם
געווען אויף זיך אליין, און אויף אלץ ארום זיי. די נאכט
אינ'ם מילנער'ס הויז האָט זיי אפּגעשטויסען פון זייער
שכרות. זיי האָבען זיך געשעהמט מיט דעם. און ניט גע־
וואוסט צו זיי שעהמען זיך מעהר מיט זייער תאוה־אַנפאַל
אדער מיט דעם וואָס זיי האָבען איהם ניט נאכגענעבען. עם
איז זיי געווען שמערצליך זיך צו זעהן: וואָרים האָט וואלט
זיי צוריקגעבראכט ערינערונגען וואָס זיי האָבען געוואלט
פארגעסען: און איינשטימיג האָבען זיי זיך צוריקגעצויגען
טיעף אין זייערע צימערען כדי אין נאנצען צו פארגעסען.
אָבער דאָס איז געווען אומעגליך און זיי האָבען געליטען פון
דער באָהאלטענער פיינדליכקייט וועלכע זיי האָבען געפיהלט
אז זי שטעהט צווישען זיי. קריסטאָף'ן האָט פארפאָלגט דער
אויסדרוק פון ביטערער פיינדשאָפט, וואָס ער האָט איינמאל
דערזעהן אין סאבינע'ס אייז־קאלטע בליקען.

זי, האָט ניט וועניגער געליטען פון די געדאנקען: און
ווי זי האָט ניט זיך באמיהט זיי צו באקעמפען און אפּצו־
ליקענען, האָט זי דאָך פון זיי ניט געקאָנט פריי ווערען. דער־
צו איז נאָך צוגעקומען די שאָנד וואָס ער האָט אפּשר פאר־
שטאָנען וואָס עם קומט פאָר אין איהר — און די שאָנד וואָס
זי האָט זיך אנגעבאָטען... זיך אנגעבאָטען און דאָך זיך ניט
איבערגעגעבען...

קריסטאָף האָט גערן אויסגענוצט די געלעגענהייט וואָס
האָט זיך איהם געמאכט צו פאָהרען אויף עטליכע קאָנצער־
טען קיין קעלן און דיסעלדאָרף. עם האָט איהם הנאה געטאָן
צו פארברענגען צוויי, דריי וואָכען וויט פון דער היים. די

פֿארבעריִיטונגען צו די קאַנצערטען אוֹן די קאַמפּאַניִרונג פוּן א נייִעם ווערק וואַס ער האָט געוואָלט דאַרט שפּילען האָבען איהם אין גאַנצען פֿארנומען אוֹן עס איז איהם געלונגען צו פֿארגעסען אז די אומאַנגענעמע ערינערונגען. זיי זיינען אויך פֿארשוואַנדען פוּן סאַבינע'ס מח אוֹן זי איז ווִידער אריִין אין דעם פֿארשלאָפּענ־פֿארחלוֹמ'טען צושטאַנד פוּן איהר גע־ווהנליכען לעבען. זיי האָבען שוין כמעט ווי געקאַנט טראַכ־טען איינער פוּנ'ם אנדערען מיט גליכגילטיגקייט. צו האָבען זיי זיך ווירקליך געליעבט? זיי האָבען געצוויִיפעלט אין דעם. קריסטאַף האָט שוין געהאַלטען בִיים אוועקפֿאָהרען קיין קעלן זיך ניט געזעגענערינ מיט סאַבינע'ן.

אין אבענט פֿאר זיין אפּפֿאָהרען האָט זיך עפּעם דער־פּיהלט, וואַס האָט זיי דערנהענטערט. עס איז געווען א זונ־טאג נאַכמיטאג, ווען אלע זיינען געווען אין קירך. קריסטאַף איז אויך געווען ארויסגעגאַנגען צו מאַכען זיינע לעצטע הכנות צו דער רייזע. סאַבינע איז געזעסען אין איהר קלִיי־ניקען גאַרטען אוֹן זיך געוואַרעמט ביי די לעצטע שטראַהלען פוּן דער זון. קריסטאַף איז אהיים געקומען: ער האָט זיך נעאַיילט אוֹן זיין ערשטער געדאַנק בעת ער האָט איהר דערזהן, איז געווען איהר צו גערִיסען אוֹן פֿארבִיצוגעהן. אבער עפּעם האָט איהם צוריק געהאַלטען אין דעם מאָמענט וואַס ער איז פֿארבִי: איז עס געווען סאַבינע'ס בלאַסקייט אדער עפּעם אן אומקלארער געפּיהל? געוויסענבִיסען. מורא. צערטליכקייט?... ער האָט זיך אפּגעשטעלט. זיך אומגע־געקעהרט צו סאַבינע'ן. אין זיך אנגעשפּארט אז פֿארקען פוּן גאַרטען אוֹן איהר געזאַגט גוטען אבענט. ניט ענטפֿערענדיג האָט זי איהם גענעבען די האַנט. איהר שמייכעל האָט אויס־געדריקט די סאַמע גוטסקייט — א גוטסקייט וועלכע ער האָט

איז איהר נאָר קיינמאָל ניט געזעהן. איהר זשעסט האָט ווי געזאָגט: „שלום צוישען אונז..." ער האָט אנגענומען איהר האנט איבער'ן צאָם, זיך איינגעבויגען איבער איהר, אוז איהר געקושט. זי האָט נאָר ניט געפֿרואווט זי צוריקצוציהען. עס האָט זיך איהם געווּאָלט פאָלען אויף די קניע אוז איהר זאָגען: „איך האָב דיך ליעב". זיי האָבען זיך שטיל אנגעקוקט. אבער זיי האָבען גארניט געזאָגט אדער קלאָר געמאכט... איז א ווייל ארום האָט זי אוועקגענומען די האנט אוז אפּגעדרעהט דעם קאָפּ. ער האָט זיך אויך אפּגעדרעהט. כדי צו באהאלטען זיין אויפֿרעגונג. דאָז האָבען זיי זיך אויף דאָס ניי אנגעקוקט, אבער שוין מיט אויסגעקלארטע אויגען. די זון האָט זיך געהאלטען ביים זעצען. לייכטע קאליר־שאטירונגען, וויאלעט, רויט־וויאלעט אוז רויט־גרויל האָבען גע־שפּרייזט איבער'ן קאלט־קלארען הימל. ציטערענדיג האָט זי מיט א זשעסט וואס איז איהם נוט באקאנט געווען ענגער ארומגענומען דעם שאָל אויף איהרע שולטערן. ער האָט איהר געפֿרעגט:

„נו, וואס מאכט איהר?"

זי האָט אביסעל אננעבלאָזען די ליפּען. אזוי ווי די פֿראָגע וואלט ניט געהאט דעם ווערט פון אן ענטפֿער. זיי האָבען זיך ווייטער אנגעקוקט אוז געפיהלט גליקליך. עס האָט זיי אויסגעוויזען אז זיי האָבען זיך פארלארען, אוז זיך נאָר וואס וויעדער געפונען...

ער האָט געבראכען די שטילקייט אוז געזאָגט:

„איך פאהר אפּ מארגען."

סאבינע'ס פּנים איז דערשראקען געווארען:

— „דו פאהרסט אוועק?" האָט זי איבערגעזאָגט.

ער האָט שנעל צוגעלעגט:

„א ! נאר אויף צוויי אדער דריי וואכען."

ער האט איהר ערקלעהרט, אז ער איז אנגעשטעלט אויף עטלעכע קאנצערטען, אבער ווי נאר ער וועט צוריקקומען. וועט ער זיך שוין ניט ריהרען דעם גאנצען ווינטער.

— „דער ווינטער, — האט זי געזאגט, — ער איז נאר ווייט"...

„א ! ניין — אט קומט ער באלד אן."

זי האט טרויעריג געשאקעלט מיט'ן קאפ, ניט קוקענדיג אויף איהם.

— „ווען וועלען מיר זיך נאכאמאל זעהן?" — האט זי אין א וויילע ארום געפרעגט.

ער האט ניט פארשטאנען די פראגע: ער האט שוין פריהער אויף דעם געענטפערט.

„ווי נאר איך וועל צוריקקומען: אין צוויי וואכען ארום. ארער העכסטענס אין דריי וואכען."

זי האט אויסגעזוהן שטארק דערשלאגען. ער האט געפרואוט זיך וויצלען...

„איהר וועט אייך אן דער צייט גארניט ארומזוהן"

— האט ער געזאגט. — „איהר וועט שלאפען."

— יא, — האט סאבינע געענטפערט.

זי האט געקוקט אויף אראפ און געפרואווט שמייכלען: אבער איהר אונטערשטע ליפ האט געציטערט.

— „קריסטאף !..." האט זי פלוצלונג אויסגערופען, זיך וויעדער אומדרעהענדיג צו איהם.

אין איהר שטימע איז געווען אן אפקלאנג פון אנגסט. פון פיין. זי האט ווי געזאגט.

— „בלייבט ! פאהרט ניט אוועק !"...

ער האט אנגעכאפט איהר האנט. איהר אננעקוקט אוו

ניט פארשטאנען די וויכטיגקייט מיט וועלכע זי קוקט אויף זיין צוויי־וואכיגע רייזע: אבער ער האט גאר געוואלט אויף א וואלד פון איהר כדי איהר צו זאגען:

— „איך בלייב..."

אין דער רגע וואס ער האט געהאלטען ביים רעדען האט זיך די טיר וואס פיהרט צו דער גאס געעפענט און ראזע האט זיך באוויזען. סאבינע האט צוריקגעצויגען איהר האנט פון קריסטאף'ס און איז שנעל ארויסגעגאנגען אין הויז. אויף דעם שוועל האט זי נאך איין מאל אויף איהם געקוקט — און אין פארשוואונדען.

קריסטאף האט בדעה געהאט נאר אמאל איהר צו זעהן אין אבענט, אבער די פאגעלס האבען איהם שטרענג נאכגעקוקט, די מאמע איז איהם אומעטום נאכגענאנגען, ער אלייז איז נאר ניט געווען פארטיג צוגעגרייט צו דער רייזע — און ער האט ניט געקאנט אויף א רגע זיך ארויסדרעהען פון הויז.

אויף מארגען איז ער גאנץ פריה אוועקגענאנגען. פאר־בייגעהענדיג סאבינע'ס טיר, האט זיך איהם געוואלט ארייג־געהן. אנקלאפען אן פענסטער: עס איז איהם שווער געווען איהר צו פארלאזען זיך ניט געזעגענדיג מיט איהר. ווייל ראזע האט איהם געהאט אונטערבראכען דעם פריהעריגען אבענט איידער ער האט צייט געהאט דאס צו טאן, אבער ער האט גערעכענט אז זי שלאפט נאך. און אז זי וועט אויף איהם אין כעס ווערן פאר וואס ער האט איהר אויפגעווועקט. א חוץ דעם — וואס קאן ער איהר זאגען? עס איז איצט צו שפעט געווען חרטה צו האבען אויף דער רייזע; און ווען זי וועט דאס פון איהם בעטען?... ער האט זיך ניט מודה געווען אז עס וואלט איהם ניט געווארט אויסצופראווען זייז כח איבער איהר — אויב נויטיג, אפילו אביסעל יסורים איהר פארשאפען... ער האט ניט ערנסט גענומען דעם צער וואס זיין אפפאהרען האט פארשאפט סאבינע'ן; ער האט געדענקט אז די קורצע אבווענהייט וועט פארגעסערען די צערט־ליכקייט וועלכע זי האט אפשר געפיהלט פאר איהם.

עס איז נעלאפען צום באהנהויף. ניט קוקענדיג אויף דעם אלעמען האט ער געהאט אביסעל געוויסענביסע. אבער ווי דער צוג האט זיך נאר גערירט פון ארט איז אלץ פאר־געסען געווארען. זיין הארץ איז פול געווען מיט יוגענדלוסט. ער האט פרייליך באגריסט די אלטע שטאט איבער וועמעס

דעכער און טורמשפיצען די זון האט געשלאגען, און מונטער־נאכלעסיג, ווי אלע וואס פאהרען אוועק, האט ער א זיי־געזונט נעזאגט צו אלעמען וואס פארבלייבען: און מעהר פון זיי ניט געטראכט.

אין דער נאנצער צייט וואס ער איז געווען אין דיסעל־דארף און אין קעלן, איז איהם סאבינע קיין איין מאל ניט געקומען אויפ'ן נעראנק. פארטאן פון פריהמארגען ביז'ן אבענט מיט די רעפעטיציעס און קאנצערטען, מיט מאלצייי־טען און געשפרעכען, פארנומען מיט טויזענדער נייע זאכען, מיט דער שטאלצער צופריידענקייט פון זיינע ערפאלגען, האט ער ניט געהאט די צייט אן דעם זיך צו דערמאנען. בלויז אייז מאל, אויף דער פינפטער נאכט, נאך זיין אפפאהרען בעת ער האט זיך פלוצלונג אויפגעכאפט פון א קאשמאר, האט ער זיך דערמאנט אז ער האט געטראכט פון א י ה ר איז שלאף און אז דער נעראנק האט איהם אויפגעוועקט: אבער ער האט זיך ניט געקענט ערינערען ו ו י א ז ו י ער האט פון איהר געטראכט. ער איז געווען אומרוהיג און איז אנגסט. עס איז קיין וואונדער ניט געווען: איז אבענט האט ער געשפילט ביי א קאנצערט און ביים אוועקגעהן פון זאל האט מען איהם פארשלעפט צו א וועטשערינקע וואו ער האט געטרונקען א פאר גלעזלאך שאמפאניער. ניט קענענדיג שלאפען איז ער אויפגעשטאנען. א מוזיקאלישע אידעע האט איהם גענפלאגט. ער האט געטראכט אז דאס מוז זיין וואס האט איהם געמוטשעט אין שלאף, און ער האט עס אראפגעשריבען אויף פאפיר. איבערלעזענדיג עס, איז ער אנטוישט געבליי־בען וויי אומעטיג עס איז. ביים שרייבען האט ער ניט געהאט קיין טרויער־געפיהל: אזוי וועניגסטענס האט זיך איהם גע־דאכט. אבער ער האט זיך דערמאנט אז אן אנדער מאל פרי־

הער, ווען ער פלעגט ווערן אומעטיג, פלעגט ער נאר קענען שרייבען פרעהליכע מוזיק, וועמעס לוסטיגקייט האט איהם גע־קרענקט. ער האט זיך אויף דעם מעהר ניט אפגעשטעלט. ער איז שוין געווען צוגעוואוינט צו די איבעראשונגען פון זיין אי־נערליכען לעבען, כאטש ער האט עס ניט פארשטאנען. ער איז באלד וויעדער אנטשלאפען געווארען, און זיך אן גארניט דער־מאנט ביים צווייטען פריהמארגען.

ער האט זיין רייזע פארלענגערט אויף דריי־פיר טעג. עס האט איהם גראד אמוזירט דאס צו פארלענגערען, וויסענ־דיג אז צו יעדער צייט, וועט ער ווידער קאן ער צוריקקומען: ער האט זיך ניט געאיילט אהיים צו קומען. ערשט אין וואר־גאו, אויפ'ן וועג צוריק, איז איהם סאבינע וויעדער געקומען: אויפ'ן גענאנק. ער האט איהר ניט געשריבען. ער איז אזוי נאכלעסיג געווען אז ער איז אפילו אויף פאסט ניט געווען. זיך נאכצופרעגען: צו עס זיינען איהם אנגעקומען וועלבע ברייף? ער האט עפעס א באהאלטענע הנאה געהאט פון דעם שטיל־שווייגען, וויסענדיג אז דארט, אין דער היים, ווארט מען אויף איהם, דארט ליעבט מען איהם... אז מען ליעבט איהם? קיינמאל האט זי עס איהם נאך ניט געזאגט, קיינמאל האט ער איהר עס נאך ניט געזאגט. זיי האבען עס געוואוסט. אהן א שום ספק, אוז עס ניט געדארפט זאגען. דאך. עס איז ניט פאראן קיין בעסערס, קיין זיכערערס ווי זיך אפען מודה צו זיין. פארוואס האבען זיי אויף דעם אזוי לאנג געווארט? שטענדיג, וועז זיי האבען געהאלטען ביים רעדען, האט זיי עפעס —א צופאל, די שעמעודיגקייט — דערפון אפגעהאל־טען. פארוואס? פארוואס? וויפיעל פארלארענע צייט!... עס האט איהם געדורשט צו הערען די טיערע ווערטער פון איהר גליעבט מויל. עס האט איהם געברענט איהר צו זאגען אט

די ווערטער — ער האָט זיי הויך פאר זיך איבערגעזאגט אין ליידיגען וואגאן. וואס מעהר ער האָט זיך דערנעהענטערט. אלץ מעהר האָט איהם די אומגעדולד געשטיקט, א מין אנגסט... שנעלער! נו, שנעלער! אה! דער געדאנק אז אין א שעה ארום וועט ער איהר וויעדער זעהן!...

עס איז געווען זעקס א זייגער, פריהמאָרגען, ווען ער איז אהיים אנגעקומען. קיינער איז נאָך ניט געווען אויפגעשטאנען. סאבינעס פענסטער זיינען געווען פאַרמאכט. ער איז אין הויף פארבייגעגאנגען כדי ער זאל איהר ניט אויפוועקען. ער האָט געלאכט פון דעם, ווי ער וועט זי פלוצלונג איבעראשען. ער איז ארויף צו זיך אין צימער. זיין מאַמע איז געשלאָפען. ער האָט זיך שטיל ארומגעוואשען און צוגעקאָמט. ער איז געווען הונגעריג, אבער ער האָט מורא געהאָט אויפצוועקען לואיזען, בעת ער וועט זוכען עפעס צום עסען אין שפייז־שראנק. אין הויף האָבען זיך געהערט טריט: ער האָט שטיל אויפגעעפענט דאס פענסטער און געזעהן ראָזע'ן, וועלכע איז ווי געווען־הלויך פריהער פאר אלעמען אויפגעשטאנען, און האָט אננעפאנגען צו קערען. ער האָט איהר גערופען מיט א האלבען קול. מיט א פרייד־יגער איבעראשונג איז זי אויפגעשפרונגען בעת זי האָט איהם געזעהן: באלד אבער איז זי פארבליבען מיט א שטרענגער מינע. ער האָט זיך געטראכט אז זי איז נאָך אלץ אין כעס אויף איהם. ער איז אבער געווען גוט אויפגעלייגט און איז צו איהר ארונטערגעקומען.

— „ראָזע, ראָזע, האָט ער מיט א פרעהליכער שטימע געזאגט, גיב מיר עפעס צו עסען, אדער איך עס דיך אויף! איך גאָה אוים פון הונגער!"

ראָזע האָט געשמייכעלט און איהם אריינגענומען אין קיך אויפ'ן גאר אונטערשטען עטאַזש. און בעת זי האָט

איהם אַנגענאָסען א שיסעלע מיט מילך. האָט זי זיך ניט געקענט צוריקהאלטען ניט צו שטעלען איהם א הויפען מיט פראָגען מכח זייז רייזע און מכח די קאָנצערטען. אָבער כאָטש ער איז געווען אויפגעלייגט אויף דעם צו ענטפערען — (איז דעם גליק פונ'ם צוריקקעהר איז ער געווען כמעט גליקליך. וויעדער צו הערען ראָזע'ס פלאַפלעז) — האָט זיך ראָזע פלוצלונג אפגעשטעלט איז מיטען אויספרעגען: איהר פנים האָט זיך אויסגעצויגען. זי האָט אפגערעהט די אויגען און האָט אויסגעזוכט פארזארגט. דאָן האָט זי וויעדער אננעהויבען צו פלאַפלען: אָבער ווי עס האָט אויסנעווייזען האָט זי זיך דאָס פארגעווארפען, און האָט וויעדער זיך פלוצלונג אפגעשטעלט. ער האָט עס צולעצט באמערקט און געזאגט:

„נו, וואס איז מיט דיר, ראָזע? ביזט נאָר אלץ איז כעס אויף מיר?"

זי האָט שטאַרק געשאָקעלט מיט'ן קאָפ, אויף נייז: און זיך אומקעהרענדיג צו איהם האָט זי מיט איהר געווענליכער האַסטיגקייט איהם אַנגעכאפט פאר'ן אָרים:

— „א! קריסטאָף!?" — האָט זי געזאגט.

ער האָט אויפגעציטערט. ער האָט געלאָזען אראפפאלען דאָס שטיקעל ברויט וואס ער האָט געהאלטען איז האַנט.

„וואס? וואס איז געשעהען?" — האָט ער אויסגערופען.

זי האָט איבערגע'חוז'ט:

— „א! קריסטאָף! ס'איז אוא אומגליק געשעהן!..."

ער האָט א שטופ געטאָן דעם טיש און געשטאָמעלט:

— „דא"?

זי האָט איהם אננעווייזען אויף דאָס הויז פון יענער זייט

ער האט אויסגעשריען:

— „סאבינע!"

זי האט געווויינט:

„זי איז טויט"!

קריסטאף האט מעהר נארניט נעזעהן, ער האט זיך אויפגעהויבען, ער האט געפיהלט אז ער פאלט, ער האט זיך אננעכאפט אן טיש, און האט איבערגעקערט וואס איז נעווען דערויף, ער האט נעוואלט שרייען. ער האט געליטען גרויזאמע שמערצען. ער האט נעהאלטען ביים ברעכען.

ראזע, א דערשראקענע איז שנעל צוגעלאפען צו איהם: זי האט איהם נעהאלטען ביים קאפ און נעווויינט.

ווי ער האט נאר נעקענט רעדען, האט ער נעזאגט:

— „עס איז ניט אמת!"

ער האט נעוואוסט אז עס איז אמת: אבער ער האט עס נעוואלט לייקענען. ער האט זיך נעוואלט מאכען אזוי ווי דאס וואלט ניט נעשעהן. ווען ער האט אבער נעזעהן ראזע'ס פנים מיט טרערען רינענדיג, האט ער שוין קיין ספק ניט נעהאט און האט אויסגעבראכען אין א נעווייו.

ראזע האט אויפגעהויבען דעם קאפ:

— „קריסטאף!" — האט זי אויסגערופען.

אויסנעצוינגען אויפ'ן טיש, האט ער זיך פארדעקט דעם פנים. זי האט זיך צו איהם צוגעבוינגען:

— „קריסטאף!... די מאמע קומט!..."

קריסטאף האט זיך אויפגעשטעלט.

זי האט איהם אננענומען ביי דער האנט. ער האט זיך געטרייסלט, נעווען פארבלענדט פון די טרערען. זי האט איהם צוגעפיהרט ביז צו א האלץ־קאמער וואס איז געשטאנען

אין הויף אוז האט צוגעמאכט די טיר. זיי האבען זיך נע־
פיגען אין דער פינסטערניש. ער האט זיך, ווי עס איז,
אייעקגעזעצט אויף א קלעצעל אויף וועלכען מען פלעגט
שפאלטען האלץ, אוז זי אויף די שפענער. דער נעריוש פין
דדויבען איז צו זיי דערנאנגען ווי פין ווייטען אפנעטעמפט.
דערט האבען זיי נעקאנט ווייניגען אהן א שום מורא אז מע־
יועט זיי דערהערען. דערט האט ער זיך נעלאזט ווייניגע־
שטאנק אין אהן א שיער. דאזע האט איהם קיינמאל ניט
נעזעהען ווייניגדיג. זי האט אפילו ניט נעטראכט אז ער
קאן ווייניגען: זי האט נאר נעווואוסט פין איהר אייגענע
מיידעלשע טרערען אוז אזא יאוש ביי א מאן האט זי אנ־
נעפילט מיט שרעק אוז רחמנות. זי האט צו קריסטאפ'ן נע־
האט א ליידנשאפטליכע ליעבע. די ליעבע האט אין זיך
ניט נעהאט קיין ברעקעל ענאיזם: עס איז נעווען אן אימ־
נעהויערע באדערפעניש פון זעלבסט־אפפער, פין מיטערליכע
יעלבסט־פארלייקענונג, א דורשט צו ליידען פאר זיינעטוויל־
נען, אויף זיך צו נעמען זיין צער. זי האט איהר אהים אריים־
נעלייגט אויף זיין פלייצע.

— „טייערער קריסטאף! — האט זי נעזאגט, — זויין
ניט!"

קריסטאף האט זיך אומגעדרעהט:

— „איך ווייל שטארבען."

דאזע האט באדראכט מיט די הענט.

— „זאג דאס ניט קריסטאף!"

— „איך ווייל שטארבען. איך קאן ניט מעהר... איך
קאי ניט מעהר לעבען... צו וואס זאל איך לעבען?"

— „קריסטאף, מיין ליעבענקער קריסטאף! די ביסט
ניט אליין. מען האט דיך ליעב..."

„וואס אַרט עס מיר? כ'האָב קיינעם מעהר ניט ליעב. מעג די גאַנצע וועלט לעבען אַדער שטאַרבען. איך האָב קיינעם ניט ליעב. איך האָב נאָר איהר געליעבט, איך האָב נאָר איהר געליעבט."

ער האָט נאָך שטאַרקער געכליפּעט, דעם קאָפּ באַהאַלטען אין די הענט. דאָזע האָט מעהר גארנישט ניט געקאָנט זאָגען. קריסטאָף'ס עגאָאיסטישע ליעבע האָט איהר ווי מיט א מעסער אין הארצען געשניטען. אין דער מינוט וואָס זי האָט געגלויבט אז ער דערנעהענטערט זיך צו איהר, האָט זי זיך געפיהלט אייזאמער, אומגליקליכער ווי ווען עס איז פריהער. דער וועהטאָג, אנשטאָט זיי צו דערנעהענטערען, האָט זיי נאָר מעהר דערווייטערט. זי האָט ביטער געוויינט.

אין א ווייל ארום האָט קריסטאָף אויפגעהערט צו וויינען און געפרעגט:

„אבער ווי אזוי? ווי אזוי?"

דאָזע האָט פארשטאַנען:

— „זי האָט געקראָגען די אינפלוענציע, יענעם אבענט ווען דו ביסט אוועקגעפאָהרען. באלד איז זי געשטאָרבען..."

ער האָט געקרעכצט:

— „מיין גאָט!... פארוואָס האָט מען מיר ניט גע־שריבען?"

זי האָט געענטפערט:

— „איך האָב געשריבען. איך האָב ניט געוואָוסט דיין אדרעס. דו האָסט אונז גארניט געזאָגט. איך בין געגאַנגען פרענגען אין טעאַטער. קיינער האָט ניט געוואָוסט."

ער האָט געוואָוסט ווי שעמעוודיג זי איז, און ווי שווער דער גאַנג האָט פאר איהר געמוזט זיין. ער האָט געפרעגט:

„האָט זי..· האָט זי דיר געהיסען דאָס טאָן?"

זי האט נעשאקעלט מיט'ן קאפ.

— „ניין. איך האב אליין נעטראכט..."

ער האט איהר מיט די אויגען אפגעראנקט. ראזע'ס הארץ איז ווי צונאנגען געווארען.

— „מיין ארעמער... אימגליקליכער קריסטאף!" האט זי אויסגערופען.

זי האט זיך אויף זיין האלז געווארפען און געווויינט. קריסטאף האט געפיהלט דעם ווערט פון דער ריינער צערטליכקייט. ער האט זיך אזוי געגייטיגט אין טרייסט! ער האט איהר געקושט:

„דו ביסט גוט. — האט ער געזאגט, האסטו איהר אויך ליעב געהאט?"

זי האט זיך פון איהם אפגעריסען, איהם צוגעווארפען א בליק פול מיט ליעבע, גארניט געענטפערט אין ווידער אנגעהויבען צו ווייגען.

דער בליק איז פאר איהם אן אנטפלעקונג געווען. דער בליק האט ווי געזאגט:

— „ניט איהר האב איך געליעבט.."

קריסטאף האט שוין פארשטאנען דאס וואס ער האט פריהער ניט געוואוסט — דאס וואס ער האט פריהער, זייט מאנאטען ניט געוואלט פארשטיהן: ער האט פארשטאנען אז זי ליעבט איהם.

— „שא! — האט זי אויסגערופען, — מען רופט מיד."

מען האט געהערט אמאליע'ס קול.

ראזע האט געפרעגט:

— „ווילסטו אריינגעהן צו זיך אין צימער אריין?"

ער האט געענטפערט:

„נייז, איך וועל נאר ניט קאנען, איך וועל נאר ניט קאנען רעדען מיט דער מאמען... שפעטער..."

זי האט געזאגט:

— „בלייב, איך וועל באלד צוריק קומען..."

ער איז געבליבען אין דעם טונקלען קאמער, וואו א דינער שטראהל ליכט האט זיך אריינגעכאפט דורך א שמאלען פענסטער'ל, פארדעקט מיט שפינוועב. מען האט געהערט דעם געשריי פון א הענדלערין אין גאס: נעבען וואנט, איז א דערבייאיגען שטאל, האט א פעדד געמאפעט און געבריקעט. די אנטפלעקונג וואס ער האט נאר וואס גענאכט. האט איהם קיין פארגעניגען ניט פארשאפט: זי איז איהם בלויז אריין אין דער מחשבה אויף א וויילע. א סך זאכען וועלכע ער האט פריהער ניט פארשטאנען, זיינען איצט פאר איהם ערקלעהרט געוואָרען. א מאסע קלייניגקע זאכען, אויף וועלכע ער האט זיך פריהער ניט אפגעשטעלט, זיינען איהם איצט אויפ'ן זכרון געקומען און זיינען איהם קלאר געוואָרען. עס האט איהם געוואונדערט וואס ער טראכט וועגען דעם: ער איז אין כעם געווען וואס ער קאן אויף איין מינוט אפילו פארגעסען אז זיין אומגליק. אבער דער אומגליק איז געווען אזוי שרעקליך, אזוי טויטענדיג, אז דער אינסטינקט פון זעלבסט־ערהאלטונג, וואס איז שטארקער פון'ם ווילען, פון מוט, פון ליעבע, האט איהם געצוואונגען דערפון אפצוקעהרען די אויגען: ער האט זיך אנגעכאפט אן דעם נייעז געדאנק, ווי א פארצווייפעלטער וואס טרינקט זיך, כאפט זיך אן, געגען זיין וויללען, אז דער מינדסטער זאך וואס קאן איהם העלפען. ניט כדי זיך צו ראטעווען, נאר כדי זיך אויפצוהאלטען נאר א וויילע אויפ'ן וואסער. און וויל ער האט געליטען. האט ער אויך געפיהלט וואס אן אנדערער ליי־

דעט — ליידעט דורך איהם. ער האט פארשטאנען די טרערען וואס זי האט ערשט פארגאסען איבער איהם. ער האט רחמנות געהאט אויף ראזע'ן. ער האט זיך דערמאהנט ווי גרויזאם ער איז געווען צו איהר — ווי גרויזאם ער וועט נאך זיין, ווארום ער האט איהר ניט געליעבט. צו וואס זאל זי איהם ליעב האבען? אומגליקליך מיידעל!... אומזיסט האט ער זיך געטראכט אז זי איז גוט (זי האט עס נאר וואס באוויזען). וואס געהט איהם אן איהר גוטסקייט? וואס געהט איהם אן איהר לעבען?... ער האט געטראכט: — „פארוואס איז זי בעסער ניט טויט און די אנדערע לע־ בערינ?".

ער האט געטראכט:

„זי לעבט, זי האט מיך ליעב, זי קאן דאס מיר זאגען. היינט, מארגען, מיין גאנצען לעבען לאנג: — און די אנדע־ רע, די איינציגע וועלכע איך האב ליעב, זי איז געשטארבען אפילו מיר ניט זאגענדיג, אז זי האט מיך געליעבט: איך האב איהר קיינמאל ניט געזאגט, אז איך האב איהר גע־ ליעבט און קיינמאל וועל איך ניט הערען, אז זי זאל עס מיר זאגען, קיינמאל וועט זי ניט וויסען..."

און פלוצלונג האט ער זיך דערמאהנט אז דעם לעצטען אבענט: ער האט זיך דערמאהנט, ווי זיי האבען געהאלטען ביים רעדען, וועז ראזע איז פלוצלונג אנגעקומען און זיי געשטערט אין דעם. און ער האט ראזע'ן געהאסט.

די טיר פון דער קאמער האט זיך וויעדער געעפענט. ראזע האט קריסטאף'ן גערופען מיט א נידעריגער שטים. איהם געזוכט טאפענדיג: זי האט איהם אנגענומען פאר די האנט. ער האט דערפיהלט א ווידערווילען געגען איהר.

פאר וואס זי איז אזוי נאהענט צו איהם: ער האט זיך דאס פארגעווארפען, אבער דער געפיהל איז געווען שטארקער פון איהם.

ראזע האט נעשוויגען: די טיפקייט פון איהר רחמנות־געפיהל האט איהר אויסגעלערנט צו שווייגען. קריסטאף איז איהר דאנקבאר געווען וואס זי שטערט ניט זיין שמערץ מיט איבעריגע רעד. דאך האט ער געוואלט וויסען... זי איז געוועז די איינציגע וואס האט צו איהם געקאנט רעדען וועגען א י ה ר.

„וועז איז זי... ?"

(ער האט ניט געוואגט צו זאגען: געשטארבען).

זי האט געענטפערט:

— „לעצטען שבת איז א וואר געווארען..."

אן עריגערונג איז איהם אויף דער מחשבה געקומען. ער האט געפרעגט: „ביי נאכט?".

ראזע האט איהם אנגעקוקט ערשטוינט, און געענט־פערט:

— „יא, ביי נאכט. צוויישען צוויי און דריי א זייגער."

די טרויעריגע מעלאדיע האט זיך פאר איהם וויי־דער באוויזען. ער האט, ציטערענדיג געפרעגט:

„האט זי א סך גלידען?"

— „ניין, ניין, גאט צו דאנקען, לידער קריסטאף, זי האט כמעט גאר ניט גלידען. זי איז געווען אזוי שוואך, זי האט ניט געקאנט בייקומען די קראנקהייט. מען האט גלייך געזעהן, אז זי איז פארלארען."

„און זי, האט זי עס אויך פארשטאנען?"

— „איך ווייס ניט. איך גלויב..."

„האט זי עפעס געזאגט?"

— „ניין, גארנישט. זי האט זיך בלויז באקלאגט, ווי א קליין קינד."

„דו ביסט דארט געווען?"

— „יא, די ערשטע צווי טעג. איך בין דארט נאנץ אליין געווען איידער דער ברודער איז געקומען."

ער האט איהר געדריקט די האנט, מיט דאנקבארקייט.

„א דאנק!"

זי האט געפיהלט ווי דאס בלוט קומט איהר צו צום הארצען.

נאך א ווייל פון שטילשווייגען האט ער ארויסגעמורמעלט די פראגע וואס האט איהם געשטיקט.

„זי האט גארנישט געזאגט — פאר מיינטוועגען?"

דאזע האט אומעטיג געשאקעלט מיט דעם קאפ. זי וואלט א סך געווען געגעבען איהם צו קאנען ענטפערן דאס וואס ער האט ערווארט: זי האט זיך כמעט ווי פארגעווארפען וואס זי קאן ניט זאגען קיין ליגען. זי האט געפריאווט איהם טרייסטען:

— „זי איז שוין מעהר ניט געווען ביים זינען".

„ האט זי נערעדט?"

— „מען האט ניט גוט פארשטאנען. זי האט נערעדט אזוי שטיל."

„וואו איז איהר מיידעלע?"

— „דער ברודער האט איהר מיטגענומען מיט זיך, אויפ'ן לאנד."

„אוז זי?" —

— „זי איז דארט. מען האט איהר אוועקגענומען פארן אכטאג'עז מאנטאג."

זיי האבען וויעדער אנגעהויבען ווייגען.

פרוי פאנעל׳ס קול האט ווייטער אוועקגערופען ראזע׳ן. קריסטאף, ווידער אליין, האט אין זיך איבערגעלעבט די טעג פון איהר טויט. „אכט טעג, שוין אכט טעג... א, נאט! וואס איז פון איהר געווארען? ווי שטארק עס האט נערעגענט, די וואר, אויף דער ערד!... אוו ער, בעת דעם אלע־מען, האט געלאכט, איז געווען גליקליך!"

ער האט דערפיהלט אין זיין קעשענע א פאקעטעל איינגעוויקלט אין זייד־פאפיר: דאס זיינען די זילבערנע שפראנטשקעס וואס ער האט מיטגעבראכט פאר איהרע שיר. ער האט זיך דערמאהנט אז דעם אבענט, וועז ער חאט די האנט געלעגט אויף איהר מיט זייד־באצויגענער פוס. „איהרע קליינינקע פיס, — וואו זיינען זיי איצט? ווי עס מוז זיי קאלט זיין!..." ער האט געטראכט, אז אט יענע וואראמע באריהרונג, איז דער אינציגער אנדענקען פון איהר געליבטעז קערפער. קיינמאל האט ער ניט געוואגט איהר צו באריהרען, איהר נעהמען אין זיינע ארימס, איהר צודריקען צו זיך. זי איז אוועק, אוידער ער האט איהר דערקענט, אויף אייביג. ער האט גארנישט געוואוסט פון איהר, פון איהר נשמה, פון איהר גוף. ער האט ניט געהאט קיין אנדענקונג פון איהר געשטאלט, פון איהר לעבען, פון איהר ליעבע... איהר ליעבע?... וואס פאר א באווייז האט ער וועגען דעם געהאט?... ער האט אפילו ניט נעהאט קיין בריעף־אנדענקען פון איהר — גארנישט. וואו זאל ער איהר זוכען, ארויסציהען אין זיך, אויסער זיך?... א! פינסטערער תהום! עס איז איהם נאר נעבליבען פון איהר די ליעבע וואס ער האט נעהאט פאר איהר. ער אליין איז נאר פארבליבען... און ניט קוקענדיג אויף דאס אלץ, האט זיין ווילדער באנעהר איהר ארויסצוריסען פון די פערניכטונג־הינט, זיין באדירפניש

אפצולייקענען דעם טויט, זיך איינגעקלאמערט אין דער לעצ־
טער חורבה, אין א פאטישען גלויבען:

"....ne son gia morto; e ben c'albergo cangi, resto in te vivo, c'or me vedi e piangi. So l'un nell'altro, amante se transforma."

„איך בין ניט טויט, כ'האב געביטען מיין היים. איר בלייב לעבעדיג אין דיר, וועלכער זעהט מיך און ווייניט. אין דעם געליעבטען'ס נשמה פארוואנדעלט זיך דער געליעב־
טע'ס נשמה."

ער האט קיינמאל ניט געליעגט די גייסטיג־אידעלע ווערטער: אבער זיי זיינען נעוועזן אין איהם. יעדער מיז וויעדער ארויפקלעטערן דעם קרייציגונג־בארג פון יאהרהונ־
דערטע. יעדער געפינט אויפ'סניי דעם פיין, די יסורים, די פארצוויפעלטע האפענונג פון יאהרהונדערטע צוריק. יעדער געהט אין די טריט פון די יואס זיינען געוועזן, פון די יואס האבען נעקעמפט נענען טויט, אפנעליקענט דעם טויט — אוז זיינען טויט.

ער האט זיך איינגעמויערט אין זיין צימער. די גאר־דינען זיינען געבליבען פארמאכט דעם גאנצען טאג, כדי ניט צו זעהן די פענסטער פון אנטקעגען. ער פלעגט אנטלויפען פון די פאגעלס; ער האט זיי געהאסט. ער האט זיי גאר ניט געהאט וואס פארצואוואלטען: זיי זיינען געווען צו וואוילע און צו פרומע מענשען ניט צו אונטערדריקען זייערע געפיהלען איז געגעגנווארט פון טויט. זיי האבען געוואוסט פון קריסטאף'ס צער, און דאס האט זיי געמאכט ניט צו קוקען אויף זייערע אייגענע געראנקען. זיי פלעגען פאר איהם אויסמיידען צו דערמאנען סאבינע'ס נאמען. אבער זיי זיינען געווען איהרע שונאים ווען זי האט געלעבט: דאס איז געניג געווען פאר איהם, איצט ווען זי האט שוין ניט גע־לעבט, צו ווערען זייער שונא.

זיי פלעגען זיך טומלען אוז לייארמען ווי פריהער: אוז כאטש זיי האבען געפיהלט אז אמת'ע, אבער פארבייגע־הענדען, רחמנות, איז קלאר געווען, אז איז תוך האט זיי דער אומגליק ניט גערירט (דאס איז געווען גאנץ נאטיר־ליך)—: בסוד האבען זיי אפשר געפיהלט, אז זיי זיינען פטור געווארען פון איהר. קריסטאף, וועניגסטענס, האט זיך אזוי פארגעשטעלט. איצט, ווען דער מויז פון די פאגעלס בנוגע איהם איז קלאר געווארען, איז ער ענייגט ge־ווען אלץ מגזם צו זיין. אין אמת'ן האבען זיי וועניג געהאל־טען פון איהם, בעת ער האט זיך באטראכט פאר זעהר וויכטיג. אבער ער האט ניט געצוויפעלט, אז סאבינע'ס

טויט. וועלכער האט אפגעראמט די הויפט שטערונג פון זיי־ ערע פלענער, וועט אין זייערע אויגען האבען געלאזען א פרייען וועג פאר ראזע'ן. ער האט איהר דערפאר טאקע געהאסט. דאס וואס זיי — (די פאגעלס, לואיזע און ראזע אליין) האבען איהם שטיל־ערהייט געוואלט פארזארגען, איהם אפילו ניט אנפרענדיג, איז שוין נענוג געווען, אין יעדען פאל, ביי איהם אוועקצונעהמען יעדען וואראמעז געפיהל צו דער וועלכע זיי האבען געוואלט, אז ער זאל ליעב האבען. ער פלענט שטייף און שטאלץ וועדען יעדעם מאל וועז עם האט זיך איהם געדאכט. אז מען וויל אנריהרען זיין טייערע פרייהייט. אבער דא האט זיך געהאנדעלט ניט נאר פון איהם אליין. די רעכטע וואס מען האט זיך איבער איהם גע־ נומען, האבען ניט נאר פארלעצט זיינע רעכטע, נאר אויך די פון דער פארשטארבענער, וועמען ער האט זיין הארץ אוועקגעשאנקען. דערפאר האט ער די רעכטע טאקע שטרענג באשיצט, כאטש קיינער האט זיי ניט אנגעגריפען. ער האט פארדעכטיגט ראזע'ס גוטסקייט, וועלכע האט געליטטען זע־ העגדיג ווי ער ליידט, אין איז אפט געקומען אנקלאפען אין זיין טיר, כדי איהם צו טרייסטען אוז מיט איהם צו רעדען וועגען דער אנדערער. ער פלענט זי ניט אפשטופען: ער האט געמוזט רעדען פון סאבינע'ן מיט אימיצען וואס האט זי געקענט: ער האט געוואלט וויסען די קלענסטע איינצעל־ הייטען פון דעם וואס איז פארגעקומען אין דער צייט פון דער קראנקהייט. אבער ער איז ראזע'ן דערפאר ניט דאנק־ באר געווען: ער האט איהר צוגערעכענט זייטיגע אינטערע־ סען. האט ער דען ניט געזעהן ווי די פאמיליע, ווי אמאליע ערלויבט די באזוכען אוז די לאנגע געשפרעכען, צו וועלכע זי וואלט קיינמאל ניט צוגעשטימט, וועז זי זאל דערביי ניט

האבען איהר אייגענעם חשבון? איז ראָזע ניט געווען אייג־ פֿארשטאַנען מיט איהר? ער האָט ניט געקאָנט גלויבען, אז איהר מיטגעפיהל איז אַן אמת אויפריכטיגער. אהן קיין אייגענוציגע מאָטיוון.

און דאָס איז עס טאַקע, בלי ספק, ניט געווען. ראָזע האָט רחמנות געהאַט אויף קריסטאַפ'ן מיט'ן גאַנצען הארצען. זי האָט זיך אַנגעשטרענגט צו זהן סאַבינ'ען מיט קריסטאַפ'ס אויגען, איהר ליעב צו האָבען ווי דורך איהם: זי האָט זיך שטרענג פֿארגעווארפען די אומפֿריינדליכע געפיהלען וואָס זי האָט פֿריהער געהאַט צו איהר, אוז איהר געבעטען איז איהרע תפלות, אז זי זאל איהרמוחל זיין. אבער האָט זי דען נעקאָנט פֿארגעסען, אז זי אליין ליעבט. אז זי זהט קריסטאַפ'ן יעדע שעה אין טאָג, אז זי ליעבט איהם, אז זי האָט שוין ניט וואָס מורא צו האָבען פֿאר די אַנדערע, אז די אַנדערע ווערט פֿארגעסען, אז אפילו איהר אַנדענקען וועט באַלד אויך פֿארגעסען ווערען, אז זי אליין בלייבט. אז שפּעטער, אפשר...? האָט זי דען ניט געקאָנט אונטערדריקען אין מי־ טען פון איהרע ליידען, פון איהר פֿרייגד'ס ליידען (וועלכע זיינען מעהר געווען זיינע ווי איהרע) — האָט זי דען נע־ קאָנט אונטערדריקען א פלוצלונגע פֿרייד, אז אויסבאַרע־ כענטע האָפענונג? זי פלענט זיך דאָס פֿארווארפען דער־ נאָך. עס איז בלויז געווען א בליץ. עס איז אבער געווען נענוג. ער האָט עס דערזההן. ער פלענט איהר צוואווארפען א בליק, וואָס האָט איהר פֿארפֿארען דאָס הארץ: זי האָט אין דעם געזההן פֿיינדליכע געדאַנקען: ער איז אויף איהר אין כעס געווארען, וואָס זי לעבט בעת די אַנדערע איז טויט.

דער מילנער איז מיט זיין וואָגען געקומען אפּנעמען סאַבינע'ס ביסל מעבל. צוריק קומענדיג פון א שטונדע.

האט קרסיטאף געזאהן ווי דאס בעט, די שאפע, די מאטראצצעז, די וועש אזן אלעס וואס איז פון איהר געבליבען, לינען צעשפרייט אויף דער גאס ביי דער טיר. דאס איז פאר איהם געווען א שרעקליך בילד. ער איז האסטיג פארבייגעגאנגען. פאר דער טיר האט ער זיך אננעשלאגען מיט בארטאלד'ן, וועלכער האט איהם אפגעשטעלט:

— „א! מיין טייערער הער! — האט ער אויסגערופען, איהם וואהל דריקענדיג די האנט, — נו, וער וואלט דאס געטראכט, בעת מיר זיינען אלע געווען צוזאמען? ווי גוט מיר האבען זיך אלע געפיהלט! דאך, עס האט איהר זייט יענעם טאג, זייט דעם פארדאמטען שיפען זיך אויפ'ן טייך, גענומען גהן שלעכט. נו, וואס העלפט באקלאגען זיך! זי איז געשטארבען. נאך איהר וועט אונזער רייה קומען. אזוי איז דאס לעבען... אזן אייך, ווי גההט עס עפעס? מיר, גאנץ גוט, דאנקען גאט!"

ער איז געווען רויט, פארשוויצט אזן עס האט געשמעקט פון איהם מיט וויין. דער גערואנק, אז דאס איז איהר ברודער, אז ער האט א רעכט איבער איהר אנדענקען, האט באליידיגט קריסטאף'ן. עס האט איהם געקרענקט צו הערען ווי אט דער מענש רעדט איבער דער, וואס ער האט געליעבט. דעם מילנער, פארקעהרט, האט הנאה געטאן צו גיפינען א פריינד מיט וועמען צו קאנען רעדען איבער סאבינע'ן. ער האט ניט פארשטאנען קריסטאף'ס קאלטקייט. עס איז איהם גארנישט אויפגעפאלען. אז זיין אנווועזנהייט, זיין פלוצלונגער דערמאנען יענעם טאג אויפ'ן לאנד, די גליקליכע ערינערונגען, וועלכע ער האט אזוי פראסט אין זיין זכרון געבראכט, די ארעמע איבערבליבענישען פון סאבינע'ן, וועלכע זיינען גלעגען צעשפרייט אויף דער ערד,

אוז וועלכע ער האט. רעדענדיג, אפגעשטופט מיט'ן פוס, האבען אויפגעריהרט די לייד־ען אין קריסטאפ'ס נשמה. ער האט געזוכט עפעס א תירוץ אפצושטעלען בערטאלד'ס פלאפלעריי. ער איז ארויף די טרעפ: אבער דער אנדערער האט זיך אן איהם אנגעהאלטען, איהם אפגעשטעלט אויף די שטיגען אוז וויטער גערעדט: צום סוף, בעת דער מילנער האט איהם געהאלטען אין דערצעהלען איבער סאביניע'ס קראנקהייט, מיט דעם מאדנעם פארגעניגען וואס געווינסע לייט, איבער־הויפט פראסטע מענשען, האבען צו רעדען איבער א קראנק־הייט, מיט דער גאנצער רייהע שמערצליך־אומאנגענעהמע איינצעלהייטען, האט שוין קריסטאף מעהר ניט געקאנט אויסהאלטען: (ער האט זיך געשטארקט כדי ניט אויסצו־שרייען פון שמערץ). ער האט איהם שארף אונטערבראכען: „ענטשולדיגט. האט ער, טרוקען אוז קאלט, געזאגט,— איך מוז מיד מיט אייך צעשיידען."

ער איז פון איהם אוועק, אהן א גוטען טאג.

די הארטקייט האט דעם מילנער שטארק פארדראסען. עפעס האט ער שוין פריהער געפיהלט מכח דער באהאלטענער ליעבע צווישען זיין שוועסטער אוז קריסטאף'ן. אז אט דערזעלבער זאל ארויסווייזען אזא קאלטקייט, האט איהם אויסגעזעהן שרעקליך, אוממענשליך: ער האט קריסטאף'ן באטראכט פאר אן אכזר.

קריסטאף איז אנטלאפען אין זיין צימער: עס האט איהם געשטיקט. כל זמן דאס איבערציהען האט געדויערט איז ער פון דארט ניט ארויס. ער האט זיך געשווארעז ניט צו קוקען דורכ'ן פענסטער, אבער ער האט זיך ניט געקאנט צו־ריקהאלטען: אוז, פארשטעקט אין אווינקעל, הינטער די פארהאנגען, האט ער מיט א שמערצליכער אויפמערקזאמ־

קייט צוגעקוקט ווי מען פיהרט אוועק איהרע ליעבע חפצים. זעהענדיג ווי זיי פארשווינדען פון איהם אויף אייביג, איז ער שיער ניט ארויס אויפ'ן גאַס שרייען: „ניין! ניין! לאזט זיי מיר, נעהמט זיי ניט אוועק פון מיר!" ער האט געוואלט מען זאל איהם כאטש עפעס געבען, אן אייניצינג זאך, מען זאל איהר ניט אין נאנצען פון איהם אוועק נעהמען, אבער ווי אזוי וואלט ער געוואגט דאס צו בעטען ביים מילנער? און, ווי ער וואלט נאר געפרובירט אויסרעדען א ווארט, וואלט ער דאך אויסגעבראכען אין א גרויז... ניין, ניין, ער מוז שווייגען, ער מוז צוזעהן ווי אלץ פארשווינדעט, ניט קאנענדיג, — ניט וואגענדיג צו ראטעווען א שטיקל פון דעם שיף־ברוך...

און וועז אלץ איז שוין געווען צו ענד, וועז דאס הויז איז שוין געווען לעדיג, וועז דער טויער איז שוין פארמאכט געווארען הינטער'ן מילנער, וועז די רעדער פונ'ם וואגען האבען זיך דערווייטערט, צעטרייסלענדיג די פענסטער, וועז דער גרויש האט זיך מעהר ניט נעהערט, האט ער זיך אויפ'ן פאדלאגע געווארפען, שוין אהן א טרער אין די אויגען, אהן א שום נעדאנק פון לייד אדער קאמף, פארפראַרען ווי א טויטער.

מען האט אנגעקלאפט אין טיר. ער האט זיך ניט גערירט, מען האט נאך אמאל אנגעקלאפט. ער האט פריהער פארגעסען צו פארשליסען. ראַזע איז אריינגעקומען. זי האט פון שרעק אויסגעשריען, זעהענדיג איהם אויסגעצויגען אויפ'ן פאדלאגע און זיך אפגעשטעלט. ער האט צארנדיג אויפגעהויבען דעם קאפ:

„וואס? וואס ווילסטו? געה אוועק!"

זי איז ניט אוועקגעגאנגען, זי איז געבליבען, אומענט־

שלאסען, אנגעשפארט אן דער טיר און איבערגעזאגט:
— „קריסטאף!..."

ער האט זיך שטיל אויפגעהויבען. ער האט זיך נט־פיהלט פארשעהמט וואס זי האט איהם אזוי געזעהן. זיך אפווישענדיג די טרענען, האט ער שטרענג געפרעגט:
„נו, וואס ווילסטו?"

ראזע, א דערשראקענע, האט געענטפערט:
— „זיי מיר מוחל... קריסטאף... איך בין אריינגענאר־גען... איך האב דיר געבראכט..."

ער האט געזעהען, אז זי האלט א זאך אין דער הענט.
— „אט, זעה, — האט זי געזאגט, איהם דאס דער־לאנגענדיג, — איך האב געבעטען בערטאלד'ען ער זאל מיר געבען אן אנדענקען אן איהר. איך האב געדענקט, אז דאס וועט דיר פארשאפען פארגעניגען..."

עס איז געווען א קליין זילבערנעס שפיגעלע, א טא־שען־שפיגעלע, אין וועלכען זי פלענט אריינקוקען שטונדענ־לאנג ניט אזוי אוים קאקעטטטווא, ווי אוים צייט־פארטרייב. קריסטאף האט עס צוגעכאפט צוזאמען מיט דער הענט וואס האט עס איהם דערלאנגט.

„א! ראזע..." האט ער אויסגערופען.

איהר גוטסקייט האט איהם דורכגענומען און ער האט דערפיהלט זייז שולד געגען איהר. מיט א לײדענשאפטליכען אימפולס האט ער זיך געווארפען אויף די קניע פאר איהר און איהר געקושט די הענט:

„זיי מיר מוחל!... מוחל!..."—האט ער אויסגעשריען.

ראזע האט אין אנהויב ניט פארשטאנען: דאן האט זי צו גוט פארשטאנען: זי איז רויט געווארען, געציטערט און

געגומען ווייניגע. זי האט פארשטאנען וואס ער האט געוואלט זאגען...

— „זיי מיר מוחל, אויב איך בין אומגערעכט צו דיר... זיי מיר מוחל וואס איך האב דיך ניט ליעב... מוחל וואס איך קאן ניט... וואס איך קאן דיך ניט ליעב האבען, וואס איך וועל דיך קיינמאל ניט קאנען ליעב האבען!...“

זי האט ניט צוריקגעצויגען איהר האנט; זי האט געוואוסט, אז ניט איהר קושט ער. אוז מיט דעם פנים אנגעשפארט אויף איהר האנט, האט ער וואראעמע טרערען פארגאסען, וויסענדיג, אז זי קוקט אין זיין נשמה אריין: ער האט נעפיהלט א ביטערען טרויער פאר וואס ער קען זי ניט ליעבען. וואס ער פארשאפט איהר שמערצען.

זיי זיינען אזוי געבליבען, ביידע וויינענדיג אין דער האלבער טונקעלקייט פונ׳ם צימער. ענדליך האט זי אויסגענומען די האנט. ער האט וויטער געמורמלט:

— „זיי מיר מוחל!...“

זי האט ליבליך געלעגט די האנט אויף זיין קאפ. ער האט זיך אויפגעהויבען. זיי האבען זיך אין דער שטיל געקושט: זיי האבען געפיהלט אויף זייערע ליפען דעם ביטער־זאלציגען טעם פון זייערע טרערען.

— „מיר וועלען תמיד זיין פריינד“ — האט ער זעהר שטיל געזאגט.

זי האט איינגעבויגען דעם קאפ, און איהם איבערגע־לאזען זיך פיהלענדיג צו אומעטיג צו רעדען.

זיי האבען געטראכט, אז די וועלט איז שלעכט באשאפען געוואָרען. די וואס ליבעבן, וועלען ניט געליבט: די וואס וועלען געליבט, ליבעבן ניט: די וואס ליבעבן אוז

ווערען געליעבט, ווערען. פריהער אדער שפעטער, אפענרי־
סען איינער פון אנדערען... מען ליידט, מען מאכט אנדערע
צו ליידען, און דער אומגליקליכסטער איז ניט אלע מאל דער
וואס ליידעט.

קריסטאף האט וויעדער אנגעהויבען אויסצואווייכען די היים. ער האט דארט מעהר ניט געקאנט לעבען. ער האט ניט געקאנט זעהן אנטקעגען זיך די פענסטער אהן פאר־האנגען, דאס הויז לעדיג.

א טיפערער שמערץ איז איהם באפאלען. דער אלטער אייליר האט שנעל וויעדער פארדונגען דעם אונטערשטעז עטאזש. און אין א געוויסען טאג האט קריסטאף געזעהן איז סאבינע'ס צימער פרעמדע פנימ'ער. נייע לעבענס האבען אפגעווישט די לעצטע שפורען פון דעם פארשוואונדענעם לעבען.

עס איז איהם אומעגליך געווארען צו בלייבען איז דער היים. גאנצע טעג האט ער פארבראכט אין דרויסען, צוריקקומענדיג ערשט אין אבענט, וועז אלץ איז שוין געווען פינסטער ארום איהם. ער האט וויעדער געגומעז וויט ארויס־געהען פון דער שטאט. און אלע מאל פלעגט עס איהם, ניט וויליענדיג, פארפיהרען צו בערטאלד'ס הויז: אבער ער פלעגט ניט אריין גיהען. ער פלעגט ניט וואגען נאהענט צו־צוקומען און בלויז ארומגיהען ארום הויז פון וויטענס. ער האט אויסגעפונען א פלאץ אויף א בערגעל, פון וועלכען מען האט גאקאנט זעהן די מיהל, דעם טאל און דעם טייך; אהין פלעגט ער שטענדיג גיהען. דאס איז געווען דער ציעל־פונקט. פון דארט פלעגט ער נאכפאלגען מיט די אויגען ווי דאס וואסער שלענגלט זיך ביז צו די קוסטען פון וואר־בע־בוימער, אונטער וועלכע ער האט פריהער גיזעהען דעם

טויט־שאטען פארביילויפענדיג איבער סאבינע׳ס פנים. פון דארט פלעגט ער דערקאנען די צוויי פענסטער פון די צוויי צימערען, וואו זיי האבען פארבראכט די נאכט, איינער נעבען דעם אנדערען, אזוי נאהענט און אזוי ווייט, אפגעטיילט דורך א טיר — די טיר פון דער אייביגקייט. פון דארט פלעגט ער אראפקוקען אויפ׳ן בית־עולם. ער האט זיך קיינמאל ניט געקאנט באשליסען אהין ארייצוגעהן: פון קינדווייז אן האט ער אן אפשטויסענדע מורא געהאט פאר די פעלדער וואו אלץ ווערט פארפוילט: און ער האט בשום אופן ניט געקאנט געפינען קיין שייכות צווישען זיי און דער געשטאלט פון די, וועלכע ער האט האלט געהאט. אבער פון אויבען, פון ווייטענס, האט דאס קליינע טויטען־פעלד ניט אויסגעזעהן שרעקליך. עס האט אויסגעזעהן רוהיג, ווי שלאפענדיג... שלאפען!... זי האט ליעב געהאט צו שלאפען! דארט וועט זי פון גארנישט געשטערט ווערען. די קרייהענדע העהנער האבען זיך איינער דעם אנדערען געענטפערט אין בער׳ן טאל. פון דער מיהל האט זיך געהערט דאס זשומען פון די רעדער, דאס קוואקטשען פון די הויז־עופות, דאס שרייען פון קינדער וואס האבען זיך געשפילט. ער האט דארט געזעהן סאבינע׳ס מיידעלע. ער האט זי געזעהן לויפענדיג אוו האט דערקענט איהר געלעכטער. איינמאל האט ער איהר אפגעהיט ארייננעהענדיג פון א זייטיגען וועג: ער האט איהר אנגעכאפט בעת זי איז פארבייגעלאפען אן איהר ווילד געקושט. דאס קינד האט זיך דערשראקען אן אנגעהויבען ווייגען. זי האט איהם שוין כמעט פארגעסען. ער האט זי געפרעגט:

„ביסט צופריידען דא?"

— „יא, איך שפיל זיך, ביז פרעהליך."

„ווילסט ניט צוריק קומען?"

— „ניין!"

ער האט זי אפגעלאזען. דאס קינד'ס גלייכגילטיגקייט האט איהם שטארק פארטרויערט. אומגליקליכע סאבינע!... דאס קינד איז דאך געווען זי. א טייל פון איהר... נאר וועניג! זי איז ניט עהנליך געווען צו איהר מאמע'ן: זי איז אין איהר פארביי, אבער איז ניט געווען זי. פון דעם געהיימען דורכגאנג האט זי קוים אויפגעהאלטען א לייכטען פארפיום פון דער פארשוואונדענער באשעפענישׂ: א מאדעלירונג אין דער שטיים, א קלייניגקען קנייטש מיט די ליפען, א בויג מיט'ן קאפ. דאס איבריגע אין איהר איז געווען אן אנדער באשעפענישׂ; אוו די פארמישונג פון אט דער באשעפענישׂ מיט סאבינע האט קריסטאף'ן אפגעשטויסען, כאטש ער האט זיך אין דעם ניט מודה געווען.

בלויז אין זיך האט קריסטאף געפונען סאבינע'ס בילד. אומעטום איז איהם דאס בילד נאכגעגאנגען אוו געשוועבט ארום איהם; אבער ער האט זיך ניט אין גאנצען געפיהלט מיט איהר, סיידען ער איז געווען גאנץ אליין. אין ערנעץ איז זי ניט געווען נעהענטער צו איהם ווי אויף דעם רוהארט, אויף דעם בערגעל, ווייט פון מענשליכע בליקען, אין מיטען פון די פעלדער וועלכע זיינען פול געווען מיט איהר אנדענקען. מיילענלאנג פלענט ער געהן אהין צוצוקומען, אוו ארויפגעהן לויפענדיג מיט א קלאפענדיג הארץ ווי צו א באגעגנישׂ מיט א געליעבטער; עס איז ווירקליך געווען אזא באגעגנישׂ־פלאץ. ווי נאר ער פלענט אנקומען, פלענט ער זיך לענען אויף דער ערד, — די זעלבע ערד איז וועלכער זי איז געלעגען — צומאכען די אויגען אוו באלד פלענט זי ערשיינען. ער פלענט איהר פנים ניט זעהן, איהר קול ניט

הערעז: עס איז ניט נויטיג געווען: זי פלענט אין איהם אריין, איהם האלטען פעסט: ער פלענט זי באזיצען אין גאנצען. איז דעם צושטאנד פון ליידענשאפטליכער האלטינאציע פלענט ער אפילו ניט האבען דעם כח צו טראכטען, ניט וויסען וואס עס געשעהט, ניט וויסען גארנישט, א חוץ, אז ער איז מיט איהר.

דער גייסטיגער מצב האט אבער לאנג ניט אנגעהאלטען. אין אמת'ען איז ער נאר איין מאל געווען אויפריכטיג. פון דעם צווייטען טאג אן האט איהם דער וויללען צוגעהאלפען, און זייט יעמאלט האט קריסטאף אומזיסט געפראווט עס אויפצולעבען. ערשט דאן איז איהם איינגעפאלען ארויסצורופען אין זיך דעם פנים און די גאנצע געשטאלט פון סאבינע'ן: ביז דאן האט ער קיינמאל דערפון ניט געטראכט, דאס פלענט זיך איהם איינגעבען צייטענווייז. און ער פלענט ארייפאלען אין א ברענענדער התלהבות. אבער ער האט געמוזט וואַרטען שטונדען־לאנג אין דער נאכט אריין.

— אומגליקליכע סאבינע! פלענט ער טראכטען, זיי אלע פארגעסען דיך, נאר איך אליין האב דיך האלט, ביי מיר בלבייסטו אויף אייביג, א, מיין טייערער אוצר! איך האב דיך, איך האלט דיך. איך וועל דיך קיינמאל ניט לאזען פארשווינדען פון מיר!...

אזוי פלענט ער רעידען: וויל שוין פלענט זי פון איהם אוועקפליהען, פארשווינדען פון זיין מחשבה אזוי ווי וואסער פון צווישען די פינגער. זי פלענט צוריקקומען ווי א טרייע געליעבטע צום באגענגיש־ארט. ער פלענט וועלען טראכטען פון איהר, און פלענט פארמאכען די אויגען. עס פלענט אבער אוועק א האלבע שעה, א שעה און צומאל צוויי

שעה, אזן ער פלעגט זיך ארומזוהן, אז ער האט פון נאר נייט נעטראכט. דער נערוויש פונ'ם טאל, דאס קלאפען פונ'ם וואסער אין דער מיל־דאמבע, דער גלעקעל־קלאנג פון צוויי צינען וואס האבען זיך נעפאשעט אויפ'ן בערגעל, דאס וועי־הען פונ'ם ווינט צווישען די בוימלעך, אונטער וועלבע ער איז נעלענען, האבען ארייננעצוינען אין זיך זייער ייבע אזן לעבערדיגע נעראנקען ווי א שוואם. ער פלעגט אין כעם ווערען אויף זיינע נעראנקען: זיי האבען איהם נעפרואיט פאלנען אזן מאלען די נעשטאלט פון דער פארשוואינדענער. אזן וועלבער ער האט נעוואלט צוביגדען זיין לעבען: די נע־דאנקען פלענען אבער באלד אראפזינקען מיער אזן אויסנע־מאטערט, אזן זיך אויף דאס נייי אווקלאזען אייפ'ן שטילען שטראם פון אייגדרוקען אזן נעפיהלען. ער האט פון זיך אפנעטרייסעלט דיזע שווערע פאר'חלום'טקייט. ער איז דורכנעלאפען די פעלדער, הין אזן צוריק, זוכענדיג סאבי־נע'ן. ער האט איהר נעזוכט אין שפיגעל, ווא איהר שמיי־כעל איז אמאל פארביי. ער האט איהר נעזוכט ביים ברעג פונ'ם טייך ווא זי האט אמאל איהרע העמד איינגענעצט. אבער דער שפיגעל אזן דאס וואסער האבען איהם בליין נע־וויזען דעם אייגענעם אפשיין. די אויפ־ענינג פונ'ם נעהן, די פרייש לופט, דאס שטארקע בליט ווא האט אין איהם נעקלאפט האבען אין איהם ערזעקט מוזיק־מאטיוון. ער האט נעוואלט עפעס אן ענדערונג.

— „א, סאבינע!..." — האט ער נעזופצט.

ער האט איהר נעווידמעט זיינע לידער אין נענומען אין זיין מוזיק אויפלעבען זיין לעבע, זיין צער... עס איז נעווען אומזיכט: לעבע אזן צער האבען אויפנעלעבט, אבער מען האט אין דעם ניט נעפיהלט די אומגליקליכע סאבינע.

זיין ליעבע און צער האבען געקוקט ווייטער, אין דער צו־קונפט, אבער ניט אויף צוריק. קריסטאף׳ס יוגענד איז גע־ווען שטארקער ווי זיין ווילען. די זאפט און קראפט האט אין איהם אויפגעשטורמט מיט א נייעם כח. זיינע יסורים, זיין קומער, זיין צנועה׳דיגע און ברענענדיגע ליעבע, זיינע פאר־שטיקטע פארלאנגען האבען זיין פיבער נאך שטארקער גע־מאכט. טראץ זיינע שמערצען האט דאס הארץ געקלאפט מיט ריטמישער קראפט און פרייד: ליעדער האבען שטור־מיש געשפרונגען און זיינען געווארען שכור־לוסטיגע מא־טיווען: אלץ האט געפייערט דאס לעבען, דער אומעט אפילו איז עפעס געווארען יום־טובדיג. קריסטאף איז געווען א צו אפענער מענש זיך צו לאזען אליין לאנג אפנארען, אויפצו־האלטען אילוזיעס: און ער האט זיך פאראכטעט. אבער דאס לעבען איז געווען שטארקער: אומעטיג, מיט א נשמה וואו דער טויט האט געשוועבט, און מיט א קערפער פול מיט לע־בען, האט ער זיך געלאזט מיטרייסען און ווערען געפיהרט פון זיין נייער־ווידערגעבארענער קראפט צו דער דעלירישער און נארישער לעבענס־פרייד, וועלכע ווערט, דורך רחמנות, יאוש, בלוטיגע וואונדען פון אן אייביגען פארלוסט און אלע טויט־מאטערנישען, נאך נאך שטארקער און טיפער ביי דעם שטארקען, און שניידען זיך אריין אין זיינע זייטען מיט שארף־שפיציגע שפארען. — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

קריסטאף האט דערצו נאך געוואוסט, אז ער באהאלט אין די פארבארגענע טיפעניׄשען פון זיין נשמה, א זיכערן רוה־ארט, צו וועלכען קיינער קאן ניט צוקומען אדער איבער־טרעטען, וואו סאבינע׳ס שאטען איז אפגעשלאסען געווארען. דער לעבענס־שטראם האט עס ניט געקאנט מיטרייסען. יע־

דער איינער טראגט אין זיין נשמה א קליינעם ביח־עולם פון די ,וואס ער האט געליעבט. זיי שלאפען דארט יאהרעז־לאנג און קיינער שטערט זיי ניט. א צייט קומט אבער — מען וויסט עס — וועז דער קבר עפענט זיך. זיי קומען פון דארט ארויס און שמייכלען מיט זייערע בלאסע ליפען — שטענדיג ליעבענדיג — צום געליעבטען. צום ליעבהאבער, אין וועמעס בוזעם זייער אנדענקען לעבט, און רוהט אזוי ווי דאס קינד וואס שלאפט אין מוטער־לייב.

III.

אזא

נאכ'ז רעגענדיגען זומער איז געקומען דער שיינ'ענדער הערבסט. איז די אויבסט־נארטענס זיינען די פרית שווער געהאנגען אויף די בוימער. די רויטע עפּל האבען גענ'אנצט ווי ביל'יארד־באל'ען. מאנכע בוימער האבען זיך שוין שנעל אויסגעפוצט מיט די בל'ישטשענדיג־שעהנע קל'יידער פון'ם סעזאן: פייער־פארב, אויבסט־פארב, פארבען פון צייטיגע קאווענעס. פון מארצען. פון ל'עמענעס, פון גע'שמאקע קוכענס, פון ברויז געבראטענע פל'יישען. טונקעל־ג'על'בע ל'יכטער האבען זיך אנגעצונדען אומעטום אין די וועל'דער; אוז פון די ל'אנקעס האבען זיך אויפגעהויבען קל'יינע. ראזעווע פל'אמען פון זאפרעז־פל'אנצען.

ער איז ארונטער פון א בערגל. עס איז נעווען א זונ־טאג נאכמיטאג. ער האט געמאכט גרויסע טריט. איז כמעט געל'אפען בארג אראפ. ער האט נעזונגען א סטראפ. א מוזי־קאל'ישען ריטם. וועל'כער האט איהם געפל'אנט אוז איז איהם נעל'עגען זינט ער האט אנגעהויבען זיין שפּאציר. ער איז נע־נאנגען וואר־פענדיג די הענט, איז נעווען רויט. מיט אן אפּע־נער ברוסט אוז האט געדרעהט די אויגען ווי א משוגע'נער. פל'וצל'ונג, וואו דער וועג האט זיך פארדרעהט. האט ער פאר זיך דערזעהען א הויכע, בל'אנדע מיידל', וואס איז נעזע־סען אויף א שפּיץ וואנט אוז געשל'עפּט מיט אל'ע כחות א גראבען צוויינ פון א בוים אוז דערבי שטארק געשמאק נע־נעסען די קל'יינינקע טונקעל־רויטע פל'וימען. זיי זיינען בי־דע געבל'יבען איבערשט. זי האט איהם. מיט א פול מויל,

ווי דערשראקען, אנגעקוקט. דאָז האָט זי אויסגעבראכען אין א געלעכטער — אוו ער אויך. עס איז געווען א פרייד צו קוקען אויף איהר מיט איהר רונדען פנים אייגענערהמט אוו פלאטערענדע בלאנדע האר, וואס האבען אייסגעזעהן ארום איהר ווי זון־שטויב. איהרע פילע. ראזעווע באקען, איהרע גרויסע, בלויע אויגען, איהר נישקש־דיג גרויסע נאז העזה־דיג פארדרעהט. איהר קליין אוו שטארק רויט מויל פיז וועלכען עס האבען זיך געזעהן ווייסע ציינער (ווי די אויגען זיינען אויך די ציינער געווען שטארק אוו שפיציג) א פעסטע רונדע מארדעטשקע. אוו איהר נאנצער קערפער. גרויס, פריש, שטארק אוו פעסט־געבויט. ער האָט צו איהר ארויפגעשריען:

— „עסט, עסט אוו האָט הנאה!".

ער האָט געוואלט ווייטער געהן זיין וועג. אבער זי האָט איהם נערופען:

— ע. הערט נאר. מיין הער! ווילט איהר זיין א וואויליער, גוטער מענש? טא העלפט מיר אראפקריכען, איך קאן שוין מעהר ניט...!

ער איז צוריקגעקומען אוו איהר געפרעגט, ווי אזוי זי איז אהין ארויף.

— „אט מיט די הענט אוו פים... עס איז תמיד נעריג ארויפצוקלעטערען."

„באזונדערס ווען עס איז פאראן געשמאקע פריכט וואס הענגט איבער'ן קאפ?"

—„יא. אבער ווען מען עסט זיך אן א סך, הויבט מען אן מורא צו האבען, אוו מען קען מעהר ניט געפינען דעם ווענ."

ער האָט צו איהר ארויפגעקוקט אוו געזאגט:

„עס איז אייך דאָרט ניט שלעכט. בלייבט רוהיג. איך וועל אייך קומען זעהן מאָרגען. א גוטע נאַכט!"

אבער ער האָט זיך ניט געירט פונ'ם אָרט און איז געבליבען שטעהען נעבען איהר.

זי האָט זיך כלומרשט געמאַכט ווי זי האָט מורא און איהם געבעטען מיט ליעבליכע מינעם איהר ניט איבערצוּלאָזען. זיי זיינען געשטאַנען און לאַכענדיג זיך אָנגעקוקט. און איהם אָנווייזענדיג אויף דעם צוויייג, אָן וועלכען זי האָט זיך אָנגעהאַלטען. האָט זי געפרעגט:

„ווילט איהר עטליכע?"

דער געפיהל פון אכטונג פאַר אייגענטום איז ניט געוואָרען ענטוויקעלט ביי קריסטאַפ'ן זינט די צייטען וואָס ער פלעגט אומשפאַצירען מיט אטא'ן: ער האָט באלד אָנגענומען. זי האָט זיך אמוזירט איהם באַוואַרפענדיג מיט פלוימען. נאַכדעם ווי ער האָט שוין געגנוג געגעסען, האָט זי געפרעגט:

„נו, יעצט!..." ער האָט כיטרע הנאה געהאַט פון דעם וואָס ער מאכט איהר שווער צו וואַרטען. זי איז אומגעדולדיג געוואָרען זיצענדיג אויפ'ן וואנט. ענדליך האָט ער געזאָגט:

— „נו, שוין!..."

און אויסגעשטרעקט צו איהם זיינע אַרימס.

נאָר בעת זי האָט געהאַלטען ביים אראָפשפרינגען, האָט זי זיך בארעכענט:

— „וואַרט! מען מוז אביסעל צוגרייטען אויף שפּעטער!"

זי האָט אָנגעקליבען די שהנסטע פלוימען וואָס יי האָט געקאַנט דערגרייכען. און אָנגעפילט מיט זיי א פולען בוזעם.

„גיט אכטונג! צוקוועטשט זיי ניט!"

עס האָט זיך איהם דוקא געוואָלט דאָס טאָן.

זי האָט זיך אַראָפגעלאָזען פונ׳ם וואָגנט און אַריינגעשפרונגען אין זיינע אַרימס. כאָטש ער איז געווען א שטאַרקער, פעסטער בחור, דאָך האָט איהם איהר געוויכט אייניגעבוינגען אוז איהם שעור ניט אַראָפגעשלעפט. זיי זיינען נעווען פוז איין הויך. זייערע פנימ׳ער האָבען זיך אַנגעריהרט. ער האָט געקושט איהרע ליפען וואָס זיינען געווען נאָס אוז זים פוז דער פלוימען־זאפט, אוז זי האָט איהם גאַנץ פשוט צוריקגעגעבען א קוש.

„וואו אַהין געהט איהר?" האָט ער געפרעגט.

— „כ׳ווייס ניט."

„איהר שפּאַצירט אַרום גאַנץ אליין?"

— „ניין. כ׳בין דא מיט פרייַנד. אבער כ׳האָב זיי פאַרלאָרען... הע, הא!" האָט זי פלוצלונג אויסגעשריען, רופענדיג זיי מיט אלע כחות. קיינער האָט ניט געענטפערט.

זיי האָבען זיך מעהר וועגען דעם ניט געזאָרגט. זיי האָבען זיך גענומען נעהן, גלאָט אין דער וועלט אַריין.

— „אוז איהר, וואו געהט איהר?" האָט זי געפרעגט.

„כ׳ווייס אויך ניט."

— „נו, טאַקע גוט. וועלען מיר געהען צוזאמען."

זי האָט אַרויסגענומען פלוימען פוז איהר אנגעבלאָזענע זעגעם בוזים אוז גענומען עסען מיט׳ן פולען מויל.

„עם וועט אייך פארשאדען" — האָט ער געזאָגט.

— „קיינמאל נישט! איך עס זיי דעם גאַנצען טאָג".

דורכ׳ן שפאלט פוז דער בלוזע האָט ער געזעהן דאָס העמד.

„זיי זיינען יעצט גאַנץ וואַרים," האָט זי זיך אפּגערופען.

—„לאָזט נאָר זעהן!"

זי האט איהם דערלאנגט איינע אוון געלאכט. ער האט עם געגעסען. זי האט אויף איהם געקוקט פון דער זייט אוון געזויגען די אויבסט ווי אַ קינד. ער האט ניט געוואוסט ווי אזוי די אומרווארטע באגעגעניש וועט זיך ענדיגען. זי, ווע־ניגסטענס, האט אפשר יא עפעס געוואוסט. זי האט גע־ווארט.

— „הע, הא!" האט מען געשריען אין וואלד.

„הע, הא! — האט זי צוריק געענטפערט — אה! אט זיינען זיי! — האט זי געזאגט צו קריסטאף'ן, — עס איז שוין צייט געווען!"

אוון געטראכט האט זי פארקעהרט, אז עס איז צו פריה געווען. אבער דער לשון איז ניט געשאפען געווארען פאר דער פרוי צו זאגען וואס זי מיינט... א דאנק גאט, אז ניט וואלט שוין גאר קיין מאל ניט געקאנט זיין אויף דער וועלט...

די שטימען האבען זיך דערנעהענטערט. איהרע חברים האבען באלד געדארפט זיין ביים וועג. זי איז אריינגעשפרונ־גען אין א גראבען, אריבערגעקראכען דעם צאם אוון זיך בא־האלטען הינטער די בוימער. ער האט פארוואונדערט איהר נאכגעקוקט. זי האט איהם באפעהלעריש מיט דער האנט גע־רופען צו זיך. ער איז איהר נאכגעגאנגען. זי האט זיך בא־האלטען אין מיטען וואלד.

—„הע, הא! — האט זי נאכאמאל געשריען. וועז זיי זיינען געווען וויט ענוג. — „זיי דארפען דאך מיך זוכען!" — האט זי דערקלעהרט קריסטאף'ן.

איהרע פריינד האבען זיך אפגעשטעלט ביים וועג צו הערען פון וואנען די שטים קומט. זיי האבען געענטפערט אוון אויך אריין אין וואלד. אבער זי האט ניט געווארט. זי

האט זיך אמוזירט, געהענדיג רעכטס און לינקס. זיי האבען געהאלטען אין איין שרייען און רופען. זי האט זיי נעלאזט שרייען אין האס דאס זעלבע געטאן פון גראד א פארקעהרטער זייט. צום סוף זיינען זיי מיעד נעוואָרען און טראכטענדיג, אז דאס בעסטע כדי זי זאל קומען צו זיי איז מיעהר ניט צו זוכען, האבען זיי אויסגעשריען:

„בלייבט געזונט. גליקליכע רייזע!"

און זיי זיינען אוועקגעגאנגען זינגענדיג.

זי איז נעזוען שטארק אין כעס ווען זיי האבען זיך ניט געוואָרנט וועגען איהר. אמת, זי האט נעוואלט פטור ווערען פון זיי, אבער זי האט ניט נערעכענט, אז דאס וועט זיי אזוי וועניג ארגען. קריסטאף האט אויסגעזעהן נאריש: דער שפיעל אין באהעלטנעיש מיט א מיידעל, וועלכע ער קען ניט, האט איהם וועניג ווען אמוזירט, און ער האט נאר ניט נעטראכט אויסצינוצען זייער איינזאמקייט. זי האט אויך דערפון ניט נעטראכט. פון פארדרוס האט זי נאר פארנעסען אז קריסטאף'ן.

—„ס'א העזה" — האט זי נעזאגט, קלאפענדיג מיט די הענט. — „זיי לאזען מיך נאר איבער!"

„נו," — האט קריסטאף נעזאגט, — „איהר האט דאך אזוי נעוואלט."

—„עס הויבט זיך נאר נישט אן!"

„איהר זייט פון זיי אנטלאפען."

—„אויב איך אנטלויף, איז דאס מיין עסק, ניט זייערער. זיי דארפען מיך זוכען, און ווען איך וואלט פארבלאנדושעט?"...

און זי האט אנגעהויבען זיך צו קלאגען מיט א רחמנות־דיג קול אויף דעם ווען עס האט איהר נעקאנט נעשעהן,

וועז... וועז פארקעהרט: דאס וואס איז נעשעהן, זאל ניט געווען געשעהן.

—„אה! כ'וועל זיי געבען א גאב!" — האט זי אויסגערופען.

זי האט זיך אומגעקעהרט און געשפאנט ווייטער.

אויפ'ן וועג האט זי זיך דערמאנט אז קריסטאפ'ן און איהם נאכאמאל אנגעקוקט. — אבער עס איז שוין נעווען צו שפעט. זי האט אנגעהויבען לאכען. דער קלייענער טייוועל וואס איז אין איהר געווען מיט א מינוט פריהער איז פארשוואונדען. דערווייל, ביז א צווייטער וועט אנקומען, האט זי אויף קריסטאפ'ן נעקוקט מיט גלייכגילטיגע בליקען. א חוץ דעם, איז זי געווען הונגעריג. דער מאגען האט איהר דערמאנט, אז עס איז שוין צייט צו עסען אבענט־ברויט: זי האט זיך נעאיילט וויעדער צו טרעפען איהרע פרייגד אין אכסניא.

זי האט אנגענומען קריסטאפ'ס ארימס, זיך אויף איהם אנגעשפארט מיט'ן נאנצען כח, געזיפצט און געזאגט, אז זי איז אויסגעמאטערט. דאס האט איהר אבער ניט אפגעהאלטען פון מיטשלעפען קריסטאפ'ן בארג־אראפ, און קוויטטשען און לאכען בשעת'ן לויפען, ווי א ווילדע.

זיי האבען צווישען זיך נערעדט. זי האט זיך דערוואוסט ווער ער איז, — זיין נאמען אבער איז איהר ניט געווען באקאנט און פאר דעם טיטל פון מוזיקאנט האט זי קיין גרויס דרך־ארץ ניט געהאט. ער האט אויסגעפונען אז זי איז אנגעשטעלט אלס פארקויפערין ביי א מאדיסטקע אויף דער ק י י ז ע ר־ש ט ר א ס ע (די שעהנסטע גאס פון שטאט) און אז איהר נאמען איז אדעלהייד — פאר פרייגד — אדא. איהרע קאמפאניאנען, מיט וועלכע זי איז געקו־

מען, זיינען געווען אייגע פון איהרע פריינדינס, אן אנגע־
שטעלטען פון זעלבען געשעפט וואו זי, אן צווייי וואילע יונגע
לייט, אן אנגעשטעלטער אין וויילער׳ס באנק און אן אנדערער
פון א לייוונט־גשעפט. אזוי ווי עס איז געווען זונטאג
האבען זיי באשלאסען צו קומען עסען אין בראשע׳ס רעסטא־
ראן, פון וואנען מען קען כאפען א שהנעם אנבליק איבער׳ן
ריין און דאן אהיים צו קומען מיט דער שיף.

די אנדערע פריינד איהרע זיינען שוין געזעסען אין
רעסטאראן, ווען זיי זיינען אריינגעקומען. אדא האט ניט
פארפעהלט זיי אפצושפילען א סצענע: זי האט זיך בא־
קלאגט וואס זיי האבען איהר אזוי פארלאזען, און זיי, דער־
ביי, פארגעשטעלט קריסטאף׳ן, וועלכער האט איהר לויט
איהרע ווערטער, געראטעוועט. זיי האבען זיך וועניג צוגע־
הערט צו איהרע רעד און קלאגען: קריסטאף׳ן אבער הא־
בען זיי געקענט: דער באנק־אנגעשטעלטער — פונ׳ם נאמען
וואס ער האט זיך געשאפען, דער אנדערער — פון דעם
וואס ער האט געהערט א פאר פון זיינע מוזיק־קאמפאזי־
ציעס — (ער האט עס באטראכט פאר א חוב באלד אונטער־
צוזינגען א ליעדעל) — און דער דרך ארץ וואס זיי האבען
איהם ארויסגעוויזען האט אן איינדרוק געמאכט אויף אדא׳ן,
באזונדערס וויל מירא, די אנדערע יונגע פרוי — (אין
אמת׳ען האט זי געהייסען האנסי אדער יאהאנא) — א ברו־
נעטקע מיט ווינקעדיגע אויגען, א רונדען שטערן, צונויפ־
געצויגענע האר און א פנים פון א כינעזערין, מיט וועלכען
זי האט געמאכט א ביסעל העויות, וואס איז אבער געווען
כיטרע־קלוג און ניט אהן חן, מיט א ציגענער נעזל און א
גאלד־געלע הויט־קאליר, — האט אנגעהויבען זיך צוצורו־
קען און מאבען חנ׳דלער צום הערז הויף־מוזי־

ק ע ר. זיי האבען איהם געבעטען ער זאל אזוי גוט זיין און באשעהנען מיט זיך זייער מאלצייט.

ער איז נאר קיינמאל ניט געווען ביי אזא סעודה. פון אלע זייטען האט מען זיך באנומען צו איהם מיט באזונדערער העפליכקייט, און די צוויי פרויען, ווי אמת'ע גוטע פריינדינם, האבען געזוכט איהם אוועקצו'גנב'ענען איינע ביי דער אנדערער. ביידע האבען מיט איהם קאקעטירט: מירא, מיט פאראדנע מאניערען און כיטרע אויגען, איהם אנריהרענדיג דעם פוס מיט איהרען פון צייט צו צייט — אדא, דרעהענדיג, מיט העזה, איהרע שהנע אויגען, איהר שעהן מויל און אויסנוצענדיג אלע באצויבערענדע מיטלען פון איהר שעהן געשטאלט. אזא גראבליכע און א ביסל אומגעלומפערטע קאקעטסווא האט קריסטאף'ן פארשעהמט און געשטערט. די צוויי לעבעדינע און געוואגטע פרויען זיינען פאר איהם, וואס האט שטענדיג געהאט אדום זיך אין דער היים, אומפריינדליכע פנימ'ער, געווען אן אנטפלעקונג. מירא האט איהם אינטערעסירט און ער האט פארשטאנען, אז זי איז אינטעליגענטער ווי אדא; איהרע הכנעה'דינע באנעמונגען אבער און איהר צוויידייטיגער שמייכעל האבען איהם אי צוגעצויגען, אי אפנעשטויסען. אדא'ס לעבענסקראפט וואס האט זוניג און פריידיג געשטראהלט, איז אבער געווען שטארקער. מירא האט ניט געקאנט קעמפען געגען דעם און זי האט עס אויך געוואוסט. ווען זי האט געזעהן אז זי האט פארלארען דעם שפיעל, איז זי אפגעשטאנען. האט זיך אין זיך אפגעשלאסען, ווייטער געשמייכעלט און געדולדיג געווארט אויף דעם טאג ווען איהר צייט וועט קומען. אדא, זעהענדיג, אז זי בלייבט הערשערין אויפ'ן פעלד, האט ניט געזוכט צו פארגרעסערען איהרע ge-

ווינסען. וואס זי האט געטאָן, איז געווען באזונדערס צו ער־
גערען איהר פריינדין. דאס האט זיך איהר איינגענעבען אזוי
זי איז געווען צופריידען. זי האט זיך אבער אפגעבריהט מיט
איהר אייגענעם פייער־שפיעל. זי האט געפיהלט אין קריס־
טאף'ס אויגען די ליידענשאפט וואס זי האט אנגעצונדען,
און די זעלבע ליידענשאפט האט זיך אין איהר אנגעצונדען.
זי איז שטיל געבליבען און אויפגעהערט איהר גראבען רייר־
צען זיך מיט איהם: זיי האבען זיך שטיל אנגעקוקט: זיי
האבען אויף זייערע ליפען נאר געהאט דעם טעם פון זייער
קוס. פון צייט צו צייט, פלעגען זיי, פלוצלונג, רוישיג אנ־
טיל נעמען אין די שטיפערייען און אין דעם וויצלען זיך
פון די אנדערע: דאן וויעדער ארויסגעפאלען אין זייער שטיל־
שווייגען און קוקען אינער אויפ'ן אנדערען מיט פאר'גנב'ע־
טע בליקען. צום סוף האבען זיי מעהר ניט נעקוקט איינע
אויף די אנדערע, אזוי ווי זיי וואלטען מורא געהאט מיט
דעם זיך ארויסצוגעבען. פארטיפט אין זיך האבען זיי אוים־
געבריהט זייער תאוה־באגעהר.

וועז דער מאלצייט איז אריבער, האבען זיי זיך געגנו־
מען צוגרייטען אוועקצוגעהן. זיי האבען באראפט געהן א
צווויי מיל כדי צוצוקומען צום שיף. אדא איז די ערשטע
אויפגעשטאנען און קריסטאף האט איהר נאכגעטאן. זיי הא־
בען ביידע געוואָרט אויף די טרעפ, ביז די אנדערע וועלען
פארטיג ווערען: — אהן איין וואָרט, זייט ביי זייט, אין
דעם שווערען טומאן וואס איז קוים דורכגעריסען געוואָרען
פון דער אינציגער לאמטערנע, וואס האט געברענט פאר
דער טיר פונ'ם נאסט־הויז. — מירא האט זיך פארגעסען
ביים שפיגעל.

אדא האט אנגעכאפט קריסטאף'ס האנט און האט איהם

מיטגעשלעפט ארום'ן הויז צום גארטען צו. איז דער טונקעל. אונטער א באלקאן וואס איז פארדעקט געווען מיט א גאנצען פארהאנג פון וויין־בלעטער האבען זיי זיך איינע די אנדערען ניט געזעהן. דער וויבט האט געווהט אויף די שפיץ סאסנעס. ער האט געפיהלט אדא'ס וואראמע פינגער צווישען זיינע און דעם אנגענעהמען ריח פון א העליאטראפבלום, וואס זי האט געהאט פארשטעקט נעבען איהר בוזים.

פלוצלונג, האט זי איהם צו זיך צוגעצויגען: קרים־טאה'ס מויל האט אנגעטראפען אדא'ס פון טומאן־פארנעצטע האר. ער האט געקושט איהרע אויגען, איהרע אויגען־ברעמען, איהרע נאז־לעכער, איהרע געזונטע באקען, דעם וויין־קעל פון מויל, און וויטער זוכענדיג, איהרע ליפען, צו וועל־כע זיינע ליפען זיינען געבליבען צוגעקלעפט.

די אנדערע זיינען ארויסגעקומען. מען האט געשריען:

—„אדא! אדא!"

זיי האבען זיך ניט געריהרט, קוים געאטעמט און צוגע־דריקט איינער צום אנדערען זייערע קערפערס, זייערע ליפען.

מירא האט געזאגט:

—„זיי זיינען אוועקגענאנגען פאראויס."

די טריט פון זייערע חברים האבען זיך דערווייטערט אין דער פינסטערניש פון דער נאכט. זיי האבען זיך נאד שטארקער צוגעדריקט, אין דער שטיל, דערשטיקענדיג אויף זייערע ליפען דאס לידענשאפטליכע מורמלען.

א שטאט־זויגער האט געקלונגען אין דער וויטענס. זיי האבען זיך אפגעריסען איינער פון'ם אנדערען. זיי האבען געמוזט שנעל ליפען צום שיף. אהן א ווארט האבען זיי געגומען געהן. מיט די הענט און אריסם צוזאמענגעבונדען. האלטענדיג טריט איינער נאכ'ן אנדערען — א שנעלען און

פעסטען טריט ווי זיי אליין. דער וועג איז געווען פוסט און אויף דער לאַנדשאַפט — קיינע באשעפענישען. זיי האבען ניט געזעהן קיין צעהן טריט פאר זיך: זיי זיינען געגאַנגען רוהיג און זיכער, אין דער היים־געלייעבטער נאכט. זיי האבען זיך ניט פארטשעפעט אן די שטיינדלאך פון וועג, און אזוי ווי זיי האבען זיך פארשפעטיגט האבען זיי נענומען א קורצען וועג. די שטעזשקע וואס האט זיי צוערשט ארַאפגעפיהרט צווישען וויין־גארטענס, האט זיך נאכדעם אויפגעהויבען און געשלענגעלט דורך דער לענג, אויף דער זייט פונ׳ם בערגעל. זיי האבען, דורכ׳ן טומאַן, געהערט דעם מורמעל־נערוויש פונ׳ם וואסער און דאס קלאַפען פון די רידער־לאַפעטקעס פון שיף וואס איז אנגעקומען. זיי זיינען אוועק פון דער שטעזשקע און געלאַפען איבער די פעלדער. צום סוף האבען זיי דערגרייכט דעם ברעג פון ריין, אבער פון דער סטאַנציע זיינען זיי נאך געווען ווייט געגיג. זייער רוהיגקייט איז דורך דעם ניט געשטערט געוואָרען. אדאַ האט גאר פארגעסען איהר פריהעריגע מיערקייט. עס האט זיי זיך אויסגעדוכט, אז זיי וואלטען געהען די גאנצע נאכט. אזוי אויפ׳ן שטילען גראז אין דעם שוועבענדען טומאַן, וואס איז אלץ נאסער און נעריכטער געוואָרען נעבען וואסער, און איז איינגעוויקעלט געווען אין א לבנה־וויסקייט. די סיגנאל־טרובע האט געברומט, די אומזיכטבארע חיה האט זיך שווער דערווייטערט. זיי האבען געלאכט, און געזאגט:

—„מיר וועלען נעהמען די צווייטע שיף."

אויפ׳ן ברעג פונ׳ם וואסער האבען זיך שטיל־קלאַפענדע כוואלעס צובראכען ביי זייערע פיס. אויף דער סטאַנציע האט מען זיי געזאגט:

—„די לעצטע שיף איז נאר־וואס אוועק."

קריסטאָף׳ס האַרץ האָט נעקלאָפּט. אַדאָ׳ם האָנט האָט שטאַרקער געדריקט איהר באַגלייטער׳ס אַרים.

—„בע! עס וועט דאָך זייַן אַן אנדער שיף מארגען.“

אַ פּאָר טריט ווייטער איז אפשיין פּונ׳ם טומאָן האָט זיך געזעהן די שוואַך־טונקלע לִיכט־פּונ א לאמטערנע, אויפ־געהאָנגען אויף א סלופּ וואָס איז געשטאַנען אויף א הויכען אוו פּארלאָרען אָרט ביים ברעג פּונ׳ם וואַסער. אַביסעל ווייטער — א פּאָר באַלייכטעטע פענסטער — א קלייַנע אכסניה.

זיי זיינען אַריינגעגאַנגען אין קלייַנעם גאַרטען. דאָס זאמד האָט געקרעכצט אונטער זייערע פיס. טאָפּענדיג, האָבען זיי געפּונען די טרעפּ פון הויז. וועז זיי זיינען אַריינגעגאַנגען, האָט מען געהאַלטען ביים פּארלעשען די לאמפּען. אַדאָ, געארימט מיט קריסטאָף׳ען, האָט פּארלאָנגט א ציטער. דער חדר וואוהין מען האָט זיי אריינגעפיהרט איז געשטאַנען ביים גאַרטענ׳דעל. קריסטאָף האָט. זיך אנבייגענדיג ביים פענסטער, געזעהן די טונקעל־שיינענדע לִיכט פּונ׳ם וואַסער אוו די שויב פּון דער לאמטערנע, אויף וועלכער עם זיינען געלעגען צוקוועטשטע פלינאלאך מיט זייערע גרויסע פליגלען. די טיר האָט זיך פארמאכט. אַדאָ איז שטעהן געבליבען נעבען בעט אוו געשמייכעלט. ער האָט ווי מורא געהאָט אויף איהר צו קוקען. זי האָט אויף איהם אויך ניט געקוקט. אַבער צוויישען איהרע פארמאכטע אויגען האָט זי נאכגעקוקט קריסטאָף׳ס יעדע באוועגונג. די פּאַרלאָנג האָט געסקריפּעט ביי יעדען טריט. מ׳האָט געהערט דעם מינדסטען גערוויש איז הויז. זיי האָבען זיך אוועקגעזעצט אויפ׳ן בעט אוו ארימגענומען איז דער שטיל.

די ציטערענדיגע ליכט פונ׳ם גאַרטען האָט זיך אויס־
געלאשעט. אלץ האָט זיך אויסגעלאשען...

די נאַכט, דער תהום... קיין ליכט. קיין באַוואוסטזיין...
דאָס ז י י ן, די קראפט פונ׳ם ז י י ן, טונקעל אוו
פארצעהרענר. די אלמעכטיגע פרייד, די שניידענדע פרייד.
פרייד וואָס ציהט אריין דעם וועזען, ווי דער תהום דעם
שטיין. דער אויסגוס־רעהר פונ׳ם תאוה־באַגעהר וואָס זויגט
אויס דעם גערַאנק, דאָס נאַרישע אוו דעלירישׂ־פריידיגע גע־
זעץ פון די בלינדע אוו שכור׳ע וועלטען וואָס דרעהען זיך
אין דער נאַכט...

די נאַכט... זייער גמישטער אטעם, די שטראהלענדע
וואַרעמקייט פון צוויי קערפערס, וועלכע שמעלצען זיך צו־
זאַמען אין די באַטויבונגס־טיפענישען וואו זיי פאַלען
אריין... די נאַכט וואָס איז ווי נעכט, די שעה׳ן וואָס זיינען
ווי יאהרהונדערטע. די רגע׳ם וואָס זיינען ווי דער טויט...
די אייגענע חלומות, רייד מיט געשלאָסענע אויגען, די זיס־
אנגענעהמע אוו פאר׳גנב׳טע באריהרונגען פון די נאַקעטע
פים וואָס זוכען זיך האלב־פארשלאָפען, די טרערען אוו דאָס
געלעכטער. דאָס גליק זיך צו ליעבען וועז אלץ ארום איז
פוסט, דאָס אנטייל־נעהמען אין דער תהום־טיפענישׂ פון
שלאָף, די רוישינ־טומלענדיגע בילדער וואָס שוועבען אין
מח, די ווילדע חלומות פון דער ברומענדער נאַכט... דער
ריין מורמלט אוו קלאָפט אין א טייכל בייס הויז; אין
דער ווייטענס קלאָפען די כוואליעס איבער די האפענ־דאמ־

בעס ווי א לייכטער רעגען וואס פאלט אויפ'ן זאמד. דער קערפער פון דער שיף קראכט און זיפצט אונטער'ן דרוק פון וואסער. די קייט מיט וועלכער זי איז צוגעבונדען ציהט זיך אויס און ווערט לויז אפקלינגענדיג ווי אלטע אייזען. די שטים פונ'ם ריזן הויבט זיך אויף און פילט אן דאס צימער. דאס בעטעל איז ווי א שיפעל. זיי ווערען מיטגעשלעפט, אייער נעבען דעם אנדערען, פון א גוואלטיגען שטראם—בליי־בענדיג העננען אין דער לופטען ווי א פויגעל וואס שוועבט. די נאכט ווערט נאך טונקעלער און דער פוסטער רוים נאך פוסטער. זיי דריקען זיך נאך שטארקער איינער צום אנ־דערען. ארא וויינט, קריסטאף פארלירט דאס באוואוסטזיין. זיי פארשווינדען ביידע אונטער די כוואליעס פון דער נאכט...

די נאכט... דער טויט... פארוואס וויעדער אויפשטעהן, יויעדער לעבען?... דאס ליכט פון באגינען קלאפט אן אין די פארנעצטע שויבען. דאס ליכט פון לעבען צינדט זיך וויע־דער אן אין די אויסגעשמאכטע קערפערס. ער כאפט זיך אויף דער זעלבער קישען. זייערע אריכם זיינען דורכגע־אויף דער זעלבער קושען. זייערע אריכם זיינען דורכגע־בונדען. זייערע ליפען ריהרען זיך אן. א נאנץ לעבען געהט פארביי אין א פאר מינוטען: טעג פון זון־שיין, פון גרויס־קייט, פון רוה...

„וואו בין איך? און בין איך צוויי? לעב איך נאך? איך פיהל מיך ניט אייז וועזען. די אומענדליכקייט רינגעלט מיך ארום: איך האב די נשמה פון א סטאטוע מיט גרויסע, רוהיגע אויגען, פול מיט אן אלימפישען פרידען..."

זיי פאלען וויעדער אריין אין אן אומענדליכען שלאף די געוועהנליכע קלאנגען און גערוישען פון פארטאג: די

גלאקען אין דער ווייט, א שיפל ווען געהט פארביי, צוויי וויאסלעם פון וועלכע דאס וואסער טריפט אראפ, די טריט אויפ'ז וועג, גלעטען, לאשטשען, און צערשטערען דאך ניט זייער שלאפענדיג גליק, דערמאנענדיג זיי, אז זיי לעבען און אז זיי קאנען דערפון הנאה האבען...

די שיף וואס האט שווער געמאפעט פאר'ן פענסטער האט קריסטאף'ן אפגעריסען פון זיין באטויבונג. זיי האבען געהאט באשטימט מיט אפצופאהרען זיבען אזייגער. כדי אין צייט צוריקצוקומען אין שטאט צו זייערע נעוועהנליכע באשעפטיגונגען. ער האט געמורמלט:

„הערסטו?"

זי האט ניט אויפגעמאכט די אויגען, האט געשמייכעלט, איהם געגעבען די ליפען, זיך אנגעשטרעקט איהם צו קושען אין דאן געלאזט איהר קאפ פאלען אויף קריסטאף'ס פלייצעס... דורך די שויבען פון פענסטער האט ער געזעהן די אנקומענדיגע שיף זיך פארבייגליטשען קעגען הימעל: ער האט אויך געזעהן דעם לעדיגען דעק און די כוואליעס רויך. ער איז וויעדער פארזונקען געווארען אין א פארחלומ'טען שלאף...

א שעה איז אוועק און ער האט זיך ניט ארומגעזעהן. הערענדיג אבער דעם זייגער קלינגען. איז ער איבעראשט אויפגעשפרונגען:

„אדא!..." האט ער זיך געמורמלט אין זיין פרייניגס אויער אריין.

„הערי! — האט ער איבערגע'חוז'ט, — ס'איז אכט אזייגער." נאר אלץ מיט פארמאכטע אויגען, האט זי געקנייטשט דעם שטערן, געמאכט העויות און געלאזען די ליפען אומצופריעדען־שטיפעריש.

—„אה! לאז מיר שלאפען!" האט זי געזאגט.

און ארויסרעהענדיג זיך פון זיינע ארימס, זיפצענ־

דיג מיעד, איז זי מיט'ן רוקען צו איהם, וויעדער אנטשלאפען געווארען אויף דער אנדערער זייט.

ער איז געבליבען אויסגעצויגען נעבען איהר. א גלייכע וואראמקייט האט געשטראמט אין זייערע קערפערס. ער האט אנגעפאנגען חלומ'ען. זיין בלוט האט געפלאסען אין גרויסע און רויהיגע כוואליעס. זיינע קלארע חושים האבען פריש און איינפאך געפיהלט דעם קלענסטען איינדריק. ער האט הנאה געהאט פון זיינע קרעפטען און פון זיין יוגענד. ער איז, ניט ווילענדיג שטאלץ געווען מיט דעם וואס ער איז א מאן. ער האט געשמייכעלט צו זיין גליק, און זיך געפיהלט אליין: אליין, ווי ער איז עס תמיד געווען, נאר מעהר אליין אפשר, אבער אהן א שום אומעט — אין א געטליכער איינזאמקייט. ניטא מעהר קיין פיבער. ניטא מעהר קיין לעבען־שאטענס. די נאטור האט זיך פריי גע־קאנט אפשפיגלען אין זיין רוהיגער נשמה. אויסגעצויגען אויפ'ן רוקען, מיט'ן פנים צום פענסטער, און די אויגען פארטיפט אין דער העלער לופט פון דייכטענדע נעבלעו, האט ער געשמייכעלט.

—„אהא! ווי גוט עס איז צו לעבען!..."

לעבען... א שיפעל איז פארבי... פלוצלונג האט ער גענומען טראכטען פון די וואס לעבען שוין ניט מעהר, פון א שיפעל וואס איז פארבי, אין וועלכען זיי זיינען ביידע געווען: ער — זי —... זי? ניט אט די וועלכע שלאפט נעבען איהם. — ז י, די איינציגע, די געליעבטע, די ארימע. אומגליכליכע טויטע. — אבער, וואר איז אט די? ווי אזוי איז זי נעבען איהם? ווי אזוי זיינען זיי געקומען אין דעם צימער, אין דעם בעט? ער קוקט אויף איהר, ער קען זי ניט. זי איז א פרעמדע; נעכטען איז דער פריה האט זי נאר

פאר איהם ניט געלעבט. וואס וויים ער פון איהר? — ער וויים, אז זי איז ניט קלוג. ער וויים, אז זי איז ניט גוט. ער וויים, אז זי איז, אין דער רגע, מיט איהר בלייבען אין פון־שלאף־אנגעבלאזענעם פנים, איהר אפען אטעמענדיג מויל, איהרע פולע און אויסגעצויגענע ליפען וואס מאכען די מינע פון א פיש, ניט שהון. ער וויים, אז זי האט איהם ניט ליעב. און א שארפער וועהטאג נעהמט איהם דורך בעת ער טראכט, אז ער האט פון דער ערשטער מינוט געקושט אט די פרעמדע ליפען, אז ער האט אין דער ערשטער נאכט וואס זיי האבען זיך געזעהן, געהאט דעם שעהנעם, איהם גלייכגילטיגען, קערפער, — און אז די וואס ער האט אים ליעב געהאט, האט ער נאר געזעהן לעבענדיג און שטארבענדיג נעבען איהם; אז ער האט קיינמאל ניט געוואגט צו באריהרען איהרע הארן, אז ער וועט קיינמאל ניט וויסען דעם דופטיגען ריח פון איהר ווענען. ניטא מעהר גארנישט. אלץ איז פארשוואונדען, די ערד האט אלץ צוגענומען. ער האט איהר ניט געשעצט...

און בעת ער איז געווען איינגעבויגען איבער דער אומשולדיגער, שלאפענדער און שארף באטראכט איהר פנים. האט ער אויף איהר געקוקט מיט בייזע אויגען. זי האט עם געפיהלט, אוז, ווערענדיג אומרוהיג, וואס ער קוקט אזוי אויף איהר, זיך שטארק אנגעשטרענגט אויפצוהויבען איהרע אויגען־דעקלעך און שמייכלען. מיט אן אומזיכערען קול, ווי א קינד וואס כאפט זיך אויף, האט זי געזאגט:

—„קוק ניט אויף מיר, — איך בין מיאוס!...“

זי איז באלד צוריקגעפאלען, ווי דער'הרג'עט פון שלאף. האט וויעדער אמאל געשמייכעלט און געמורמלט:

—„א! איך בין אזוי... אזוי שלעפעריג!...“

און זי איז וויעדער אריינגעפאלען אין איהרע חלומות.

ער האט געמוזט לאכען: ער האט צערטליך געקושט איהר קינדערשע מויל און גאז. דאז, קוקענדיג נאך א ווייל. אויף די שלאפענדע גרויסע — און דאך קלייגע, — מיי־דעל, האט ער איבער איהר אריבערגעשפאנט און איז שטיל אויפגעשטאנען. זי האט שווער און מיט ערלייכטערונג אפ־געזיפצט, וועז ער איז אוועק, און זיך גוט אויסגעשטרעקט אויף דער בריים פונ'ם לעדיגען בעט. ער האט געפרואווט איהר אויפוועקען בעת ער האט זיך אנגעטאז, כאטש עם איז געווען אומזיסט. וועז ער איז שוין פארטיג געווען, האט ער זיך אוועקגעזעצט אויף א שטול, געקוקט אויפ'ן וואסער פון וועלכען עם האט זיך געהויבען א געריכטע פארע און האט אויסגעזעהן ווי באדעקט מיט אייז. ער איז ווי אנדרע־מעלט, פארטיפט געווארען אין א חלום, ווען ער האט גע־הערט שטילע, רוהיגע, מעלאנכאלישע דאהף־מוזיק.

פון צייט צו צייט האט זי האלב־אויפגעפענט די אויגען, געקוקט שוואך אויף איהם, געמומען א רגע, צווויי איהם צו הערקענען, איהם צוגעשמייכעלט און וויעדער אריי־בער פון איין שלאף אין אנדערען. זי האט איהם גע־פרעגט: וויפיעל דער זייגער איז?

„א פערטעל צו נייז."

זי האט געטראכט, האלב אנטשלאפען:

—„וואס קאן דאס מיינען, א פערטעל צו נייז?"

האלב צוהן האט זי זיך געמומען אויסציהען, זיפצען און געזאגט אז זי שטעהט אויף.

צוהן א זייגער האט געקלונגען אויידער זי האט זיך גאריהרט. זי איז אין כעם געווארען.

—„עס קלינגט שוין ווייטער!... דער זייגער רוקט זיך

צו, שטענדיג, שטענדיג!...

ער האט געלאכט און איז צוגעקומען זיך אוועקצוזעצען אויפ'ן בעט נעבען איהר. זי האט איהם ארומגענומען דעם האלז, און דערצעהלט איהרע חלומות. ער האט זיך ניט שטארק צוגעהערט, און האט איהר פון צייט צו צייט אונטערבראכען מיט צערטליכע ווערטער. אבער זי האט איהם געמאכט שווייגען, און אויפ'ס ניי אנגעהויבען מיט א גרויסען ערנסט, אזוי ווי דאס וואלטען געווען זאכען פון דער העכסטער וויכטיגקייט:

—„זי איז געווען ביי א מאלצייט; דער גרויספירשט איז דארט געווען, א ניופאונדלענדער הונט... ניין, א שאף מיט געקרייזעלטע וואל, וואס האט באדינט דעם טיש... אדא האט געפונען עפעס א מיטל ווי זיך אויפצוהייבען פון דער ערד, און צו געהן טאנצען, זיך לעגען אין דער לופטען, אט אזוי. עס איז געווען גאנץ איינפאך. מען האט עס נאר באדארפט טאן... אזוי... אזוי... און עס איז שוין געווען געטאן...“

קריסטאף האט פון איהר געלאכט. זי האט אויך געלאכט און איז געווען א ביסל ברוגז וואס ער לאכט. זי האט נעהויבען די אקסלען:

—„א, דו פארשטעהסט גארנישט!...“

זיי האבען געפרישטיקט אויפ'ן בעט, פון דער זעלבער טאס און מיט'ן זעלבען לעפל.

ענדליך איז זי אויפגעשטאנען: זי האט אראפגעוואר־פען די קאלדרע, ארויסגעשטעקט איהרע שעהנע, גרויסע, ווייסע פים און זיך אראפגעלאזען אויפ'ן בעט. נאכדעם האט זי זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן בעט אפצואטעמען, און באקוקען איהרע פים. צולעבט האט זי א קלאפ געטאן מיט די

הענט אוז איהם נעהייסען ארויסגעהן: אוז אזוי ווי ער האט זיך ניט געאייַלט, האט זי איהם אנגענומען פאר די אקס־לעז, איהם צוגעשטופט צו דער טיר אוז פארשלאסען.

נאכדעם ווי זי האט זיך גוט אנגעשפיילט, באקומט אוז אויסגעצויגען יערען פון איהרע שעהנע גלידער, געזונ־גען בעת'ן וואשען זיך א סענטימענטאל ליעד פון פערצעהן קופלעטען, געגאסען וואסער קריסטאף'ן אין פנים ארויס (ער איז געשטאנען ביים פענסטער אוז צוגעקלאפט נאכ'ן טאקט אוז אפגעפליקט די לעצטע רויז פונ'ם גארטען) האר־בען זיי געמומען די שיף. דער טומאן איז נאר ניט געווען צוגענגען, אבער די זון האט דורך איהם געשיינט. אדא איז נאכגענאנגען קריסטאף'ן פון הינטען דרעמלענדיג אוז אנגע־בלאזען אוז האט זיך באקלאגט, אז דאס ליכט קומט איהר איז די אויגען אריין אז דעם גאנצען טאג וועט זי שוין האבען א קאפ־וועהטאג. אוז אזוי ווי קריסטאף האט ניט געגוג ערנסט געמומען איהר קלאגען, איז זי אריינגעפאלען אין א מרה שחורה'דיגען שטילשווייגען. איהרע אויגען זיינען געווען קוים אפען, אוז דערבי האט זי געהאט די קאמיש־שטיפערישע ערנסטקייט פון קינדער וואס האבען זיך נאר וואס אויפנעכאפט פון שלאף. אז עלעגאנטע פרוי האט זיך ניט ווייט פון זיי אוועקגעזעצט. נאר דער ערשטער שיף־סטאנציע איז זי באלד לעבעריג געווארען אוז זי האט זיך אנגעשטרענגט צו רעדען מיט קריסטאף'ן איבער סענטי־מענטאלע אוז געהויבענע ענינים. זי האט וויעדער אנגע־הויבען איהם צו רופען מיט'ן צערעמאניערען „איהר".

קריסטאף האט זיך פארטראכט וועגען דעם וואס זי זאל זאגען יזיהר בעל־הבית'טע, אלם א גוטען תירוץ פאר איהר פארשפעטיגען. זי האט וועגען דעם וועניג ג'ראנה'ט:

—„בע! עס איז ניט דאס ערשטע מאל".

„דאס ערשטע מאל, וואס?..."

—„וואס איך פארשפעטיג זיך," האט זי געזאגט, אויפגערעגט פון דער פראגע.

ער האט ניט געוואגט זי צו פרעגען, פארוואס זי קומט שפעט.

„וואס וועסטו איהר זאגען?"

—„אז מיין מאמע איז קראנק, טויט... איך ווייס וואס?"

עס האט איהם וועה געטאן וואס זי רעדט אזוי לייכט־זיניג.

„איך וואלט וועלען, אז דו זאלסט ניט זאגען קיין ליגען."

זי האט זיך געפיהלט באליידיגט.

—„ערשטענס, זאג איך קיין מאל ניט קיין ליגען... און ווייטער... איך קאן דאך איהר ניט זאגען..."

ער האט געפרעגט האלב אויף שפאס, האלב־ערנסט:

—„פארוואס ניט?"

זי האט געלאכט, נעהויבען די אקסלען, איהם געזאגט אז ער איז גראב און שלעכט ערצויגען, און אז זי האט איהם געבעטען ער זאל איהר מעהר ניט רו'צען.

„האב איך דען דערצו ניט קיין רעכט?"

—„אודאי ניט!"

„נאכדעם וואס עס איז פארגעקומען."

זי האט אויף איהם געקוקט, לאכענדיג מיט א ווידער־שטאנד אין די אויגען, און כאטש זי האט געשפאסט, האט ער גיפיהלט אז עס וואלט איהר ניט שווער געווען דאס צו זאגען ערנסט און כמעט גלויבען אין דעם. אבער עפעס א

קאמישע געשעהעניש איז איהר אהן צוויפעל אויפ'ז זכרון געקומען און איהר אויפגעמונטערט: ווארום זי האט אויסגעבראכען אין א געלעכטער, אנגעקוקט קריסטאף'ן און איהם שטורמיש געקושט, זיך ניט קימערענדיג וועגען איהרע שכנים, וועלכע האבען, איבריגענס, גארנישט אויסגעווייזען זיך צו וואונדערען וועגען דעם.

אין אלע זיינע לוסטרייזען און שפּאַצירגענג, איז ער שוין איצט געווען באגלייט פון מיידלאך און אנגעשטעלטע. וועלכע זיינען מיט זייער גראבקייט איהם ניט געווען אנגענעהם און ער פלעגט פּרואווען פון זיי פּטור ווערען אויפ'ן וועג: אדאַ אבער אין דוקא מעהר ניט געווען אויפגעלעגט זיך צו פּארבלאַנדזשען אין וואלד. וועז עס פלעגט רעגענען אדער מען איז דורך עפּעס אַן אנדער סבה ניט ארויס־געפאהרען פון שטאַט, פלעגט ער איהר פיהרען אין טעאַטער, אין מוזעאום אדער אין ט י ר ג א ר ט ע ן: וואהרום זי האט געוואלט מען זאל איהר זעהן מיט איהם. עס האט זיך איהר אפילו געוואלט ער זאל איהר באגלייטען צום גאט־דינסט: אבער ער איז געווען אזוי נאַריש אויפגערעגט, אז ער האט מעהר ניט געוואלט אריינשטעלען א פוס אין א קירך זייט ער איז אן אומגלויביגער געווארען — (ער האט זיך אפּגע'פּטר'ט מיט א תירוץ וועגען זיין שטעל, אלם ארגעל־שפּיל־ער) — אוז צו דער זעלבער צייט, איז ער געבליבען, ניט וויסענדיג, צו שטארק רעליגיעז ניט צו באטראַכטען אדא'ס פארשלאג פאר א פארשוועבונג.

אין אבענט פלעגט ער געהען צו איהר. ער פלעגט דאַרט טרעפען מירא, וועלכע האט געוואוינט אין זעלבען הויז. מירא איז אויף איהם ניט געבליבען איז כעס: זי פלעגט איהם דערלאַנגען איהר גלאַט־וווייבע האַנט, רייד־ען מיט איהם וועגען לייבטע אדער גלייכגילטיגע ענינים אוז פלעגט

פלינק זיך ארויסדרעהן פון צימער. עס האט אויסגעזעהן אז קיינמאל זיינען די יונגע פרויען ניט געווען קיין בעסערע פרייַנדינס ווי זינט זיי האבען פאר דעם וואס וועניגער אורזאך געהאט. זיי זיינען שטענדיג געווען צוזאמען. אדאַ האט קיין סוד ניט געהאט פאר מירא'ן, איהר אלץ דערצעהלט, אוו מירא האט זיך צו אלץ צוגעהערט. עס האט אויסגעזעהן, אז זיי האבען ביידע הנאה פון דער זעלבער זאך.

קריסטאף פלעגט זיך פיהלען אומרוהיג אין דער גענזעלשאפט פון די צוויי פרויען. זייער פריינדשאפט, זייערע מאדנע געשפרעכען, זייער צו פרייַ בענעהמונג, זייער רויהער קוק אויף יעדער זאך, אוו דער שטייגער ווי זיי פלעגען — איבערהויפט אדאַ — איבער דעם רעדען, (פונדעסטוועגען ווייניגער בעת ער איז דאַרט געווען; אבער אדא פלעגט עס איהם איבערדערצעהלען) — זייער משונהדיגע און פלאפלעריש נייגעריגקייט, וועלכע פלעגט זיך שטענדיג דרעהען ארום נאריש און נידעריג־תאוה'דיגע ענינים, די גאנצע צוויידיטיגע און אביסל חיה'שע סביבה, איז איהם שרעקליך שווער געווען, און האט איהם דאך אינטערעסירט, וואַרום ס'איז פאר איהם געווען א נייעס. ער פלעגט ניט ווייסען וואו ער געפינט זיך בשעת דעם געשפרעך צווישען די צוויי חיה'לעך, וואס פלעגען רעדען איבער מאדעם, זיך דערצעהלען וויצען, לאכען אויף א נארישען אופן, און אויפבליצען מיט זייערע אויגען בעת זיי זיינען געווען אויפ'ן שפור פון עפעס א מיאוסע, געפעפערטע מעשה'לע. א שטייַן פלעגט איהם אראפפאלען פון'ם הארצען וואו מירא פלעגט אוועקגעהן. וואו די צוויי פרויען פלעגען זיין צוזאמען, איז ער געווען ווי איז א פרעמד לאנד,

מיט א פרעמדען לשון, אוממעגליך מען זאל איהם פאר־שטעהן: זיי האבען זיך אפילו ניט צוגעהערט און האבען אפגעלאכט פונ׳ם פרעמדען.

וועז ער פלעגט אליין זיין מיט אדא׳ן. פלעגען זיי אויך רעדען צוויי פארשיידענע לשונות: אבער זיי האבען זיך דאך אננעשטרענגט צו פארשטעהן איינער דעם אנדערן. דעם אמת נעזאגט, וואס מעהר ער האט איהר פארשטאנען, אלץ וועניגער האט ער איהר פארשטאנען. זי איז געווען די ערש־טע פרוי וואס ער האט געקענט, וויל אויב ער האט אפילו די אומגליקליכע סאבינע יא געקענט, האט ער דאך וועגען איהר וועניג געוואוסט: זי איז פאר איהם אלע מאל פאר־בליבען ווי א הארץ־פאנטאם. אדא האט אויף זיך נענומען ער זאל צוריק געווינען די פארלארענע צייט. ער, פון זיין זייט, האט געפרואווט אויפקלעהרען דאס פרויען־רעטע־ניש: — וואס איז אפשר נאר א רעטענייש דערפאר וויל מען זוכט א זיך, א מיין איז דעם.

אדא האט ניט געהאט קיין אינטעליגענץ: און דאס איז געווען איהר קלענסטער חסרון. קריסטאף׳ן וואלט עם סוף כל סוף, שוין מעהר ניט געארט. וועז זי וואלט איהר חסרון פארשטאנען. אבער כאטש זי איז שטענדיג געווען פארנומען מיט נארישקייטען, פלעגט זי מאכען אן אנשטעל אז זי פארשטעהט גייסטיגע זאכען און ארויסזאגען א מיי־נונג איבער אלץ מיט זיכערהייט. זי פלעגט רעדען איבער מוזיק, דערקלעהרען קריסטאף׳ן זאכען וואס ער האט נע־וואוסט בעסער פון אלץ. און ארויסגעבען אן אבסאלוטען פסק אויף יא אדער אויף נייז. עם איז איבעריג נעווען צו פרואווען איהר איבערצייגען: זי האט נעהאט איהרע פרע־

טענזיעם אוז געפיהלעז איבער אלץ: האָט זיך געגרויסט. איז געווען איינגע'עקשנ'ט. אוז מיט א פּוסטען שטאלץ. זי האָט ניט געוואלט — ניט געקאָנט נארנישט פארשטעהז, פארוואָס האָט זי טאָקע ניט מסכים געווען נארנישט ניט צו פארשטעהן? ווי פיעל ליעבער ער פלעגט זי האָבען ווען זי פלעגט זיך צופרידענשטעלען מיט וואָס זי איז, נאָנץ איינפאך, מיט איהרע מעלות אוז חסרונות, אנשטאָט זיך צו גרויסען פאר אנדערע אוז פאר זיך אליין.

אין אמת'ן האָט זי זיך זעהר ווענig אפּגענעבען מיט מאָרד־זאכען. זי האָט זיך אפּגענעבען מיט עסען. טרינקען. זינגען, טאָנצען, שרייען, לאכען, שלאפען: זי האָט גע־וואלט זיין גליקליך, אוז ווען דאָס זאל זיך נאָר איהר געווען איינגעבען, וואלט איהר שוין נאָנץ גוט געווען. אבער כאטש זי איז פאר דעם געווען ווי געשאפען, זייענדיג א פרעסערקע. פויל, תאוה'דיג, אינפאך עגאיסטיש אויף אזוי וויט, אז קריסטאָף פלעגט דערפון אי אויפּגעבראכט ווערען, אי זיך אמוזירען: כאטש זי האָט געהאָט כמעט אלע פעהלערען וואָס מאכען דאָס לעבען אנגענעהם פאר די, — אויב ניט פאר זייערע פריינד, — וואָס האָבען דאָס גליק זיי צו בא־זיצען, (אוז אפילו אזוי, שיינט דעז ניט אראָפּ דאָס גליק פוז א גליקליכען פּנים אויף אלע וואָס דערנעהענטערען זיך צו איהם?) — כאטש דאָס אלץ האָט איהר באדאַרפט צור־פרידענשטעלען מיט'ן לעבען אוז מיט זיך, האָט אדא אבער ניט געהאט אפילו אויף דעם גענוג אינטעליגענץ. אט די שעהנע אוז שטאַרקע מיידעל, וואָס איז געווען אזוי פריש, לעבעדיג, געזונט, פול מיט לוסט אוז מיט א שרעקליכען אפעטיט, פלעגט זיך באאומרוהיגען וועגען איהר געזונט. זי פלעגט, עסענדיג פאר דרייען, קרעבצען איבער איהר

שוואכקייט. זי פלעגט זיך אויף אלץ באקלאגען: אז זי קאן זיך שוין מעהר ניט ארומשלעפען, אז זי קאן מעהר ניט אטעמען, אז זי האט קאפווייטאג, אז די פיס, דער מאגען די אויגען, די נשמה טוען איהר וועה. זי פלעגט מורא האבען פאר אלץ, איז געווען וויל אבערגלויביש, געזעהן אין יעדער זאך אוו אומעטום עפעס א סימן: ביים עסען— די מעסערס אוו גאפלעז, אויב זיי זיינען גראד געלעגען ווי א צלם, די צאהל געסט, דאס איבערגעקערטע זאלץ־מעס־טל: דאן פלעגט מען מוזען מאכען א נאנצע צערעמאניע, כדי אויסצומיידען אז אומגליק. ביים שפאציערען פלעגט זי ניט פארגעסען איבערצוצעהלען די ווארנעמס אוו קוקען אויף וועלכער זייט זיי פליהען אוועק. זי פלעגט שארף קוקען אויפ'ן וועג בעת'ן גענהן, אוו זיך באקלאגען, אויב זי האט פאר מיטאג גענומען א שפיין פארבייקריכענדיג: דאן פלעגט זי וועלען צוריקגענהן אוו מען האט אנדערש איהר ניט געקאנט צורעדען ווייטער צו גענהן. סיידען מען האט איהר גענומען אוו איהר פארזיכערט, אז ס'איז שוין נאכמיטאג, אוו אויב אזוי איז דער סימן שוין א גוטער, ניט קיין שלעכטער. זי פלעגט מורא האבען פאר איהרע חלומות: זי פלעגט זיי אויסציהען בעת זי האט זיי דערצעהלט קריס־טאפ'ן, זוכען שעה־ווייז א קליניגקייט, א פרט, וואס זי האט פארגעסען. קיין איינציגען פלעגט זי ניט פארפעהלען: ס'איז געווען א רייהע פון גרויסע נארישקייטען, מיט משונה'דיגע חתונות, מיט טויטע, מיט שניידערקעם, מיט פרינצען, מיט פרעהליכע, אוו צומאל שמוציגע סצענעס. ער האט זיך געמוזט צוהערען אוו געבען זיין מיינונג. אפט פלעגט זי נאנצע טעג בליבען פארמוטשעט אוו פאר'מרה־שחורה'ט פון די נאריש פאנטאזיעס. דאס לעבען פלעגט

איהר אויסזוייזען שלעכט: אויף אלץ אוז אלעמען האט זי געקוקט גראב אוז קרום אוז האט קריסטאף'ען געפלאגט מיט איהרע יללות. עם האט זיך ווירקליך ניט געלוינט צו פארלאזען די אנגענכמורעטע קליין־בירגער, כדי דא אויף דאם נייי צו געפינען דעם אייביגען שונא: דעם „טרויער־רינגען, נים גריכישען היפאכאנדרי־קער."

אבער אין מיטען פון איהרע יללות אוז תרעומות פלעגט זי זויעדער ווערען פרעהליך, טומעלדיג, צו רוישיג: מען האט דאם ניט געקאנט בעסער דערקלעהרען ווי נאר דורך איהר פריהעריגע מרה־שחורה. אט האט זי אויסגעבראכען אין א געלעכטער, אהן אן אורזאך אוז אהן א סוף, אוז אט האט זי אנגעהויבען לויפען איבער די פעלדער, ווילד, זיך שפיי־לענדיג מיט די קינדער, הנאה האבענדיג פון אפטאן נארישי־קייטען: פון אויפנראבען ערד, ארומגעהן אוז זיך שפילען מיט חיה'לעך, מיט שפינען, מיט מוראשקעס, מיט ווערים, זיי צו טשעפען. רייצען, זיי צווינגען אויפצוועסען אייניע די אנדערע: די פויגעלעך — פון די קעץ, די ווערעם פון די היהנער: די שפינען — פון די מוראשקעס, ניט פון בייז ווילען, אוז פילייכט מאקע פון אן אומבאוואוסטזיני־נעז שלעכטען אינסטינקט, פון נייגעריגקייט, צוליעב צו־שטרייטונג. עם איז געווען ווי א שטענדיגע באדערפעניש צו זאגען נארישקייטען, איבערצו'חזר'ען פופציג מאל א ווארט, וואס האט ניט קיין זינען: טשעפען, אויפרעגען, פלאגען אוז זיך אריסברענגען פון די כלים, אוז איהר קאקעטירען — ווי עם פלעגט זיך נאר ווייזען עמיצער — סיי ווער — אויפ'ן יוגע!... באלד פלעגט זי אנהייבען לעביידיג צו רע־דען, צו לאכען, צו טימלען, צו מאכען העויות, כדי צו צידי־

אויף זיך די אויפמערזאמקייט און געהען מיט א פּאראד־נעם אוו געמאכטען גאנג. קריסטאף פלעגט דערביי מיט מורא פיהלען אז באלד וועט זי אנהויבען זאגען ערנסטע זאכען. און אזוי פלעגט עס טאקע זיין. אט האט זי געזומען ווערען סענטימענטאל. — אהן א שיעור, ווי אין אלץ — און אט האט זי זיך אפּגערעדט פון הארצען. פון ליעבע אזוי ווי א גלאק וואלט געקלונגען. קריסטאף פלעגט ליי־דען, עס האט זיך איהם געוואלט איהר שלאגען. וועניגער ווי אלץ, האט ער איהר געקאנט מוחל זיין דאס וואס זי איז ניט אויפריכטיג. ער האט נאר ניט געוואוסט, אז אויפריכ־טיגקייט איז אוא זעלטענע מתנה ווי אינטעליגענץ. ווי שעהנקייט און אז מ׳קאן עס ניט מיט רעכט פאדערען פון אלעמען. ער האט ניט געקאנט פארלוידען קיין ליגען; און אדא האט איהם דערפון געגעבען א נישט־קשה׳דיגע פאר־ציע. זי פלעגט שטענדיג, אוו רוהיג ליגען זאגען. כאטש דער היפוד דערפון איז מעהר ווי קלאר געווען. זי האט געהאט די ערשטוינענדיגע פעהיגקייט צו פארגעסען וואס איהר געפעלט ניט — אדער וואס איז איהר פריהער געפעלען — וואס עס האבען אלע פרויען וועלכע געהען מיט׳ן שטראם פון דער שעה אדער פונ׳ם טאג.

און דאד נישט קוקענדיג אויף אלץ, האבען זיי זיך ג׳ע־ליעבט, זיך געליעבט מיט׳ן גאנצען הארצען. אדא איז אזוי אויפריכטיג געווען און איהר ליעבע ווי קריסטאף. כאטש זייער ליעבע האט פאר א יסוד ניט געהאט קיין גייסטיגע קרובה׳שאפט, איז זי דאך געווען אז אמת׳ע; זי האט ניט געהאט קיין זאך געמיינשאפטליך מיט דער נידעריגער תאוה. עס איז געווען די שעהנע יוגענד־ליעבע. און ווי לייד־ענשאפטליך זי איז ניט געווען, האט זי דאך איז זיך

ניט געהאט קיין גראבקייט, ווארום אלץ איז אין דעם גיי־
ווען יונג, נאיוו, כמעט צנועה'דיג נערייניגט דורכ'ן אמת'ן
ברען פון לוסט־פרייד. כאטש אדא איז ווייט ניט נעווען
אזוי אומשולדיג־אומוויסענד ווי קריסטאף, האט זי נאך איז
זיך געהאט די געטליכע פריווילעגיע פון א יונג הארץ אוו
א יונגען קערפער, די פרישקייט פון די חושים, די קלאר־
קייט אוו שטארקייט פון א שטורמיש וואסערל, וואס ניט
כמעט די אילוזיע פון אומשולד — אוו דעם פלאץ דערפון
קאן קיין זאך איז לעבען ניט פארנעהמען. ענאיסטיש, מי־
טעלמעסיג, ניט אויפריכטיג אינ'ם געווהנליכען לעבען, —
האט די ליעבע איהר געמאכט איינפאך, טריי, כמעט גוט:
זי האט גענומען פארשטעהן די פרייד וואס מען קאן נעפי־
נען, פארגעסענדיג אן זיך צוליב אן אנדערען. קריסטאף
פלעגט איהר באטראכטען מיט אנטציקונג אוו וואלט גע־
ווען פאר איהר אווקגענעבען זיין לעבען. ווער קאן זאגען
וואס פאר א נארישע אוו ריהרענדע אילוזיעס א פארליעבטע
נשמה ברענגט מיט איהר ליעבע! אוו די נאטירליכע אילו־
זיע פונ'ם פארליעבטען איז, דורך דעם כח פון אילוזיע וואס
איז איינגעבארען אין יעדען קינסטלער, נאר הונדערט מאל
גרעסער געווארען אין קריסטאף'ן. א שמייכעל פון אדא'ן
האט פאר איהם געהאט א טיפע באדייטונג: א ליעבליך
ווארט האט איהם באוויזען וואס פאר א גוט הארץ זי האט.
ער האט אין איהר ליעב געהאט אל־דאס גוטע אוו שעהנע
וואס די וועלט פארמאגט. ער האט זי גערופען, זיין א י ך,
זיין נשמה, זיין לעבען. זיי פלעגען פון ליעבע וויינען צור־
זאמען.

פארבונדען האט זיי ניט נאר די ליידענשאפט, נאר
אויך אן אומבאשטימטע פאעזיע פון ערינערונגען אוו

חלומות — זייערע חלומות? אדער אפשר די חלומות פון מענשען, וואס האבען געליעבט פאר זיי, וואס האבען געליעבט פאר זיי — אין זיי?... זיי האבען אין זיך אויפגעהאלטען, ניט זאגענדיג, ניט וויסענדיג אפשר די באצויבערונג פון די ערשטע מינוטען וועז זיי האבען זיך באגעגענט אין וואלד, פון די ערשטע טעג, די ערשטע נעכט וואס זיי האבען פארבראכט צוזאמען, די שטונדען פון שלאף איינער אין דעם אנדערענס ארעמס, שטיל, אהן געראנקעז, פארטרונקעז אין א שטורם פון ליעבע אוז שטילשוויגענדער פרייד. דאס פליצלונגע ארויסרופען פון בילדער, פון שטומברומענדע געדאנקעז, האט זיי לייכט באריהרט, בלאס געמאכט, אנגעצונדעז מיט לוסטפרייד אוז זיי ארומגערינגעלט ווי דאס זשומען פון ביהנעז. א ברענענדע אוז צארטע ליכט... דאס הארץ שטעלט זי אפ אוז שווייגט, ווי פון א צו גרויסער, זיסער פרייד. די שטילקייט, פיבער־מאטקייט, דער געהיימניספולער אוז מידער שמייכעל פון דער ערד וואס ציטערט אויף ביי די ערשטע זון־שטראהלען פון פריהלינג... די פרישע ליעבע פון צוויי יונגע גופים איז ווי אן אפריל־פריהמארגעז, ווי אפריל נעהט עם פארביי... די יוגענד פון הארצעז איז ווי א זונעז־פריהשטיק.

קיין זאך האט ניט אזוי געקאנט פארשטארקען קריס־
טאף׳ס ליעבע צו אדא׳ן, ווי די מיינונג וואס אנדערע הא־
בען געהאט איבער איהר.

דעם צווייטען טאג נאך זייער ערשטער באגעגעניש האט
דער גאנצער קוואַרטאל דערפון געוואוסט. אדא האט זיך
גאר ניט באמיהט צו באהאלטען זייערע באציהונגען: זי
האט זיך געגרויסט אוו שטאלצירט מיט איהר ערבערונג.
קריסטאף׳ן וואלט מעהר געפעלען געווען אביסעל באשיי־
דענהייט, אבער אזוי ווי ער האט געפיהלט, אז ער ווערט
פארפאלגט פון אלעמענ׳ס נייגעריגקייט, אוו ער האט ניט
געוואלט געבען דעם איינדרוק אז ער מיידט איהר אויס, איז
ער אפט אין אומעטום אויסגענאנגען מיט איהר. די גאנצע
שטעטל האט וועגען דעם גיפפלאפעלט. קריסטאף׳ס ארקעס־
טער־קאמאראדען האבען איהם גמאכט וויציגע קאמפלי־
מענטען, אויף וועלכע ער האט גארנישט געענטפערט, ווייל
ער האט קיינעם ניט ערלויבט זיך צו מישען אין זיינע
עסקים. אין שלאם האט מען איהם באשולדיגט פאר זיין
ניט־פאסינער באנעהמונג. די פארמעגליכע קליין־בירגער
האבען איהם שטרענג גאוורטיילט. ער האט פארלאראן
זיינע מוזיק־לעקציעס אין גאנצען פאמיליען. אין אנדערע
פאמיליען האבען די מאמעס גענומען גלויבען אז עס איז
זייער חוב בייצואוהנען ביי די שטונדען אוו קוקען מיט
חשד, אזוי ווי קריסטאף וואלט בדעה גיהאט פון זיי אוועק־
צורויבען זייערע טייערע קינדער. די מיידלאך האבען

כלומרשט פון נארנישט ניט געדארפט וויסען. נאטירליך אבער האבען זיי פון אלץ געוואוסט, אוז כאטש זיי האבען זיך פארהאלטען קאלט צו קריסטאפ'ן, צוליעב זייז אויפ־פיהרונג האט זיך זיי דאך שטארק געוואלט וויסען וואס מעהר איינצעלהייטען. קריסטאפ איז געווען פאפולער נאר צווישען די קליינע קרעמערס אוז קראם־אנגעשטעלטע: אבער צווישען זיי אויך ניט אויף קיין לאנגע צייט: זייער פריינדשאפט איז איהם געווען גראד אזוי פארדריסליך ווי די באשולדיגונג פון די אנדערע; אוז ניט קאנענדיג טאן נארנישט געגען דער באשולדיגונג, האט ער זיך אנגעהויבען אויפצופיהרען אנדערש, כדי ניט אנצוהאלטען די פריינד־שאפט. דאס איז ניט געווען זעהר שווער. אוז ער איז אין כעם געווען אויף די אלטעמיינע גראבקייט.

די אויפגערעגטסטע פון אלע געגען איהם זיינען געווען יוסטוס אייליער אוז די פאמיליע פאגעל. קריסטאפ'ס שלעכטע אויפפיהרונג האט זיי אויסגעוויזען וויא א פערזענ־ליכע באליידיגונג. כאטש זיי האבען אויף איהם ניט גע־בויט קיין פלענער — זיי האבען ניט געהאט קיין צוטרויען (באזונדערס פרוי פאגעל) צום כאראקטער פון קיין קינסט־לער — זיינען זיי אבער געווען פון א ניט צופרידענער נא־טור, האבען געגלויבט אז די השגחה פארפאלגט זיי אוז האבען זיך איצט איינגערעדט, וועז פון דעם שידוך מיט קריסטאפ'ן איז גאר ניט געווארען, אז זיי האבען יא גע־האלטען פון דער הייראט צווישען איהם אוז ראזע'ן; אוז האבען וויעדער געזעהן איז דעם א סימן פון זייער שלים־מזל. לאניש וואלט עס געמיינט, אז אויב דער שיקזאל איז שולדיג אין זייער ענטוישונג, איז קריסטאפ פאר דעם ניט פארענטוואָרטליך: אבער די לאניק איז ביי די פאגעלס

געווען אזא, וואס האט זיי ערלויבט צו געפינען וואס מעהר אורזאכען זיך צו באקלאגען. זיי זיינען דערפאר געקומען צום שלום, אז קריסטאף פיהרט זיך אויף שלעכט ניט נאר צו־ליב זיין פארגעניגען, נאר אויך כדי זיי וועה צו טאן. א חוץ דעם האבען זיי עס באטראכט פאר א סקאנדאל. זיי־ענדיג שטארק רעליגיעז, מאראליש און פול מיט פאמיליען־טוגענד, האבען זיי, ווי אסך אנדערע, באטראכט די זינד פון קערפערליכער תאוה פאר די שענדליכסטע און ערגסטע פון אלע זינד, כמעט פאר די אינציגע זינד, וואורום זי איז די איינציגע, פאר וועלכע מען האט מורא. (עס איז זעלבסט פארשטענדליך, אז אנשטענדיגע מענשען וועלען קיינמאל ניט האבען דעם נסיון צו גנב'ענען אדער צו טויטען). דער־פאר טאקע האט קריסטאף אין זייערע אויגען אויסגעזוהן וי אין גאנצען א פארדארבענער מענש, און זיי האבען ג־ביטען זייער באנעהמונג צו איהם. זיי פלעגען איהם בא־ווייזען אז אייז־קאלטען פנים און זיך אפדרעהן פון איהם אויפ'ן וועג. קריסטאף, וואס האט זיך ניט אינטערעסירט מיט זיי צו רעדען, פלעגט הויבען די אקסלען אויף זייערע אלע העויות. ער פלעגט כלומרשט ניט באמערקען די חוצפה־דיגע באנעהמונג פון אמאליע'ן, וועלכע האט. כאטש זי פלעגט זיך מאכען אז זי מיידעט איהם אוים מיט פאראכ־טונג, אנגעוועגרט אלע מיטלען אז ער זאל זיך צו איהר דערנעהענטערן, כדי איהם צו קאנען זאגען אלץ וואס זי האט אויפ'ן הארצען.

קריסטאף איז בלויז נעריהרט געווען פון ראזע'ס האל־טונג. זי האט איהם נאך שטרענגער באשולדיגט ווי אלע אנדערע פון דער פאמיליע. ניט וויל קריסטאף'ס נייע ליע־בע האט איהר אויסגעווייזען צו פארניכטען די לעצטע מענ־

ליכקייטען וואס זיינען איהר פארבליבען צו ווערען פון איהם געליבט: זי האט געוואוסט, אז זי האט ניט קיין מעגליכקייטען — (כאטש זי האט אפשר ווייטער געהאפט... זי האט שטענדיג געהאפט!) — אבער זי האט געהאט געמאכט פון קריסטאף'ן אן אפגאט, און דער אפגאט איז אזוי געפאלען. עס איז געווען דער ערנסטער ווייטאג... יא, איז דער אומשולד און עהרליכקייט פון איהר הארצען איז דאס געווען א גרויזאמערער שמערץ, ווי צו ווערען פון איהם פאראכטעט און פארגעסען. זייענדיג ערצויגען אויף א פוריטאנישען אופן, מיט א שמאלער מאראל איז וועלכען זי האט געגלויבט מיט'ן גאנצען הארצען, האט איהר דאס וואס זי האט געהערט איבער קריסטאף'ן, ניט נאר געבראכט פארצווייפלונג, נאר איהר אויך אפגעעקעלט. זי האט שוין פריהער געליטען, וועז ער האט ליעב געהאט סאבינע'ן: שוין דאן האט זי פארשטאנען געוויסע אילוזיעס וועגען איהר העלד. דאס וואס קריסטאף האט דאן געקאנט ליעב האבען אזא געוואהנליכע פרוי, איז פאר איהר נעווען אומדערקלערליך און כמעט שענדליך. אבער יענע ליעבע איז. וועניגסטענס, געווען ריין און סאבינע איז דערצו ניט געווען אומווירדיג. צום סוף איז דער טויט געקומען, האט עס פארדעקט, פארהיילינגט... אבער אז גלייך נאך דעם זאל קריסטאף ליעב קריגען אן אנדערע — און וואס פאר אן אנדערע! — דאס איז געווען נידעריג, מיאוס, העסליך! זי האט ענומען באשיצען די טויטע נעגען איהם. זי האט איהם ניט געקאנט מוחל זיין וואס ער האט איהר פארגעסען...—אך! ע ר האט ניט מעהר נעטראכט פון איהר ווי זי. אבער זי האט ניט פארשטאנען, אז צווי געפיהלען קאנען געפינען פלאץ צו דער זעלבער צייט אין א ליידענ-

שאפטליכען הארץ: זי האט געגלויבט, אז מען קאן ניט זיין טרייו צו דער פארגאנגענהייט, ניט זייענדיג מקריב די גע־גענווארט. זייענדיג אומשולדיג־ריין און קאלט, האט זי ניט געהאט קיין באגריף ניט פון לעבען, ניט פון קריסטאף'ן: עס האט איהר אייסגעדאכט, אז אלץ דארף זיין ריין, שמאל און אונטערוואַרפען דער פליכט, ווי זי אליין. זייענדיג באשיידען מיט איהר גאנצער נשמה און גאנצען וועזען, האט זי בלויז געהאט איין שטאלץ: דעם שטאלץ פון דער ריינער אומשולד: זי האט עס נעפאדערט פון זיך און פון אנדע־רע. דאם וואם קריסטאף האט זיך אזוי דערנידעריגט, האט זי איהם איצט, און וואלט איהם קיינמאל, ניט געקאנט מוחל זיין.

קריסטאף האט געפרואווט מיט איהר רעדען, אויב ניט ערקלעהרען. — (וואם וואלט ער איהר געזאגט? וואם וואלט ער געקאנט זאגען אזא שטרענג רעליגיעז־מאראלישער און נאיוער מיידעל ווי זי?) — ער האט איהר געוואלט פאר־זיכערען אז ער איז איהר פרייַנד, אז ער וויל איהר אכטונג, אז ער האט נאך דערצו א רעכט. ער האט איהר געוואלט אפהאלטען פון איהר דערווייטערען זיך פון איהם אזוי נא־ריש. אבער ראזע פלעגט איהם אויסמיידען מיט א שטרענ־גען שטילשווייגען, און ער האט געפיהלט אז זי פאראכטעט איהם.

ער האט דערפון געליטען, און איז אויך געווען אין כעס. ער האט געפיהלט, אז עס קומט איהם ניט די פראכ־טונג. אבער סוף כל סוף איז ער דאך פארבליבען ווי צו־מישט — דערשראקען: און זיך באטראכט פאר שולדיג. די ביטערסטע פארוואורפען פלעגט ער זיך אליין מאכען, טראכ־

טענדיג פון סאבינע'ן. ער פלעגט זיך מאטערן:
—„א! גאט מיינער! ווי איז עס מעגליך? ווי בין איך דאס?..."

אבער ער האט זיך ניט געקאנט שטעלען קיינען דעם שטראם וואס האט איהם מיטגעשלעפט. ער האט געדענקט, אז דאס לעבען איז פארבראכערישׂ; און ער האט צוגעמאכט די אויגען כדי עס ניט צו זעהן, און לעבען. ער האט געפיהלט אזא גרויסע באדערפעניש צו לעבען, צו זיין גליקליך, צו ליעבען, צו גלויבען!... ניין. עס איז גארנישט געווען וואס צו פראכטען אין זיין ליעבע! ער האט געוואוסט אז עס קאן זיין ניט קלוג, ניט געשיקט, ניט גליקליך צו ליעבען אדא'ז: אבער איז דען אין דעם פארען נידעריגם? אנהמענדיג — ער האט זיך אנגעשטרענגט צו צווייפלען אין דעם, — אז אדא האט אין זיך ניט קיין גרויסען מאראלישען ווערט, איז דען דערפאר די ליעבע וואס ער האט צו איהר וויניגער ריין? די ליעבע באשטעהט אין דעם ווער עס ליעבט, ניט אין דעם וואס ווערט געליעבט. אויף ווי פיל דער וואס ליעבט האט א ווערט, אויף אזוי פיל האט זיין ליעבע א ווערט. אלץ איז ריין ביי די ריינע. אלץ איז ריין ביי די שטארקע, ביי די גייסטיג־געזונטע. די ליעבע, וואס באצירט מאנכע פויגלען מיט זייערע שהנסטע פאדבען, בריינגט ארוים פון עהרליכע נשמות דאס איידעלסטע וואס זיי פארמאגען. דער פארלאנג ארויסצואווייזען דעם אנדערען נאר דאס ווירדיגע איז זיך. ברענגט דערצו, אז מען האט בלויז פארגעניגען פון די געדאנקען און האנדלונגען וועלכע זיינען אין הארמאניע מיט'ן שהנעם בילד וואס די ליעבע האט אויסגעשטאלטעט, און די יונגענד־וואסערן וואו די נשמה קריגט צו נייע כחות, די הייליגע ארויסשטראה־

לונג פון קראפט און פרייד זיינען שעהן און דערקוויקענד. און מאכען דאס הארץ גרעסער.

דאס וואס זיינע פריינד פארשטעהען איהם ניט, האט איהם אנגעפילט מיט ביטערקייט, אבער דאס ערגסטע איז געווען וואס זיין מאמע אליין האט אנגעהויבען צו האבען יסורים.

די גוטע פרוי האט ווייט ניט געהאט די שמאלע באגריפען פון די פאנאלם. זי האט שוין צו גוט געזעהן די אמת'ע לעבענס־צרות אום צו זוכען נייע. זייענדיג ענייות־דיג, צעבראכען פונ'ם לעבען, וואס האט איהר וועניג פרייד געגעבען, און נאך וועניגער פארלאנגט. אנעהמענדיג מיט ליעבע אלץ וואס האט געטראפען, און ניט פראוועניג אפילו דאס צו פארשטעהן, וואלט זי זיך אודאי אפגעהיט פון בארעכענען אדער נאכקוקען אנדערע. עס האט זיך איהר ניט געגלויבט, אז זי האט דערצו א רעכט. זי האט זיך געהאלטען פאר צו נאריש אויף צו מאכען אן אנשטאל, אז זיי מאכען א טעות מיט דעם וואס זיי דענקען ניט ווי זי: עס וואלט איהר אייסגעוועהן לעבערליך ארויפצוווינגען איהרע שטרענגע כללים ווענען מאראל און גלויבען. א חוץ דעם זיינען איהר מאראל און גלויבען געווען אינסטינקטיוו־ריין: כאטש זי איז פאר זיך געווען פרום און צנועה־דיג, האט זי זיך געמאכט ניט קוקענדיג אויף יענעמס אויפ־פיהרונג מיט דעם איידעלען פאלקס־געפיהל וואס איז מוחל געווייסע חסרונות אדער שוואכקייטען. דאס איז געווען איינע פון די קלאגעם וואס זשאן־מישעל, איהר שווער, פלענט אמאל האבען קענען איהר: זי פלענט ניט מאכען קיין גרויסען אונטערשייד צוויישען בכבוד'יגע מענשען און אנדערע: זי פלענט ניט מורא האבען זיך אפצושטעלען

אויפ'ן נאס, אדער אויפ'ן מארק כדי צו געבען די האנט אוו פריינדליך צו רייכען מיט געוויסע פרויען. וועלכע אז אנשטענדיגע פרוי האט כלומרשט ניט באדארפט קענען. זי האט זיך פארלאזט אויף גאט צו אונטערשיידען דאס גוטע פונ'ם שלעכטען אוו צו באשטראפען אדער מוחל צו זיין. זי האט בלויז פארלאנגט פון א צווייטען אביסעל פון דעם הארציגען מיטגעפיהל וואס איז אזוי נויטיג כדי צו דערלייכטערען איינער דעם אנדערען דאס לעבען. אבי א מענש איז גוט — דאס איז גענוג פאר איהר די הויפטזאך.

אבער זינט זי האט געוואוינט מיט די פאנעלס, האט טער פון יענער פאמיליע צו ערנידריגען אלץ וואס האט פון איהר געמאכט א לייכטען קרבן גראר וויל זי איז געוען דערשלאגען אוו צו שוואך ווידערצושטעהן. אמאליע האט זיך פאר איהר געגומען: אוו פון פריהמארגען ביז'ן אבענט, אין די לאנגע אינטימע געשפרעכען, בעת די צוויי פרויען האבען געארבייט צוזאמען אוו אמאליע אליין האט גערעדט, האט לואיזע, וואס איז געווען צעבראכען אוו גע־דילדיג, זיך צוגעוואהנט, אהן איהר וויסען, צו בארעדען אוו קריטיקירען אלצדינג. פרוי פאנעל האט ניט פארפעהלט איהר צו זאגען וואס זי דענקט וועגען קריסטאף'ס אויפפיהרונג. לואיזע'ס רוהיגקייט האט איהר אויפגערעגט. זי האט גע־האלטען פאר ניט־אנשטענדיג פאר וואס לואיזע גיט זיך אזוי וועניג אפ מיט דעם וואס האט אלעמען אזוי אויפגע־בראכט: זי איז ניט צופרידען געווען בין עם האט זיך איהר ניט איינגעבען זי אינגאנצען צו רואינירען. קריסטאף האט עם באמערקט. לואיזע האט ניט געוואגט איהם צו מאכען פארוואורפען. אבער יעדען טאג האט זי געמאכט שטיל־שעמעוודיגע, אומרוהיגע, באמערקונגען, אוו

אזוי ווי ער האט איהר אומרוהיג, שארף אפגענטפערט. האט זי באלד אויפגעהערט. ער פלעגט אבער ווייטער זעהן די יסורים אין איהרע אויגען, און אהיימקומענדיג פלעגט ער, צומאל, באמערקען אז זי האט געווויינט. ער האט צו גוט געקענט זיין מאמע'ן אום ניט צו צווייפלען אז די אומ־רוהיגקייט קומט ניט פון איהר אליין. — און ער האט גע־וואוסט פון וואנען עס קומט.

ער האט באשלאסען דערפון צו מאכען א סוף. אין אן אבענט, בעת לואיזע האט שוין מעהר ניט געקאנט צוריק־האלטען איהרע טרערען און זיך אויפגעהויבען פונ'ם טיש אין מיטען עסען, און קריסטאף האט ניט געקאנט דערגעהן פאר וואס זי איז אזוי פארצווייפלט, איז ער אראפ די טרעפ, צו פיער אויף אמאל, און אנגעקלאפט אין טיר ביי די פאגאל'ס. ער האט געקאכט מיט כעם. ער איז ניט נאר אויפגערעגט געווען אויף די פרוי פאגאל איבער דעם וואס זי באגעהט זיך אזוי מיט זיין מאמען; ער האט זיך גע־וואלט נוקם זיין פאר דאס וואס זי האט ראזע'ן אנגערייצט געגען איהם, פאר דעם וואס זי האט אמאל אנגערעדט אויף סאבינ'ען, פאר אלץ וואס ער האט געהאט אזיסצושטעהן פון איהר זייט חדשים. זייט חדשים, האט זיך אין איהם אנגעזאמעלט, געגען איהר, א גאנצע מאסע מיט נקמה־גע־פיהל און יעצט האט ער געוואלט דערפון לויז ווערען.

ער האט אריינגעשטורעמט צו פרוי פאגאל אין צימער און מיט א שטים וועלכע ער האט געפרואווט האלטען רו־היג, אבער וואס האט געציטערט, האט ער איהר געפרעגט וואס זי האט געקאנט זאגען זיין מאמען, כדי זי צו ברייני־גען צו אזא מצב.

אמאליע איז שטארק אויפגעקאכט געווארען: זי האט איהם געענטפערט, אז זי זאגט וואס איהר געפעלט, אז זי דארף וועגען איהר אויפפיהרונג קיינעם ניט אפגעבען קיין חשבון. — איהם וועניגער ווי וועמען עס איז — און אנכאפענדיג די געלעגענהייט צו האלטען די דרשה, וואס זי האט געהאט צוגענרייט, האט זי צוגעלעגט, אז אויב לואיזע פהילט זיך אומגליקליך, דארף ער ניט זוכען קיין אנדער אורזאך ווי נאר זיין אייגענע אויפפיהרונג, וואס איז א שאנדע פאר איהם און א סקאנדאל פאר אלעמען.

קריסטאף האט נאר געווארט אויפ'ן אנגריף, כדי פון זיין זייט אנצוגרייפען. ער האט מיט כעס געשריען, אז זיין אויפפיהרונג גההט נאר איהם אן, אז עס ארט איהם נאר וועניג, צי עס געפעלט אדער עס געפעלט ניט פרוי פאגעל. אז אויב זי ווי'ל זיך קלאגען אויף איהם, זאל זי זיך קלאגען צו איהם, אז איהם קאן זי זאגען וואס זי ווי'ל: עס וועט איהם ארעז ווי דער פאר־א־יאהריגער שניי, אבער ער פ א ר ו ו ע ה ר ט איהר — (פארשטעהט זי גוט?) — ער פ א ר ו ו ע ה ר ט איהר צו זאגען וואס עס איז זיין מאמען, און אז עס איז א געמיינהייט צו פארמאטערען אז אומגליקליכע, אלטע, קראנקע פרוי.

פרוי פאגעל האט געגומען הויך שרייען. קיינמאל האט נאר קיינער ניט געוואגט מיט איהר צו רעדען אין אזא טאן. זי האט געזאגט, אז זי וועט זיך ניט לאזען לערנען פון אן אויסוואורף — און אין איהר אייגען הויז! און איהם אנגעזידעלט אויף א שענדליכען אופן.

אופן.

הערענדיג די געוואלטען. זיינען אנגעקומען די אנדערע — א חוץ, פאגעל'ן וואס פלעגט אויסמיידען אלץ וואס

האָט איהם געקאָנט שאדען צום נעזונט. דער אָלטער איי־
לער, וואס איז ארויסגעשטעלט געוואָרען פון דער אויפגע־
רעגטער אמאָליע פאר אן עדות, האָט שטרענג געבעטען
קריסטאָף'ן זיך ווייטער ניט צו נעהמען די טרחה מיט
זיי צו רעדען אדער זיי צו באזוכען. ער האָט געזאָגט, אז זיי
באדארפען איהם ניט כדי צו וויסען וואס זיי דארפען טאָ,
אז זיי טוען זייער פליכט, אז זיי וועלען עם שטענדיג טאָ.

קריסטאָף האָט ערקלעהרט, אז ער גיהט אַוועק אוּן
וועט מעהר ניט אריינטרעטען אין זייער הויז. ער איז
אבער ניט אַוועקגענאנגען איידער ער האָט זיך ניט דער־
לייכטערט דורך אלץ וואס ער האָט זיי נאָך גיהאט צו זאָ־
גען מכח דער גרויסער פ ל י כ ט. וואס איז איהם ג־
וואָרען ווי אַ בייזער שונא. ער האָט זיי געזאָגט אז אָט די
פ ל י כ ט קאָן איהם מאכען ליעב האבען פארדארבענ־
קייט: אז אזעלכע מענשען ווי זיי פיהרען אראָפּ פונ'ם דרך
הישר מיט דעם וואס זיי מאכען פאר מיאוס די עהרליכ־
קייט: אז ס'איז זייער שולד, וואס מען האָט, להיפוך צו
זיי, שטארק הנאה אין דער געזעלשאפט פון ניט־אנשטע־
דינע אבער פרייגדליכע אוּן לעבעריגע מענשען: אז מען
פארשוועכט די פליכט, אנווענדעניג איהר אויף אלץ, אויף
יעדע נאריישע ארבייט, אויף יעדע גלייכגילטיגע האנדלונג,
מיט א שטייפער אוּן גאוה'דיגער שטרענגקייט, ביז עם פאר־
פינסטערט אוּן פאר'סמ'ט דאָס לעבען... די פליכט איז אן
אויסנאהם־זאָך: מען דארף איהר האלטען פאר צייטען פיו
אמת'ען אפפער אוּן ניט צודעקען מיט דעם נאמען די איי־
גענע שלעכטע שטימונג אוּן דעם פארלאנג, וואס מען האָט
באליידיגענדיג אנדערע. עם האָט ניט קיין זינען דערפאר,
וויל מען האָט אליין די נארישקייט אוּן גראבקייט צו זיין

אומעריג, צו וועלען אז אלע זאלען אזוי זיין, אוז ארויפ־צווינגען אויף אלע א קראנקהאפטע לעבענס־פיהרונג. די ערשטע מעלה איז פרייד. די טוגענד מוז האבען א גליקליכען אויסזעהן, א פרייען, א ניט־געצוואונגענעם. דער וואס טוט גוטס מוז אליין דערפון הנאה האבען. אבער די אייביג־אנ־געשטעלטע פליכט, די טיראניי פון א וועגווייזער, דער שרייי־ענדיגער טאן, די פוסטע וכוכים, דאס פארביטערטע אוז קינדערישע זיד שפילען מיט וועדטער. דער געטומעל, די נראבקייט, דאס לעבען וואו עס פעהלט יעדער חן, יעדע העפליכקייט, יעדע שטילקייט, דער קליינליכער פעסימיזם וואס לאזט גארנישט דורד פון דעם וואס מאכט דאס לעבען נאר דלות'דיגער ווי עס איז, די גדלות'דיגע אומפארשטענ־דעניש, וועלכער עס איז גרינגער צו פארכטען אנדערע ווי זיי צו פארשטעהן, די גאנצע קליינ־בירגערליכע מאראל, אהן גרויסמוט, אהן גליק, אהן שעהנקייט, דאס אלץ איז העסליך אוז שעדליך: דאס אלץ מאכט די פארדארבענהייט אויסצוזעהן מעהר מענשליך ווי די טוגענד.

אזוי האט געדענקט קריסטאף, אוז איז זיין באגעהר וועה צו טאן די וואס האבען איהם וועה געטאן, האט ער זיד ניט ארומגעזעהען, אז ער איז אזוי אומגערעכט ווי די פון וועלכע ער רעדט.

קיין ספק ניט, אז די אומגליקליכע מענשען זיינען גע־וועז כמעט אזוי ווי ער האט זיי געזעהן. אבער דאס איז ניט געווען זייער שולד: עס איז געווען די שולד פון דעם אומדאנקבאר־מיאום'ען לעבען וואס האט געמאכט זייערע פנימ'ער, זייערע באנעהמונגען, זייערע געדאנקען אומדאנק־באר־מיאום. זיי זיינען פארקריפעלט געווארען פונ'ם עלענד — ניט פונ'ם גרויסען עלענד וואס קומט פלוצלונג, וואס

טויטעט אדער שמידט אויפ׳ס ניי — נאר פון די צרות, וואס קומען נאך אמאל אוז וויעדער אמאל: פון דעם קלייגעם עלענד וואס פארשפרייט זיך טראפענווייז, פונ׳ם ערשטען טאג אן ביז׳ן לעצטען... א! דער גרויסער טרויער! וואהרום אונטער זיין צעקנייטשטען צודעק ליגען באהאלטען פיעל אוצרות פון עהרליכקייט, פון גוטסקייט, פון שטילער העל־דישקייט!... די גאנצע קראפט פון א פאלק, אלע זאפטיגע כחות פון דער צוקונפט...

קריסטאַף איז ניט געווען אומגערעכט, גלויבענדיג, אז די פליכט איז אן אויסנאמזאַך. אבער די ליעבע איז ניט וועניגער אן אויסנאם. אלץ איז אזוי. אלץ וואס האט עפעס א ווערט, האט זייז ערגסטען שונא — ניט איז דאס שלעכטע (זינד האבען זייער ווערט), נאר איז דאס געוואוינליכע... דער טויטליכער שונא פון דער נשמה איז דאס טאג־טעגליכע אפנוצען פונ׳ם לעבען.

ארא האט אנגעהויבען מיעד צו ווערען. זי איז ניט געווען קלוג צו וויסען ווי צו באנייען איהר ליעבע איז אזא רייכער נשמה ווי קריסטאַף׳ס. איהרע חושים אוז איהר נאריש גאוה האבען ארויסגעצויגען פון דער ליעבע דעם נאנצען גענוס וואס זי האט געקאנט געפינען. עס איז איהר בלויז פארבליבען עס צו פארניכטען. זי האט געהאט דעם געהיימען אינסטינקט, ווי פיעלע פרויען, אפילו גוטע, ווי פיעלע מענער, אפילו קלוגע, וואס שאפען ניט קיין ווערק, קיין קינדער, קיין טאט. קיין ארבייט — קיין זאך ניט פונ׳ם לעבען — אוז האבען דאך צופיעל לעבען צו טראגען אוז דערליידען. גלייכגילטיג אוז אנטשלאסען זייער נוצלאזיג־קייט. זיי וואלטען וועלען אז אנדערע זאלען אויך זיין אומנוצליך ווי זיי, אוז זיי טוען דערצו אלץ וואס מעגליך. צומאל איז עס געגען זייער אייגענעם ווילען. אוז ווען זיי דערפיהלען דעם פארברעכערישען באגעהר, טרייבען זיי איהם אפצארנדיג. אבער אפט אומארמען זיי איהם; אוז זיי נעהמען זיך לויט זייערע כחות — אייניגע אויף א באשיידענעם

אופן אין זייער ענג־אינטימען קרייז — אנדערע אויף א גרויסען שטייגער צווישען די פאלקס־מאסען — צו פארניכ־טען אלץ וואס לעבט, אלץ וואס האט ליעב צו לעבען, אלץ וואס האט ווערט צו לעבען. דער קריטיקער וואס ווארפט זיך ביטער אויף גרויסע מענשען און גרויסע געדאנקען און רייסט זיי צו זיך ארונטער — און די פרוי וואס האט הנאה פונ׳ם ערנידעריגען איהרע ליעבהאבער, זיינען צוויי בייזע חיות פון דעם זעלבען מין. אבער די צווייטע א י ז ל י ע ב־ל י כ ע ר.

אדא האט אלזא געוואלט פארשמוצען אביסעל קרים־טאף׳ן, כדי איהם צו ערנידעריגען. אין אמת׳ן איז זי דער־צו ניט געווען גענוג שטארק. מען האט באדארפט האבען מעהר פארשטאנד אפילו פאר דעם מיאוסטען מיטעל. זי האט עס געפיהלט. זי האט געהאט א פארבארגענעם פאר־דרום אויף קריסטאף׳ן פאר וואס איהר ליעבע קאן איהם קיין שלעכטס ניט טאו. זי האט זיך ניט מורה געווען, אז זי וויל איהם טאן שלעכטס; זי וואלט עס איהם אפשר ניט געטאו, ווען זי וואלט דאס געקאנט. אבער זי האט בא־טראכט פאר א חוצפה, עס ניט צו קאנען. מען ליעבט שוואך א פרוי ווען מען לאזט איהר ניט די אילוזיע, אז זי האט א גוטען אדער שלעכטען איינפלוס אויף איהר געליעבטען: און מען טרייבט זי מיט געוואלט דורך דעם, עס אויסצו־פרואווען. קריסטאף האט ניט אכטונג געגעבען, ווען אדא פלעגט פרעגען אין א געלעכטער: וואלסטו אפגעלאזען די מוזיק צוליעב מיר? (כאטש זי האט דאס גאר ניט גע־וואלט).

פלעגט ער אפען ענטפערען:

— אה! דאס, מיין טייערע, ניט דו, ניט קיין אנדע־

רער, קאנען מיר ניט דערפון אפהאלטען. שפּיעלען וועל איר אלע מאל."

„און דו זאגסט נאר, אז דו האסט מיך ליעב?" פלעגט זי מיט פארדרוס אויסרייען.

זי האט געהאסט זיין מוזיק — נאך מעהר דערפאר וואס זי האט דערפון גארנישט פארשטאנען. און עס איז איהר ניט מעגליך געווען צו געפינען א מיטעל צו טרעפען אט דעם אומזיכטבארען שונא און דערמיט פארוואונדעט קריסטאף'ן אין זיין מוזיק-ליעבשאפט. אויב זי האט געפּרואווט רעדען דערפון מיט פראכטונג, אדער אפלאכענדיג, מבינות ארויסזאגען וועגען קריסטאף'ס קאמפּאזיציעס, פלעגט ער לאכען אויפ'ן קול, און ניט קוקענדיג אויף איהר כעס, פלעגט ארא זיך באשלויסען צו שווייגען שטיל: וואהרום זי האט פארשטאנען, אז זי איז לעבערליך.

אויב אבער זי האט גארנישט געקאנט טאן אויף דעם אופן, האט זי אויסגעפונען ביי קריסטאף'ן אן אנדער שוואכע זייט וואו עס איז איהר גרינג געווען צו טרעפען: דאס איז געווען זיין מאראלישער געפיהל. טראץ זיין רוגזא אויף די פאנעלס, און טראץ זיין יוגענד-בארוישונג, האט קריסטאף אויפגעהאלטען אן אינסטינקטיוון צניעות, אן אומטשולד-באריהרעניש, פון וועלכע ער האט ניט געוואוסט, וועלכע האבען אבער צוערשט געמוזט ארא'ן זיין אויפפאלענד. איהר צוציהען און באצויבערען, דאן אמוזירען, דאן מאכען אומגעדולדיג, דאן אויפרעגען און טרייבען צו שנאה א פרוי ווי ארא. זי פלעגט איהם מיט א יינטערגעדאנק פרעגען:

—„האסטו מיך ליעב?"

„אודאי!"

—„ווי שטארק האסטו מיך ליעב?"

„אויף ווי פיעל מען קאָן ליעב האבען."

—„עס איז נישט קיין סך... נו! וואָס וואָלסטו טאָן פאר מיינעטוועגען?"

„אלץ וואָס דו ווילסט!"

—„וואָלסטו געטאָן עפעס אומעהרליכעס?"

„דאָס וואָלט געווען א מאָרנע מיז ליעבע!"

—„עס איז ניט דאָס! אבער וואָלסטו עס געטאָן?"

„עס איז קיינמאָל ניט נויטיג."

—„אבער, ווען איך זאָל עס וועלען?"

„עס וואָלט געווען ניט רעכט."

—„אפשר... וואָלסטו עס געטאָן?"

ער האָט איהר געוואָלט קושען, אבער זי האָט איהם אפגעשטופט.

—„וואָלסטו עס געטאָן, יא דער ניין?"

„ניין, ליעבענקע מיינע!"

זי האָט צו איהם אויסגעדרעהט דעם רוקען, שרעקליך אין כעס.

—„דו האָסט מיך ניט ליעב, דו ווייסט ניט וואָס עס הייסט ליעב האבען."

„אפשר" — האָט ער גוטמוטיג געענטפערט.

ער האָט גאנץ נוט געוואוסט, אז ער וואָלט אימשטאַנד געווען, ווי יעדער אייגער, צו טאָן א נאָרישקייט, אין א מאָמענט פון לײדענשאפט, עפעס אומעהרליכס אפשר און— וואָר ווייסט? נאָר מעהר: אבער עס וואָלט איהם אויסגעזעהן שענדליך זיך צו באריהמען מיט דעם קאָלטבלוטיג, אוז געפעהרליך דאָס מודה צו זיין אדאָ'ן. אז אינסטינקט האָט איהם געוואָרנט אז זי, אט דער ליעבער שונא זיינער, ליגט באהאָלטען אוז פארנעהמט יעדעס וואָרט זיינס: ער

האט איהר ניט געוואלט געבען קיין וואפען געגען זיך.
זי האט איהם געלאזט איהר נעהמען אין די ארימס.
האט איהם געפרעגט:
—„האכטו מיך ליעב, ווייל דו האסט מיך ליעב, אדער ווייל איך האב דיך ליעב?"
„ווייל איך האב דיך ליעב."
—„אויב אזוי, וועז איך זאל דיך ניט ליעב האבען. וואלסטו מיך אלץ ליעב געהאט?"
„יא!"
—„אוז וועז איך זאל ליעב האבען אז אנדערעז, וואלסטו מיך נאר אלץ ליעב געהאט?"
„א, דאס, דאס וויים איך ניט... איך גלויב ניט... ווי עס זאל ניט זיין, וואלסטו געווען דער לעצטער מענש וועמען איך וואלט עס דערצעהלט."
—„וואס וואלט דען געווען אנדערש ווי יעצט?"
„א סך זאכען. איך, אפשר. דו אודאי."
—„וואס מאכט עס אויס, אויב איך זאל זיין אנדערש?"
„ס'וואלט אין גאנצען אנדערש געווארען. איך האב דיך ליעב ווי דו ביזט. אויב דו ווערסט אן אנדערע, וויים איך ניט צו איך וועל דיך נאר ליעב האבען."
—„דו האסט מיך ניט ליעב, האסט מיך ניט ליעב! וואס טויגען די אלע פאדרעהטע רייד? מען האט ליעב. אדער מען האט ניט ליעב. אויב דו האסט מיך ליעב. דארפסטו מיך ליעב האבען ווי איך בין. וואס איך זאל ניט טאן — אלעמאל."
„דאס וואלט געהייסען דיך ליעב האבען ווי א חיה."
—„אזוי טאקע וויל איך געליעבט ווערען."

„אויב אזוי, האסטו זיך אפגענארט. — האט ער איהר געזאגט אויף קאטאוועס, — איך בין ניט דער. וועמען דו זוכסט. וועז איך זאל עס אפילו וועלען, וואלט איך עס אויך ניט געקאנט זיין. — און איך וויל דאס ניט."

—„דו ביסט גאנץ שטאלץ מיט דיין פארשטאנד. דו האסט דיין פארשטאנד ליעבער ווי מיך."

„אבער, א י ד האב דיך ליעב, דו אומדאנקבארע איינע, מעהר ווי דו אליין. איך האב דיך ליעב וואס מעהר, גראד וועז דו ביסט בעסער און שעהנער."

—„דו ביסט א שולי־לעהרער," — האט זי געזאגט מיט פארדרוס.

„נו, וואס קאן מען טאן. איך האב ליעב וואס איז שעהן. דאס מיאוסע עקעלט מיך אפ."

—„אפילו אין מיר?"

„באזונדערס אין דיר."

זי האט געקלאפט צארנדיג מיט'ן פוס.

—„איך וויל ניט אפגעמאסטען ווערען."

„נו, יא, קלאג דיך טאקע וואס איך דענק אזוי וועגען דיך און האב דיך ליעב," — האט ער צארט געזאגט, ווי איהר צו בארוהיגען.

זי האט איהם געלאזט איהר נעהמען אין די ארימס. א טובה געטאן מיט א שמייכעל און איהם ערלויבט איהר צו קושען. אבער אין א וויילע ארום, וועז ער האט גענוג, אז זי האט שוין פארגעסען, האט זי וויעדער געפרעגט, אומרוהיג:

—„וואס געפינסטו מיאוס אין מיר?"

ער האט זיך אפגעהאלטען פון זאגען און ווי א טרום געענטפערט:

„איך נעפין גאר ניט אזוינס וואס זאל זיין מיאוס."
זי האט זיך פארטראכט א מינוט, געשמייכעלט און גע־
זאגט:

—„הער נאר א ווייל, קריסטלי, דו זאגסט, אז דו
האסט פיינט א ליגען?"

„איך פאראכט דאס!"

—„דו האסט רעכט, — האט זי געזאגט, — איך פאר־
אכט דאס אודאי. יא, איך בין מיר גאנץ רוהיג — איך זאג
קיינמאל ניט קיין ליגען."

ער האט איהר אנגעקוקט: זי איז געווען אויפריכטיג.
איהר איינפאכקייט האט ביי איהם אוועקגענומען דאס גע־
ווהר.

—„אויב אזוי, — האט זי ווייטער געזאגט, ארומנעה־
מענדיג זיין האלז מיט איהרע אריכם, — פארוואס וואלסטו
אין כעם געווען אויף מיר, ווען איך זאל ליעב האבען אן
אנדערען און זאל עס דיר זאגען?"

„א! מוטשע מיך ניט שטענדיג!"

—„איך מוטשע דיך ניט: איך זאג דיר ניט, אז איך
האב ליעב אן אנדערען: איך זאג דיר גראד אז ניין... אבער
שפעטער, אויב איך זאל ליעב האבען..."

„נו, לאמיר דערפון ניט טראכטען."

—„איך וועל יא דארפען טראכטען... וועסט ניט דער־
פאר אין כעם זיין אויף מיר? דו קענסט ניט אין כעם זיין
אויף מיר?"

„ניין, איך וועל ניט אין כעם זיין, איך וועל דיך פאר־
לאזען — און שוין."

—„מיך פארלאזען? און פארוואס? און ווען איך זאל
דיך נאך ליעב האבען?..."

„בעת דו האסט ליעב אן אנדערעז?"

—„אודאי... עס מאכט זיר."

„נו, דאס וועט זי ניט מאכן מיט אונז."

—„פארוואס?"

„וויל וויי דו וועסט נאר ליעב האבן א צווייטען, וועל איך דיר מעהר ניט ליעב האבן. מיין ליעבענקע, גארנישט. גארנישט ניט ליעב האבן".

—„ערשט האסטו געזאגט אפשר... א! דו זעהסט דו האסט מיך ניט ליעב!"

„זאל זיין אזוי: עס איז נאר בעסער פאר דיר."

—„וויל?..."

„וויל, וועז איך זאל דיר ליעב האבן בעת דו האסט ליעב אן אנדערעז, וואלט עס געקאנט בריינגען צו א מיאוס'ען סוף — פאר דיר, פאר מיר אוז פאר דעם אן אנדערעז."

—„נו... יעצט רעדסטו ווי א משוגע'נער. הייסט עס שוין, אז איך בין פאראורטיילט צו בלייבן מיט דיר מיין גאנצען לעבען?"

„זיי רוהיג. דו ביזט פריי. דו וועסט מיך איבערלאזען ווען דו וועסט וועלען. עס וועט אבער ניט זיין „צום וויי־דערזעהן", עס וועט זיין „אדיע" אויף אייביג."

—„אוז אויב איך האב דיך נאר וויטער ליעב, איך?"

„וועז מען האט זיך ליעב, איז מען זיך מקרב איינער פאר'ן אנדערעז."

„נו גוט, זיין דו דיך מקרב!"

ער האט זיך ניט געקאנט צוריקהאלטען פון לאכען אי־בער איהר ענאיזם: אוז זי האט אויך געלאכט.

„וועז אייגער אליין איז זיך מקרב — האָט ער גע־ זאגט — הייסט דאס, אז ער אליין האָט ליעב."

—„גיין, גיין, דאס הייסט אז ביידע האבען זיך ליעב. איך וועל דיך ליעב האבען א סך מעהר וועז דו וועסט דיך מקרב זיין פון מיינעטוועגען. אוז באטראכט נאר, קריסטלי, ווי שטארק דו אליין וועסט מיך ליעב האבען, וועז דו וועסט דיך מקרב זיין, — דו וועסט זיין זעהר גליקליך."

זיי האבען געלאכט, צופרידען צו בייטען דעם ערנסטען טאָן פון זייער שטרייט.

ער האָט געלאכט אוז אויף איהר געקוקט. אין אמת'ז האָט זיך איהר גארנישט געוואלט איהם איבערלאזען. אויב ער האָט איהר אפט אויפגערעגט אוז געלאנגוויילט, האָט זי אבער געוואוסט דעם ווערט פון אזא איבערגעבענהייט ווי זיינע: אוז זי האָט דערצו קיין אנדערען ניט ליעב געהאט. עס איז פאר איהר א שפיעל געווען אזוי צו רעדען: טיילי־ וויין, וויל זי האָט געוואוסט אז דאס איז איהם ניט אנגע־ נעהם, אוז טיילוויין, וויל זי האָט הנאה געהאט זיך צו שפיעלען מיט צוויידייטיגע אוז ניט־ריינע געראנקעז אזוי ווי א קינד וואס איז זיך מחיה צו שפיעלען מיט שמוציג וואסער. ער האָט עס געוואוסט אוז איז ניט געווען אין כעס. אבער ער איז מיער געווען פון די קרענקליכע געשפרעכען. פון דעם באהאלטענעם קאמף געגען דער אומזיכערער אוז אומרוהיגער באשעפענישׂ וואס ער האָט געליעבט. ער איז מיער געווען פון איהם, אפשר, אויך ליעב געהאט. ער איז מיער געווען פון דער אנשטרענגונג וואס ער האָט געמוזט מאכען כדי זיך צו שאפען איבער איהר אן אילוזיע, מיער געווען צומאל פון וויינען. ער פלעגט טראכטען: „פארוואס, פארוואס איז זי אזא? ווי מיטעלמעסיג דאס לעבען איז!"... צו דער זעלבער

צייט פֿלעגט ער שמייכלען קוקענדיג אויף איהר שעהנעם פּנים וואס האָט זיך צו איהם צוגעבויגען, אויף איהרע בלויע אויגען, איהר בלומען־הויטפּארב, איהר לאכענדיג, פֿלאַפֿלענדיג אוּן אביסעל נאריש מויל, וואס איז געווען האלב אפּען אוּן געוויזען דעם פּרישען גלאנץ פּון איהר צונג אוּן פּון איהרע פּייכטע ציין. זייערע ליפּען האבען זיך כמעט אנגעריהרט: אוּן ער האָט געקוקט אויף איהר ווי פּון ווייטען, פּון זעהר ווייט, פּון אן אנדער וועלט: ער האָט איהר געזעהן זיך דערווייטערען אלץ מעהר אוּן מעהר, זיך פאר־לירען אין א טומאן... אוּן דאן האָט ער איהר מעהר שויו ניט געזעהן. ער האָט איהר מעהר ניט געהערט. ער איז אריינגעפאלען אין א מין שמייכלענדיגע פּארגעסענהייט. וואו ער האָט געטראכט פּון זיין מוזיק, פּון זיינע חלומות. פּון טויזענד אנדערע זאכען וואס זיינען געווען פּרעמד אדאָ'ן. ער האָט געהערט א ליעד. ער האָט רוהיג קאמפּא־נירט... א, די שעהנע מוזיק!... אזוי אומעטיג, טויט־אומע־טיג! אוּן דאָך אזוי גוט, אזוי ליעבליך... א! ווי גוט עס פֿיהלט זיך אויפ'ן הארצען!... יא, דאָס איז עס, דאָס איז עס... דאָס איבריגע איז ניט אמת.

זי האָט איהם א טרייסעל געטאָן פּאר'ן אָרים: א שטים האָט געשריען:

—„נו, נו, וואס איז מיט דיר? ביזטו טאקע משוגע? פּארוואס קוקסטו אזוי אויף מיר? פּארוואס ענטפּערסטו ניט?"

ער האָט נאָך אמאל געזעהן די זעלבע אויגען וואס האָ־בען געקוקט אויף איהם. „וואר איז דאס?... א! יא..." — ער האָט אפּגעזופצט.

זי האָט איהם באקוקט. זי האָט געוואלט וויסען פּון

וואס ער האט געטראכט. זי האט ניט פארשטאנען: אבער זי האט געפיהלט, אז וואס זי זאל ניט טאן, קאן זי איהם ניט איננאנצען צוהאלטען, אז עס איז שטענדיג פאראן א טיר דורך וועלכע ער קאן אנטלויפען. זי איז בסוד דערפון געווען אויפגערעגט.

—„פארוואס ווייסטו?" — האט זי איהם איין מאל געפרעגט, בעת ער איז ארויס פון איינע פון די זאנדערבארע רייזעס דורך אן אנדער לעבען. ער האט פארבייגעפיהרט די האנט איבער די אויגען. ער האט געפיהלט, אז זיי זיינען פייכט.

„איך וויים ניט" — האט ער געזאגט.

—„פארוואס ענטפערסטו ניט? שוין דריי מאל, אז איך פרעג דיך די זעלבע זאך."

„וואס ווילסטו?" — האט ער זיס־שטיל געפרעגט.

און זי האט וויעדער אנגעהויבען איהרע מאדנע רייד.

ער האט געמאכט א מיעדען זשעסט.

—„יא, איך זאג שוין מעהר נארנישט. נאר איין ווארט!"

און זי האט פון דאס ניי אנגעהויבען.

קריסטאף האט זיך געטרייסעלט פון כעס.

„ווילסטו מיך אפלאזען מיט דיינע שמוציגע דבורים?"

—„איך רעד אויף קאטאוועס."

„נעפין ריינערע ענינים."

—„רייד, וועניגסטענס, זאג, פארוואס דאס געפעלט דיר ניט?"

„ניין! עס איז ניטא וואס צו רעדען פאר וואס א הויפען מיסט האט א מיאוסען ריח. ער האט אזא ריח אוז נענוג! איך פארשטאפ די נאז אוז נעה מיר אוועק."

און ער איז שטארק צעַרנדיג אוועקגענאַנגען: ער האָט אוועקגעשפרייזט מיט גרויסע טריט. איינאַטעמענדיג די קאַלטע לופט.

אַבער זי פלעגט וויעדער אַנהייבען, איין מאָל, צווייי מאָל, צען מאָל. זי פלעגט פאַרבריינגען אַלע ענינים וואָס האָבען געקאָנט אויפטרייסלען און וועה טאָן זיין געווויסען.

ער פלעגט טראַכטען, אַז דאָס איז בלויז א קרענקלי־כער שפּיעל פון א נערוועז־שוואַכער פרוי, וואָס האָט הנאה איהם צו פארטשעפען. ער פלעגט הויבען די אַקסלען אויף דעם, אַדער זיך מאַכען, אז ער הערט ניט: ער האָט איהר ניט געגומען ערנסט. און דאָך האָט זיך איהם צומאָל גע־וואַלט איהר אַרויסוואַרפען דורכ'ן פענסטער: וואַרום נער־וועז־שוואַכקייט און נערוועז־שוואַכע זיינען איהם וועניג וואָס געווען געפעלען...

אַבער עס איז פאר איהם געווען געגוג זיך צו דערווייי־טערען אויף צעהן מינוט פון איהר, כדי צו פארגעסען אַלץ וואָס איז איהם געווען ניט געפעלען. ער פלעגט צוריק קו־מען צו אַדא'ן מיט א נייעם קוואַל פון האָפענונגען און אי־לוזיעם. ער האָט איהר ליעב געהאָט. די ליעבע איז א שטענ־דיג־דוירענדיגער גלויבען. צי נאָט עקזיסטירט אַדער ניט. איז ניט וויכטיג: מען גלויבט, וויי מען גלויבט; מען ליעבט, וויי מען ליעבט; מען דאַרף דערצו ניט האָבען קיין אויסרעכנונגען!...

נאך דער סצענע, וואס קריסטאף האט אפגעשפיעלט די פאגעלס, איז איהם אוממעגליך געווארען צו פארבלייבען אין זעלבען הויז, און לואיזע האט געמוזט זוכען אן אנדער דירה פאר איהר זוהן און פאר זיך.

אין א געוויסען טאג איז קריסטאף'ס יונגסטער ברודער, ערנעסט, פון וועמען זיי האבען שוין א לאנגע צייט ניט געהאט קיין נייעס, פלוצלונג ארייngגעפאלען צו זיי. ער האט ניט געהאט קיין שטעל, ווייל מען האט איהם אפגענאגט פון אומעטום, וואו ער האט געארבייט; זיין בייטעל איז געווען לעדיג און דאס געזונט געבראכען: דערפאר האט ער זיך בארעבענט צו קומען אין דער מאמעס הויז ארייז, כדי דארט זיך וויעדער צו שטעלען אויף די פיס.

ערנעסט איז ניט צוקריגט געווען מיט קיינעם פון זיינע צוויי ברידער; זיי האבען פאר איהם ביידע געהאט וועניג וואס דרך ארץ, און ער האט עס געוואוסט: אבער ער איז אויף זיי ניט געווען אין כעס, ווייל עס איז איהם געווען גלייכגילטיג. זיי זיינען אויף איהם אויך ניט געווען ברוגז. עס וואלט געווען אן אומזיסטע מיה. אלץ וואס מען האט איהם געזאגט האט זיך פון איהם אראפגענגליטשט און ניט איבערגעלאזען קיין שפור. ער פלענט שמייכלען מיט זיינע לאשטשענדע אויגען. אנשטעלען א מינע פון א בעל־תשובה, האט געטראכט פון עפעם אנדערש, צוגעשאקעלט, געדאנקט. און סוף כל סוף אויסגעפרעסט אביסעל געלט פון איינעם אדער דעם אנדערען פון זיינע ברידער. געגען זיין אייגענעם

ווילען, האָט קריסטאָף האָלט געהאָט אָט דעם גוטמוטיגען לייזאק, וועמעס פנים איז עהנליך געווען, ווי זיינס, מעהר ווי זיינס, צו זייער פאטער׳ס מעלכיאר. ער איז געווען הויך און שטארק ווי קריסטאָף, האָט געהאָט רעגעלמעסיגע גע־זיכטסצוגען, אן אפענעם אויסדרוק, קלארע אויגען, א גלייכע נאז, א לאכענדיג מויל, שעהנע ציין און לאשטשענדינע מאניערען. וועז קריסטאָף פלעגט איהם זעהן, פלעגט ער פארלירען דעם כעם און איהם ניט מאכען א העלפט פון די פארוואורפען וואס ער האָט געהאט צוגעגרייט: איז האָר־צען האָט ער געהאט א מין מוטערליך עפיהל צו דעם שעה־נעם בחור, וואס איז געווען פון זיין אייגען בלוט און האָט איהם, פיזיש וועניגסטענס, פארשאפט כבוד. ער האָט איהם ניט געהאלטען פאר שלעכט; אוז ערנעסט איז ניט געווען קיין נאר. כאטש אהן בילדונג, האָט איהם דאך ניט גע־פעהלט קיין שכל; ער האָט זיך אפילו געקאָנט אינטערע־סירען מיט גייסיטגע זאכען. ער האָט גרויס הנאה געהאט הערענדיג מוזיק; אוז כאטש ער האָט ניט פארשטאנען זיין ברודער׳ס מוזיק, האָט ער זיך נייגעריג צוגעהערט. קריס־טאָף, וואס איז ניט געווען פארצוויגען מיט ליעבשאפט פון זיין משפחה, האָט געהאט פארגענוגען איהם דערזעהענדיג ביי געווייסע קאנצערטען זיינע.

אבער ערנעסט׳ס הויפט טאלאנט איז נעווען צו פאר־שטעהן דעם כאראקטער פון ביידע ברידער אוז קונציג אויף דעם צו שפיעלען. קריסטאָף האָט געמעגט וויסען פון זיין ענאיזם, פון זיין גלייכגילטיגקייט; ער האָט געמעגט זעהן אז ערנעסט טראכט נאר פון זיין מאמען, אוז פון איהם וועז ער האָט זיי נויטיג. פונדעסטוועגען האָט ער זיך דאך געלאזט פארנארען פון זיינע ליעבליכע מאניערען, אוז

איהם זעלטען וועז עפעם וואם אפגעזאגט. ער האט איהם א סד האלטער געהאט ווי דעם אנדערען ברודער, רודאלף, וואם איז געווען געזעצט אוז פינקטליד. פארטאז איז זיינע געשעפטען, שטארק מאראליש, וואם האט ניט פארלאנגט קיין גלעלט, אוז וואלט אויד ניט געגעבען, אוז וואם פלעגט קומען זהן זיין מאמע'ן רעגעלמעסיג, יעדען זונטאג, אויף א שעה, ניט ריידענדיג פוז קיינעם א חוץ פוז זיד, אוז לויבענדיג זיד, זיין געשעפט אוז אלץ וואם איז שייך איהם אוז זיך ניט נאכפרעגען אויף אנדערע, זיך מיט דעם ניט אינטערעסירען, אוז אוועקגעהן וועז דער זייגער פלעגט קלינגען, צופריעדען מיט זיין אפגעטוענער פליכט. יענעם האט קריסטאף ניט געקאנט פארליידען. ער פלעגט מאכען אזוי, ניט צו זיין אין דער היים אין דער שעה וואם רודאלף פלעגט קומען. רודאלף האט געפיהלט קנאה צו איהם: ער האט פארלכטעט קינסטלער: קריסטאף'ס ערפאלגען זיינען איהם געווען שמערצליד, אוז דאר האט ער זיך באמיהט אויסצונוצען קריסטאף'ס ערפאלג אין די הענדלערישע קרייזען וואו ער איז געקומען: קיינמאל האט ער אבער וועגען דעם א וואָרט ניט געזאגט צו זיין מאמע'ן אדער צו קריסטאף'ן: ער האט זיך כלומרשט געמאכט אזוי ווי ער וויים נארנישט. פארקעהרט אבער, פלעגט ער שטענדיג ווייסען די מינדסטע אומאנגענעהמע זאך וואם פלעגט פאסירקומען בייי קריסטאף'ן. קריסטאף פלעגט פארלכטעז די קלייניליכקייטען, אוז זיך מאכען ווי ער באמערקט זיי ניט: אבער עם וואלט איהם אמת וועה געטאז צו וויסען — אוז ער האט פוז דעם קיינמאל ניט געטראכט — אז א טייל פוז די בייזווילינג ידיעות וואם רודאלף האט איבער איהם געהאט, קומען פוז ערנעסט'ן. דער קלינער לומפ האט גוט

פארשטאנען דעם אונטערשייד צווישען קריסטאָף'ן און רו־דאלף'ן: קיין ספק ניט, אז ער האָט אנערקענט, אז קריס־טאָף שטעהט העכער, און ער האָט אפשר געהאט סימפא־טיע, א ביסעל אן איראנישע, מיט זיין אויפריכטיגקייט. אבער ער האָט גוט אכטונג געגעבען דערפון צו פראָפיטירען: און כאטש ער האָט פאראכטעט רודאלף'ס מיאוסע געפיהלען, האָט ער זיי שענדליך אויסגענוצט. ער פלעגט חנפ'ענען זיין פוס־טע גאוה, זיין קנאה, מיט דרך־ארץ אנעהמען זיינע פאר־ווארפען און פון צייט צו צייט דערצעהלען אלע סקאנדאל־מעשה'לעך פון שטאָט און באזונדערס אלץ בנוגע קריס־טאָף'ן — וואס ער האָט תמיד מערקווירדיג גוט געוואוסט. אזוי פלעגט ער דערגרייכען זיין צוועק: און רודאלף, ניט קוקענדיג אויף זיין קארגשאפט, פלעגט זיך לאזען אפשערען פון ערענסטען גראד ווי קריסטאָף.

אזוי פלעגט ערנעסט זיך לאזען וואויל געהן און אפ־לאכען פון ביידע גלייך. און ביידע טאקע האבען איהם ליעב געהאט.

ניט קוקענדיג אויף אלע זיינע שווינדלערישע קונצעז, איז ערנעסט געווען אין א קלעגליכען מצב. וועז ער איז ער־שינען פאר זיין מאמען. ער איז נאר וואס געקומען פון מינ־כען, וואו ער האט געפונען אוז, ווי געוועהנליך, באלד פאר־לארען זיין לעצטע שטעל. ער האט געמוזט צופום מאכען דעם גרעסטען טייל פונ'ם מהלך, דורך גרויסע שלאגם־רעגענס אוז איז געשלאפען נאט וויים וואו. ער איז געווען באדעקט מיט בלאטע, אפגעריסען, עהנליך צו א בעטלער אוז האט רחמנות'דיג געהוסט: וואהרום ער האט, אויפ'ז וועג, געקרא־גען א שווערען בראנכיט. לואיזע איז מבולבל געוואהרען אוז קריסטאף איז א דערשראקענער צו איהם צוגעלאפען, וועז זיי האבען איהם געזעהן אריינקומענדיג. ערנעסט, וואס האט גרינג געקאנט וויינען, האט ניט פארפעהלט אויסצונוצען דעם איינדרוק. אלע זיינען געריהרט געוואהרען אוז אלע דריי האבען געווייגט איינער אין דעם אנדערען'ס ארימס.

קריסטאף האט אפגענעבען זיין צימער: מעז האט אנ־געוואהרמט דאס בעט אוז געלעגט דעם קראנקען, וואס האט אויסגעוויזען וויי ער וואלט האלטען ביים אויסאטעמען די נשמה. לואיזע אוז קריסטאף האבען זיך אוועקגעזעצט צו־קאפענס אוז פארבליבען, איינער נאכ'ז אנדערען, נעבען איהם. מעז האט געדארפט א דאקטאר, מעריצינעז, א גוטעז פייער אין צימער אוז באזונדערע שפייז.

מעז האט נאכדעם געדארפט טראכטען איהם צו באק־ליידען פוז קאפ ביז די פים: וועש, שיך, קלייד־עד, אלץ

ניי. ערנעסט האט זיך אויף זיי פארלאזט. לואיזע און קריסטאף האבען זיך געבלוטיגט ארויסצוקוועטשען פון זיך אויף די אלע הוצאות. זיי זיינען גראד געווען שטארק געענגט צו יענער צייט: דאס אריבערציהען אין א טייערערע דירה, כאטש ניט קיין באקוועמערע. קריסטאף'ס ווענינערע שטונדען, און נאך אנדערע הוצאות. זיי זיינען קוים אויסגעקומען. זיי האבען זיך געטומעלט צו די לעצטע מיטלען. קריסטאף האט געקאנט, אהן צווייפל, זיך וועגדען צו רודאלף'ן, ווען איז געווען אין א בעסערער לאגע צו העלפען ערנעסט'ן: אבער ער האט ניט געוואלט. עס איז ביי איהם געווען אז עהרען־געפיהל אליין צו העלפען זיין ברודער. ער האט דאס געהאלטען פאר א חוב, אלס עלטערער ברודער — און וויל ער איז געווען קריסטאף. רויט וועדענדיג פון שאנד, האט ער אלזא געמוזט אויפזוכען און אנעהמען אן אנבאט ווען ער האט צארנדיג צירקנעווייזען מיט צוויי ווארטען פריהער,— א פארשלאג, דורך א פארמיטלער, פון א רייכען אומבאקאנטען אמאטאר ווען האט געוואלט קויפען א מוזיקאליש ווערק און עם פארעפענטליכען אונטער זיין נאמען. לואיזע האט זיך פארדונגען אויפ'ן טאג צו פאריכטען וועש. זיי האבען זייערע קרבנות באהאלטען איינער פון'ם אנדערען: זיי האבען לינגען געזאגט וועגען דאס גלאט ווען זיי האבען אהיים געבראכט.

ווען ערנעסט האט אנגעהויבען געזונט צו ווערען און פלעגט זיצען אינגעווייקעלט ביים פייער, האט ער איינמאל נאר אן אנפאל פון הוסט מורה געווען, אז ער האט א פאר חובות — מען האט זיי באצאהלט. קיינער האט איהם ניט געמאכט קיין פארוואורפען. דאס וואלט ניט געווען גרויס־מוטיג צו א קראנקען, צו א זוהן, אז אויסברייננגער, ווען

איז ווי א בעל־תשובה אהיימגעקומען. און עם האָט אויס־
געוויזען ווי ערנעסט וואָלט זיך גאָר געענדערט דורך די
צרות און פון דער קראַנקהייט. ער פלעגט רעדען מיט א
ווייגענדיגער שטים פון זיינע פריהעריגע מעשים; אין לו־
איזע פלעגט איהם קושענדיג בעטען מעהר דערפון ניט צו
טראַכטען. ער איז געווען לייבליך: ער האָט אלעמאל גע־
וואוסט ווי צו פאר׳כשופ׳עז זיין מאמען מיט שטאַרק־
ארויסגעוויזענער צערטליכקייט. — קריסטאָף איז אמאל
פריהער וועגען דעם געווען אייפערזיכטיג. יעצט האָט ער
געהאלטען פאר נאטירליך, אז דער יונגסטער און שוואכס־
טער זוהן, זאל אויך זיין דער באליעבטעסטער. ער אליין,
כאטש עס איז געווען צוויששען זיי א קליינער אונטערשייד
איז יאהרעז, האָט איהם כמעט מעהר באטראכט פאר א זוהן,
אידער פאר א ברודער. ערנעסט האָט איהם ארויסגעווי־
זען גרויס דרך ארץ: ער פלעגט צומאל אנווייזען אויף דעם
יאָד וואס לינט אויף קריסטאָף׳ן, אויף די געלט־הוצאות:
אבער קריסטאָף פלעגט איהם ניט לאזען וווייטער רעדען און
ערנעסט פלעגט עס שטיל אפשאצען מיט אן עניות׳דיגען
און צערטליכען בליק. ער פלעגט מסכים זיין צו קריסטאָף׳ס
עצות; עס האָט אויסגעוויזען אז ער האָט בדעה צו ענדערען
דאס אמאליגע לעבען און זיך צו נעהמען ערנסט ארבייטען
אזוי שנעל ווי ער וועט רעכט געזונט ווערען.

ער האָט זיך געבעסערט; אבער דאס געזונט ווערען
האָט געדויערט לאנג. דער דאקטאָר האָט דערקלעהרט, אז
זיין געזונט, וואס ער האָט אונטערגעגראבען, מוז ווערען גוט
אויפגעפאסט. ער איז אלזא וווייטער פארבליבען ביי זיין מא־
מען; געטיילט זיך מיט קריסטאָף׳ס בעט, געגעסען מיט א
גוטען אפעטיט דאס ברויט וואס זיין ברודער האָט פאר־

דיענט און די פיינע מאכלים וואס לואיזע האט זיך די מיה געגומען איהם צוצוגרייטען. ער האט גאר ניט געוועדט וועגען אוועקגעהן. לואיזע און קריסטאף האבען מיט איהם אויך ניט געוועדט וועגען דעם. זיי האבען זיך געפיהלט צו גליקליך וואס זיי האבען וויעדער געפונען דעם באליעבטען זוהן און ברודער.

ביסלעכווייז, אין די לאנגע אבענטען וואס ער פלעגט פארברייגען מיט ערנעסט'ן, האט קריסטאף אנגעהויבען צו רעדען מיט איהם אויף א מעהר אינטימען שטייגער. ער האט געפיהלט דאס באדערפעניש זיך צו פארטרויען עמיצעו. ערנעסט איז געווען קלוג. ער האט געהאט א שארפען פארשטאנד און פארשטאנען — אדער האט אויסגעזעהען צו פארשטעהן — מיט'ן האלבען וואוֹרט. ס'איז אנגענעהם געווען מיט איהם צו רעדען. דאך האט קריסטאף גארנישט געוואגט צו זאגען וועגען דעם וואס איז איהם אזוי טיעף געלעגען אין הארצען: וועגען זיין ליעבע. א מין צניעות האט איהם צוריקגעהאלטען. ערנעסט, וואס האט אלץ געוואוסט. האט איהם גארנישט ארויסגעוויזען.

אין א געוויסען טאג האט ערנעסט, וואס איז שוין נעשטאנען פעסט אויף די פיס, אויסגענוצט דעם זוניגען נאכמיטאג פאר א שפאציר ביים ריין. פארבייגעהענדיג א ליארמדיגע גאסט־הויז, א ביסעל ארויס פון שטאט, וואו מ'פלעגט קומען זונטאג טאנצען און טרינקען, האט ער דערזעהן ווי קריסטאף, אדא און מירא זיצען ביי א טיש אונמאכען א גרויסען טומל. קריסטאף האט איהם אויך געזעהן און איז רויט געווארען. ערנעסט האט געשפיעלט די ראלע פונ'ם עדעל־פארזיכטיגען מענשען און איז פארבייגעגאנגען ניט צוקומענדיג.

קריסטאף האט זיך געפיהלט שטארק פארשעמט דורך דער באגעגניש: ס'האט איהם בעסער געמאכט פארשטעהן אין וואס פאר א געזעלשאפט ער געפינט זיך: און ס'איז איהם אומאנגענעהם געווען וואס זיין ברודער האט איהם דארט געזעהן. ניט נאר וויל ער האט דערמיט אויף וויטער פארלארען דאס רעכט א דעה צו זאגען איבער ערנעסט'ס אויפפיהרונג. נאר אויך וויל ער האט געהאט וועגען זיינע פליכטען אלס עלטערער ברודער א זעהר הויכען, א נאיוועז. עטוואס אלטען באגריף וואס וואלט אויסגעזעהן לעכערליך פאר א סר מענשען. ער האט געדענקט אז פארפעהלענדיג זיינע פליכטען, ווי איצט, דערנידעריגט ער זיך אין זיינע אייגענע אויגען.

אין אבענט, וועז זיי זיינען זיך וויעדער צוזאמענגעקומען אין צימער, האט ער געוואגט אז ערנעסט זאל גלעזען עפעס אן אנצוהערעניש אויף דאס געשעהנע. ערנעסט האט פארזיכטיג געשוויגען און אויך געוואגט. נאר בעת'ז אויסטאן זיך האט קריסטאף זיך באשלאסען צו רעדען וועגען זיין לעבען. ער איז געווען אזוי צורודערט, אז ער האט ניט געוואגט צו קוקען אויף ערנעסט'ן: אוז פון שעמעווידיגקייט האט ער כלומרשט געדרעט מיט א הארט־שטרענגליכען טאן. ערנעסט האט איהם ניט אונטערגעהאלפען. איז געבליבען שטיל, האט אויף איהם אפילו ניט געקוקט — אוז דאך איהם געזעהן: ער האט אויך ניט פארזעהן דאס קאמישע אין קריסטאף'ס אומגעלומפערטער האלטונג. אוז אין זיינע אומגעשיקטע רייד. קריסטאף האט קוים גענואגט צו דערמאנען אדא'ס נאמען אוז דאס בילד וואס ער האט פון איהר נעגעבען. האט זיך נעקאנט צופאסען צו יעדער גלעזיעבטער. אבער ער האט גערעדט וועגען זיין לעבען

דער שטראם פון צערטליכקייט מיט וועלכען זיין הארץ איז געווען פול, האט איהם, בימלעכווייז, מיטגערישען. ער האט איהם דערצעהלט ס'אר א גליק ס'איז צו ליעבען, ווי עלענד ער איז געווען איידער ער האט באגעגענט דאס ליכט אין דער פינסטערניש, און ווי דאס לעבען איז גארנישט אהן א הארציגער און טיפער ליעבע. דער אנדערער האט זיך זעהר ערנסט צוגעהערט, טאקטפול געענטפערט און ניט געענטפערט און ניט געפרעגט קיין פראגע: אבער א הארציגעפיהלפולער האנט־דרוק האט געווישען, אז ער פיהלט אזוי ווי קריסטאף. זיי האבען אויסגעטוישט זייערע גדאנקען איבער ליעבע און לעבען. קריסטאף איז געווען גליקליך וואס ער פארשטעהט אזוי גוט, זיי האבען זיך ברידערליך געקושט פאר'ן אנטשלאפען וועדען.

קריסטאף האט זיך צוגעוואוינט, כאטש אלעמאל אויף א שעמעדיגען און איינגעהאלטענעם שטייגער, צו פארטרויען זיין ליעבע ערנעסט'ען. וועמעס איידעלע האלטונג האט איהם ערמוטיגט. ער האט איהם דערצעהלט זיין אומרוהיגקייט ייעגען אדא'ן: ער האט זי אבער ניט באשולדיגט: ער האט זיך אליין באשולדיגט. מיט טרערען אין די אויגען פלעגט ער איהם דערקלעהרען, אז ער וואלט ניט געקאנט לעבען וועז ער זאל זי פארליירען.

ער האט ניט פארגעסען צו רעדען וועגען ערנעסט'ן צו אדא'ן: ער האט גלויבט זיין פארשטאנד און שעהנקייט.

ערנעסט האט קריסטאף'ן ניט גענעטען פארגעשטעלט צו ווערען צו אדא'ן: ער פלעגט זיך אבער מעלאנכאליש אפזוגדערען אין זיין צימער אין ניט געוואלט ארויסגעהן זאיענדיג אז ער קאן קיינעם ניט. קריסטאף פלעגט האבען ניטויסענסביסען וואס ער פאהרט יעדען זונטאג ארויס פון

שטאט מיט אדא'ן, אין דער צייט וואס זיין ברודער בלייבט אין דער היים. ס'איז איהם דאך געווען אומאנגענעהם ניט צו זיין אליין מיט זיין געליעבטער; ער האט זיך אבער באשולדיגט אין ענגזיזם און פארגעשלאגן ערנעסט'ן מיטצוקומען מיט זיי.

די באקאנטשאפט צווישען זיי איז געמאכט געווארען פאר אדא'ס טיר, נעבען די טרעפ. ערנעסט און אדא האבען זיך פארמאל פארנייגט. אדא איז ארויסגעקומען מיט איהר שטענדיגער באגלייטערין, מירא, וואס האט, דערזעהענדיג ערנעסט'ן, געגעבען א לייכטען געשרייי פון איבערראשונג. ערנעסט האט געשמייכעלט, איז צוגעקומען און געקושט מי רא'ן, וואס האט, ווי עס האט אויסגעזעהן, דאס באטראכט פאר גאנץ נאטירליך.

—„וואס, איהר קענט זיך?" — האט קריסטאף געפרעגט, אנטוישט.

— אודאי! — האט מירא געזאגט, לאכענדיג.

—„זייט וועלכע?"

„אה! שוין א לאנגע צייט!"

—„און דו האסט עס געוואוסט?" — האט קריסטאף געפרעגט אדא'ן, — „פארוואס האסטו עס מיר ניט דערצעהלט?"

„דו דענקסט באמת, אז איך קען מירא'ס אלע געליעבטע!" — האט אדא געזאגט הויבענדיג די אקסלען.

מירא האט זיך אפגעשטעלט אויפ'ן וואגט אלע, אוז איז כלומרשט אויף קאטאוועם ברוגז געווארען. מעהר האט קריסטאף ניט געקאנט אויסגעפינען. ער איז געווארען אומעטיג. ס'האט זיך איהם אויסגעדיכט, אז ערנעסט, מירא און אדא זיינען ניט געווען גענוג אפענהערציג, כאטש באמת

האט ער זיי ניט געקאנט אויפווארפען קיין ליגען. ס׳איז איהם אבער שוואר געווען צו גלויבען, אז מירא וואס האט אלץ דערצעהלט אדא׳ן, זאל דאס געווען האלטען בסוד אוו אז ערנעסט אוז אדא האבען זיך ניט געקענט פון פריהער. ער האט זיי נאכגעקוקט. זיי האבען אבער בלויז זיך אי־ בערגעווארפען מיט א פאר געוועהנליכע ווערטער, אוו ער־ נעסט האט זיך ווייטער נאר אפגעגעבען מיט מירא׳ן. אדא, פארקעהרט, האט נאר נערעדט מיט קריסטאף׳ן; זי איז נע־ ווען פיעל ליעבליכער צו איהם ווי געווענליך.

זייט דעמאלסט איז ערנעסט מיט זיי אומעטום מיט־ גענאנגען. קריסטאף וואלט זיך אן איהם בעסער באגאנגען. ער האט אבער ניט געוואגט דאס צו זאגען. ער האט ניט געהאט קיין אנדער אורזאך איהם צו דערווייטערען, ווי די בושה איהם צו האבען אלם לוסטיגען חבר. ער האט ניט נע־ האט קיין חשד. ערנעסט האט איהם דערצו ניט געגעבען קיין גרונד. ער האט אויסגעזוהן פארליעבט אין מירא׳ן. האט זיך צו אדא׳ן פארהאלטען מיט גרויס העפליכקייט. מיט א צו גרויסער העפליכקייט וואס איז כמעט געווען ווי איבעריג; ס׳האט אויסגעווייזען אזוי ווי ער וואלט וועלען ארויסצייגען זיין ברודער׳ס געליעבטע א ביסעל פון דעם דרך ארץ וואס ער האט געהאט פאר איהם אליין. אדא׳ן האט דאס ניט געווואונדערט; זי איז פונדעסטוועגען געווען גאנץ פארזיכטיג.

זיי פלעגען אלע דריי ארויסגעהן ווייט פון דער שטאט. די צוויי ברידער פלעגען גהן פאראויס; אדא און מירא, לאך־ כענדיג און שפאטשענדיג, פלעגען נאכגהן א פאר טריט הינטער זיי. זיי פלעגען זיך לאנג אפשטעלען אין מיטען וועג, זיך דורכרעדען. קריסטאף און ערנעסט פלעגען זיך

אויך אפשטעלען אוז ווארטען אויף זיי. קריסטאף פלעגט שנעל אומגעדולדיג ווערען אוז ווייטער גיהן: באלד פלעגט ער זיך אבער פארדרוסיג אומדרעהען, הערענדיג ווי ערנעסט לאכט אוז רעדט מיט די צווייי פלוידערקעס. עס פלעגט זיך איהם וועלען וויסען וואס זיי זאגען; ווי זיי פלעגען אבער צו איהם צוקומען. פלעגט זיך דער געשפרעך אפשטעלען.

—„וואס פאר קאנספיראציעס מאכט איהר דאס אלע מאל צוזאמען?" — פלעגט ער פרעגען.

זיי פלעגען ענטפערען מיט א שפאס. זיי האבען זיך אלע דריי אינפארשטאנען ווי שווינדלערס אויפ'ן מארק.

קריסטאף האט געהאט א שארפען קריג מיט אדא'ן. זיי זיינען געווען פארבייזט זייט'ן פריהמארגען. דעם מאל האט אדא ניט געהאט די שטאלצע אוז באליידיגטע האלטונג וואס זי פלעגט געווהנליך אנעהמען אין אזא פאל. כדי דורך אן אומערטרעגליכער לאנגווייליגקייט, זיך נוקם צו זיין. איצט האט זי זיך פשוט געמאכט ניט וויסענדיג, אז קריסטאף עקזיסטירט אוז זיך געפיהלט אויסגעצייכענט מיט די אנדערע צווייי קאמפאניאנעז. ס'האט אויסגעזעהן, אז אין הארצען ארט זי ניט דער גאנצער רוגז.

קריסטאף'ן, פארקעהרט, האט זיך שטארק געוואלט מאכען שלום; ער איז געווען מעהר פארליעבט ווי שטענדיג. צו זיין צערטליכקייט איז צוגעקומען א געפיהל פון דאנקבארקייט פאר אל דאס גוטע אוז שעהנע וואס זייער ליעבע האט איהם געבראכט אוז א פארדרוס וואס זיי פארשוועדען די צייט מיט נארישע קריגעריי אוז בייזע מחשבות — אוז אויך די אומבארעבענטע מורא, דער גרויסער געדאנק אז מיט זייער ליעבע האלט עס ביים סוף ער האט מעלאנכאליש געקוקט אויף אדא'ס שעהן געזיכט,

בעת זי האט אלץ געמאכט דעם אנשטעל, אז זי זעהט איהם נאָרנישט און געלאכט מיט די אנדערע. איהר געזיכט האט אין איהם ערוועקט אזוי פיעל זיסע ערינערונגען פון טיעפער ליעבע, פון אויפריכטיגער נאהענטקייט — דאם באַחנ׳טע געזיכט האט אפילו אויסגעדריקט צייטענווייז — און גראד אין דער מינוט — אזוי פיעל גוטסקייט, האט געהאט אזא אומשולדיגען שמייכעל, אז קריסטאָף האט זיך געפרעגט: פארוואם זיי קומען ניט בעסער אוים? פארוואם זיי פאר־שטערען, ווי אומיסנע, זייער גליק? פארוואם זי ווייל דוקא פארגעסען די ליכטיגע מאמענטען, אפלייקענען אדער באַ־קעמפען דאם גוטע און עהרליכע אין איהר? — וואם פאר א מאדנע צופרידענהייט קאָן זי האבען פון שטערען, פון באַ־שמוצען, אפילו נאר אין דער מחשבה, די ריינקייט פון זייער ליעבשאפט? ער האט אין זיך געפיהלט א גרויסע באדער־פענים צו גליבען אין דעם וואם ער ליעבט, און ער האט נאך אמאל געפרואווט זיך שאפען אן אילוזיע. ער האט זיך פארגעווארפען אז ער איז אומגערעכט, ער האט חרטה גע־האט אויף די געדאנקען וואם ער רעכענט איהר צו און אויף זיין האַרט־האַרציגקייט.

ער האט זיך דערנעהענטערט צו איהר און געפרואווט מיט איהר רעידען: זי האט איהם געענטפערט א פאר טרו־קענע ווערטער: זי האט קיין פארלאנג ניט געהאט זיך אי־בערצובעטען מיט איהם. ער איז צוגעשטאנען: ער האט זי געבעטען אין אויער, אויף א רגע איהם צוצוהערען נאכץ אליין. זי איז מיט פארדרוס איהם נאכגענאנגען. וועז זיי זיינען א פאר טריט ווועק און ניט מירא און ניט ערנעסט האבען זיי געקאָנט זעהן, האט ער זי פלוצלונג אנגענומען פאר די הענט, זי געבעטען זי זאל איהם מוחל זיין, און פאר

איהר געקניהט, אין וואלד, אין מיטען די פארוויאנעטע בלע־
טער. ער האָט איהר געזאָגט, אז ער קאָן מעהר ניט לעבען
אזוי, זייענדיג ברוגז מיט איהר; אז ער קאָן ניט הנאה הא־
בען פון׳ם שפאציער, פון׳ם שעהנעם טאָג, אז ער קאָן פון
גארנישט הנאה האָבען, ניט אטעמען אפילו, ווייסענדיג, אז
זי האָסט איהם; אז ער מוז האָבען איהר ליעבע. יא, ער איז
אפט אומגערעכט, צארנדיג, שלעכט, פארדרוסיג; ער בעט
זי אבער זי זאָל איהם מוחל זיין; אין דעם איז שולדיג טאקע
זיין ליעבע; אז ער קאָן ניט פארטראָגען קיין מיטעלמע־
סיגקייט אין איהר, קיין זאך וואס איז ניט ווירדיג פאר איהר
און וואס פארמיאוסט די ערינערונגען אן זייער ליעבער
פארגאנגענהייט. ער האָט איהר אן דעם דערמאָנט, ער האָט
איהר דערמאָנט זייער ערשטע באגעגניש, זייערע ערשטע
טעג צוזאמען. ער האָט איהר געזאָגט, אז ער האָט זי אלץ
אזוי ליעב; אז ער וועט זי שטענדיג ליעב האָבען. זאָל זי
זיך ניט דערווייטערען פון איהם! זי איז אלץ פאר איהם...

אדא האָט איהם צוגעהערט, שמייכלענדיג, אומרוהיג,
כמעט גערירהרט. זי האָט אויף איהם געקוקט מיט איהרע
גוטע אויגען — די אויגען וואס זאָגען, אז מ׳האָט זיך ליעב
און מ׳איז מעהר ניט אין כעס. זיי האָבען זיך געקושט, און
געגאָנגען צוגעטוליעט אייגער צום אנדערען. אין דעם אנט־
בלויזטען וואלד. קריסטאָף האָט איהר אויסגעוויזען זעהר
גוט און זי איז איהם דאנקבאר געווען פאר זיינע צערטליכע
רייד; זי האָט אבער ניט אויפגענעבען די מיאוס־שלעכטע
קאָפריזען וואס זי האָט געהאט אין קאָפ. עפעס האָט זי זיך
געקווייענקעלט, און שוין ניט אזוי געהאלטען פון זיי. דאך,
האָט זי אויסגעפיהרט וואס זי האָט געפלאנט. פארוואס?
ווער קאָן עס זאָגען? ווייל זי האָט זיך, פריהער, דאס וואָרט

געגעבען, אז זי וועט עס טאן ?... ווער ווייסט ? ס'האט איהר אפשר אויסגעזעהן מעהר פּיקאנט צו פּאראטען איהר גע־ליעבטען, גראד דעם טאג, כדי איהם צו באווייזען, כדי זיך אליין צו דערווייזען אז זי איז פרוי. זי האט ניט געטראכט איהם צו פארלירען : זי האט דאס ניט געוואלט. זי האט זיך געפיהלט מיט איהם זיכערער ווי אלעמאל.

זיי זיינען צוגעקומען איז וואלד צו אן ארט אהן בוי־מער. צווויי שטעשקעם זיינען פון דארט געגאנגען. קריס־טאף האט נענומען איינע. ערנעסט האט ג'טענה'ט, אז מיט דער אנדערער קומט מען גיכער אן צום שפיץ בערגל, וואו זיי האבען געוואלט געהען. אדא האט זיך געהאלטען אן זייז מיינונג. קריסטאף, וויערער, וואס האט גוט געקענט דעם וועג, וויל ער איז דארט אפט געווען, האט ג'טענה'ט, אז אז זיי מאכען א טעות. זיי האבען ניט געוואלט נאכגעבען. מ'האט דאן באשטימט אויסציפּראווירן : אוז יערער האט געווען, אז ער וועט אנקומען צוערשט. אדא איז אווענ מיט ערנעסט'ן. מירא האט באגלייט קריסטאף'ן. זי איז כלומרשט געווען איבערצייגט אז ער האט רעכט : אוז האט צוגעלעגט: „ווי אלע מאל". קריסטאף האט דעם שפיעל אנגענומען ערנסט, אוז אזוי ווי ער האט ניט ליעב געהאט צו פארלי־רען, איז ער שנעל געגאנגען, צו שנעל פאר מירא'ן, וואס האט זיך וועניגער געאיילט ווי ער.

—„איל דיך ניט אזוי, גוט ברודער" — האט זי איהם געזאגט מיט איהר אירעניישען אוז רוהיגען קול — „מיר וועי־לען סיי ווי סיי אנקומען פריהער."

ער האט ווי געפיהלט זיך אביסעל שולדיג :

— אמת, — האט ער געזאגט, — מיר דוכט, אז איך געה טאקע אביסעל צו שנעל : ס'איז ניט רעכט.

ער האט נאכגעלאזען די טריט.

—„איך קען זיי אבער — האט ער וויטער געזאגט,— כ'בין זיכער, אז זיי לויפען, כדי דאָרט צו זיין פריהער פאר אונז."

מירא האט אויסגעבראכען אין א געלעכטער.

—„נייז, זאג איך דיר, נייז, זיי נאר ניט אומרוהיג!"

זי האט זיך אנגעהאנגען אויף זיין ארים און זיך שטארק געטילעט צו איהם. זייענדיג קלענער ווי קריסטאף האט זי, בעת'ן געהען, אויפגעהויבען צו איהם איהרע קלוגע און לאשטשענדע אויגען. זי איז געווען אמת שעהן און רייצענד. ער האט זי קוים דערקענט, אזוי אנדערש האט זי אויסגעזעהן. געוועהנליך איז איהר פנים געווען בלאסליך און א ביסעל אנגעבלאזען: אבער די קלענסטע אויפרעגונג, א לוסטיגע מחשבה אדער דער באגעהר עמיצען צו געפעלען איז נענוג געווען אומצובייטען איהר פארעלטערטען אויסזעהן, ראזיג מאכען איהרע באקען, אויסגלעטען די קנייטשען פון די אויגען־דעקלעך ארום און אונטער די אויגען. אנצוציענדען איהר בליק און צו נעבען איהר געזיכט אזוי פיעל יוגענד, לעבען און גייסט, וואס אדא האט קיינמאל ניט געהאט. קריסטאף איז נשתומם געוואָרען פון דער אומענדרונג און אוועקגעדרעהט זיינע אויגען פון איהרע: ער איז אביסעל אומרוהיג געווען זייענדיג מיט איהר אליין: זי האט איהם נעמאכט אומרוהיג און ניט געלאזט חלום'ען אומגעשטערט: ער האט זיך ניט צוגעהערט וואס זי זאגט, האט איהר ניט געענטפערט, און אויב יא, גאנץ פארקעהרט: ער האט נעטראכט — ער האט געוואלט בלויז טראכטען פון אדא'ן. ער האט נעטראכט פון די גוטע אויגען איהרע וואס זי האט רשט געהאט, פון איהר שמייכעל, פון איהר קוש:

און דאס הארץ איז איהם געווען איבערגעפילט מיט ליעבע. מירא האט איהם געוואלט מאכען באוואונדערען די שעהנ־קייט פונ׳ם וואלד, מיט די פייגע צווייגעלעד וואס לויפען בין צום קלארען הימעל... יא, אלץ איז געווען שעהן: די כמארע איז זיך צוגאנגען. ער האט וויעדער געהאט אדא׳ן. ס׳האט זיך איהם איינגעגעבען צו ברעכען דאס אייז וואס איז געווען צוויישען זיי; זיי האבען זיך אויפ׳ם ניי ליעב גע־האט. נאהענט אדער וויט איינער פונ׳ם אנדערען זיינען זיי געווען וויי איינם. ער האט געאטעמט מיט דערלייכטערונג: וויי לייכט, וויי פריש די לופט איז! אדא איז איהם וויעדער צוריקגעקומען... אלץ האט איהם אן איהר דערמאנט... ס׳איז גראד אביסעל פייכט: וועט איהר ניט קאלט זיין?... די שעהנע בוימער זיינען באשפרינקעלט נעווען מיט גע־פראענער טוי: ס׳ארא שאד וואס זי זעהט עס ניט!... אבער ער האט זיך דערמאנט אן זייער וועט אוז צוגעאיילט זיינע טריט: ער האט זיך פארטראכט כדי ניט צו מאכען קיין טעות מיט׳ן וועג. ער האט מיט נצחון אויסגעשריען. ביים אנקומען צום ציעל: — מיר זיינען די ערשטע!

ער האט לוסטיג געווארפען דעם קאפעלוש. מירא האט איהם אננעקוקט שמייכלענדיג.

דער ארט וואו זיי האבען זיך אפגעשטעלט איז נעווען א לאנגער אפגערוסענער פעלז אין מיטען וואלד. אין דעם פלאצען שפיזן. ארומגערינגעלט מיט נים־בויטלעד אוז קליי־נע, אויסגעבויגענע דעמבעס האבען זיי געזעהן דעם גאנצען באוואלדעטען בארג־אראפ, די שפיצען פון די סאסנעס איינגעטונקט אין א בלויליכען נעבעל אין דעם לאנגען פאס פונ׳ם ריין אין דעם וויאלעט־פארבינען טאל. קיין פייגעל־געשריי, קיין ווינטלע. א גאר־שטילער, רוהיגער ווינטער־

טאג וואס ווארעמט זיך ציטערענדיג אין די בלייכע שטראה־לען פון א שוואכער זון. צייטענווייז, האט פון ווייטען גע־פייפט א באהן אין טאל. קריסטאף האט, שטעהענדיג ביים ברעג פעלז, באטראכט די לאנדשאפט, מירא האט בא־טראכט קריסטאף'ן.

ער האט זיך צו איהר אומגעדרעהט, און גוטמוטיג גע־זאגט:

—„עה! די פויל־ענצערס, כ'האב זיי אבער געזאגט!..."

„נו, ס'איז ניטא קיין ברירה: מען מוז אויף זיי ווארטען..."

ער האט זיך אויסגעשטרעקט צו דער זון אויף דער גע־שפאלטענער ערד.

—„יא, יא, לאמיר ווארטען..." — האט מירא גע־זאגט, אראפנעהמענדיג דעם הוט.

איהר קול האט געהאט עפעס אזא חוזק'דיגען אפקלאנג. אז ער האט זיך אויפגעהויבען און זי אנגעקוקט.

—„וואס איז?" — האט זי רוהיג געפרעגט.

„וואס האסטו געזאגט?"

—„איך זאג: לאמיר ווארטען. האסט אודאי ניט בא־דארפט מיך מאכען אזוי לויפען."

„אמת?"

זיי האבען געווארט, ליגענדיג ביידע אויף דער האר־טער ערד. מירא האט אונטערגעזונגען א ליעדעל. קריסטאף האט אויך אונטערגעהאלפען א פאר שטראפען. אבער ער פלעגט זיך אפשטעלען יעדע רגע, מיט פארשפּיצטע אויערען.

—„מיר דוכט, איך הער זיי."

מירא האט ווייטער געזונגען.

„שווייג נאר א רגע, שווייג!"

מירא איז שטיל געבליבען.

—„נייו, ס'אוי נאר נישט."

קריסטאף האט מעהר ניט געקאנט איינלייגען:

„זיי האבען זיך אפשר פארבלאנדזשעט."

—„פארבלאנדזשעט? מ'קאן זיך ניט פארבלאנדזשען. ערנעסט קען אלע שטעזשקעם."

א משונה'דיגער נעראנק איז דורך קריסטאף'ס קאפ:

„אפשר זיינען זיי אנגעקומען ערשט אוו אוועקגענאנגען פאר אונזער אנקומען!"

מירא, אויסגעצוויגען אויף רוקען אוו קוקענדיג אויף הימעל האט זיך אזוי ווילד צעלאכט אין מיטען זינגען. אז זי האט זיך גענומען שטיקען. קריסטאף האט זיך איינגעעקשנ'ט. ער האט געוואלט אראפ געהען צו דער סטאנציע, זאגענדיג אז זייערע פרייונד מוזען שוין זיין דארט. מירא האט זיך סוף כל סוף באשלאסען א ריהר צו טאן.

—„דאס וועט זיין דער בעסטער מיטעל זיי צו פארלירען!... ס'איז נאר קיין פראגע ניט געווען פון דער סטאנציע. אט דא, דארף מען זיך באגעגנען."

ער האט זיך וויעדער אוועקגעזעצט נעבען איהר. זי האט הנאה געהאט פון זיין ווארטען. ער האט געפיהלט ווי איהר איראנישער בליק קוקט אויף איהם. ער האט אנגעהויבען ווערען ערנסט־אומרוהיג — געוואלט אומרוהיג איבער זיי: ער האט אויף זיי ניט געהאט קיין חשד. ער האט זיך וויעדער אויפגעהויבען. ער האט געוואלט צוריקגעהען אין וואלד, זיי זוכען, זיי רופען. מירא האט געטאן אן איינגעהאלטענעם לאד. זי האט פון איהר קעשענע ארויסגענומען א נאדעל, א שערעל אוו פאדים: זי האט צונומען

אוז רוהיג צונויפגעשטאכען די פעדערען פון איהר הוט: זי האט זיך, ווי באזעצט אויפ'ן נאכצוז טאג.

—„נייז, נייז, נארעלע איינער!" — האט זי געזאגט — „ווען זיי זאלען וועלען קומען, דענקסטו, אז זיי וואלטען אליין ניט געטראפען?"

דאס האט איהם א שטאך געטאן אין הארצען. ער האט זיך אומגעהרעהט צו איהר: זי האט אויף איהם ניט געקוקט: זי איז פארנומען געווען מיט איהר ארבייט. ער איז צוגעקומען:

„מירא!" — האט ער געזאגט.

—„הע?" — האט זי געענטפערט, זיך ניט אפשטעלענדיג.

ער האט זיך אראפגעלאזט אויף די קניע, כדי זי נעענטער אנצוקוקען.

„מירא!" — האט ער איבערגע'חזר'ט.

—„נו, וואס איז?" — האט זי געפרעגט אויפהויבענדיג אויגען פון איהר ארבייט אוז געקוקט אויף איהם מיט א שמייכעל. — „וואס איז אזוינס?"

זי האט געהאט אן אפלאכענדיגען אויסדרוק, זעהענדיג זיין דערשראקען פנים.

„מירא?" האט ער געפרעגט מיט א דערשטיקט קול.

—„זאג מיר וואס דו דענקסט..."

זי האט געהויבען די אקסלען, געשמייכעלט אוז זיך וויעדער גענומען ארבייטען.

ער האט זי אנגענומען ביי די הענט, איהר ארויסגענומען דעם הוט וואס זי האט באנייט:

—„לאז נאר שטעהן, לאז שטעהן אוז זאג מיר..."

זי האט איהם אנגעקוקט גלייך אין פנים אריין אוז

געווארט. זי האט געזעהן ווי קריסטאף'ס ליפּען ציטערען.

„דו דענקסט, — האט ער נאכן שטיל געזאגט, — אז ערנעסט איז אדא...?"

זי האט נעשמייכעלט.

—„נו, אודאי..."

ער איז אויפגעשפרונגען מיט כעס.

„ניין! ניין! ס'קאן ניט זיין! דו דענקסט ניט דאס!... ניין! ניין!"

זי האט איהם געלעגט די הענט אויף די אקסלען און זיך געקאטשעט פון געלעכטער.

—„ווי נאריש, ווי נאריש דו ביסט, מיין ליעבינקער!"

ער האט זי שטארק געטרייסעלט:

„לאד ניט! פארוואס לאכסטו? וואלסט ניט געלאכט ווען עס זאל אמת זיין. דו האסט ליעב ערנעסט'ן?..."

זי האט ווייטער געלאכט, איהם צונעצויגען צו זיך און געקושט. ניט ווילענדיג האט ער זי אויך געקושט. ווען ער האט אבער דערפיהלט איהרע ליפּען, די ליפּען וואס זיינען נאך ווארם געווען פון דעם ברודער'ס קושען, האט ער זיך צוריק געווארפען, געהאלטען איהר קאפ ווייט פון זיינעם: ער האט זי געפרעגט:

„דו האסט עס געוואסט? עס איז געווען אפגעמאכט צווישען אייך?"

זי האט געזאגט:

—„יא." — לאכענדיג.

קריסטאף האט ניט געשריען, ער איז ניט אויפגעשפרונגען פון כעס. ער האט אויפגעעפענט דאס מויל, אזוי ווי ער וואלט ניט קאנען אטעמען: ער האט פארמאכט די אויגען און זיך אנגעכאפט די ברוסט מיט די הענט: זיין

הארץ האט געהאלטען ביים צעפלאצען. דאן האט ער זיך אוועקגעלענט אויף דער ערד, דעם קאפ איינגעגראבען אין די הענט, און איז אויפגעטרייסלט געוואָרען פון א שרעק־ליכען געפיהל פון עקעל און פארצווייפלונג, ווי וועט ער איז געווען א קינד.

מירא, וואס האט ניט געהאט קיין צארטע נשמה, האט אויף איהם דאך רחמנות געקראָגען; זי האט אין זיך דער־פיהלט, ניט וועלענדיג, א דראָנג פון מוטערליכען מיטגע־פיהל, זי האט זיך צוגעבויגען צו איהם, צו איהם גערעדט ליבעליך, זי האט איהם צוגערופט א פלעשעלע מיט טרא־פענס, ער האט עס אבער אפגעשטויסען מיט א ציטער און זיך אויפגעהויבען אזוי פלוצלונג, אז זי האט זיך דערשרא־קען. ער האט ניט געהאט דעם כח און ניט דעם פארלאנג זיך נוקם צו זיין. ער האט זי אנגעקוקט מיט א פנים פאר־קרימט פון שמערץ.

—„דו, גאסען־פרוי איינע, — האט ער, א דערשלאגע־נער אויסגערופען. — דו וווייסט גאר ניט דעם ווייטאג וואס דו פארשאפסט..."

זי האט איהם געוואלט צוריקהאלטען. ער איז אנטלא־פען דורכ'ן וואלד, אויסשפייענדיג זיין עקעל פון דער שאנד, פון די בלאטיגע הערצער אוז פון דעם בלוט־שענדע־רישען פארקעהר צו וועלכען זיי האבען איהם געוואלט פיה־רען. ער האט געווויינט, געציטערט, געכליפעט פון עקעל. ס'האט איהם אפגעשוידערט פון איהר, פון זיי אלע, פון זיך אליין, פון זיין קערפער און פון זיין הארץ. א שרעקלי־כער שטורם פון פארכטונג האט זיך אין איהם אויפגע־ריסען: שוין לאנג, אז דער שטורם האט זיך געגרייט: פריהער אדער שפעטער האט די געגענווירקונג נעמוזט קו־

מען איבער דער נעראַנקען־נידערינקייט, די מיאוסע, נעמיינע פשרות, די שווערע פארפעסטעטע לופט אין וועלכער ער האָט געלעבט זייט עטליכע חדשים: אבער דער פארלאנג נאך לעבן, דער פארלאנג זיך אפצוואַרפן איבער דעם וואס מ'האט ליעב האָט אפגעהאלטען דעם קריזיס ווי פיעל ס'איז נאר געווען מעגליך. דער קריזיס האָט פלוצלונג אויסגעבראכען: און ס'איז בעסער געווען אזוי. ס'איז געווען א נרויסער לופט־שטורם, א שמערצענדע רוינקייט, אן אייזקאלטער ווינד וואס האָט אוועקגעשמיסען די גיפטיגע ריחות. דער עקל האָט געטויט אויף איין מאל זיין ליעבע צו אדא'ן.

אויב אדא האָט נענלויבט מיט דער טאָט פעסטער צו מאכען איהר הערשאפט איבער קריסטאף'ן, האָט דאס נאר אמאל באוויזען וויי וועניג אין ווי נראָב זי האָט פארשטאנען דעם וואס האָט זי ליעב געהאט. די אייפערזוכט וואס פארקניפט באפלעקטע הערצער, האָט נאר גאַנט אויפקאכען, אפעקלען א יונגע, שטאלצע און ריינע נאטור ווי קריסטאף'ס. אבער, וואס ער האָט, דער עיקר, ניט מוחל געווען, וואס ער וואלט קיינמאל ניט מוחל געווען. איז דאס וואס אדא'ס פראָט איז ניט געווען דער אויסברוך פון א לויידענשאפט, כמעט אפילו ניט איינער פון די נאַרישע און דערניידערינענדע, אפט אבער אומווידערשטעהענדע קאפריזען, וועלכע דער פרויען־פארשטאנד האָט צומאל ניט דעם כח ניט נאכצוגעבען. נייז — ער האָט יעצט פארשטאנען — ס'איז אין איהר געווען א פארבארגענער באגעהר איהם צו באשמוצען, איהם צו דערניידעריגען, איהם צו באשטראפען פאר זייז מאראלישען ווידערשטאנד. זייז פיינדליכער אמונה, איהם צו מאכען פאלען צו דער

נידעריגער מדרגה פון אלע פראסטע, איהם צו לעגען צו איהרע פיס, זיך אליין צו דערווייזען איהר כח שלעכטס צו טאָן, און מיט א שוידער האָט ער זיך געפרעגט: וואס איז עס דער פארלאנג צו באשמוצען, וואס געפינט זיך ביי דעם גרעסטען טייל — צו באשמוצען דאס ריינע אין זיי און אין אנדערע — וואס איז דאס פאר א חזירים־נשמות וואס האבען אזא ווילדע הנאה זיך צו וואלגערען אין שמוץ. און זיינען גליקליך וועו עס פארבלייבט ניט אויף זייער גאנצער הויט קיין איין ריין ארט!...

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

אדא האט געוואלט צווייי טעג אויף קריסטאָף'ס צוריק קומען. דאן האט זי אנגעהויבען וועלען אומרוהיג, און איהם געשיקט א זים בריוועל, וואו זי האט גאר ניט דערמאהנט דאס געשעהענע. קריסטאָף האט אפילו ניט געענטפערט. ער האט אדא'ן פיינט געקראגען מיט אזא טיעפער שנאה, אז ער האט ניט געהאט קיין וועלטער דאס אויסצוריקען. ער האט זי אויסגעשטראכען פון זיין לעבען. זי האט פאר איהם מעהר ניט עקזיסטירט.

קריסטאף איז באפרייט געוואָרען פון אַדאָ'ן, אָבער ניט פון זיך אליין. אומזיסט האָט ער געפֿרואווט זיך צו שאפען אן אילוזיע און צוריקצוקומען צו דער צנועה'דיגער און שטאַרקער רוהיגקייט פון אמאל. מ'קאָן זיך ניט אומקעהרען צו דער פארגאנגענהייט. מען מוז ווייטער גיין דעם אייגענעם וועג: און עס נוצט ניט זיך אומצוקעהרען. סיידען כדי צו זעהן די ערטער וואו מ'איז פארבייגעגאנגען, דעם ווייטען רויך פון'ם דאך, אונטער וועלכען מ'איז אייגנגעשלאָסען, ווי ער פארלירט זיך ביים האריזאָנט אינ'ם לייכטען נעבעל פון'ם זכרון. אבער גארנישט דערווייטערט אונז אזוי שטאַרק פון אונזערע אמאליגע נשמות, ווי די לייר־דענשאפט פון עטליכע חדשים. דער וועג דרעהט זיך פלוצ־לונג אוועק, די לאנדשאפט בייט זיך: עס דוכט זיך אז מען גיין זיך צום לעצטען מאל מיט אלץ וואס מען לאזט דינטער זיך.

קריסטאף האָט דערצו ניט נעקאָנט מסכים זיין. ער האָט אויסגעשטרעקט די אָרימס צו דער פארגאנגענהייט: ער האָט דוקא געוואלט אויפלעבען און באנייען זיין אמאליגע נשמה. אבער זי האָט שוין ניט געלעבט. די תאוה איז ניט אזוי געפעהרליך ווי די חורבות וואס זי קליבט אן. קריסטאף האָט געמענט אויפהערען ליעב האָ־בען, ער האָט געמענט — אויף א ווייל — פארשכטען די ליעבע. האָט ער דאך איז זיך געטראָגען די שפורען פון איהר שארפע נעגעל, זיין נאנצער וועזען איז דערפון אויסגע־

קנאטען נעווארען. אנשטאט דער שרעקליכער בארערפע־ניש צו צערטליכקייט און נענוס, וואס פארצעהרט די וואס האבען דערפון פארזוכט, האט ער נעמוזט האבען עפעס אן אנדער ליידענשאפט (אפילו א היפוכ'דיגע ליידענ־שאפט): א ליידענשאפט צו פאראכטונג. צו שטאלצער רייניקייט, צום גלויבען אין צניעות. דאס איז אבער ניט נענוג געווען, דאס האט מען ניט נענוג געזעטיגט זיין הונגער: דאס איז נאר נעווען שפייז אויף א רגע. זיין לע־בען איז געווען א רייהע פון גוואלדיגע געגענווירקונגען—אום־געהייערע שפרונגען. אט האט עס געוואלט איינברעכען און צופאסען צו אן אומענשליכען אסקעטיזם: ניט עסענדיג, ניט טרינקענדיג נארנישט א חוץ וואסער, זיך אויסמאטערען פון נעהן, פון מיערקייט, פון ניט שלאפען, זיך אפזאגען פון יעדען פארגעניגען: און אט איז ער נעווען איבערצייגט, אז נאר קראפט איז די אמת'ע מאראל פון מענשען וויי ער. און זיך אוועקגעלאזט אויף דער יאגד נאך פארגעניגענס. איז איין פאל און איז אנדערען האט ער זיך געפיהלט אום־גליקליך. ער האט מעהר ניט געקאנט זיין אליין. ער האט שוין מעהר ניט געקאנט זיין ווי נאר אליין.

די איינציגע רעטונג זיינע וואלט געקאנט זיין צו ג־פינען אן אמת'ע פריינדשאפט — ראזע'ס פריינדשאפט אפשר וואלט איהם געשיצט. אבער די רוגזה איז נעווען שטארק גרויס צווישען די ביידע פאמיליען. זיי פלענען זיך מעהר ניט זעהען. בלויז איין מאל האט קריסטאף באג־נענט ראזע'ן. זי איז ארויסגעקומען פון קירך. ער האט זיך ווי אפגעשטעלט פאר'ן צוגעהן, און זי האט זיך א דרעה ג־טאן ווי איהם צו באגעגענען: ווען ער האט אבער געוואלט צוקומען צו איהר, דורך א גאנצען שטראם נאס־בעטערס,

וואס זיינען אראפגענאנגען די טרעפ, האט זי אוועקגערעדעט די אויגען: אוז וועז ער איז נאהענט געווען נעבען איהר האט זי איהם קאלט באגריסט, אוז פארבייגענאנגען. ער האט דערפיהלט אין דעם מיידעלס הארץ אז אומגעהייערע און קאלטע פאראכטונג. ער האט ניט געפיהלט אז זי האט איהם אלץ ליעב אוז וואלט עם איהם געוואלט זאגען: אבער זי האט זיך דאס פארגעווארפען וויא שולד. וויא נארישקייט: זי האט קריסטאף'ן באטראכט פאר שלעכט אוז פארדארבען — מעהר דערווייטערט פון איהר ווי וועז עם איז פריהער. אזוי זיינען זיי פארלארען געגאנגען אייגער פון דעם אנדערען אויף תמיד. אוז ס'איז אפשר גוט געווען פאר ביידען. טראץ איהר גוטסקייט האט זי ניט געהאט גענוג לעבען אין זיך איהם צו פארשטעהן. טראץ זיין באדערפעניש נאך ליעבע אוז אכטונג, וואלט ער דערשטיקט געוואלרען אין א מיטעלמעסיג אוז אפגעשלאסען לעבען. אהן פרייד, אהן ליבע אוז אהן לופט. זיי וואלטען ביידע געליטען. דער שלעכטער צופאל וואס האט זיי צוטיילט איז אפשר, סוף כל סוף, געווען א גוטער צופאל, ווי עס געשעהט אפט, — ווי עס געשעהט אלעמאל — מיט די וואס זיינען שטארק אוז אויסדויערענד.

אבער, דערווייל, איז דאס געווען א גרויס צער אוז אומגליק פאר זיי, פאר קריסטאף'ן באזונדערס. די צנועה־דינע אומטאלעראנץ, די ענג־הארציגקייט וואס נעהמט דוכט זיך צומאל גענצליך אוועק דעם שכל פון די קלוגסטע אוז די גוטסקייט פון די בעסטע, האט איהם אויפגערעגט, איהם פארלעצט, איהם צוריק אריינגעווארפען אין א פרייען לעבען.

בעת זיין ארומנעהן מיט אדא'ן איז די ביער־שענ־

קען ארום דער שטאט, האט ער זיך באקענט מיט א פאר וואויל יונגען — שכרה, וועמעס פריי און ניט פאר־דאנה'ט לעבען איז איהם אביסעל געפעלען. איינער פון זיי, פריעדעמאן, א מוזיקער ווי ער, זאן ארגעל־שפיעלער פון א יאהר דרייסיג, איז געווען שארף און וויציג, און האט גוט געקאנט זיין פאד. ער איז אבער געווען אומגעהייער פויל און וואלט גיכער געשטארבען פאר הונגער (אויב ניט, אפשר, פאר דורשט) אריידער צו מאכען די מינדסטע אנשטרענגונג צו פארבעסערען זיין מיטעלמעסיגען שטאנד. ער פלעגט זיך טרייסטען מיט זיין פוילקייט, בארעדענדיג די וואס צאפלען זיך איז לעבען, נאט ווייסט פארוואס: און זיין שטעביג אפלאכען, כאטש פראסטליך, האט דעם עולם אמוזירט. זיי־ענדיג פרייער. ווי זיינע קלעגען, האט ער ניט מורא גע־האט — כאטש שטיל, מיט א וואונק און אנצוהערעניש — א שטאד געבען די גאנץ חשוב'ע לייט: ער האט אפילו געקאנט פועל'ען ביי זיך ניט צו האבען קיין גאנץ בא־שטימטע באגריפען איבער מוזיק אבי הינטערווייעלעטס צו געבען א גוטען קלאפ די העלדען פונ'ם טאג, וועמעס בא־ריהמקייט איז געווען אן אומפארדיענטע. די פרויען האבען ביי איהם אויך קיין גרעסערען חן ניט געפונען; ער פלעגט האלט האבען. שפאסענדיג, איבערצוזאגען וועגען זיי אן אלט פרויען־פיינטליך וועגטעל וואס איז איצט, קריסטאף'ן מעהר געפעלען ווי סיי וועמען, צוליעב דער ביטערקייט:

— די פרוי טויט די ליעבע. Femina mors anime

אין זיין צומישטען מצב פלעגט קריסטאף געפינען א מין צעשטרייאונג רעדענדיג מיט פריעדמאן'ען. ער פלעגט איהם אפעקלען אוז ער האט ניט געקאנט לאנג הנאה האבען

פון דעם גראבען, שפּאטישען שארפזין: דער אפּלאכענדער און שטענדיג מבטל'דיגער טאן, האט איהם באלד געגומען אויפרעגען, ער האט דערפיהלט די שאפונגס־אומפעהיגקייט: ער האט אבער בארוהיגט זיין געפיהל געגען דער נארישער זעלבסט־צופרידענהייט פון די באלעבאטעמלעך. כאטש ער האט אין הארצען פּראכט דעם קאמפּאניאן זיינעם, דאך האט זיך קריסטאף ניט געקאנט באגרעהן אהן איהם. מען פלעגט זיי אלעמאל זעהען ביינאנד ביים טיש מיט פּארדעכטיגע און צו קיין קלאס־נעהרענדע מענשען פון פריעדמאנ'ס חברותא, וואס האבען נאך וועניגער ווערט געהאט ווי ער. זיי פלעגען שפּיעלען, קנאקענדיג רויידען און טרינקען גאנצע נעכט. קריסטאף פלעגט זיך ווי פלוצלונג אויפכאפּען אין מיטען פון דעם אפּעקלענדיגען גערוך פון געזאלצענע פלייש־עז און טאבאק: ער פלעגט קוקען אויף די חברה ארום איהם מיט פּארבלאנדשעטע אויגען: ער פלעגט זיי ניט דערקאנען, און מיט אנגסט טראכטען:

„וואו כין איך? וואר זיינען אט די אלע לייט? וואס פאר א שייכות האב איך מיט זיי?"

זייערע רייד און לאכען האבען איהם געעקעלט. אבער ער איז ניט געווען שטארק גענוג פון זיי אוועקצוגעהן: ער האט מורא געהאט אהיים צו גהן, צו בלייבען אליין, פּנים על פּנים מיט זיין נשמה, מיט זיינע פּארלאנגען, מיט זיינע געוויסענס־עסן. ער האט זיך חרב געמאכט, ער האט געוואוסט אז ער מאכט זיך חרב: ער האט עס ווי אומיסנע געזוכט — ער האט אין פריעדמאנ'ען געזהען. מיט א גרויזאמער קלארקייט, זיין איצטיג אייגען דערנידעריגט געשטאלט,— דאס געשטאלט וואס ער וועט שפּעטער האבען: ער האט דורכגעלעבט אוא מין יאוש און עקעל, דאס אנשטאט דער־

וואכט צו וועדען פון דער געפאהר, איז ער נאך מעהר דער־
שלאגען געבליבען. ער וואלט זיך רואיגירט, וועז עס זאל
איהם נעווען מעגליך זיין. צום גליק האט ער נעהאט אין
זיך, ווי אלע מענשען פון זיין מיז, אז עלאסטישע ספרו־
זשינקע, א מיטעל נענען דער פארניכטונג וואס אנדערע
האבען ניט: זיין לעבענס־קראפט ערשט, זיין לעבענס־אינס־
טינקט וואס האט איהם ניט געלאזט אפשטארבען, אוז איז
נעווען טיעפער ווי זיין פארשטאנד, שטארקער ווי זיין ווי־
לען. ער האט אויך נעהאט, אהן זיין וויסען, די זאנדערבארע
ניינערינקייט פון׳ם קינסטלער. די ליידענשאפטליכע אביעק־
טיוויטעט, וועלכע עס טראגט אין זיך יעדע באשעפעניש וואס
איז אמת׳דיג באשאנקען מיט שעפפערישער מאכט: ער
האט נעמענט ליעבען. ליידען אוז אלע זיינע כחות אוועקגע־
בען צו אלע ליידענשאפטען: ער האט זיי אבער נעזוהן. זיי
זיינען נעווען אין איהם, זיי זיינען אבער ניט נעווען ע ר.
אומצהליגע מיליאנען נשמה׳לער האבען זיך פארבארגען גע־
דרעהט אין איהם צו א באשטימטען פונקט צו, אז אומבא־
קאנטען אוז זיכערען: אזוי ווי די פלאנעטען וועלט וואס
וועדט אריינגעצויגען דורכ׳ן רוים אין א נעהיימניספולען
תהום, דער שטענדיגער מצב פון זיין אומבאוואוסטער, צוויי־
זייטיגער נאטור, האט זיך באזונדערס אנטפלעקט אין די
שווינדלענד־טומלענדיגע רגעות וועז דאס טאג־טעגליכע לע־
בען שלאפט איין אוז עס הויבען זיך אויף פון די טיעפענישע
פון שלאף אוז פון דער נאכט דער ספינקס׳ישער בליק, דער
פיעל־פארמיגער פנים פונ׳ם ז י י ן. דער עיקר, זייט א
יאהר, איז קריסטאף פארפאלגט געווען פון חלומות, וואו ער
האט קלאר געפיהלט אין דער זעלבער רגע אוז מיט א פאל־
קאמער אילוזיע, אז ער א י ז מעהרערע, פארשיעדענע

באשעפענישען, וואס זיינען אפט ווייט פון איהם. אפנעזונ־ דערט פון לענדער, פון וועלטען, פון יאהרהונדערטע. בעת ער איז וואר געווען, פלעגט קריסטאף אויפהאלטען איז זיך דעם משונה'דיגען חלום־אומרוה, כאטש ער האט זיך ניט געקאנט דערמאנען די סבה. ס'איז געווען אזוי ווי מיעד־ קייט פון א „פיקסער" אידעע, וואס לאזט שפורען, וועלכע מ'פיהלט, כאטש מ'קאן עס ניט פארשטעהן. אבער בעת זיין נשמה האט זיך שמערצליך נעראנגעלט איז דעם לעבענס־ נעץ, האט אן אנדער נשמה, אויפמערקזאם און רוהיג. בייי־ געוואוינט איז איהם די פארצוויייפעלטע אנשטרענגונגען. ער האט אט די נשמה ניט געזעהן: אבער זי האט אויף איהם אפגעשיינט איהר פארבארגענע ליכט. די נשמה איז נע־ ווען לוסטיג און זשארנע אלץ צו דערפיהלען. אלץ צו דער־ ליידען, נאר צו קוקען און פארשטעהן די מענער, די פרויען, די ערד, דאס לעבען, די באגעהרען, די ליידענשאפטען, די נעדאנקען, די מאטערונגען, מיטעלמעסיגע אדער נידעריגע: און דאס איז גענוג געווען צו ווארפען אויף דעם אלעמען אביסעל פון איהר ליכט. צו רעטען קריסטאף'ן פונ'ם פינס־ טערען תהום. ס'האט איהם נעמאכט פיהלען — ער האט ניט געווואוסט ווי אזוי — אז ער איז ניט נאנץ אלייז. די לייבע צו זיין אלץ, צו וויסען אלץ, די צווייטע פעסטונג האט אויפנעשטעלט א פעסטע וואנד נעגען אלע פאר־ניכטענדע ליידענשאפטען.

אויב אבער דאס איז גענוג געווען אויפצוהאלטען זייז קאפ אויפ'ן וואסער, האט עס איהם דאך ניט נעלאזט ארויס־ געהן מיט זיינע אייגענע כחות. עס האט זיך איהם ניט איינ־ גענעבען זיך קלאר צו פארשטעהן, זיך צו באהערשען, זיך צו בארוהיגען. יעדע ארבייט איז איהם געווען אומענליך. ער איז

דורכנעגאנגען א גייסטיגען קריזיס: די פרוכטבארסטע איז זייז לעבען: — זייז נאנץ צוקונפטיג לעבען האט שוין איז איהם נעשפּראצט: — אבער די אינערליכע רייכקייט האט זיך, דערווייל, נאר אויסנעדריקט אין צולאזענקייט; אוז די באלדינע אפּווירקונג פון דעם איבערפלום האט זיך ניט אונטערשיידעט פון די פאלגען פון דער טרוקענסטער גייסטינער ארימקייט. דאס לעבען האט קריסטאפ'ן פארזונקען. אלע זיינע כחות האבען צו שטארק אויסגעבראכען, צו שנעל נעווארען פון דער מאסע שרעקליכע כחות. זיין וועזען האט גראכט פון אלע זייטען. פון אט דער ערד־ציטערניש, פון אט דער אינערליכער דערשיטערונג האבען אנדערע נאר נישט נעזעהן. קריסטאפ אליין האט בלויז נעזעהן זיין אהן מאכט צו שאפען, צו וועלזען, צו ז י י ן. פארלאנגען, אינסטינקטען, נעדאנקען זיינען ארויס איינע נאר די אנדערע, אזוי ווי כמארעם שוועבעל פון די שפּאלטען פון א פייערשפּייענדען בארג, אוז ער האט זיך אלעמאל געפרעגט:

„אוז איצט, וואס וועט נאר ארויסקומען? וואס וועט פון מיר ווערען? וועט עס שטענדיג אזוי זיין. אדער וועט עס זיין דער סוף פון אלעמען? וועל איך נארנישט ווערען, קיינמאל ניט?"

אוז אט האבען זיך אויפגעהויבען די גע'ירש'עטע אינסטינקטען, די זינר פון די וואס זיינען נעווען פאר איהם. — ער האט זיך אנגע'שכור'ט.

ער פלענט אהיים קומען, שמעקענדיג פון וויין, דער־שלאנען. לואיזע נעבאר פלענט איהם אנקוקען, זיפצען, ניט זאגען נארנישט און תפלה טאן.

איין אבענט אבער, בעת ער איז ארויסגענאנגען פון א ווייין־שענק בייס עק שטאט, האט ער דערזעהן אופי'ן וועג. א פאר טריט פאר זיך, דאס משונה'דיגע נעשטאלט פונ'ם פעטער נאטפריעד מיט זיין פאק אויפ'ן רוקען. חדשים־לאנג איז שוין דאס מענשעלע ניט געווען איז דער געגענד, און וואס אמאל איז ער אלץ וועניגער נעקומען. קריסטאף האט איהם צונעשריען נאנץ דערפרעהט. נאטפריעד, איינגעבויגען אונטער דער משא, האט זיך אומגעדרעהט: ער האט אנגעקוקט קריסטאף'ן וואס האט נעמאכט שכור'ע העווות און זיך אוועקגעזעצט אויף א שטיין צו וואַרטען אויף איהם. קריסטאף איז צו איהם צוגעקומען, טענצלענדיג און האט נע־טרייסעלט דעם אנקעל'ס האנט מיט א שרייענדער ליעב־שאפט. נאטפריעד האט איהם לאנג אננעקוקט, און דאן נעזאגט:

„נוט'ן אבענט, מעלכיאר."

קריסטאף'ן האט זיך נעגלויבט, אז דער פעטער מאכט א טעות און ער האט אויסגעבראכען אין א נעלעכטער:

—„דער אלטער ווערט נעבאר עובר בטל, האט ער זיך נעטראכט, ער פארליערט זיין זכרון."

נאטפריעד האט ווירקליך אויסנעזעהען שטארק נעעל־טערט, פארנעלט, איינגעשרומפט, איינגעהויקערט: ער האט

געהאט א שווערען און קורצען אטעם. קריסטאף האט וויי־טער קנאקענדיג גערעדט. גאטפריעד האט וויעדער ארויפגע־לעגט דעם פאק אויף די אקסלען, און איז שטיל ווייטער גע־גאנגען. זיי האבען אנגעפאנגען געהען אייניגער נעבען אנ־דערען. קריסטאף, זיך וואנדערפענדיג און רעדענדיג אויפ'ן קול, גאטפריעד צוהוסטענדיג און שווייגענדיג. ווען קריס־טאף האט זיך צו איהם געווענדט, האט ער איהם וויעדער גערופען מעלכיאר. דעם מאל האט איהם שוין קריסטאף גע־פרעגט:

„הער נאר! וואס רופסטו מיך עפעס מעלכיאר? איך היים קריסטאף, דו ווייסט עס גאנץ גוט. האסטו פארגע־סען מיין נאמען?"

גאטפריעד האט, אהן זיך אפצושטעלען, אויפגעהויי־בען די אויגען צו איהם, געשאקעלט מיט'ן קאפ, און קאלט געזאגט:

—„נייז, דו ביסט מעלכיאר, איך דערקען דיך גוט."

קריסטאף האט זיך אפגעשטעלט דערשלאגען. גאט־פריעד איז זיך וויטער געגאנגען. קריסטאף איז איהם נאכ־גענאנגען אהן א וואָרט. ער איז ניכטער געווארען. פארביי־געהענדיג די טיר פון א קאפע־שאנטאן, איז ער צוגענאנגען צו אן אפגעריבענעם שפיגעל, וואו עם האט אפגעשיינט די גאז־ליכט פון דעם אריינגאנג, און זיך איינגעקוקט: ער האט דערקענט מעלכיאר'ן. ער איז אהיים געגאנגען שווער, דער־שראקען.

ער האט פארבראכט די נאכט — א נאכט פון אנגסט־פיין — זיך בארעבענענדיג, זיך אפגעבענדיג א חשבון הנפש, ער האט יעצט פארשטאנען, ער האט דערקענט די אינס־טינקטען און פארדארבענע געפיהלען וואס האבען זיך אין

איהם געיאוועט. ער האט פון זיי געשוידערט. ער האט נע־
טראכט פון דער אומעטיגער וואר־נאכט נאך מעלכיאר'ס
טויט, פון דער שבועה וואס ער האט זיך געגעבען: ער האט
געוואלפען א בליק איבער זיין לעבען זייט דעם, אוז דער־
פיהלט, אז ער האט אלץ פארלאטען. וואס האט ער געטאן
זייט א יאהר? וואס האט ער נעטאן פאר זיין גאט, פאר זיין
קונסט, פאר זיין נשמה? וואס האט ער געטאן פאר זיין
אייביגקייט? יעדען טאג האט ער פארלארען, פארשוועגדט,
פארשמוצט: קיין איין ווערק, קיין איין געדאנק, קיין איין
דויערהאפטע אונטערנעהמונג. א כאאס פון באגעהרען וואס
האבען זיך איינער דעם אנדערען פארניכטעט. ווינט, שטויב,
נישטינקייט... וואס האט איהם גענוצט זיין ווילען? פון
אלץ וואס ער האט געוואלט, האט ער נארנישט אויפגעטאן
דעם היפוד דערפון האט ער אויפנעטאן. ס'איז פון איהם
געוואלען וואס ער האט ניט געוואלט זיין: דאס איז דער
אונטערשטער חשבון פון זיין לעבען.

ער האט זיך ניט געלענט שלאפען. זעקס א זיינער איז
דער פריה איז עם נאך טונקעל געווען — ער האט נעהערט
גאטפריעד'ן זיך צוגרייטענדיג אוועקצוגעהן. — וואלרום נאט־
פריעד האט זיך ניט געוואלט לענגער אפשטעלען. פארבייי־
געהענדיג די שטעטעל, איז ער נעקומען, לויט זיין געוואוינ־
הייט, אומארמען זיין שוועסטער אוז נעפע, ער האט אבער
באלד צו וויסען געגעבען, אז דעם צווייטען פריהמארגען וועט
ער ווייטער אוועקגעהן.

קריסטאף איז ארעף געקומען. גאטפריעד האט נעזעהן:
זיין בלייך פנים, איינגעפאלען פון דער נאכט'ס יסורים. ער
האט איהם ליעבליך צוגעשמייכעלט אוז געפרעגט: צי ער ווילּ
איהם באגלייטען אביסעל. זיי זיינען צוזאמען ארויסגענאנ־

געזן פאר טאג־אויסברוד. זיי האבען ניט באדארפט רעדען צווישען זיך: זיי האבען זיך פארשטאנען. פארבייגעהענדיג בייס בית־עולם, האט גאטפריער געזאגט:

—„לאמיר אריינגעהן, ווילסט?"

ער האט קיינמאל ניט פארפעהלט צו גיהן אויף זשאן מישעל'ס און אויף מעלכיאר'ס קבר, וועו ער פלעגט קומען אין דער גענענד. קריסטאף איז דארט ניט געווען זייט א יאהר. גאטפריער האט געקניהט פאר מעלכיאר'ס קבר, און געזאגט:

„לאמיר תפלה טאן, אז זיי זאלען גוט שלאפען און זאלען אונז ניט מאטערען."

זיינע מחשבות זיינען געווען א צומישונג פון מאדנע אבערגלויבענישען און א קלארען גענונטען פארשטאנד. ער פלעגט צומאל צום שטוינען מאכען קריסטאף'ן. דעם מאל אבער האט ער איהם צו גוט פארשטאנען. זיי האבען מעהר גארנישט געזאגט ביז'ן ארויסגיהן פון דעם בית־עולם.

בעת זיי האבען צוגעמאכט דעם קרעכצענדען טויער און אנגעהויבען גיהן בייי דער וואנד אויף די קיהלע פעלדער וואס האבען גענומען דערוואכען, דורך דער קלייגער שטעזשקע וואס איז פארבייגעלאפען אונטער די ציפרעסען־בוימער פון די קברים, פון וועלכע דער שנעע האט געטריפט, האט קריסטאף אנגעפאנגען וויינען:

—„אה! פעטער, האט ער געזאגט, ווי איך לייד שרעקליך!"

ער האט ניט געוואגט איהם צו דערצעהלען ווי ער האט דורכגעלעבט די לייעבע, אויס א מאדנער מורא און א פארלעגענהייט צו ברויגען, אדער צו פארלעצען גאטפריעד'ן; ער

האט אבער גערעדט פון זיין שאנד, פון זיין מיטעלמעסיג־קייט, פון זיין פייגהייט, פון זיינע געבראכענע שבועות.

„פעטער, וואס איז צום טאן? איך האב געשטרעבט, איך האב געקעמפט: אוז נאר א יאהר צייט האלט איך ניט וווייטער ווי פריהער. נאר מעהר! איך בין צוריקגעטראטען. איך טויג צו גארנישט, איך טויג צו גארנישט! איך האב מיין לעבען הרוב געמאכט, איך האב פאלש געשוואירען...“

זיי זיינען יעצט ארויפגעשטיגען א בערגעל איבער'ן שטעטעל. נאטפריעד האט איהם גוטהארציג געזאגט:

—„ס'איז ניט דאס לעצטע מאל, מיין קינד. מען טיט ניט וואס מען וויל. זועלען אוז לעבען — דאס זיינען צוויי באזונדערע זאכען: מען מוז זיך טרייסטען. דער עיקר איז, פארשטעהסטו, ניט מיד ווערען צו ו ו ע ל ע ן אוז צו לעבען. דאס איבריגע הענגט ניט אף פון אונז.

קריסטאף האט מיט יאוש אלץ איבערנע'חוז'ט:

„איך האב פאלש געשוואירען!...“

—„הערסטו?“ האט געזאגט נאטפריעד.

(די העהנער האבען געקרייט אין די דערפער ארום.)

„זיי קרייען, זינגען פאר אן אנדערען וואס האט פאלש געשוואירען. זיי קרייען פאר יעדען פון אונז, יעדען פריהמארגען.“

„ס'וועט קומען א טאג, האט קריסטאף ביטער געזאגט. זוען זיי וועלען מעהר ניט קרייען פאר מיינעטוועגען... א מאל אהן א מארגען. אוז וואס וועל איך האבען אויפגעטיט מיט מיין לעבען?“

—„ס'איז שטענדיג פאראן א מארגען“, האט נאטפריעד געזאגט.

„אבער וואס זאל מען טאן, אז דאס וועלען נוצט נאר־נישט?"

—„וואד אוז טו תפלה."

„איך גלויב מעהר נישט."

נאטפריעד האט געשמייכעלט:

—„דו וואלסט ניט לעבען, וועז דו זאלסט ניט גלויבען. יעדער גלויבט. טו תפלה."

„תפלה, צו וואס?"

נאטפריעד האט איהם געוויזען די זון, וואס איז נאר וואס ערשינען אויף'ן רויט־געפרוירענעם האריזאנט.

—„זיי נאטספורכטיג פאר'ן טאג, וואכט אויף, טראכט ניט וואס עס וועט זיין אין א יאהר, אין צוהן יאהר ארום. טראכט פון היינט. לאז איבער היינע טעאריעס. אלע טעאריעס, פארשטעה נאר, אפילו די איבער צניעות זיינען שלעכט, זיינען נאריש, טויז אונז שלעכטס. נעהם ניט דאס לעבען מיט שטורם. לעב היינט, זיי עהרענפורכטיג צו־יעדען טאג. האב איהם ליעב, רעספעקטיר איהם, פאראומ־רייניג איהם, דער עיקר, ניט, שטער איהם ניט פון אויפבליי־הען. האב איהם ליעב אפילו וועז ער איז גרוי אוז אומע־טיג ווי היינט. באאומרוהיג זיך ניט. זעה, ס'איז יעצט ווינ־טער. אלץ שלאפט. די גוטע ערד וועט אויפוואכען. מען דארף זיין ווי די גוטע ערד, אוז געדולדיג ווי זי. זיי פרום. עהרענפורכטיג. וואכט. אויב דו ביסט גוט, וועט אלץ נעהן גוט. אויב דו ביסט עס ניט, אויב דו ביסט שוואך, אויב נאר נישט נעלינגט דיר. — נו, מוז מען אזוי גליקליך זיין, מסתמא קאנסטו ניט מעהר. פארוואס־זשע זאלסטו וועלען מעהר? פארוואס זאל דיך פארדריסען וואס דו קאנסט ניט מעהר טאן? מען דארף טאן וואס מען קאן.. Als ich kann

—„ס'איז צו וועניג," — האָט קריסטאָף געזאָגט, מאַכענדיג אַ גרימאַסע.

גאָטפריעד האָט פרויַנדלעך געלאַכט:

„ס'איז מעהר ווי וואַר־עס־איז טוט. דו ביסט אַ בעלגאוה. דו ווילסט זיין אַ העלד. דערפאַר באַגעהסטו נאָר נאָרישקייטען... אַ העלד!... איך וויים ניט אַקוראַט וואָס דאָס איז: אַבער, דו פּארשטעהסט, איך שטעל מיר פאָר: אַ העלד איז דער וואָס טוט וואָס ער קאָן. די אַנדערע טוען דאָס ניט."

—„אה! — האָט קריסטאָף אַפּגעזיפצט, — צו וואָס־זשע דאַרף מען לעבען? ס'האָט ניט וואַרט די מיה. ס'איז דאָך פאַראַן מענשען וואָס זאָגען אַז „וועלען איז קאָנען!..."

גאָטפריעד האָט וויעדער שטיל געלאַכט:

„יא?... נו, זיי זיינען גרויסע לינגערס, מיין קינד. אַדער, אַז ניט, „ווילען" זיי ניט קיין סך..

זיי זיינען אַנגעקומען צום שפּיץ בערגעל. זיי האָבען זיך האַרציג־ליעבליך אומארמט. דער קליינער הויזירער איז מיט זיין מידען טריט אַוועק. קריסטאָף איז פאַרבליבען, פאַרטראַכט, איהם נאָכקוקענדיג ווי ער דערווייטערט זיך. ער האָט פאַר זיך איבערגעזאָגט דעם פּעטער'ס וואָרטער:

דייטש?? (ווי איך קאָן). Als ich kann

ער האָט געשמייכעלט, טראַכטענדיג:

„יא... יעדענפאַלס... ס'איז נענוג..."

ער האָט זיך אומגעקעהרט אין שטעטעל. דער פאַרהאַרטעטער שנעע האָט געסקריפּעט אונטער זיינע שיך. דער שטאַרקער ווינטער־ווינט האָט אויפּגעציטערט אויף דעם בערגעל די נאָקעטע צווייגען פון די צובוינגענע בוימער. האָט נערויטעלט זיינע באַקען, געברענט זיין הויט און גע־

שמיסען זיין בלוט. די רויטע דעכטער פון די הייזער, אונטען, האבען געלאכט צו דער בלישטשענדער אוו קאלטער זון. די לופט איז געווען שטארק אוו שארף. די פארפרוירענע ערד האט ווי געיובעלט פון א שמערצענדער לוסט. קריסטאף'ס הארץ איז געווען ווי זי. ער האט געטראכט:

— איך וועל אויך אויפוואכען.

ער האט נאר געהאט טרערען אין די אויגען. ער האט זיי אפגעווישט מיט דער לינקער זייט פון דער האנד אוו געקוקט. לאכענדיג, אויף דער זון וואס האט זיך אראפגעלאזט אונטער א פארהאנג פון א לייכטען נעפעל. די וואלקענס. שווער פון שנעע, זיינען פארבייגענאנגען איבער'ן שטעטעל, געשמיסען פון שטארקע ווינטען. ער האט זיי ארויסגעשטעלט א נאז. דער אייז־קאלטער ווינט האט געבלאזען...

—„בלאז, בלאז!... טו וואס דו ווילסט מיט מיר! הויב מיך אויף אוו פיהר מיך אוועק!... איך וויים וואויל וואו איך וויל געהן...

ע נ ד ע.